

**ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ**

**ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΗΣ
ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ**

Δραχ. 2.60

**ΕΚΔΟΣΗΣ
ΑΝΔΡ. Β. ΠΑΣΧΑΣ**

ἀριθ. 595.

Ε322

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΗΣ Α^η ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΕΚ ΤΩΝ ΥΠ' ΑΥΤΗΣ ΕΓΚΡΙΘΕΝΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΩΝ

ΤΩΝ Σ. ΔΑΛΔΑ, Ε. ΠΑΝΤΕΛΑΚΙ — Κ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΚΑΙ Χ. ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ ΑΝΔΡ. Β. ΠΑΣΧΑΣ
1910

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

**§ 1. Τί παθαίνει εἰς ἄσκεπτος τράγος, ὅστις
κατήλθεν εἰς ἓνα βαθὺν κρημνόν.**

Τράγος τις ἐν καιρῷ θέρους καταληφθεὶς ὑπὸ ἰσχυ-
ρᾶς δίφης ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ ποιμνίου, εἰς τὸ
ὁποῖον ἀνῆκε, καὶ κατήλθεν εἰς τινα βαθὺν κρη-
μνόν, ἵνα πῖνῃ ὕδωρ.

Ἄφ' οὗ δ' ἔπειε καὶ ἐκόρεσε τὴν δίψαν του, προσεπάθει
νὰ ἀνέλθῃ ἐκ τοῦ κρημνοῦ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο.

Μετενόει λοιπόν, διότι κατέβη, καὶ ἐζήτησε βοηθόν.

Μία ἀλώπηξ κατὰ τύχην διερχομένη ἐκεῖθεν ἤκουσε
τὰς φωνὰς τοῦ τράγου καὶ πλησιάσασα εἶπε πρὸς αὐτόν:
«ὦ ἀνόητε τράγε, ἂν εἶχες τόσας φρένας, ὅσας τρίχας
ἔχεις εἰς τὸν πώγωνά σου, δὲν θὰ κατήρχεσο εἰς τὸν βα-
θὺν αὐτὸν κρημνόν, ἂν δὲν ἐξήταξες πρότερον, πῶς θὰ
ἠδύνασο νὰ ἀνέλθῃς».

**§ 2. Πῶς δύο ἔξυπνα κοράσια σώζονται
ἀπὸ τὴν χιόνα.**

Δύο χωρικῶν κορασίων ἡ θεία, ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς
αὐτῶν, κατόικει εἰς τὸ πλησίον χωρίον.

Ἡ θεία των αὐτῆ τὰ ἡγάπα πολὺ καὶ πολλάκις τὰ προσεκάλει καὶ ἔμενον ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς.

Ἐπειτα, ὅτε ἐπλησίαζε νὰ νυκτώσῃ, τὰ ἔστειλε πάλιν εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν.

Ἡμέραν τινα τὰ κοράσια ἤθελον νὰ μεταβῶσιν εἰς αὐτὴν ἀπὸ πρωΐας.

Ὁ χειμῶν ἦτο βαρὺς. Ἐνεδύθησαν καλὰ, ἔλαβον τὰς βόκας, ἵνα ἐργασθῶσιν ἐκεῖ, καὶ ἐξεκίνησαν.

Διήλθον τὸ δάσος, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων, καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν θείαν των.

Αὐτῆ, ὅτε τὰ εἶδεν, ἐχάρη πολὺ καὶ τὰ περιποιήθη, ὅσον ἡδύνατο καλύτερον.

Κατὰ τὴν ἑσπέραν, ὅτε ἐπλησίαζε νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος, τὰ κοράσια ἀπεχαιρέτισαν τὴν θείαν των καὶ ἐξεκίνησαν, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῶν.

Ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸ δάσος, ἤρχισε νὰ χιονίζῃ καὶ νὰ φυσᾷ τόσο πολὺ, ὥστε τὰ παιδιά δὲν διέκρινον πλέον τὸν δρόμον καὶ δὲν ἡδύναντο οὔτε νὰ προχωρήσωσιν οὔτε νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν.

Ἐκεῖ παρὰ τὴν ὁδὸν εἶδον μικρὸν τι σπήλαιον, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἐπεκάθητο παχὺ στρῶμα χιόνος, καὶ ἐκεῖ κατέφυγον.

Πρὶν ὅμως εἰσελθῶσιν εἰς αὐτό, ἔδεσαν εἰς τὸ ἄκρον τῆς μῆρας βόκας ἐν ἐρυθρὸν μανδήλιον, τὸ ὁποῖον εἶχον, καὶ ἐπέπηξαν αὐτὴν στερεῶς ἐπὶ τοῦ χιονοσκεποῦς σπηλαίου. Ἐσκέφθησαν, ὅτι, ἐὰν τυχὸν διήρχετό τις ἐκεῖθεν, θὰ ἔβλεπε τὸ ἐρυθρὸν μανδήλιον καὶ θὰ ἤρχετο εἰς βοήθειαν αὐτῶν.

Ὅτε ἦλθεν ἡ νύξ, ἡ χιῶν ἐπιπτε πυκνοτέρα. Ἡ εἴσοδος τοῦ σπηλαίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκοντο τὰ κοράσια, ἐκλείσθη ὑπὸ τῆς χιόνος.

Ἐκεῖ δὲ καθήμενα τὰ δυστυχῆ ἦκουον ἔξω τὸν βῦαν νὰ φωνάζῃ καὶ τὴν θύελλαν νὰ μαίνηται. Τὰ κακόμοιρα ἐκ τοῦ φόβου ἔτρεμον! Ὁ πανάγαθος ὁμως Θεὸς ἠγγρύπνει ἀνωθεν αὐτῶν. Τέλος, ἀφοῦ προσηυχήθησαν, ἀπεκοιμήθησαν.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἐπειδὴ τὰ κοράσια δὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν, οἱ γονεῖς αὐτῶν ἀνησύχουν πολὺ καὶ ἔστειλαν ἀνθρωπὸν τινα εἰς τὴν θείαν των, ἵνα μάθωσι, τί συμβαίνει.

Ὅτε ὁ ἀνθρωπος ἐπανῆλθε καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰ τέκνα αὐτῶν δὲν εἶνε εἰς τὴν θείαν καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς προηγουμένης ἡμέρας εἶχον ἀναχωρήσει ἐκεῖθεν, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ χωρίον, ὑπέθεσαν, ὅτι θὰ κατέχωσεν αὐτὰ ἡ χιῶν καθ' ὁδὸν καὶ ἐταράχθησαν πολὺ.

Προσεκάλεσαν ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους αὐτῶν καὶ λαβόντες πτύα ἔτρεξαν εἰς τὸ δάσος πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ σωτηρίαν τῶν κορασίων.

Ἐνῷ ἠρεῦνων ἐκεῖ, εἶδον ἐρυθράν τινα σημαίαν, ἣτις ἔξειχεν ὀλίγον ὑπεράνω τῆς χιόνος. Οἱ ἀνθρωποὶ ἀνεγνώρισαν τὸ μανδήλιον καὶ ἐνόησαν, ὅτι ἐκεῖ ἦσαν τὰ κοράσια.

Τρέχουσι λοιπὸν ἐκεῖ καὶ καλοῦσιν αὐτὰ μὲ τὸ ὄνομά των, ὅσον ἠδύναντο δυνατώτερα. Τὰ κοράσια ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν αὐτῶν καὶ ἤρχισαν καὶ αὐτὰ νὰ φωνάζωσι δυνατὰ ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ χιονοσκεποῦς αὐτῶν καταφυγίου.

Δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ ἐξέλθωσιν. Ἡ χιῶν ἦτο πολλή καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ σπηλαίου εἶχε φραχθῆ ἐντελῶς ὑπ' αὐτῆς. Τότε οἱ ἄνδρες διὰ τῶν πτύων ἀπομακρύνουσι τὴν χιῶνα καὶ εὐρίσκουσι τὰ δύο κοράσια τρέμοντα ἐκ τοῦ φόβου καὶ τοῦ φόβου.

«Δόξα σοι ὁ Θεὸς!», εἶπον μιᾶ φωνῇ πάντες καὶ περιχαρεῖς ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χωρίον των.

Ἡ μήτηρ ἰδοῦσα τὰ δύο τῆς κοράσια, τὰ ὅποια ἔκλαιεν ὡς ἀποθανόντα, ἐλιποθύμησε.

Συνῆλθεν ὅμως μετ' ὀλίγον, ἠὐχαρίστησε τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν τέκνων τῆς, τὰ ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς καὶ περιπαθέστατα κατεφίλει αὐτά.

§ 3. Πόσον εὐφυῶς ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Χαβρίας ἀποφεύγει ἐπίθεσιν μεγάλου στρατοῦ τῶν Λακεδαιμονίων.

Ἐπολέμουν ποτὲ οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ διέταξαν τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Χαβρίαν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν χώραν τῶν ἀντιπάλων.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν παρέλαβεν ὁ Χαβρίας ἱκανὴν στρατιωτικὴν δύναμιν, ἐπορεύθη εἰς τὴν Πελοπόννησον καί, καταλαβὼν τὴν Λακωνικὴν, ἤρπασε μὲν ἐξ αὐτῆς πολλὰ λάφυρα, συνέλαβε δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλοὺς αἰχμαλώτους.

Ἐξελθὼν δ' ὅμως ἐκ τῆς Σπάρτης ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Ἀγησίλαος μετὰ περισσοτέρας δυνάμειος κατεδίωξε τὸν Χαβρίαν καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τινὰ λόφον οὐχὶ μακρὰν τῆς Σπάρτης καὶ ἐκεῖ νὰ στήσῃ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ.

Ἀκολουθήσαντες δὲ αὐτὸν κατὰ πόδας καὶ οἱ Σπαρτιᾶται ἐστρατοπέδευσαν πέντε χιλιόμετρα μακρὰν τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀθηναίων.

Ἐπειδὴ δ' ὁ Χαβρίας κατενόει, ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο μαχόμενος νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς ἀντιπάλους, παρήγγειλεν εἰς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ νὰ καίωσι πολλὰ πυρὰ κατὰ τὴν νύκτα καὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον τὰ μὲν ὑποζύγια ζῶα καὶ τὰ τρόφιμα νὰ ἀφήσωσιν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ λόφου, αὐτοὶ δὲ νὰ ἀναχωρήσωσι διὰ τοῦ ὀπισθεν μέρους τοῦ λόφου. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ταῦτα πράξαντες ἀπεχώρησαν κρυφίως.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ ἔβλεπον τὰ πυρὰ καὶ ἤκουον τὰς φωνὰς τῶν ζῶων, ἐνόμισαν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔμμενον ἐπὶ τοῦ λόφου.

Διὰ τοῦτο, εὐθὺς ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνταχθέντες ἐβάδιζον κατὰ τοῦ λόφου.

Ὅτε δ' ἐπληρίσασαν εἰς αὐτὸν καὶ εἶδον μόνον τὰ ζῶα τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀθηναίων, ἀνεβόησεν ὁ Ἀγγησίλαος: «Εὐγε, ὦ Χαβρία· κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἀπέδειξας εὐφυῶς, ὅτι τῷ ὄντι εἶσαι ἄριστος στρατηγός».

§ 4. Τί παθαίνει εἰς βιαστικὸς ἀμαξηλάτης.

Ἡμέραν τινὰ περὶ τὴν ἐσπέραν γέρων τις χωρικὸς ἐπέστρεψε πρὸς ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸ χωρίον του.

Ἡ ὁδὸς ἦτο ἀθλιωτάτη· εἶχε πολλὰς πέτρας καὶ πολλὰ κοιλώματα καὶ διὰ τοῦτο ὁ γέρων περιεπάτει ἀργὰ ἀργὰ καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς.

Καθ' ὁδὸν συναντᾷ αὐτὸν εἰς ἀμαξηλάτης, ὅστις ἐμάστιζεν ἀδιακόπως τοὺς ἵππους του, ὅπως τρέχωσι ταχέως.

Πρώτην φοράν μετέβαιναν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ δὲν ἐγνώριζε τὴν ὁδόν.

Ὅτε εἶδε τὸν γέροντα, τὸν ἠρώτησε: «Θὰ προφθάσω, καλέ μου γέρον, πρὶν νυκτώσῃ, νὰ φθάσω εἰς τὴν πόλιν;».

«Ἄν τρέχῃς τόσον ταχέως,», ἀπεκρίθη ὁ γέρον, «ἀδύνατον νὰ προφθάσῃς· ἂν ὅμως προχωρῆς σιγὰ σιγὰ, τότε βεβαίως θὰ προφθάσῃς».

Ὁ ἀμαξηλάτης ἐξεπλάγη ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ γέροντος, ἐγέλασε καὶ εἶπε καθ' ἑαυτόν: «Εἶνε τρελλὸς ὁ δυστυχὴς καὶ δὲν γνωρίζει, τί λέγει!».

Καὶ ἐμάστιξε τοὺς ἵππους ἰσχυρότατα, ὅπως τρέχωσι τάχιστα.

Τὴν πρώϊαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας ὁ γέρον μετέβαιναν ἐκ τοῦ χωρίου του εἰς τὴν πόλιν.

Ἀφοῦ ἐδάδισε περὶ τὴν μίαν ὥραν, συνήντησε τὸν ἀμαξηλάτην καθ' ὁδόν. Ἄλλὰ πῶς τὸν εὔρεν! Εἰς ἀθλίαν κατάστασιν! Ἡ ἄμαξα ἔκειτο κατὰ γῆς ἀνεστραμμένη καὶ εἰς τῶν τροχῶν θρύμματα μακρὰν αὐτῆς.

Ἐκ τῆς μεγάλης ὀρμῆς, μεθ' ἧς ἔτρεχον οἱ ἵπποι, ἐθραύσθη εἰς ἐκ τῶν τροχῶν καὶ ἡ ἄμαξα ἀνετράπη.

Ὅλην τὴν νύκτα προσεπάθει ὁ ἀμαξηλάτης νὰ ἐπιδιορθώσῃ αὐτήν, ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον. Ἦτο μόνος καὶ ἐργαλεῖα δὲν εἶχεν.

Ἵστατο λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἀκίνητος πλησίον τῆς ἀμάξης καὶ ἐβλεπεν αὐτήν περιλυπός. Δὲν ἐγνώριζε, τί νὰ πράξῃ.

Μόλις εἶδε τὸν γέροντα, λέγει πρὸς αὐτὸν τεθλιμμένος: «Καλὰ μοὶ εἶπες, ὅτι ἔπρεπε νὰ τρέχω ὀλιγότερον, ἐὰν ἤθελα νὰ φθάσω ταχύτερον εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐγὼ δὲν

σὲ ἤκουσα. Αὐτὰ παθαίνουν, ὅσοι σπεύδουν εἰς τὴν ἐργασίαν των».

«Ὅ,τι ἔγινε πλέον, ἔγινεν», εἶπεν ὁ καλὸς γέρον. «Περίμενε ἀκόμῃ ὀλίγον καὶ ἐγὼ θὰ ἐπιστρέψω ἀπὸ τὴν πόλιν μὲ ἓνα ἀμαξοποιόν, διὰ νὰ σὲ βοηθήσῃ».

§ 5. Διὰ τίνων μέσων γίνεται ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ μεταφορὰ κατὰ ξηράν.

α'. Αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ γέφυραι.

Διὰ νὰ συγκοινωνῶσιν εὐκόλως πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνθρωποι κατὰ ξηράν καὶ διὰ νὰ μεταφέρωσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀσφαλῶς τὰ πράγματα αὐτῶν, χροιάζονται πρὸ παντὸς ἄλλου **αἱ ὁδοί**.

Πλείστους τόπους συνδέουσιν ἀκόμῃ ὁδοὶ στεναὶ καὶ ἀνώμαλοι, τὰς ὁποίας ἐσημάτισαν οἱ πόδες τῶν διαβατῶν. Αἱ ὁδοὶ αὗται λέγονται **τριβοί**.

Χωρία καὶ πόλεις συγκοινωνοῦσι δι' **ὁδῶν ἀμαξιτῶν**, τὰς ὁποίας κατασκευάζει ἡ Πατρις διὰ τῶν χρημάτων τῶν τέκνων αὐτῆς.

Ἐὰν ὑποθέσῃ τις, ὅτι αἱ ἀμαξιτοὶ ὁδοὶ ὅλαι σχηματίζουσι μίαν εὐθειᾶν συνεχῆ, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ διέλθῃ, θὰ περιπατῆ τρεῖς σχεδὸν μῆνας ἀδιακόπως, ἡμέραν καὶ νύκτα. Τόσον εἶνε τὸ μῆκος τῶν ὁδῶν τῆς Πατρίδος.

Καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους πολλῶν ὁδῶν ὑπάρχουσι **τάφροι**. Δι' αὐτῶν ἐκρέει ἔξω τῆς ὁδοῦ τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν.

Ἐνίοτε ῥίπτουσι κατὰ μῆκος τῶν ὁδῶν σωρούς χαλίκων, τὰ **σπίρρα**, καὶ σωρούς χώματος. Δι' αὐτῶν οἱ ἐργάται θὰ γεμίσωσιν, ὅσα κοιλώματα ἔχουσιν ἀνοίξει τῶν ἀμαξῶν οἱ τροχοί, ἢ θὰ ἐπισκευάσωσιν, ὅτι κατέστρεψαν αἱ βροχαί.

Κατὰ χίλια μέτρα ὀρθοῦται στυλίσκος, τὸ **ὄριον**, δεικνύων τὸν ἀριθμὸν τοῦ σταδίου. **Στάδιον** εἶνε τὰ χίλια μέτρα.

Καὶ οἱ προπάτορες ἡμῶν οἱ ἀρχαῖοι ἀνίδρουν κατὰ τὰς ὁδοὺς τοιαῦτα ὄρια, τοὺς **Ἑρμᾶς**, στήλας τειραγῶνους ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἐχούσας κεφαλὴν Ἑρμοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Ἐπὶ τῆς μιᾶς αὐτῶν ὄψεως ἦτο γεγραμμένον γνωμικὸν καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης ὁ ἀριθμὸς τῶν σταδίων. Ἡ θεὰ τῶν Ἑρμῶν τούτων ἔτερετε καὶ ἐδίδασκε τοὺς διαβάτας.

Τὸ μέρος τῶν ὁδῶν, τὸ ὁποῖον διακόπτει ῥύαξ ἢ χεῖμαρρος ἢ ποταμός, διαβαίνομεν διὰ **γεφύρας**.

Ἄνωθεν ῥύακος κατασκευάζουσι συνήθως γέφυραν ξυλίην μὲν, ἀλλὰ στερεάν· ἄνωθεν ὁμως χειμάρρων ἢ ποταμῶν κτίζουσι λιθίνας γεφύρας.

Ἡ λιθίνη γέφυρα στηρίζεται ἐπὶ τόξων. Τὰ τόξα στηρίζονται ἐπὶ λιθίνων ποδῶν, ἰσχυρῶν καὶ παχέων, οἱ ὁποῖοι βυθίζονται ἐντὸς τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ.

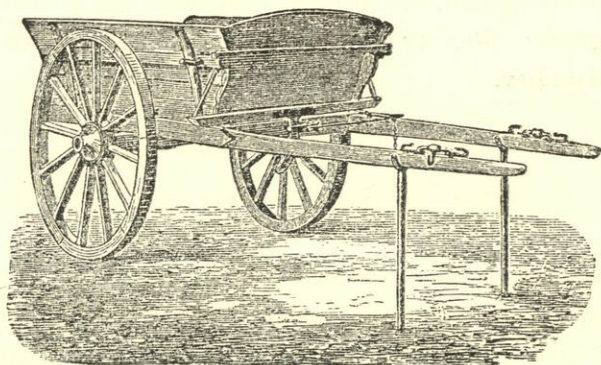
Τὸν χειμῶνα κατέρχεται ὠγκωμένος ὁ ποταμὸς καὶ ὀρμητικὸς ζητεῖ νὰ παρασύρῃ τὴν γέφυραν. Ἀλλὰ ματαίως· εἶνε ἀκλόνητοι τῆς γεφύρας οἱ πόδες καὶ καταφρονοῦσι τοῦ ποταμοῦ τὴν μανίαν.

Τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τῶν ὁδῶν καὶ τῶν γεφυρῶν ὀρίζουσιν οἱ **μηχανικοί**.

Διὰ τῶν ὁδῶν καὶ τῶν γεφυρῶν μεταβαίνομεν καὶ μεταφέρομεν διάφορα πράγματα ἀσφαλῶς καὶ εὐκόλως ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν.

β'. Τὰ ζῶα καὶ αἱ ἄμαξαι.

Οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ πορεύονται μακρὰς ὁδοὺς πεζοί. Ὡσαύτως δὲν δύνανται νὰ μεταφέρωσιν

εἰς μεγάλας ἀποστάσεις πολλὰ καὶ βαρῆα πράγματα. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας μεταχειρίζονται ὡς μέσα μεταφορᾶς διάφορα ζῶα καὶ διαφόρους ἄμαξας.

Εἰς τὰ ὄρεινά μέρη τῆς χώρας ἡμῶν, ὅπου δὲν ἔχουσιν ἀκόμη χαραχθῆ καλαὶ ὁδοί, μεταφέρονται οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πράγματα ἐπὶ τῶν τρίβων δι' ἵππων, ἡμιόνων καὶ ὄνων. Ἡ τοιαύτη μεταφορὰ καὶ δύσκολος εἶνε καὶ κοπιώδης.

Εἰς τὰ μέρη ὅμως, τὰ ὅποια συνδέουσιν ὁδοὶ ἄμαξιοί, οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πράγματα μετακομίζονται

συνηθέστερον διὰ **διτρόχων ἀμαξίων**, τὰ ὅποια σύρει μόνον εἷς ἵππος, διὰ **τετρατρόχων ἀμαξίων**, τὰ ὅποια σύρουσι συνήθως δύο ἵπποι, καὶ διὰ **τετρατρόχων ἀμαξῶν**, τὰς ὁποίας σύρουσιν εἷς ἢ δύο ἵπποι.

Εἰς τὰς πόλεις ὑπάρχει τάξις ἀνθρώπων, οἵτινες ἐπαγγέλλονται τὴν μεταφορὰν βαρέων πραγμάτων ἐπὶ τῶν νότων αὐτῶν. Εἶνε σκληρὸν γὰρ καταπονῆ οὕτως ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν τὸ σῶμα. Διὰ τοῦτο ἀπὸ πολλῶν αἰώνων οἱ ἄνθρωποι, ἵνα μὴ καταπονῶνται πολὺ κατὰ τὴν μεταφορὰν βαρέων πραγμάτων, μεταχειρίζονται τὴν **χειράμαξαν**.

§ 6. Ὁ ἵππος.

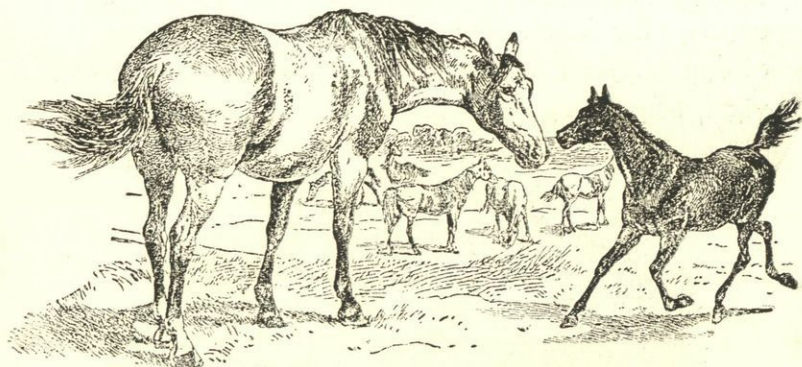
Ἐκ πάντων τῶν κατοικιδίων ζώων τὸ ὄραιότατον καὶ ὑπηρετικώτατον εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ὁ ἵππος.

Ὁ ἵππος ἔνεκα τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ δυνάμεως, τῆς ταχύτητος, τῆς ἀντοχῆς εἰς τοὺς κόπους, τῆς νοημοσύνης, τῆς φυσικῆς εὐπειθείας καὶ τοῦ ἠπίου χαρακτῆρος αὐτοῦ κατέστη ὁ πευθῆνιος βοηθὸς τοῦ γεωργοῦ, τοῦ βιομηχάνου, τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ ἐμπόρου, οἵτινες χρησιμοποιοῦσιν αὐτὸν εἰς ἑλξεις, φορτώσεις καὶ πρὸς ἵπασίαν.

Πρὸς τούτοις ἔνεκα τῆς φιλοτιμίας, τῆς τόλμης καὶ τῆς ἀφοβίας αὐτοῦ κατέστη ὁ **ἵππος** καὶ ὁ ἄριστος συμπολεμιστῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐν ταῖς μάχαις.

Ἴππων ὑπάρχουσι διάφορα γένη, ἐκ τῶν ὁποίων ἕκαστον ἔχει ἰδιαιτέρα σωματικὰ καὶ πνευματικὰ χαρα-

κτηριστικά και διὰ τοῦτο εἶνε καταλληλότερον πρὸς ἓν εἶδος ἐργασίας.

Ὁ ἵππος τρώγει κοκκώδεις καρπούς και ἰδίᾳ κριθὴν και βρόμην, ἄχυρα, τριφύλλιον και ἄλλα ἄγρια τρυφερά χόρτα και κατὰ προτίμησιν τοὺς στάχους αὐτῶν, ἀγαπᾷ δὲ νὰ πίνη ὕδωρ καθαρὸν.

Ὁ ἵππος ζῆ 25 ἕως 30 ἔτη.

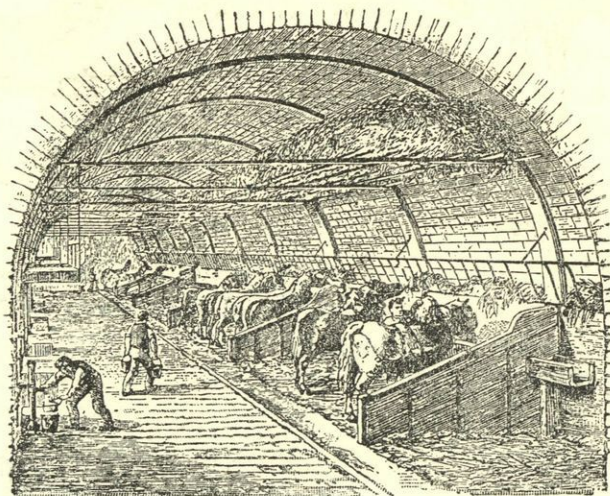
Ὁ θῆλυς ἵππος, ἡ φορβιάς, ἐγκυμονεῖ ἐπὶ 11 μῆνας και τίκει συνήθως ἓνα πῶλον και σπανίως δύο.

Πρὸς διατήρησιν τῶν ἵππων ἐν καιρῷ ψύχους οἱ ἄνθρωποι κατασκευάζουσι στάβλους, **ἵπποστάσια**.

Παρ' ἡμῖν και ἐν γένει εἰς τὰ μεσημβρινὰ κλίματα τὰ ἵπποστάσια ἀναπληροῦνται δι' ἁπλῶν καλαμοπλέκτων καλυβῶν.

Ἐν Θεσσαλίᾳ δὲ και ἀλλαχοῦ οἱ βλαχοποιμένες, ὅπως προστατεύσωσι τοὺς ἐργατικούς ἵππους αὐτῶν ἐκ τοῦ νυκτερινοῦ ψύχους και τῶν βροχῶν, καλύπτουσιν αὐτοὺς μόνον διὰ χονδροῦ μαλλίνου ὑφάσματος.

Τὸ ἔδαφος τῶν ἵπποστασίων πρέπει νὰ κατασκευάζεται ὀλίγον ἐπικλινές, ἵνα ἐκφεύγῃσι τὰ οὖρα τῶν ζώων, προσέτι δὲ ἐξ ὑλικοῦ ἀδιαπεράστου ὑπὸ τῶν οὖρων, οἷον ἐκ πλακῶν ἢ ὀπτῶν πλίνθων, τῶν ὁποίων οἱ ἄρμοι πρέπει νὰ φράσσονται καλῶς διὰ θηραϊκῆς γῆς ἢ ὑδραυλικῆς ἀσβέστου.

Ἐν τῷ στάβλῳ ἢ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν ἵπων πρέπει νὰ εἶνε τοιαύτη, ὥστε νὰ κοιμῶνται οὗτοι ἀναπαυτικῶς καὶ νὰ μὴ κλέπτωσι τὴν τροφήν ἀλλήλων.

Πρωτίστη φροντίς παντὸς ἵπποτρόφου εἶνε νὰ διατηρῇ τὸν στάβλον καθαρὸν, νὰ ἀερίζῃ αὐτὸν τακτικῶς καὶ νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς ἵππους τροφήν ὑγιεινὴν καὶ καθαρὸν ὕδωρ.

Ὡσαύτως ἀπαραίτητα εἰς τὴν ὑγείαν τῶν ἵπων εἶνε ὁ καθημερινὸς καθαρισμὸς αὐτῶν, ὁ δι' ἐλαίου ψεκασμὸς

τῆς ἔδρας καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὴν χώρου πρὸς καταστροφὴν τῶν ἐντόμων καὶ τὰ λουτρὰ εἰς μέρη παραθαλάσσια ἢ παραποτάμια.

Αἱ ὄπλα τῶν ἵππων προφυλάσσονται ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους διὰ τῶν πετάλων, τὰ ὅποια ἐφαρμόζει ὁ πεταλωτὴς εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς ὀπλῆς αὐτῶν.

Οἱ ἵπποι ὑπόκεινται εἰς πολλὰς ἀσθενείας ὁμοίας περὶπου πρὸς τὰς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκ τούτων ἡ νόσος μάλιστα εἶνε ἀνιάτος καὶ κολλητική. Διὰ τοῦτο οἱ ἵπποι οἱ πάσχοντες ἐκ τῆς νόσου ταύτης πρέπει νὰ φονεύωνται, ἵνα οὕτως ἐμποδισθῇ ἡ μετάδοσις τῆς νόσου εἰς ἄλλους ἵππους καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ ἵπποτροφία εἶνε ὁ ἐπικερδέστατος κλάδος τῆς κτηνοτροφίας ἐν γένει καὶ παρέχει εἰς μὲν τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν πολλὰς ὠφελείας, εἰς δὲ τὴν ἵπποτρόφον χώραν ἀρκετὸν πλοῦτον καὶ εἰς τὸν στρατὸν ζῶα πολύτιμα ἐν πολέμῳ.

Παρ' ἡμῖν ἡ ἵπποτροφία ἐξασκεῖται ἐν σμικρῷ ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ ὑπὸ νομάδων ποιμένων τῆς Πίνδου καὶ τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος.

Ἐν ἄλλαις ὁμως χώραις ἐξασκεῖται δι' ἐκτεταμένων ἵπποφορβείων, τὰ ὅποια συντηροῦσι διάφοροι ἱππικαὶ ἐταιρεῖαι καὶ αἱ Κυβερνήσεις τῶν χωρῶν.

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἵπποτροφίας συντελεῖ πρῶτον τὸ χρῆμα, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσάγονται εἰς τὴν χώραν τὰ καλύτερα εἶδη τῶν ἵππων, δεύτερον αἱ διάφοροι ἱππικαὶ ἐκθέσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἀπονέμονται βραβεῖα εἰς τοὺς ἀναθρέψαντας τοὺς εὐγενεστέρους καὶ ὠραιότερους ἵππους, καὶ τρίτον οἱ ἱππικοὶ ἀγῶνες, κατὰ τοὺς ὁποίους

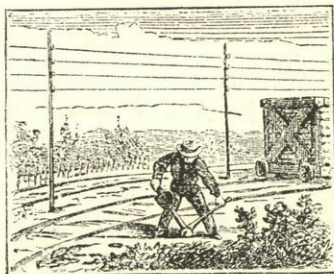
βραβεύονται οἱ τρέφοντες ἰσχυροὺς καὶ ταχεῖς ἵππους.
Τοιοῦτοι ἵππικοὶ ἀγῶνες τελοῦνται παρ' ἡμῖν κατ' ἔτος
ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Λαοῖσης.

— Σκέπτον πρὸ τοῦ ἔργου. — Κακὸν ἢ ἀκρισία.
— "Ὅποιος βιάζεται, σκοντάπει. — "Αναφτε τὸ λυχνάρι
σου, προτοῦ νὰ σ' εὔρη ἡ νύκτα.

§ 7. Τί κακὸν προξενεῖ ἡ ὀκνηρία τοῦ Ἰωάννου,
κλειδούχου ἐνὸς σιδηροδρόμου.

Εἰς ἕκαστον σταθμὸν τῶν σιδηροδρόμων διασταυροῦνται
πολλαὶ γραμμαὶ σιδηραῖ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις.

Ἐκεῖ συναντῶνται καθ' ὥρισμένας ὥρας ἅμαξαι σιδη-
ροδρομικαί, ἀντιθέτως ἢ πλαγίως ἐρχόμεναι.

Ἄλλ' ἵνα μὴ συγκρούωνται, μετατοπίζει ὁ ἐπὶ τούτῳ
ὑπάλληλος, ὁ κλειδοῦχος, ἐλαφρῶς τὰς σιδηρὰς γραμμὰς
δι' ἀπλοῦ καὶ εὐκόλου μηχανήματος οὕτως, ὥστε αἱ δια-

σταυρούμεναι ἄμαξαι διευθύνονται πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ἀναλόγως τοῦ δρόμου αὐτῶν.

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχε διορισθῆ εἰς τινα σταθμὸν τῶν σιδηροδρόμων τῆς Θεσσαλίας κλειδοῦχος ὁ Ἰωάννης, ἀνθρωπος πολὺ νωθὸς καὶ φυγόπνοος.

Ἦδη ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἦτο ὀκνηρὸς.

Δὲν ἠγείρετο πρῶτ' καὶ μετέβαινεν εἰς τὸ σχολεῖον πάντοτε ἀργότερον τῶν ἄλλων.

Ἄλλ' οὔτε καὶ καθαρὸς μετέβαινεν οὔτε καὶ παρεσκευασμένος εἰς τὰ μαθήματα.

«Ἐὰν ἀπὸ τῆς παιδικῆς σου ἡλικίας, Ἰωάννη, δὲν συνειθίσῃς νὰ ἐργάζεσαι,», ἔλεγεν ὁ διδάσκαλος, «δὲν θὰ ἐργάζεσαι καὶ ὡς ἀνὴρ. Καὶ δὲν θὰ προσδεύσῃς ἐν τῇ κοινωνίᾳ· ἄλλοι φίλεργοὶ καὶ δραστήριοι θὰ σὲ παραγκωνίζωσι. Καὶ ὄχι μόνον σὺ, παιδί μου, θὰ γίνῃς δυστυχῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μεταξὺ τῶν ὁποίων θὰ ζήσῃς, θὰ προξενῇς δυστυχίαν!».

Ὁ Ἰωάννης ὅμως δὲν ἤκουε τὰς συμβουλὰς τοῦ διδασκάλου· καὶ οὔτε γράμματα ἔμαθεν, οὔτε τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀπέκτησε.

Κατώρθωσε βραδύτερον νὰ διορισθῆ κλειδοῦχος εἰς τοὺς σιδηροδρόμους καὶ νὰ ἐργάζεται τὰς πρώτας ἡμέρας δραστηριώτερον κάπως, οὕτως ὥστε καὶ οἱ ἀνώτεροι αὐτοῦ νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι ἦτο ὑπάλληλος χρήσιμος.

Ἄλλ' ἡ ὀκνηρία εἶνε κακὸν ὀλέθριον· δὲν ἀφήνει τὸ θῦμα αὐτῆς εὐκόλως καὶ παραλύει τὰ μέλη αὐτοῦ.

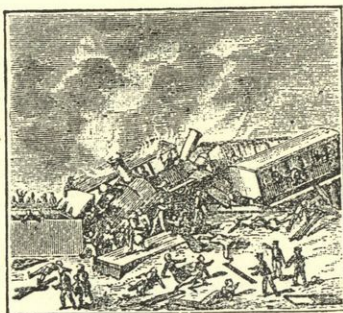
Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ μένῃ ἄγρυπνος παρὰ τὴν γραμμὴν, καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον νὰ διέλθωσιν ἀντιθέ-

τως δύο σιδηροδρομικαὶ ἄμαξαι, ἤτο ἐξηπλωμένοι ἐκ νο-
θρότητας ἐν τῷ σταθμῷ.

Ἄκουε τὰς μηχανὰς τῶν ἐρχομένων ἀμαξοστοιχιῶν νὰ
συρίζωσι μακρόθεν καὶ ἐξέρχεται βραδέως μεταβαίνων εἰς
τὸ καθῆκον.

Ἄλλ' ἦτο ἀργά. Δὲν εἶχον μετακινήθῃ τὴν ὠρισμένην
στιγμὴν αἱ γραμμαὶ καὶ αἱ ἀμαξοστοιχίαι μετὰ μεγίστης
ταχύτητος ἐρχόμεναι κατ' ἀλλήλων συνεκρούσθησαν μεθ'
ὀρμῆς φοβερᾶς!

Τὸ ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε φρικῶδες. Αἱ μὲν πρῶται ἄμα-
ξαι ἐτινάχθησαν ἔξω τῆς τροχιάς αὐτῶν εἰς μύρια τεμάχια,
αἱ δὲ τελευταῖαι ἀνετράπησαν ἐκτροχιασθεῖσαι. Οἱ πλείστοι

τῶν ἐν αὐταῖς ἀνθρώπων ἐφονεύθησαν καὶ ἄλλοι ἐπληγώ-
θησαν.

Φρικῶδες θέαμα! Εἰς τὴν ἦσυχον ἐκείνην θέσιν, ἔνθα
μέχρι τοῦδε ἠκούετο μόνον ὁ ψίθυρος τοῦ ἀπαλοῦ ἀνέμου,
τώρα ἠκούοντο θρῆνοι καὶ στεναγμοί.

Ἡ ζωὴ τοσούτων ἀνθρώπων καὶ μετ' αὐτῆς ἡ εὐτυχία

καὶ ἡ χαρὰ ἑκατοντάδων οἰκογενειῶν ἠφρανίσθησαν διὰ παντὸς ἕνεκα τῆς ὀκνηρίας ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου.

Καὶ ἐτιμωρήθη μὲν ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος ὀκνηρὸς αὐστηρῶς ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἐνεκλείσθη ἐν ταῖς φυλακαῖς, ἀλλ' ἡ συμφορά, τὴν ὁποίαν προϋξένησεν, ἦτο ἀνεπανόρθωτος.

Τὰ μικρὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα περιέμενον τοὺς γονεῖς, καὶ αἱ γυναῖκες καὶ αἱ ἀδελφαί, αἵτινες περιέμενον τοὺς ἀνδρας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, ἔκλαυσαν καὶ ἐφόρεσαν μαῦρα!

Παρῆλθεν ἕκτοτε χρόνος πολὺς. Ὅσακις δὲ ἐνθυμοῦνται τὸ δυστύχημα αὐτῶν, καταρῶνται τὸν ὀκνηρὸν ἐκεῖνον ἀνθρώπον.

Κατάρρα εἰς τὴν ὀκνηρίαν.

§ 8. Διὰ τίνος ἄλλου μέσου γίνεται ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ μεταφορὰ κατὰ ξηρὰν.

γ'. Ὁ σιδηρόδρομος.

Τὸ εὐκολώτερον, ταχύτερον καὶ οἰκονομικώτερον μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου μεταφέρονται κατὰ ξηρὰν εἰς ἀποστάσεις μεγάλας ἄνθρωποι καὶ πράγματα πολλὰ καὶ βαρέα, εἶνε ὁ **σιδηρόδρομος**.

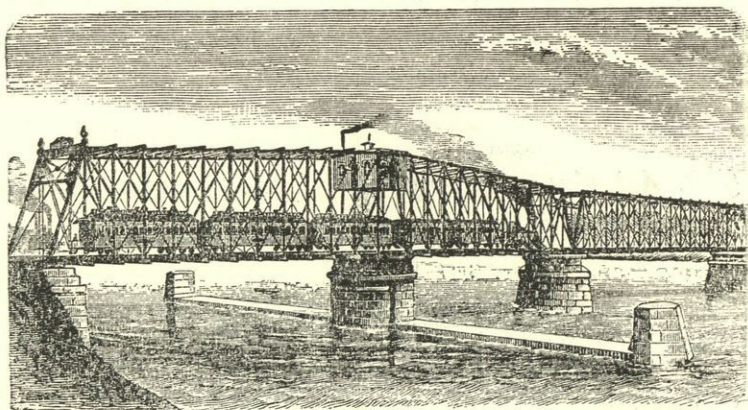
Ὁ σιδηρόδρομος κινεῖται ἐπὶ σιδηρῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς ἀμαξιτοὺς.

Κατὰ τὸ πλάτος τῆς τοιαύτης ὁδοῦ ἔχουσι στρωθῆ ξύλινοι ῥάβδοι καθ' ὠρισμένας ἀποστάσεις· ἄνωθεν δὲ τῶν ῥάβδων τούτων καὶ κατὰ μῆκος, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ

ἀπὸ τοῦ ἄλλου ἄκρου αὐτῶν, ἔχουσι στρωθῆ ῥάβδου σιδηραῖ. Ἐπὶ τούτων διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος.

Ὅσάκις τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος, διακόπτεται ὑπὸ χειμάρρου ἢ ποταμοῦ, τότε ἐπ' αὐτῶν κατασκευάζεται σιδηρᾶ γέφυρα. Ἐπ' αὐτῆς στρώνεται σιδηρᾶ ὁδός, ἐπὶ τῆς ὁποίας διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος.

Ὁ σιδηρόδρομος κινεῖται συνήθως διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ, ἣτις ἀναπτύσσεται ἐν ἰδιαιτέρῳ μηχανῇ, ἣ ὁποία οὕτω δύναται νὰ σύρῃ πολλὰς ἀμάξας.

Αἱ σιδηροδρομικαὶ ἀμάξαι, αἱ κινούμεναι ὑπὸ τῆς αὐτῆς μηχανῆς, ἀποτελοῦσι τὴν **ἀμαξοστοιχίαν**.

Μία ἀτμομηχανὴ δύναται νὰ κινῆ μὲ ταχύτητα

ἑξήκοντα χιλιομέτρων καθ' ὥραν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ἡμέρας.

Σήμερον αἱ σιδηροδρομικαὶ ἄμαξαι διασχίζουσι τὰς πεπολιτισμένας χώρας καθ' ἀπάσας τὰς διευθύνσεις ἐπὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μεγάλης ἐκτάσεως καὶ οὕτως ἀποτελοῦσι διάφορα συμπλέγματα.

Τὸ μῆκος καὶ ἡ πυκνότης τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μαρτυρεῖ τρανῶς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐκάστης χώρας.

Αἱ σιδηροδρομικαὶ ἄμαξαι ἐκτεταμένων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν περιέχουσιν ἐκτὸς τῆς θέσεως τῶν ἐπιβατῶν καὶ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ ἐστιατόρια καὶ κοιτῶνας, διὰ τῶν ὁποίων παρέχουσιν εἰς τοὺς ταξιθεύοντας πᾶσαν εὐκολίαν καὶ ἄνεσιν.

Οἱ σιδηρόδρομοι, οἵτινες χρησιμεύουσι πρὸς μεταφορὰν ἐμπορευμάτων, καλοῦνται **ἐμπορικοί**. Ἡ δὲ ταχύτης αὐτῶν εἶνε μικροτέρα καὶ αἱ ἄμαξαι βαρύτεραι.

Πλὴν τοῦ ἀτμοῦ ὡς κινητήριος δύναμις τῶν σιδηροδρόμων χρησιμοποιεῖται καὶ ὁ ἠλεκτρισμός.

Οἱ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ κινούμενοι σιδηρόδρομοι καλοῦνται **ἠλεκτρικοί** καὶ εἶνε ἐν χρήσει εἰς πλείστας Εὐρωπαϊκάς καὶ ἄλλων χωρῶν πόλεις.

Ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν οἱ σιδηρόδρομοι Ἀθηνῶν - Πειραιῶς καὶ Ἀθηνῶν - Φαλήρων κινοῦνται δι' ἠλεκτρισμοῦ.

Αἱ κυριώτεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ παρ' ἡμῖν εἶνε: ἡ γραμμὴ Ἀθηνῶν - Πειραιῶς, ἡ τῶν σιδηροδρόμων Ἀττικῆς, ἣτις συνδέει τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τινῶν προαστείων αὐτῆς καὶ ἄλλων κομποπόλεων

καὶ χωρίων τῆς Ἀττικῆς καὶ καταλήγει εἰς Λαύρειον, ἢ γραμμὴ Πειραιῶς - Ἀθηνῶν - Πελοποννήσου, ἢ γραμμὴ τῶν Θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων, ἢ γραμμὴ Πειραιῶς - Ἀθηνῶν - Λαρίσης, ἢ ἀπὸ Μεσολογγίου εἰς Ἀργίτιον καὶ τέλος ὁ ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος Διακοφτοῦ - Καλαβρύτων.

Ἐφ' ὅσον δὲ αἱ πρόσοδοι τοῦ κράτους αὐξάνουσι, καὶ ἄλλαι γραμμαὶ κατασκευάζονται καὶ οὕτω πολλαπλασιάζονται ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν τὰ ἐκ τῆς συγκοινωνίας ἀγαθὰ, διότι διὰ τῶν σιδηροδρόμων κατὰ ξηρὰν καὶ τῶν ἰστιοφόρων καὶ τῶν ἀτμοπλοίων κατὰ θάλασσαν ἐξυπηρετοῦνται τελείως ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία, ἅτινα εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς προόδου πάσης χώρας.

§ 9. Πῶς δύναται τὸ παιδίον νὰ ταξιδεύσῃ ἀπὸ τώρα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ὅταν γίνῃ τὸ παιδίον ἀνὴρ, θὰ ταξιδεύσῃ ἀνὰ τὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος.

Θὰ ἐπισκεφθῇ πόλεις ἀκμαίας καὶ χωρία εὐτυχή.

Θὰ διαπλεύσῃ τὰς κυανᾶς θαλάσσας τῆς ὠραίας πατρίδος καὶ θ' ἀναβῇ τὰ κατάφυτα ὄρη αὐτῆς.

Θ' ἀναπαυθῇ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων αὐτῶν καὶ θ' ἀκούῃ ἄνωθεν τὸ εὐθυμον ᾄσμα τῶν πτηνῶν.

Θὰ φαιδρυνθῇ ἐκ τοῦ παραρρέοντος ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἀναβλύζει δροσερὸν ἐκ τῶν χαριτωμένων πηγῶν.

Θὰ διέλθῃ τὰς πρασίνοὺς πεδιάδας καὶ θὰ κατοπτρισθῇ εἰς τὰς ἠρέμους αὐτῶν λίμνας.

Ποσάκις θὰ δροσίωσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ οἱ ἀπαλοὶ ἄνεμοι, οἱ ὅποιοι πνέουσιν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον !

Τότε τὸ παιδίον θὰ γνωρίσῃ τὴν Ἑλλάδα !

Ἡ Ἑλλὰς—ἔμαθεν—εἶνε χώρα ἱερά· ἐν αὐτῇ κατοικοῦν ἄλλοτε ὄχι ἄνθρωποι, ἀλλὰ θεοὶ καὶ ἡμίθεοι.

Εἶνε χώρα ἔνδοξος· ἐκάστη σπιθαμὴ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ὑπενθυμίζει εἰς ἡμᾶς καὶ ἐν ἔνδοξον γεγονός.

Εἶνε ἡ χώρα, τῆς ὁποίας τὰ τέκνα ἠγάπησαν τὴν ἐλευθερίαν καὶ διεκρίθησαν διὰ τὴν φιλοπατρίαν· ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν χάριν τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας ζυμῶνεται τὸ χῶμα αὐτῆς δι' αἵματος ἑλληνικοῦ.

Εἶνε ἡ χώρα τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν· τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος ἐφώτισεν ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἡ γλυκυτάτη αὐτῆς γλῶσσα ἐστερέωσε τὸν χριστιανισμόν.

Τὸ παιδίον ἀγαπᾷ τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν ἠυλόγησεν ὁ Θεός !

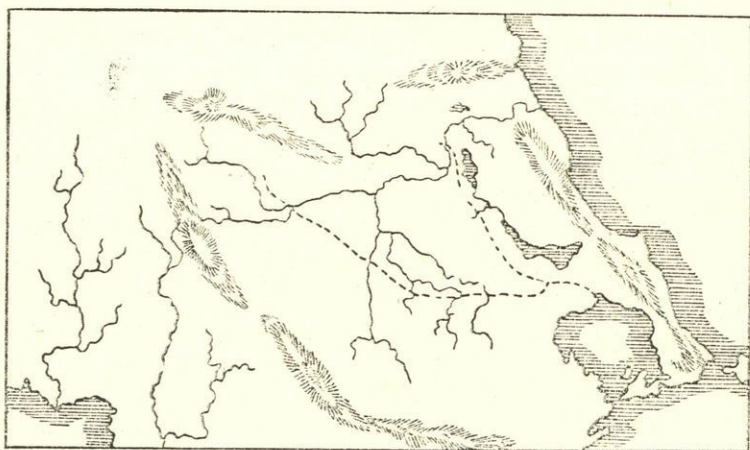
Ἄλλὰ τώρα εἶνε μικρόν. Νὰ ταξιδεύσῃ δὲν δύναται· δύναται ὅμως νὰ μάθῃ.

Λοιπὸν διὰ τοῦ δακτύλου ἐπὶ τοῦ χάρτου, ὁ ὁποῖος στολίζει τοῦ σχολείου τὸν τοίχον, θὰ ταξιδεύσῃ εἰς ὅλα ταῦτα τὰ μέρη.

§ 10. Ἡ Θεσσαλία.

Πρὸς βορρᾶν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς ἐλευθέρως ἡμῶν χώρας ἀπλοῦται πεδιάς ἀπέραντος. Παχεῖς βῶλοι χώματος καλύπτουσιν αὐτήν. Εἶνε ἡ Θεσσαλία.

Ἐάν τις σταθῇ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος καὶ περιφέρει

κύκλω τὸ βλέμμα, θὰ ἴδῃ φωτεινὴν στεφάνην νὰ περιβάλλῃ αὐτήν. Εἶνε τὰ δασώδη τῆς Θεσσαλίας βουνά.

Ἄν ἦτο δυνατόν ν' ἀναβῇ, ὡς πτηνόν, ὑψηλά, θὰ ἴδωσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ θέαμα τερπνόν.

Ξανθὸς ποταμός, ὁ Πηνειός, διαρρέει τὴν πεδιάδα ὡς φλὲξ μακροτάτη καὶ παραπόταμοι αὐτοῦ διευθύνονται καθ' ὅλα τὰ μέρη.

Ὡς κάτοπτρα στίλβουσι τὰ διαυγῆ ὕδατα τῶν λιμνῶν.

Πόλεις ἀκμαῖαι ἀπλώνονται καὶ χαριτωμένα χωρία προβάλλουσι μεταξύ τῶν δένδρων τῶν ὄρεων.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν ἡ πεδιάς χρυσίζει ἐκ τοῦ πρασίνου χρώματος τῶν σπαρτῶν.

Ἄνεμοι δροσεροὶ κινουῦσιν αὐτά, ὅπως τὰ κύματα τῆς θαλάσσης.

Ἀπὸ πρωΐας μέχρι νυκτὸς διασχίζει τὴν πεδιάδα συρξουσα ἡ ἀτμομηχανὴ τῶν σιδηροδρόμων, ἀνυψοῦσα τολύπας καπνοῦ.

Ἡ Θεσσαλία εἶνε ὡραία γῶρα!

§ 11. Τὰ ὄρη τῆς Θεσσαλίας.

Τὸ πράσινον Πήλιον κλείει ἐξ ἀνατολῶν τὸν Παγασητικὸν κόλπον, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ ἀπίου.

Τοῦ Πηλίου τὴν κορυφὴν καὶ τὰς κλιτῦς καλύπτουσι δάση μεγάλα καὶ ὕδατα δροσερὰ καταρρέουσιν ἀπ' αὐτοῦ.

Ἐν μέσῳ δένδρων ὀπωροφόρων φαίνονται ὡς ἐσπαρμένα τὰ εἴκοσι τέσσαρα αὐτοῦ χωρία μετὰ τῶν κομπῶν καὶ λευκῶν αὐτῶν οἰκιῶν.

Βουνὸν ταπεινότερον συνδέει τὸ Πήλιον μετὰ τῆς Ὀσσης.

Ἡ Ὀσσα εἶνε ἀπότομον ὄρος. Τὰς κορυφὰς αὐτῆς, τὰς κλιτῦς καὶ τὰς βαθείας χαράδρας καλύπτουσι δάση πικνά.

Ἐκ τῆς Ὀσσης ἀποτόμως χωρίζεται ὑψηλὸν καὶ πολυκόρυφον ὄρος, ὃ Ὀλυμπος.

Μέγιστα ἐκτάσεις τῶν ὑπωρειῶν αὐτοῦ εἶνε δασώδεις, ἀλλὰ δὲ παρουσιάζονται γυμναὶ καὶ ἀπότομοι.

Τὰς πλευρὰς ἀυλακῶνουσιν ὕδατα, καταρρέοντα ὀρητικῶς καὶ μετὰ κρότου, καὶ τὰς κορυφὰς καλύπτουσι χιόνες, λάμπουσαι ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Ὁ Ὀλυμπος εἶνε θεῖον ὄρος. Πρὸ χιλιάδων ἐτῶν οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐπίστευον, ὅτι ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων αὐτοῦ κορυφῶν κατώκουν οἱ θεοί, οἱ προστάται τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς πατρίδος.

Παρθῆλον ἔκτοτε χιλιάδες ἐτῶν ἀλλ' ἢ δόξα δὲν ἐγκατέλιπε τὸ μεγαλοπρεπὲς ὄρος. Κατὰ τοὺς μαύρους χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐπάτουν οἱ Τοῦρκοι τὸ ἔδαφος καὶ τῆς σήμερον ἐλευθέρως Ἑλλάδος, μόνος ὁ Ὀλυμπος ἔμενεν ἐλεύθερος. Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ κορυφῶν ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας καὶ διημέρευον παρὰ τὰς δροσερὰς αὐτοῦ πηγὰς οἱ ἀρματοῦλοι καὶ οἱ κλέφται.

Ἄλλ' ὁ Ὀλυμπος ὅλος δὲν εἶνε σήμερον ἐλεύθερος. Τὸ πλεῖστον αὐτοῦ ἐκτείνεται εἰς τὴν ὠραιότεραν χώραν τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος, τὴν Μακεδονίαν, τὴν ὁποίαν συνδέει ὡς κρίκος μετὰ τῆς Θεσσαλίας.

Ἄς ἦτο δυνατὸν ν' ἀναβῶμεν ὁμοῦ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν τοῦ Ὀλύμπου κορυφὴν καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἴδωμεν τὴν ποθητὴν χώραν, τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν. Εἰς ταύτην κατοικοῦσιν ἀλύτρωτοι ἀκόμη οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Μακεδόνες.

Ἄς ἦτο δυνατὸν ὁμοῦ νὰ φωνάξωμεν ἐκεῖθεν :

« Ἀδελφοὶ Μακεδόνες, θαρρεῖτε! Ἡμεῖς, τὰ μικρὰ παι-
 δία, οἱ ἐλεύθεροὶ ἀδελφοί σας, παρασκευάζομεν τὰ σώματα
 καὶ ἀνδρίζομεν τὴν ψυχὴν, ἵνα σᾶς φέρωμεν τὴν ἐλευ-
 θερίαν! Ἡμεῖς θὰ σᾶς σφίγξωμεν εἰς τὴν ἀγκάλην
 ἡμῶν καὶ θὰ κλαύσωμεν ὁμοῦ δάκρυα χαρᾶς, σεῖς, διότι
 ἐγίνετε ἐλεύθεροὶ, καὶ ἡμεῖς, διότι ἐπράξαμεν τὸ καθήκον
 ἡμῶν. Ἀδελφοὶ Μακεδόνες, θαρρεῖτε! ».

Ἐκεῖ, εἰς τὰ βόρεια τῆς Θεσσαλίας, ὑψοῦνται ὡς τει-
 χος τὰ Καμβούνια. Ὅπισθεν αὐτῶν ἄρχεται ἐκτεινομένη
 ἡ μεγάλη χώρα, ἡ περικαλλὴς Μακεδονία.

Εἰς τὸ δυτικὸν μέρος κατέρχεται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς
 νότον ἡ Πίνδος μετὰ τῶν ὑψηλῶν καὶ προιονωτῶν κο-
 ρυφῶν αὐτῆς. Ὡς μεσότοιχον χωρίζει δύο ἀδελφᾶς
 χώρας, τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν δούλην ἀκόμη Ἡπειρον.

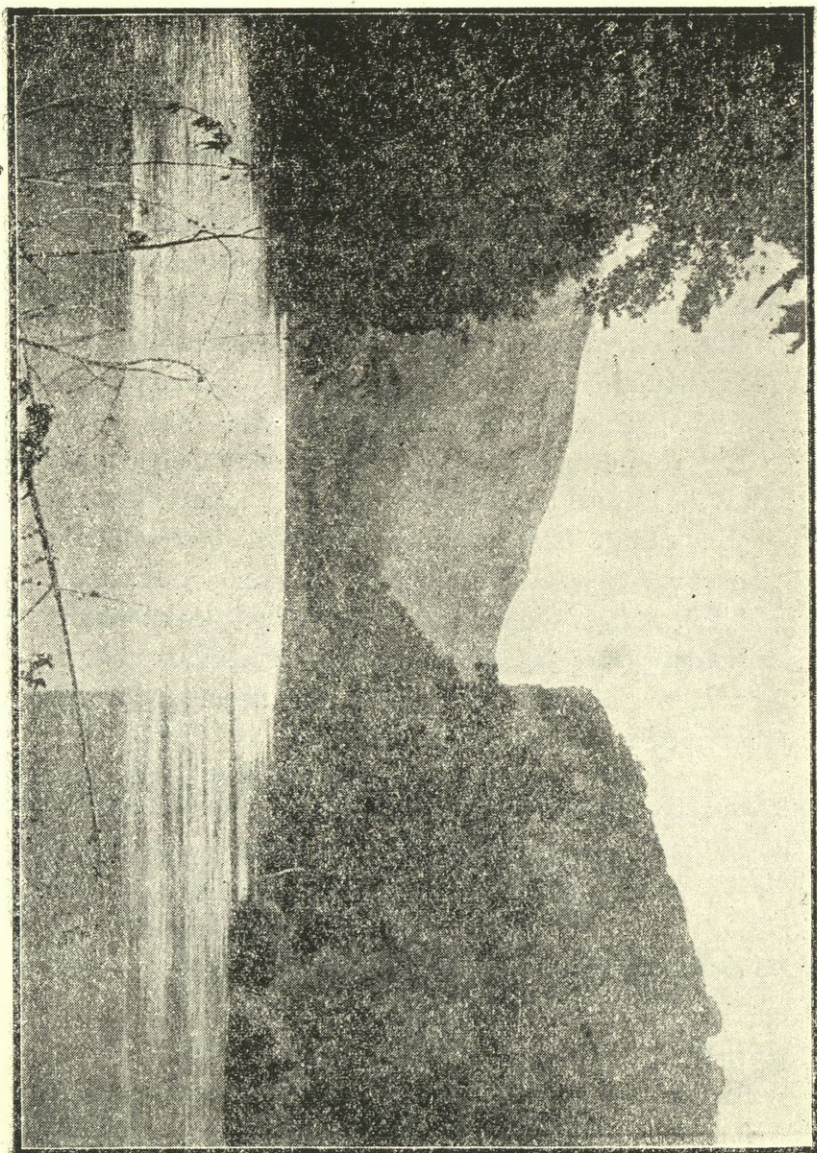
Ἡ δασώδης Ὀθρυς περικλείει τὴν χώραν ἐκ νότου.

Ὅπως χρυσῆ δακτυλίου στεφάνη περιβάλλει πολύτι-
 μον λίθον, οὕτω καὶ τὰ ὄρη ταῦτα περικλείουσι τὴν
 πολύτιμον χώραν, τὴν Θεσσαλίαν.

§ 12. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν.

Θέλεις νὰ μαγεύσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου ἀπερίγραπτον
 κάλλος; Θέλεις νὰ χυθῇ εἰς τὰ ὠτὰ σου μουσικὴ γλυκυ-
 τάτη; Νὰ διέλθῃς τὰ Τέμπη!

Ἡ καρδιά σου τότε ἐκ τῆς χαρᾶς θὰ σκιρτήσῃ καὶ τὰ
 χεῖλη σου θὰ ψάλωσιν ὕμνον πρὸς τὸ κάλλος τῆς ἑλλη-
 νικῆς πατρίδος.

Ἄριστερά σου καταλίπτουσιν ἀπότομοι τοῦ Ὀλύμπου οἱ βράχοι καὶ δεξιὰ αἱ κλιτύες τῆς Ὅσσης.

Μεταξὺ αὐτῶν σχηματίζεται ἡ στενὴ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, τὴν ὁποῖαν διαρρέει ὁ Πηγεῖος ποταμὸς.

Ἴνα διέλθῃς αὐτὴν μέχρι τῆς ἄλλης ἄκρας, θὰ περιπατῆς δύο σχεδὸν ὥρας. Τόσον εἶνε μακρὰ!

Μία μόνη ὁδὸς ἄγει ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας μέχρι τῆς ἄλλης καὶ αὕτη εἶνε ἐπὶ τῆς Ὅσσης. Ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἀπέναντι, οὐδεμία δίοδος ὑπάρχει, διότι αἱ ὑπώρειαι αὐτοῦ εἶνε ἀπότομοι.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης λοιπὸν προχώρει.

Καθ' ὃν χρόνον βαδίζεις, ὑψοῦνται τὰ δύο ὄρη ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς σου νομίζεις, ὅτι θεία δύναμις διεχώρισεν αὐτά.

Μετὰ δυσκολίας δύνασαι νὰ διακρίνῃς τὰς κορυφὰς αὐτῶν τόσον ὑψηλὰ εἶνε.

Ἐπὶ τοὺς πόδας σου ἤρεμος ὁ Πηγεῖος κυλῖει τὰ φεῦματα αὐτοῦ ὑπὸ παχεῖαν σκιάν, τὴν ὁποῖαν ἀπλώνουσιν αἱ πλατανόφυτοι ὄχθαι.

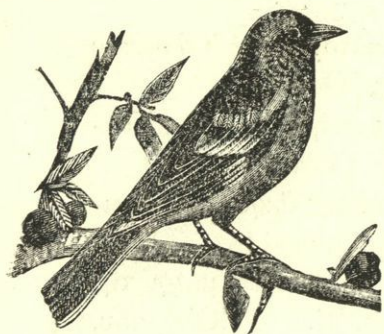
Ἄριστερόθεν, εἰς τὰς κρημνώδεις πλευρὰς τοῦ Ὀλύμπου, εἶνε ἐρριζωμένα ὑψηλὰ καὶ καταπράσινα δένδρα, τὰ ὁποῖα ποικίλλει ὁ κισσὸς, ἀναρριχώμενος ὡς ἡμερὸς κληματῖς.

Διὰ μέσου αὐτῶν καταρρέουσι κελαρούζοντα ὕδατα.

Δεξιόθεν αἱ κλιτύες τῆς Ὅσσης εἶνε καταπράσινοι. Ἐὐωδιάζει ἐδῶ ἡ δάφνη, ἡ μυρσίνη καὶ ἡ λύγος.

Καὶ διὰ μέσου τῶν φυτῶν τούτων καταρρέουσι ῥυάκια διαυγῆ· νομίζεις, ὅτι εἶνε ἀργυρᾶ νήματα.

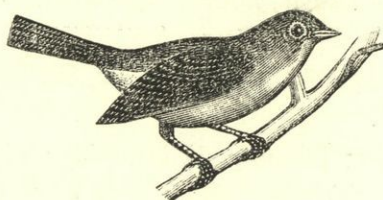
Ἀπὸ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους οἱ βράχοι μόλις

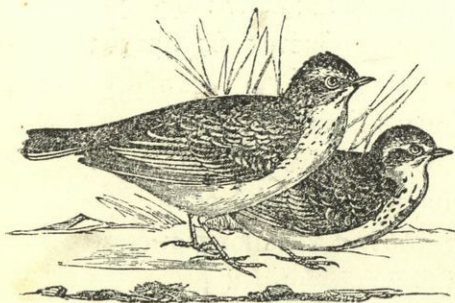
Σπίνος.

Ψάο.

Ἄνδών.

Κορινθαλός.

Χλωρίς.

φαίνονται· σκεπάζουσιν αὐτοὺς τὰ γλωρὰ φύλλα τοῦ
κισσοῦ καὶ ἄλλων φυτῶν.

Κατὰ τὴν πορείαν δὲν αἰσθάνεσαι κόπον.

Βαδίζεις μέχρι τοῦ πέρατος τῆς κοιλάδος πάντοτε ὑπὸ
τὴν δροσερὰν σκιὰν τῶν δρυῶν καὶ τῶν πρίνων, τῶν
πλατάνων καὶ τῶν ἰτεῶν.

Τοὺς ὀφθαλμοὺς σου θέλγει ἡ ποικιλία τοῦ πρασίνου
χρώματος.

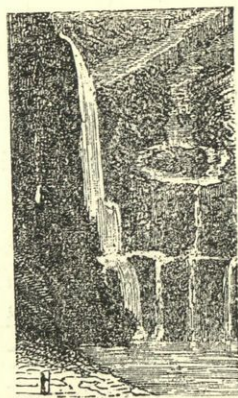
Τὰ ὄτια σου τέρει τὸ κελάρυσμα τῶν κρυσταλλίνων
ὑδάτων καὶ σὲ συνοδεύει ἡ μουσικὴ τῶν εὐθύμων πτη-
νῶν. Ἐδῶ ψάλλει γλυκέως ἡ ἀηδὼν, ὁ κορυδαλὸς
ἐκεῖ καὶ ὁ σπίνος καὶ πέραν ἡ γλωρίς καὶ ὁ ψάρ.

Ἐφ' ὅσον προχωρεῖς, ἡ μὲν κοιλὰς βαθμηδὸν
στενοῦται, ἡ δὲ ὁδὸς ἀναβαίνει ἐπὶ τῆς Ὀσσης καὶ
κάτω ὑπὸ τοὺς πόδας σου ἀριστερόθεν φαίνεται ὁ Πη-
νειὸς νὰ ῥέη εἰς μέγα βάθος.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς ἡ κοιλὰς
γίνεται στενωτάτη καὶ τὸ ὕψος τῆς
ὁδοῦ μέγιστον.

Ἀντιθέτως, ἀπὸ τοῦ μέσου
πρὸς τὴν ἔξοδον, ἡ μὲν κοιλὰς
ἀρχίζει νὰ πλατύνηται, ἡ δὲ ὁδὸς
βαθμηδὸν νὰ καταβαίνει καὶ κά-
τωθεν ὁ Πηνειὸς νὰ φαίνεται, ὅτι
κατ' ὀλίγον προσεγγίζει πρὸς σέ.

Εἶνε τερπνὸν νὰ προχωρήσῃς
πρὸς τὸ πέρας. Πλησίον ἐκεῖ
ἐν μᾶ χαράδρα τῆς Ὀσσης σχηματίζεται καταρράκτης.

Μακρόθεν ἀκόμη θ' ἀκούσης τὸν κρότον τοῦ καταπίπτοντος ὕδατος.

Ἐὰν ἀναβῆς εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο μέρος, θὰ ἴδῃς νὰ ἐνώνῃ τὰ ρεύματα αὐτοῦ ὁ Πηνειὸς μετὰ τῶν γλαυκῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης.

Εἶνε δούλη ἢ θάλασσα ἐκείνη καὶ δροσιζει τὸ δουλωμένον ἔδαφος τῆς ἐλληνικῆς Μακεδονίας.

Ὁ ῥόχθος τῶν κυμάτων, τὸν ὅποιον θ' ἀκούσης, εἶνε παράπονον! Δὲν ἠλευθερώσαμεν ἀκόμη αὐτήν.

Εὐμορφος εἶνε ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν. Τὸ κάλλος αὐτῆς ἔχουσιν ὅλα τῆς Πατρίδος τὰ μέρη. Καὶ εἶνε ἡ Πατρὶς ἡμῶν ἡ ὠραιότερα χώρα τοῦ κόσμου. Ἄς ἀγαπῶμεν μετὰ πόνου αὐτήν, ὅπως ἀγαπῶμεν τὴν μητέρα!

§ 13. Ἡ δκνηρὰ πεταλοῦδα καὶ ἡ φιλόπονος μέλισσα.

Μὲ φτερὰ ζευγαρωμένα, πλουμισμένα, χνουδωτὰ
 ὄλ' ἡμέρα ἢ πεταλοῦδα μέσ' ἔς τὸν κῆπόν μας πετᾷ·
 ἔς τὰ γαρύφαλλα, ἔς τὰ ῥόδα καὶ ἔς τοὺς κήπους τριγυρίζει
 κι' ὅλα τᾶνθη τὰ χαϊδεύει κι' ὅλα τᾶνθη τὰ μυρίζει.

Ὅμως ἄμναλη γυρίζει κι' ἀσυλλόγιστη πολὺ
 καὶ δὲν ἔξερει νὰ ὠφελῆται καὶ δὲν ἔξερει νὰ ὠφελῆ
 θέλει ἀνώφελη νὰ ζήσῃ κι' ἔτσι ἀνώφελη πεθαίνει
 κι' ἀπὸ τὴν τρελλὴ ζωὴ τῆς τίποτε δὲν ἀπομένει.

Ἄδῃς τὴ μέλισσα, ἵπὸν ἀνοίγει τὰ φτερά τὰ χνουδωτά,
 κύττα τὴν, μὲ πόση σκέψι μέσ' ἔς τὸν κήπὸν μας πετᾷ,
 ἔς τὰ γαρύφαλλα, ἔς τὰ ῥόδα καὶ ἔς τοὺς κρίνους τριγυρίζει
 καὶ τὸ μέλι των βυζαίνει κι' ὄλ' ἡμέρα θησαυρίζει.

Ἄφησε τὴν πεταλοῦδα μέσ' ἔς τὸν κήπο νὰ χαζεύῃ,
 μὴ ζηλεύῃς τὴ χαρὰ της, τὴ ζωὴ της τὴν τρελλή·
 σὺ τὴ μέλισσα μιμήσον, ἵπὸν τὸ μέλι της μαζεύει
 κι' ὠφελεῖται μοναχὴ της καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖ.

§ 14. Πῶς ὁ Γεώργιος βλέπει ἐν μελισσοκομεῖον.

α'. Πῶς πλησιάζει μίαν κυψέλην.

Ὁ κύριος Εὐστάθιος ἐπισκέφθη ἐν ἀπόγευμα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Γεωργίου τὸν φίλον του κύριον Φίλιππον, ὅστις εἶχεν ἐν ὠραῖον ἀγροκήπιον πλησίον τῶν Μετεώρων.

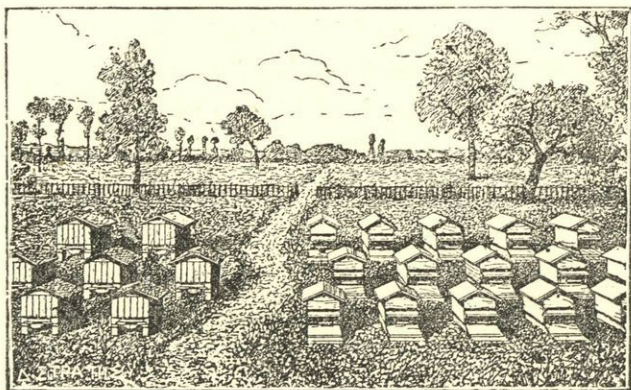
Ὁ κύριος Φίλιππος ὑπεδέχθη τὸν φίλον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν τῷ κήπῳ, ὅπου εὗρίσκετο κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν.

Ὁ καλὸς ἀγρονόμος ἐδείκνυε μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας αὐτοῦ τὰ διάφορα μέρη τοῦ κήπου. Ὁ Γεώργιος δὲν ἐχόρταινε νὰ βλέπῃ τὰ ὠραῖα χρώματα τῶν ἀνθέων, τὰ ὁποῖα ἐστόλιζον αὐτόν.

Προχωροῦντες ἔφθασαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κήπου.

Ἐπισθεν αὐτοῦ ἔξετείνεται μέγα τετράγωνον περιπεφραγμένον διὰ μεταλλίνου δικτύου, ἐπικλινῆς καὶ ἐστρωμένον δι' ἄμμου.

Ἐντὸς αὐτοῦ ἐστηρίζοντο ἐπὶ ταπεινῶν βάθρων κιβώτια μικρά, ξύλινα, ὁμοιότατα πρὸς οἰκίας κομποτά-

τας, ἄνευ παραθύρου, μετὰ ὀροφῆς τριγωνικῆς προεξεχούσης. Εἰς τὴν βάσιν εἶχον ὀπὴν μικρὰν κεχρωσμένην.

«Αἱ κυψέλαι μου!», εἶπεν ὁ ἀγρονόμος.

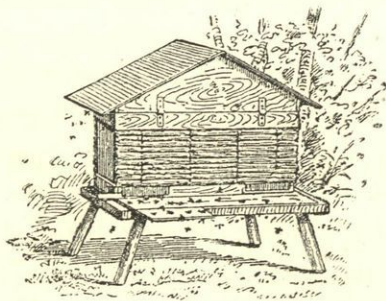
«Τί εὐμορφον θέαμα!», ἀνεφώνησεν ὁ Γεώργιος· «πραγματικὴ πόλις, μὲ ὁδοὺς εὐθείας· μόνον ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς δὲν φαίνεται».

«Διότι ἐργάζεται, μικρὸ μου φίλε, ἐντὸς τῶν κυψελῶν».

Εὐθύς ὁ Γεώργιος ἠτοιμάσθη νὰ περιεργασθῇ ἐκ τοῦ πλησίον αὐτάς.

«Μὴ πλησιάζης!», εἶπεν ὁ κύριος Φίλιππος· «αἱ μέ-

λισσαι δὲν εἶνε φιλόξενοι· εἶνε ἄγριαι καὶ ἐπιθετικάι. Εἰς ἐκάστην εἴσοδον μένουσι φρουροί, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς οὐδένα νὰ πλησιάσῃ. Κεντοῦσι τὸν ἀδιάκρι-

τον ἐπισκέπτην· καὶ τὸ κέντρον αὐτῶν εἶνε ὄπλον ὀδυνηρόν· οὐδὲ τὸν κύριον αὐτῶν ἀνέχονται·.

«Καὶ πόθεν προμηθεύεσθε τὰς κυψέλας;», ἠρώτησεν ὁ πατὴρ τοῦ Γεωργίου.

«Κατασκευάζω αὐτὰς μόνος. Εἶνε πολὺ εὐκόλον πρᾶγμα».

«Ἔχω ἄλλοτε ἴδει κυψέλην», εἶπεν ὁ κύριος Εὐστάθιος· «ἦτο ὁμοῦς ἀπλῆ καὶ ἄκομπος· τέσσαρες μόνον σανίδες μετὰ καλύμματος ἐσηματίζον αὐτήν».

«Αἱ τοιαῦται κυψέλαι εἶνε ἀτελεῖς· γνωρίζω αὐτάς», ἀπεκρίθη ὁ ἀγρονόμος. «Εἶς τινα μάλιστα μέρη κατασκευάζουσι κυψέλας πλεκτὰς ἐκ λύγου μετὰ θολωτοῦ καλύμματος».

«Ἄχ, πῶς ἤθελα, κύριε Φίλιππε,», διέκοψεν αὐ-

τὸν ὁ μικρὸς Γεώργιος, «νὰ ἴδω, πῶς εἶνε μέσα ἡ κυψέλη!».

«Ἄμέσως νὰ σοὶ δείξω», εἶπε προθύμως ὁ ἀγρονόμος.

Καὶ ἀμέσως μετέβη καὶ ἔφερε πέπλον λεπτὸν καὶ διαφανῆ, τὸν ὁποῖον ἐκρέμασεν ἀπὸ τοῦ πύλου αὐτοῦ.

Διὰ τοῦ πέπλου ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον, τὸν λαιμὸν καὶ τὸν τράχηλον. Ἐφόρεσεν ἀκολούθως χειρόκτια. Δι' ὁμοίου πέπλου καὶ χειροκτίων ἐκαλύφθη καὶ ὁ κύριος Εὐστάθιος καὶ ὁ μικρὸς Γεώργιος ἀπορῶν.

«Ἄλλὰ πρὸς τί αὐτὰ τὰ πράγματα;», ἠρώτησε τὸν ἀγρονόμον ὁ μικρὸς.

«Ἴνα ἀποφύγωμεν τὰ κέντρα τῶν μελισσῶν. Αἱ μέλισσαι, ὅταν ταραχθῶσιν, ὀργίζονται καὶ κεντριζοῦσιν ἐκ τῶν κέντρων δ' αὐτῶν, ἃν εἶνε πολλά, ἐπέρχεται καὶ ὁ θάνατος».

Ἀκολούθως ἔλαβε μικρὸν μετάλλινον δοχεῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦναψεν *ἀγαρικόν*.

«Ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ ἀγαρικοῦ», εἶπεν ὁ κύριος Φίλιππος, «αἱ μέλισσαι ζαλίζονται καὶ δύνασαι τότε νὰ πλησιάσῃς αὐτὰς ἀφόβως».

β'. Τί βλέπει ὁ Γεώργιος ἐντὸς τῆς κυψέλης.

Ἐπλησίασαν μίαν κυψέλην.

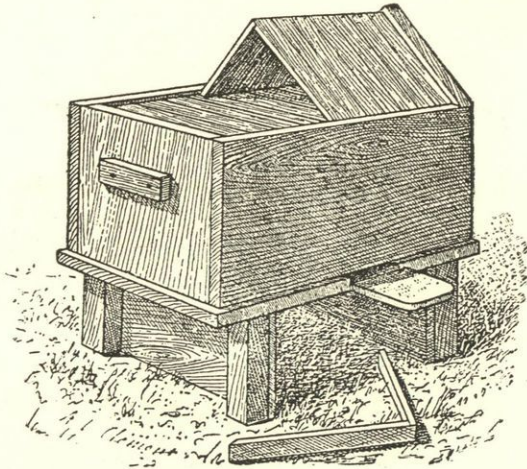
Ὁ ἀγρονόμος ἐκτύπησε διὰ μικρᾶς ῥάβδου συνεχῶς, ἀλλ' ἔλαφρῶς τὴν στέγην αὐτῆς.

«Τώρα», εἶπε πρὸς τὸν Γεώργιον, «αἱ μέλισσαι φοβοῦνται, μήπως συλήσῃ κανεὶς τὸ μέλι, καὶ προσπαθοῦσι νὰ κρούψωσι τὸ πλεῖστον αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ στομά-

χου των. "Όταν ἔχουσι πλήρη τὸν στόμαχον, γίνονται ὀλιγώτερον ἄγριαi».

Μετὰ ταῦτα ἤνοιξεν ἄνωθεν τὴν κυψέλην, ὅπως ἀνοίγει τις ἐν κιβώτιον ἀμέσως ἀνυψώθησαν αἱ μέλισσαι καὶ πετώσαι περίξ ἐβόμβουν.

Ἐὸ Γεώργιος ἔκυψε καὶ παρετήρησεν ἐντός. Κατ' ἀποστάσεις μικρὰς καὶ ὠρισμένας ἐκρεμῶντο καθέτως

τετράγωνα πλαίσια, ἀκίνητα καὶ στηριζόμενα ἄνωθεν. Ὁ κύριος Φίλιππος ἐξήγαγεν εὐκόλως ἐν.

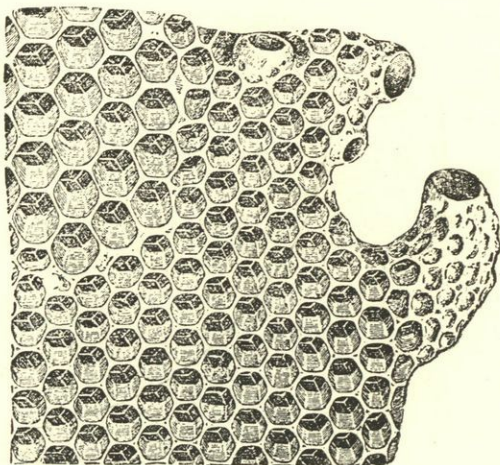
Ἐντός τοῦ τετραγώνου τούτου πλαισίου ἦτο ἐφηρομοσμένη κηρήθρα τεχνητή, πλάξ δῆλα δὴ κηρίνη, λεπτή, ἔχουσα ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐπιφανειῶν πολλὰς χιλιάδας ἑξαγώνων κυττάρων, *κελλίων*.

Τὰ ἐπάνω κύτταρα ἦσαν κεκαλυμμένα διὰ λεπτοτάτου κηρίνου φλοιοῦ· εἰς τὸ βάθος πολλῶν ἐκ τῶν μεσαίων

ύπηρχον οἱ **σχαδόνες**, ἄποδες δῆλα δὴ σκόληκες, οἱ ὁποῖοι ἀνατρέφονται, ἵνα γίνωσι μέλισσαι· καὶ τὰ κάτω ἦσαν κενά.

«Εἰς τὰ κεκαλυμμένα κύτταρα», εἶπεν ὁ ἀγρονόμος, «ἔχουσιν αἱ μέλισσαι ἀποθηκεύσει τὸ μέλι, εἰς τὰ κάτω δὲ κατοικοῦσιν αὐταί».

«Ἀλλὰ διατί ἔχετε τεχνητὰς κηρήθρας;», ἠρώτη-

σεν ὁ πατήρ τοῦ Γεωργίου· «διατί δὲν ἀφήνετε νὰ κατασκευάζωσι φυσικὰς αἱ μέλισσαι;».

«Τὰς τεχνητὰς κηρήθρας προτιμῶσι καὶ αἱ μέλισσαι καὶ οἱ μελισσοκόμοι. Αἱ μὲν μέλισσαι, διότι εὐρίσκουσιν ἄνευ κόπου ἔτοιμα τὰ κύτταρα καὶ οἰκονομοῦσιν οὕτω τὸ μέλι, τὸ ὁποῖον θὰ ἐδαπάνων διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κηρίου, οἱ δὲ μελισσοκόμοι, διότι ἐξάγουσιν ἐξ αὐτῶν κατ' ἔτος πενταπλάσιον μέλι καὶ ἀγνότατον».

«Καὶ ζῶσι πολλαὶ μέλισσαι εἰς ἐκάστην κυψέλην;»,
ἠρώτησεν ὁ Γεώργιος.

«Πολλαὶ χιλιάδες».

«Ἄλλὰ τότε πῶς ἀναπνέουσιν; Ἡ δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην ἀέρος;».

«Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, μικρὲ μου φίλε,», εἶπεν ὁ ἀγρονόμος, «ζωὴ ἄνευ ἀέρος. Εἰς διάφορα μέρη τῆς κυψέλης αἱ μέλισσαι κινουῦσι καθ' ὁμάδας τὰ πτερά των ταχέως καὶ ἐπὶ ὄραν ὠρισμένην· οὕτω σχηματίζουσι ῥεύματα ἀέρος, διὰ τῶν ὁποίων ὁ μεμολυσμένος μὲν ἀὴρ ἐξέρχεται, εἰσέρχεται δὲ ὁ καθαρὸς».

«Τὸν χειμῶνα δὲν κρυώνουσιν αἱ μέλισσαι ἐν τῇ κυψέλῃ;», ἠρώτησε πάλιν ὁ μικρός.

«Ὅχι», ἀπεκρίθη ὁ κύριος Φίλιππος· «πρῶτον διότι ἔχω τοποθετήσῃ τὰς κυψέλας πρὸς μεσημβρίαν· οὕτω δὲν προσβάλλει αὐτὰς τὸ ψῦχος. Ἐπειτα ἔχω ἐπιστρώσει τὸ ἔδαφος δι' ἄμμιον· οὕτω δὲν διατηρεῖται ἡ ὑγρασία. Ἄλλὰ καὶ ἐν ἐκάστη κυψέλῃ ἀναπτύσσεται θερμότης ἐπαρκῆς ἐκ τῆς συγκατοικίας τόσων μελισσῶν».

«Ἄλλὰ τόσαι μέλισσαι δὲν ῥυπαίνουσι τὴν κατοικίαν αὐτῶν;».

«Ὅχι, διότι εἶνε καθαρῶταται».

γ'. Τί μανθάνει ὁ Γεώργιος περὶ τῶν μελισσῶν.

«Ἀφοῦ διατηρεῖτε τόσας πολλὰς κυψέλας, κύριε Φίλιππε,», εἶπεν ὁ Γεώργιος, «καὶ ἔχετε τόσας φροντίδας δι' αὐτάς, φαίνεται, ὅτι θὰ κερδίσετε».

«Ἐκ τοῦ μέλιτος ἐκάστης αὐτῶν κερδίζω κατ' ἔτος πεντήκοντα περίπου δραχμάς».

«Δὲν ἐπίστευον, ὅτι ἡ μελισσοκομία φέρει τόσον σημαντικὸν κέρδος», παρετήρησεν ὁ πατήρ τοῦ Γεωργίου.

«Τὰ κέρδη αὐτῆς εἶνε ἀκόμη μεγαλύτερα. Ἴδὲ τὰ δένδρα μου! Εἶνε κατάφορτα ἐκ καρπῶν. Λοιπὸν τὴν εὐτυχίαν αὐτὴν ὀφείλω εἰς τὰς μελίσσας μου».

«Καὶ τίνα σχέσιν ἔχουσιν αἱ μέλισσαι πρὸς τοὺς καρπούς ;», ἠρώτησεν ὁ μικρός.

«Μεγάλην. Ὅταν ἡ μέλισσα ἐπισκέπτεται ἐν ἄνθος, τινάσσει ἐπὶ τοῦ ὑπέρου αὐτοῦ—χωρὶς νὰ θέλῃ—γῦριν, ἣτις ἐκόλλησεν εἰς τὰς πτέρυγας αὐτῆς ἐκ τῶν στημόνων ἄλλου ἄνθους. Οὕτω γονιμοποιεῖται τὸ ἄνθος καὶ γίνεται καρπός».

«Ἐνθυμοῦμαι ἔμαθον εἰς τὸ σχολεῖον πέρουσι, πῶς γίνονται οἱ καρποί».

«Ἡ μελισσοκομία λοιπὸν, μικρὲ μου φίλε, εἶνε ἀσχολία τερπνὴ, ἄκοπος καὶ πλουτοφόρος· ἡ μελέτη ἄλλως τοῦ βίου τῶν μελισσῶν ἀποκαλύπτει μυστήρια καὶ γεννᾷ θερμὴν τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ εὐεργετικὰ ζῶῳφια».

«Θὰ σᾶς ἤμην πολὺ εὐγνώμων, κύριε Φίλιππε,», εἶπεν ὁ Γεώργιος, «ἂν μοι ἐλέγετε καὶ σεῖς μερικὰ πράγματα περὶ τῶν μελισσῶν».

«Πολὺ εὐχαρίστως, παιδί μου,», ἀπεκρίθη ὁ ἀγρονόμος, ὅστις εὐθύς ἤρχισε νὰ διηγῆται εἰς τοὺς ἐπισκέπτας αὐτοῦ πολλὰ ὠραῖα πράγματα περὶ τῶν μελισσῶν.

«Αἱ μέλισσαι,», εἶπε, «ζῶσιν ὁμοῦ, κατ' ἀγέλας,

ἐν ἐκάστη δὲ κυψέλῃ κατοικεῖ ἐν **μελίσιον**, ἐν **σμῆνος**.

» Ἐκαστον σμῆνος μελισσῶν ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς θηλείας γεννώσης, ἣτις καλεῖται **βασίλισσα**, ἐκ πολλῶν χιλιάδων θηλειῶν, ἀλλ' ἀγόνων, αἵτινες καλοῦνται **ἐργάτιδες**, καὶ ἐξ ἑκατοντάδων τινῶν ἀρρένων, οἵτινες ὀνομάζονται **κηφήνες**.

Βασίλισσα.

Ἐργάτις.

Κηφήν.

» Αἱ μέλισσαι εἶνε ἔντομα, ἀνήκοντα εἰς τὴν τάξιν τῶν **ὑμενοπτέρων**. Ὀνομάζονται δὲ ὑμενόπτερα τὰ ἔντομα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχουσι τέσσαρας πτέρυγας ὑμενώδεις. Ὑμενόπτερα ἔντομα εἶνε καὶ αἱ σφήκες, οἱ μύρμηκες καὶ ἄλλα.

» Τὸ σῶμα τῆς μελίσης, ὡς καὶ πάντων τῶν ἐντόμων, ἔχει δύο ἐντομάς καὶ ἐπομένως διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, τὴν **κεφαλήν**, τὸν **θώρακα** καὶ τὴν **κοιλίαν**. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὑπάρχουσιν οἱ ὀφθαλμοί, αἱ δύο κεραῖαι καὶ τὸ στόμα.

» Ἡ μέλισσα ἔχει πέντε ὀφθαλμούς, δύο μὲν συνθέτους ἐκ πολλῶν μικρῶν εἰς τὰ πλάγια τῆς κεφαλῆς, τρεῖς δὲ ἀπλοῦς ἔμπροσθεν αὐτῆς ἐν σχήματι τριγώνου. Καὶ διὰ μὲν τῶν πλαγίων ὀφθαλμῶν ἡ μέλισσα βλέπει τὰ πέραξ

καὶ τὰ μακρὰν αὐτῆς, διὰ δὲ τῶν προσθίων τὰ ἔμπροσθεν καὶ πλησίον κείμενα ἀντικείμενα.

»Αἱ κεραῖαι, αἵτινες ὡς εὐκαμπτα λοφία κοσμοῦσι τὴν κεφαλὴν τῆς μελίσσης, χρησιμεύουσιν εἰς τὰς μελίσσας ὡς ὄργανα ἀφῆς, ἴσως δὲ καὶ ἀκοῆς καὶ ὀσφρήσεως. Ἐὰν ἀποσπᾶσωμεν τὰς κεραίας μελίσσης τινός, αὕτη θὰ ἔξακολουθῇ μὲν νὰ ζῆ, ἀλλὰ καθίσταται ἀνίκανος πρὸς ἐργασίαν.

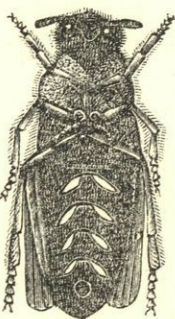
»Τὸ στόμα τῆς μελίσσης ἔχει σιαγόνας, αἵτινες κινούνται ὀριζοντίως καὶ οὐχὶ κατακορύφως. Διὰ τῶν σιαγόνων αὐτῆς ἡ μέλισσα ζυμώνει τὸν κηρόν, ἀνοίγει τοὺς ἀνθηρας τῶν ἀνθέων, ἵνα λάβῃ ἐξ αὐτῶν τὴν γῦριν, καὶ ἐκβάλλει ἐκ τῆς κυψέλης πᾶν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον στενοχωρεῖ ἢ ῥυπαίνει τὰ ἔργα αὐτῆς.

»Ἡ γλῶσσα ἢ προβοσκὸς τῆς μελίσσης χρησιμεύει εἰς αὐτὴν, ὅπως ἀπορροφᾷ τὸ νέκταρ τῶν ἀνθέων, συμμαζεύει δὲ καὶ καταπίνει αὐτὴν ἡ μέλισσα, ὅταν δὲν ἐργάζεται.

»Ὁ θώραξ τῆς μελίσσης ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ζωνῶν ἢ δακτυλίων, οἵτινες καλοῦνται **προθώραξ**, **μεσοθώραξ** καὶ **μεταθώραξ**. Ἐξ ἐκάστου δὲ τῶν δακτυλίων τούτων ἐκφύονται κάτωθεν μὲν δύο πόδες, ἄνωθεν δὲ τοῦ μὲν μεσοθώρακος ζευγὸς μεγάλων πτερῶν, τοῦ δὲ μεταθώρακος ζευγὸς μικροτέρων. Οἱ ὀπίσθιοι πόδες τῆς μελίσσης ἔχουσι τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι εἶνε πρὸς τὰ ἔξω ἀυλακωτοὶ ὡς κοχλιάρια, ἐν τῇ κοιλότητι δὲ ταύτῃ τοποθετεῖ ἡ μέλισσα εἰς βόλους τὴν συλλεγομένην ἐκ τῶν ἀνθέων γῦριν.

»Ἡ κοιλία τῆς μελίσσης ἀποτελεῖται ἐξ ἑξ δακτυλίων,

μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι μικρὰ θυλάκια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέρχεται ὁ κηρὸς ἐν εἶδη λεπίων πενταγώνων· παρασκευάζεται δὲ ὁ κηρὸς ἐκ τοῦ μέλιτος ἐν τῷ στομάχῳ τῆς μελίσης. Τοιαῦτα θυλάκια ἔχουσι μόνον αἱ ἐργάτιδες μέλισσαι.

»Εἰς τὸ ἄκρον τῆς κοιλίας τῆς μελίσης ὑπάρχει τὸ **κέντρον**, τὸ ὁποῖον εἶνε πολὺ ὄξυ καὶ ἔχει πλάγια ὀδοντωτὰ ὡς πριόνιον· ὅταν τὸ κέντρον εἰσέλθῃ εἰς σκληρὸν σῶμα, ὡς τὸ σῶμα ζώου, δὲν ἐξέρχεται πλέον ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ μένει ἐντὸς τοῦ σώματος· ἐπειδὴ δὲ μετὰ τοῦ κέντρου συναποσπῶνται πολλάκις καὶ τινα τῶν ἐντοσθίων αὐτῆς, ἡ μέλισσα κεντροῖζουσα ἀποθνήσκει ἔπειτα συνήθως. Κέντρον ἔχει καὶ ἡ βασίλισσα, ἀλλὰ τότε μόνον μεταχειρίζεται αὐτό, ὅταν θέλῃ νὰ κτυπήσῃ ἄλλην βασίλισσαν· ὁ κηφήν δὲν ἔχει κέντρον.

»Ἐκάστη κυψέλη ἀποτελεῖ βασιλείον μὲ ἄρχοντα τὴν βασίλισσαν, μὲ κοινωνίαν, ἀποτελουμένην ἐκ τῶν ἄλλων μελισσῶν, καὶ μὲ νόμους, τοὺς ὁποίους οὐδέποτε οὐδεμία μέλισσα οὔτε τὴν θέλησιν ἔχει, οὔτε τὴν δύναμιν νὰ παραβῇ.

δ'. Τί μανθάνει ὁ Γεώργιος περὶ τῆς βασιλίσης.

»Ἡ βασίλισσα τοῦ σμήνους διακρίνεται τῶν ἄλλων μελισσῶν ἐκ τούτου, ὅτι εἶνε μεγαλυτέρα αὐτῶν, ὁμοιάζουσα μᾶλλον πρὸς σφήκα, αἱ πτέρυγες αὐτῆς εἶνε βρα-

χύτεραι τῶν περὺγων τοῦ κηφήνος καὶ τὰ νῶτα αὐτῆς ἔχουσι χροῶμα χρυσίζον.

» Ἐργον τῆς βασιλίσης, ἥτις διαμένει πάντοτε ἐντὸς τῆς κυψέλης, εἶνε νὰ γεννᾷ ὧρὰ ἐντὸς ὠρισμένων κελίων τῶν κηρηθρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκκολάπτονται ἔπειτα αἱ ἐργάτιδες καὶ οἱ κηφήνες. Ὑγιῆς βασίλισσα δύναται νὰ γεννήσῃ ἐντὸς 24 ὡρῶν μέχρι τεσσάρων γιλιάδων ὧρῶν.

» Ἡ βασίλισσα ἀπολαύει ἐκ μέρους τῶν μελισσῶν τοῦ σμήνουσ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης.

» Ὅσάκις ἐξέρχεται ἐκ τοῦ βασιλικοῦ κυττάρου καὶ εἰσέρχεται εἰς τὰς κηρήθρας, αἱ μέλισσαι σπεύδουσι νὰ παραμερίσωσι. Καὶ ἄλλαι μὲν τότε θωπεύουσι αὐτὴν ἐξ ἀγάπης διὰ τῶν κεραιῶν, ἄλλαι δὲ προσφέρουσιν εἰς αὐτὴν μέλι.

» Ἐὰν ἐκ τοῦ γήρατος ἀποθάνῃ ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ἀπολεσθῇ ἡ βασίλισσα τοῦ σμήνουσ, ὀλόκληρον τὸ σμήνος ταράσσεται, πᾶσαι αἱ ἐργασίαι ἐν τῇ κυψέλλῃ παύουσι, αἱ ὀρφαναὶ μέλισσαι τρέχουσι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀτάκτως ἐν ταῖς κηρήθραις καὶ πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἐξέρχονται ἐκ τῆς κυψέλης πρὸς ἀναζήτησιν τῆς προσφιλοῦσ μητροῦσ των.

» Ἄνευ βασιλίσης ὀλόκληρον τὸ μελίσιον καταστρέφεται ἀπαραλλάκτως, ὡς καταστρέφεται δένδρον, τοῦ ὁποίου ἔχει ἀποξηρανθῆ τὸ στέλεχος, ἐκτὸς ἐὰν ἐξ ἄλλων ῥιζῶν παραχθῇ νέον στέλεχος πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ξηρανθέντοσ.

» Οὕτω δὲ καὶ αἱ μέλισσαι, ὅταν ἐννοήσωσι, ὅτι στεροῦνται βασιλίσης, κατασκευάζουσιν ἰδιαιτέρα κελλία

εἰς τὰ ἄκρα τῶν κρηθηρῶν συνήθως, ἐντὸς δὲ τῶν **βασιλικῶν** καλουμένων τούτων κελλίων ἐκτρέφουσι αἱ μέλισσαι δι' ἀφθόνου καὶ ἐκλεκτῆς τροφῆς ὥρά, τὰ ὅποια μεταφέρουσι ἐξ ἄλλων κελλίων, ἐκ τῆς ἐκκολάψεως δὲ τῶν ὧν τούτων ἐξέρχονται νέα βασιλίσσαι.

» Ἡ πρώτη ἐξελθοῦσα ἐκ τοῦ κελλίου βασιλίσα σπεύδει μετὰ τινος ὥρας, εἴτε μόνη εἴτε καὶ ὑπ' ἄλλων μελισσῶν βοηθημένη, νὰ καταστρέψῃ τὰ λοιπὰ βασιλικά κελλία, ἵνα μὴ ἐξέλθῃ καὶ ἄλλη βασιλίσα, διότι δύο βασιλίσσαι δὲν δύνανται νὰ ζήσωσιν ἐν ἀρμονίᾳ ἐντὸς τῆς αὐτῆς κυψέλης.

» Ἄν δὲ δι' οἰονδήποτε λόγον εὐρεθῶσι καὶ ἄλλαι βασιλίσσαι ἐν τῇ κυψέλῃ, αἱ μέλισσαι ἐξάπαντος θὰ θανατώσωσι ταύτας.

» Ἀκόμη δ' ἐκτρέφουσι νέας βασιλίσσας αἱ μέλισσαι, ὅταν μὴ δυνάμεναι ἕνεκα στενοχωρίας νὰ ἐργασθῶσιν ἐλευθέρως ἐν τῇ κυψέλῃ, ἀποφασίζουσι νὰ χωρισθῶσι, μέρος δ' αὐτῶν φεύγῃ ἐκ τῆς κυψέλης, ἵνα ἐγκατασταθῇ ἀλλαχοῦ.

» Τότε ἢ μὲν νέα βασιλίσα μένει ὡς διάδοχος ἐν τῇ κυψέλῃ, τὴν δὲ ἀποικίαν ὀδηγεῖ ἢ παλαιὰ βασιλίσα.

» Ἡ βασιλίσα ζῆ συνήθως 3 ἕως 5 ἔτη, ἀλλὰ μετὰ τὸ τρίτον ἔτος γεννᾷ μόνον κηφήνας.

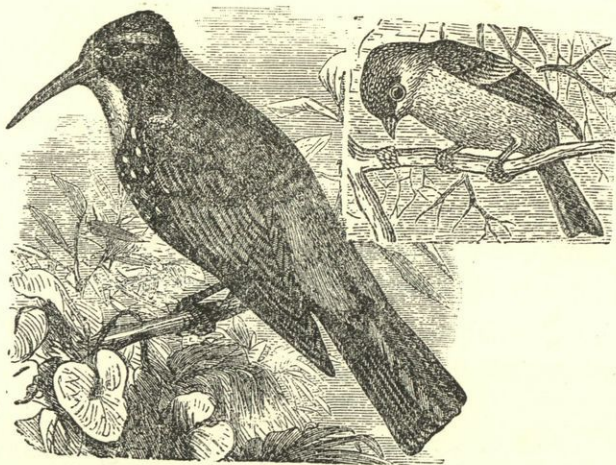
*ε'. Τί μανθάνει ὁ Γεώργιος περὶ τῶν ἐργατίδων
καὶ τῶν κηφήνων.*

» Αἱ ἐργάτιδες εἶνε αἱ μικρότεραι καὶ πολυπληθέστεραι τοῦ σμήνους μέλισσαι.

»Μελίσσιον ισχυρόν δύναται νὰ περιέχη 40 ἕως 80 χιλιάδας ἐργάτιδας.

»Μοῖρα τῶν ἐργατίδων μελισσῶν εἶνε ἡ *συνεχῆς ἐργασία*. Ἀπὸ πρωΐας μέχρι νυκτὸς ἀκούεις ἐντὸς τοῦ μικροῦ βασιλείου τὸν βόμβον τῶν ἐργαζομένων. Αἱ μὲν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν περιποίησιν τῶν σγαδόνων, αἱ δὲ κατασκευάζουσι κηρίον ἄλλαι φέρουσιν ἕξωθεν μέλι, ἄλλαι ὕδωρ καὶ ἄλλαι γῆριν. Καὶ γίνεται οὕτως ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς κυψέλης ἀδιάκοπος καὶ ἀκάματος ἐργασία.

»Δὲν ἀποτρέπει αὐτὰς ἀπὸ τῆς ἐργασίας οὔτε ὁ κίνδυνος ἐκ τοῦ *μέροπος* καὶ τοῦ *αἰγιθάλου*, οὔτε ὁ

ἄσπλαγχνος θάνατος, τὸν ὁποῖον εὐρίσκουσι πολλαὶ ὑπὸ τὸ κέντρον μερικῶν ἐντόμων.

»Πετῶσιν ἀκαταπόνητοι ἀπὸ ἄνθος εἰς ἄνθος εἰς μα-

κουνὰς ἀποστάσεις καὶ ἐκμυζῶσι τῶν ἀνθέων τὸ νέκταρ καὶ τὴν γῦριν. Ἐνίοτε κατάφορτοι ἐκ τῆς πολυτίμου ὕλης, πρὶν ἀκόμη φθάσωσιν εἰς τὴν κυψέλην, παρασύρονται μακρὰν ὑπὸ βιαίου ἀνέμου ἢ πνίγονται ἐκ τῆς βροχῆς.

» Ἀπὸ τῆς νεαρωτάτης ἡλικίας μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τοῦ ἀπόνου θανάτου ἐργάζεται ἡ μέλισσα! Εἶνε εὐλογημένον ζῴφιον. Ἡ φιλοπονία καὶ ἡ ἀφοσίωσις αὐτῆς πρὸς τὸ καθήκον δύναται νὰ γίνῃ παράδειγμα εἰς τὰ μικρὰ παιδιά.

» Ὅσον εἶνε δραστήριοι καὶ φίλεργοι αἱ μέλισσαι, τόσον ἄεργοι καὶ ὀκνηροὶ εἶνε οἱ ἄρρενες ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ **κηφήνες**.

» Ζῶσι καὶ οὗτοι ἐν τῇ κυψέλῃ ἐντὸς κυττάρων μεγαλυτέρων· σπανίως ἐξέρχονται καὶ μόνην ἀσχολίαν ἔχουσι νὰ τρέφονται ἐκ τοῦ συγκομιζομένου μέλιτος.

» Καὶ μέχρι μὲν τινος ἀδιαφοροῦσιν αἱ μέλισσαι διὰ τὴν ἀργίαν τῶν κηφήνων, οὐδὲ γογγύζουσι τρέφουσαι ἀέργους ἀδελφούς. Ἄλλ' ἔχει ὄρια καὶ ἡ ὑπομονή.

» Ὅταν ἴδωσιν, ὅτι κατασυλῶσιν οἱ κηφήνες τὸ πολύτιμον προῖόν, τὸ ὁποῖον συνεχόμισαν διὰ κινδύνων καὶ κόπων, καὶ ὅτι αὐταὶ θ' ἀποθάνωσιν ἐκ πείνης τὸν χειμῶνα, τότε πλέον ἐφαρμόζουσι κατὰ τῶν ὀκνηρῶν αὐστηρόν, ἀλλὰ δίκαιον νόμον· νόμον, ὅστις προστατεύει τὴν ἐργασίαν καὶ καταδικάζει τὴν ἀργίαν ἀσπλάγχως.

» Αἱ μέλισσαι δηλαδὴ χάριν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος ἢ ἐκδιώκουσιν ἄνευ οὐδεμιᾶς συμπαθείας τοὺς κηφήνας ἢ φυλακίζουσιν αὐτοὺς κάτω τῆς κυψέλης καὶ ἀναγκάζουσιν οὕτω ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης!».

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ μελισσοκομείου μετ' ὀλίγον ἔληξεν.
 Ὁ κύριος Εὐστάθιος καὶ ὁ Γεώργιος ἠὺχαρίστησαν
 διὰ λόγων θερμοῶν τὸν κύριον Φίλιππον καὶ ἀνεχώρησαν
 ἐνθουσιασμένοι, ἐξ ὧσων εἶδον.

§ 15. Ἡ κυψέλη.

Τί ζωὴ εὐτυχησμένη
 ζῆ ἢ μέλισσα ἐκεῖ!
 Μέσ' ᾽ς τὸ μέλι πάντα μένει,
 μέσ' ᾽ς τὸ μέλι κατοικεῖ.

Τὴν κυψέλη τῆς κυτιάζω
 καὶ ζηλεύω καὶ πονῶ·
 τὴν μητέρα μ' ἀγκαλιάζω
 καὶ τὴν ζήλεια μου ξεχνῶ.

Εἶναι πλειὸ γλυκὰ ἀπ' τὸ μέλι
 τῆς μητέρας τὰ φιλιὰ
 κ' εἶναι πάντοτε κυψέλη
 ἢ θεορμὴ τῆς ἀγκαλιά!

§ 16. Τὰ Μετέωρα.

Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὰ Μετέωρα τῆς Θεσσαλίας θὰ ἴδῃ καὶ ἐν ἀκόμῃ θαῦμα τῆς φύσεως καὶ ἐν κατορθώμα τοῦ ἀνθρώπου.

Ὀκτακόσιοι περίπου βράχοι κρημνώδεις ὑψοῦνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς γιγάντιοι στύλοι.

Τὸ ὕψος αὐτῶν εἶνε διάφορον· εἰς πεντήκοντα μέτρα ὀρθοῦται ὁ ὑψηλότερος.

Τὸ σχῆμα αὐτῶν φαίνεται μακρόθεν παράδοξον· νομίζεις, ὅτι βλέπεις μορφὰς ἀπολιθωθέντων ἀνθρώπων ἢ ζώων ἢ πτηνῶν.

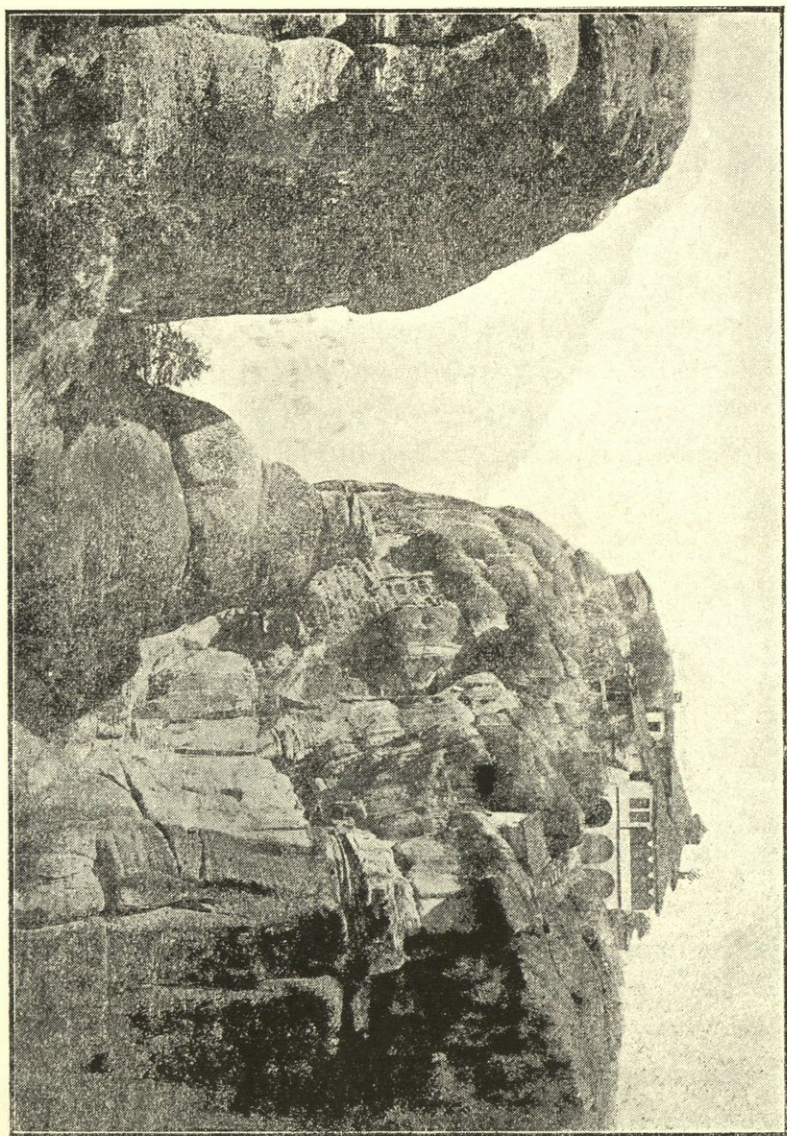
Ἀκόμῃ καὶ κατὰ τὸ χρῶμα εἶνε ποικίλοι· ἄλλοι μὲν ἕξ αὐτῶν εἶνε φαιοί, ἄλλοι δ' ἐρυθροὶ καὶ ἄλλοι ῥόδινοι.

Τὴν κορυφὴν εἴκοσιν ἕξ βράχων περιστέφουσι κελλία μοναστηρίων. Τὰ μικρὰ αὐτῶν παράθυρα ὁμοιάζουσι πρὸς περιστερεῶνας. Ὑπεράνω τῶν κελλίων διακρίνονται τὰ κωδωνοστάσια τῶν ἐκκλησιῶν.

Εἰς ἕξ ἐκ τῶν μοναστηρίων ἐκείνων ζῶσιν ἄνθρωποι. Διὰ ποίαν αἰτίαν καὶ πῶς κατώρθωσαν ν' ἀναβῶσιν ἐκεῖ;

Ἦτιό ποτε καιρός, καθ' ὃν βάρβαροι λαοὶ ἐζήλευον τὴν ὠραίαν ἡμῶν πατρίδα καὶ ἐφθόνουν τὴν εὐτυχίαν τῶν τέκνων αὐτῆς.

Ἐξώρμησαν λοιπὸν ἀπὸ τῶν σκοτεινῶν αὐτῶν χωρῶν ὡς λύκοι καὶ ἐχύθησαν ἐπὶ τῆς χώρας ἡμῶν, ὅπως τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κύματα τῆς θαλάσσης. Καὶ πρῶτον ἐπλημύρισαν τῆς Θεσσαλίας τὸ ἔδαφος.

Οἱ κατοικοῦντες τὴν χώραν, ἵνα σωθῶσι, κατέφευγον καὶ ἐκρύπτοντο ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀποκρῆμων ἐκείνων βράχων.

Βραδύτερον ἔκτισαν μοναστήρια, ἵνα διασφύξωσι καὶ τὴν ἁγίαν θρησκείαν τῶν πατέρων ἡμῶν, τὴν ὁποίαν προσεπάθουν ν' ἀφανίσωσιν οἱ ἐχθροί.

Ἐπὶ τῶν βράχων λοιπὸν ἐκείνων ἐσώθη ἡ φυλὴ καὶ ἡ θρησκεία ἡμῶν ἐν Θεσσαλίᾳ.

Εὐσεβεῖς ἄνδρες, ἀφιερῶσαντες ἑαυτοὺς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἐξακολουθοῦσι μέχρι σήμερον ν' ἀποσύρονται ἐπὶ τῶν βράχων ἐκείνων καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτῶν νὰ ὑμῶσι τὸν Θεόν.

Ἀναβαίνει τις ἐκεῖ διὰ κλιμάκων ἐκ σχοινίου αἰωρομένων ἢ ἀναρριχᾶται ὡς αἴλουρος ἐπὶ χονδροῦ σχοινίου πλήρους κόμβων ἢ κάθηται τέλος ἐντὸς δικτύου, τὸ ὁποῖον οἱ καλόγηροι σύρουσιν ἄνωθεν.

Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν βράχων ἡ φύσις ἐμφανίζεται κύκλῳ θαυμασία. Κάτωθεν ἀπλοῦνται χλοεραὶ πεδιάδες, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτυλίσσονται διαυγῆ ῥυάκια, καὶ πέριξ ὑψοῦνται καταπράσινα ὄρη.

Τίς ἄλλη χώρα ἔχει τὴν γλυκεῖαν καλλονὴν τῆς πατρίδος ἡμῶν;

Κάκιστον ἢ ὀκνηρία. — Ἄργος μὴ ἔσο, μηδ' ἂν πλουτῆς.

§ 17. Πόσον μετριόφρων ἦτο ὁ γενναῖος στρατιώτης τοῦ Βασιλείου Θεοφύλακτος.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἡμῶν Βασίλειος ὁ Α΄, ὁ Μακεδὼν ἦτο ἐν τοῖς πολέμοις ὀρμητικός.

Κατὰ τινα πρὸς τοὺς Ἄραβας μάχην, πρὸ χιλίων ἐτῶν καὶ πλέον, εἰσπεσὼν ἀκράτητος εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν, περιεκυκλώθη καὶ πανταχόθεν στενοχωρούμενος ἐκινδύνευε νὰ αἰχμαλωτισθῇ ἢ νὰ φονευθῇ.

Ἐν τῇ κρίσιμῳ ἐκείνῃ στιγμή διασχίζει τὰς τάξεις τῶν μαχομένων μετὰ τόλμης καὶ δυνάμεως θαυμασίας ἀπλοῦς στρατιώτης, ὅστις, ὠθῶν καὶ πανταχοῦ κτυπῶν, κατορθώνει νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν αὐτοκράτορα καὶ σῶν νὰ ἐπαναφέρῃ μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦτο ἐγένετο ὁ ἀνδρεῖος οὗτος στρατιώτης ἄφαντος, κρυφθεὶς ἐκ μετριοφροσύνης.

Ἄλλ' ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ παρουσιάσωσι πρὸ αὐτοῦ τὸν στρατιώτην.

Μετὰ κόπου πολλοῦ καὶ προσπαθειῶν μεγάλων ἀνεῦρον τέλος αὐτὸν καὶ ὠδήγησαν πρὸ τοῦ Βασιλείου.

«Πῶς ὀνομάζεσαι, γενναῖέ μου στρατιώτα;», ἠρώτησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

«Θεοφύλακτος, δέσποτα».

«Ἐδείχθης πιστὸς στρατιώτης· εἰς τὴν ἀνδρείαν σου ὄφελω τὴν ζωὴν μου. Ὅσον ἀπαράμιλλος εἶνε ἡ γενναϊότης σου, τόσο μεγάλη εἶνε τοῦ αὐτοκράτορός σου ἡ εὐγνωμοσύνη· ὅσον πολύτιμος εἶνε ἡ ὑπηρεσία σου, τόσο βασιλικῶς

ἐπιθυμῶ νὰ σ' ἀνταμείψω. Σὲ προάγω εἰς ἀνώτερον ἀξιωματικόν».

«Δέσποτα,», ἀπεκρίθη μετριοφρόνως ὁ ἦρωας, «καὶ διὰ τὴν καταγωγὴν μου καὶ διὰ τὴν ἀνατροφὴν μου δὲν εἶμαι παρεσκευασμένος διὰ τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα, μὲ τὸ ὅποιον ἢ αὐτοκρατορικὴ σου γενναιοφροσύνη εὐδοκεῖ νὰ μὲ ἀνταμείψῃ.

» Ἄλλως, ὅ,τι ἔπραξα, ἦτο καθήκον ἀπλοῦν, σύμφωνα πρὸς τὸν ὄρκον μου.

» Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀνάγκη ἰδιαιτέρας ἀμοιβῆς· ἀρκοῦσα καὶ πολύτιμος εἰς ἐμὲ ἀμοιβὴ εἶνε ἡ τιμὴ, ὅτι ἔσωσα τὴν ζωὴν τοῦ αὐτοκράτορός μου».

«Ναί,», ἀποκρίνεται ὁ αὐτοκράτωρ, «ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχῃς καὶ κάτι τι, τὸ ὅποιον νὰ σ' ἐνθυμίζῃ τὴν εὐγνωμοσύνην μου».

«Τότε, δέσποτα, διὰ τὴν ἀπλὴν ταύτην πράξιν παραχωρήσατέ μοι ὀλίγα στρέμματα γῆς πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς οἰκογενείας μου».

Οὕτως ἐγένετο. Ὁ αὐτοκράτωρ παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν σημαντικὰ κτήματα.

Γίδς τοῦ Θεοφυλάκτου τούτου ἐγένετο κατόπιν αὐτοκράτωρ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ρωμανὸς ὁ Α΄. ὁ Λεκαπηνός.

§ 18. Πῶς ἐτιμωρήθη ὁ υἱὸς τοῦ Ἥλιου Φαέθων διὰ τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ.

1.

Ὁ Φαέθων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἥλιου, ἦτο θνητός· καὶ ὅμως διαρκῶς ἐκαυχάτο διὰ τὴν θείαν αὐτοῦ καταγωγὴν, διὰ τὴν ὁποίαν — ἔλεγεν — ἠδύνατο νὰ διευθύνῃ καὶ τοῦ πατρὸς Ἥλιου τὸ ἄρμα.

Καὶ τὸ ἄρμα ἐκεῖνο ἔσυρον πτερόποδες ἵπποι, ἀποπνέοντες ἐκ τῶν ῥωθῶνων φλόγας καὶ πῦρ! Δι' αὐτοῦ ὁ Ἥλιος, τρέχων ἀνὰ τὰς ἀπεράντους χώρας τοῦ οὐρανοῦ, ἐφώτιζε τὸν κόσμον.

Οἱ ἄνθρωποι ἔσκωπτον τὸν Φαέθοντα, ὁσάκις ἤκουον αὐτὸν νὰ ὀμιλῇ τόσον ἀλαζονικῶς.

Μίαν ἡμέραν εἰσῆλθε μετὰ σπουδῆς καὶ τεταραγμένος εἰς τὰνάκτορα τοῦ πατρὸς.

«Πάτερ!», ἐφώνησεν· «ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ὑποφέρω τοὺς ὄνειδισμοὺς καὶ τὰ σκώμματα τῶν ἀνθρώπων.

»Μέχρι σήμερον ἀπέκρυφα τὴν λύπην, ἥτις πληροῖ τὴν καρδίαν μου, ἀλλὰ δὲν δύναμαι πλέον νὰ κρατηθῶ. Πρὸ ὀλίγου μὲ ὠνείδισε κάποιος, ὅτι δὲν εἶμαι υἱὸς ἄξιος σοῦ.

»Πάτερ! Δός μοι τὸ μέσον νὰ διαλύσω τὴν πλάνην τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο θὰ εἶνε δεῖγμα τῆς πρὸς ἐμὲ ἀγάπης σου».

«Καὶ τίνα χάριν ζητεῖς παρ' ἐμοῦ, Φαέθων;», ἠρώτησεν ὁ Ἥλιος· «εἶπε καὶ θὰ ἐκτελέσω αὐτήν. Ὁρκίζομαι εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγῆς, εἰς τὰ ὁποῖα ὀμνύουσιν οἱ θεοί· οὐδέποτε θ' ἀνακαλέσω τὴν ὑπόσχεσίν μου, οὐδὲ θὰ σ' ἀπατήσω».

Ὁ Φαέθων ἄλλο δὲν ἐζήτει ἢ τὸν ὄρκον τοῦ Ἥλιου. Ἄμεσως ἀπήτησε νὰ διευθύνῃ ἐπὶ μίαν μόνον ἡμέραν τὸ ἄρμα αὐτοῦ.

« Ἄ! Τί ἔπαθον! », ἀνέκραξεν ὁ Ἥλιος. « Διατί νὰ φανῶ τόσον ἀσύνητος, ὥστε νὰ ὑποσχεθῶ μὲ ὄρκον!

» Ἡξεύρεις, δυστυχισμένε, ὅτι ζητεῖς τὸν θάνατόν σου;

» Καὶ οἱ ἀθάνατοι θεοὶ ἀκόμη, Φαέθων, ἀδυνατοῦσι νὰ συγκρατήσωσι τὴν ὀρμὴν τῶν ἵππων τοῦ ἄρματός μου.

» Σὺ, τρυφερὸς νεανίας, δὲν ἐννοεῖς, ὅτι αἱ δυνάμεις σου δὲν ἀρκοῦσι, διὰ νὰ ἀναλάβῃς τοιαύτην ἐπιχείρησιν;

» Κατ' ἀρχὰς ἡ ὁδὸς εἶνε τόσον ἀνωφερῆς καὶ ἀπότομος, ὥστε τὴν πρῶταν οἱ ἵπποι, καὶ μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς νυκτός, μετὰ δυσκολίας ἀναρριχῶνται αὐτήν.

» Ἐπειτα κατὰ τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ εἶνε τοσοῦτον ὑψηλή, ὥστε καὶ ἐγὼ αὐτὸς δὲν δύναμαι πολλάκις νὰ ἴδω ἐκεῖθεν κάτω τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, χωρὶς νὰ τρομάξω.

» Ἐκ τοῦ σημείου δ' ἐκεῖνου γίνεται τοῦναντίον κατωφερῆς καὶ ὀλισθηρὰ καὶ μόνον σιτταρὰ χεῖρ δύναται νὰ συγκρατήσῃ τοῦ ἄρματος τὴν φοράν.

» Ἄφες λοιπὸν τὴν ἀπαίτησιν αὐτήν, υἱέ μου!

» Ρίψον τὰ βλέμματά σου εἰς τ' ἀγαθὰ τοῦ οὐρανοῦ, τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης. Ὅ,τι δῆποτε ζητήσῃς ἐξ αὐτῶν, θὰ σοὶ δώσω».

Ἄλλ' ὁ παράτολμος Φαέθων ἐπέμενε καὶ ὁ Ἥλιος, δεσμευόμενος ὑπὸ τοῦ ὄρκου, ἠναγκάσθη νὰ ἐδηγήσῃ αὐτὸν πρὸ τοῦ ἄρματος, τοῦ χρυσοῦ καὶ ποικίλου ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Φαέθων ἴστατο ἀνυπόμονος ν' ἀναβῇ ἐπ'

αὐτοῦ, ἤρχιζεν ὁ οὐρανὸς νὰ βάφηται διὰ ροδίνου χρώματος
καὶ ν' ἀφανίζωνται οἱ ἀστέρες.

Ἄμείσως ὁ Ἥλιος διέταξε νὰ ζεύξωσιν εἰς τὸ ἄρμα τοὺς
ἵππους, ἀφοῦ δὲ συνεβούλευσε τὸν Φαέθοντα, πῶς πρέπει
νὰ ἤνιοχῆ κατὰ τὸν δρόμον, ἀπεχώρησε μετὰ κακῆς προαι-
σθήσεως.

Ὁ Φαέθων ἀναπηδᾷ μετὰ ζωηρότητος εἰς τὸ ἄρμα,
ἀρπάζει τὰς ἡνίας καὶ εὐχαριστεῖ μεσιδίων τὸν πατέρα.

2.

Οἱ πτερόποδες ἵπποι ὤρμησαν ταχεῖς εἰς τὴν ἀπέραντον
ἕκτασιν τοῦ οὐρανοῦ καὶ διασχίζουσι τρέχοντες τὸν ἀέρα,
διασκορπίζουσι δὲ τὰς νεφέλας, αἱ ὁποῖαι ἀνθίστανται εἰς
τὸν δρόμον αὐτῶν.

Ἄλλὰ καθὼς τὸ ἀνερμάτιστον πλοῖον κλίνει ἄλλοτε μὲν
ἐπὶ τῆς μιᾶς, ἄλλοτε δ' ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς καὶ γίνεται
τὸ παίγνιον τῶν κυμάτων, οὕτω τὸ ἄρμα διὰ τὴν ἀσυνήθη
ἐλαφρότητα τοῦ βάρους τοῦ ἡνιόχου τινάσσεται κατὰ τὰς
ὑψηλὰς τοῦ αἰθέρος χώρας, ὡς ἂν ἦτο κενόν.

Μόλις δ' ἐνόησαν οἱ ἵπποι, ὅτι δὲν κυβερνῶνται ὑπὸ
τοῦ Ἥλιου, ὀρμῶσιν ἀτάκτως ἔξω τῆς συνήθους ὁδοῦ.

Ὁ Φαέθων τρομάζει· οὔτε τὰς ἡνίας δύναται πλέον νὰ
διευθύνῃ, οὔτε γνωρίζει τὴν ὁδόν.

Μετ' ἐλίγον διακρίνει ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι ἡ
γῆ κεῖται ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ εἰς βάθος τεράστιον.
Ὁχρηᾷ τὰ γόνατα αὐτοῦ τρέμουσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σκο-
τίζονται ἐν μέσῳ τοσοῦτου φωτός. Ἄχ! Πῶς ἤθελε μηδὲ
νὰ ἤγγιζέ ποτε τὸ πατρικὸν ἄρμα!

Ἄλλὰ τί νὰ πράξῃ τώρα; Εἶχε πλέον διατρέξει ἀρκετὸν μέρος τοῦ οὐρανοῦ· ὑπελείπετο ὅμως ἔμπροσθεν τὸ μεγαλύτερον. Ἄναμετρῆ καθ' ἑαυτὸν καὶ τὰ δύο ταῦτα μέρη· καὶ ἄλλοτε μὲν βλέπει πρὸς τὴν δύσιν, πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν θὰ φθάσῃ ποτέ, ἄλλοτε δὲ στρέφεται πρὸς τὴν ἀνατολήν. Ἐν τῇ παραχῆῃ δ' αὐτοῦ ἀγνοεῖ, τίνα διεύθυνσιν νὰ λάβῃ. Δὲν ἀφήνει μὲν τὰς ἡνίξας, ἀλλὰ δὲν ἔχει καὶ τὴν δύναμιν νὰ κρατήσῃ αὐτάς.

Τέλος εἰς φοβερόν τι μέρος τοῦ οὐρανοῦ χάνει τὸν νοῦν, παραλύει ἐκ τοῦ τρόμου καὶ παραιτεῖ τὰς ἡνίξας ἐπὶ τῶν νώτων τῶν ἵππων.

Δὲν συγκρατοῦνται πλέον οὗτοι· ἐκτρέπονται τοῦ δρόμου καὶ διατρέχουσιν ἀτάκτως ἀγνώστους χώρας τοῦ οὐρανοῦ, ἔπου ἢ ἀχαλίνωτος ὄρμη παραφέρει αὐτούς. Καὶ ἄλλοτε μὲν προσκρούουσιν εἰς τοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἀστέρας, ἄλλοτε δὲ καταφέρονται καὶ προσεγγίζουσιν εἰς τὴν γῆν.

Ὅσάκις οἱ ἵπποι ὄρμῳσι πρὸς τὰ ὕψη, πυκνὸν σκότος περικαλύπτει τὴν γῆν καὶ ὅλα τὰ ἐπ' αὐτῆς, ἄνθρωποι, ζῷα, φυτὰ κινδυνεύουσι νὰ καταστραφῶσιν ἐκ τοῦ φύχους.

Χειρότερα ὅμως συμβαίνουσιν, ὅσάκις οἱ ἵπποι κατέρχονται πρὸς τὴν γῆν.

Καίονται τὰ ὕψηλότερα μέρη αὐτῆς. Ἐξατμίζονται τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν καὶ τῶν ποταμῶν καὶ αἱ θάλασσαι ἀποσύρονται εἰς ἄλλα μέρη. Καίονται τὰ δάση, τὰ ὁποῖα καλύπτουσι τὰ ὄρη.

Κάποτε τὸ ἄρμα πλησιάζει πολὺ πρὸς τὴν γῆν. Τώρα πλέον ἀρχίζουσι νὰ κατακαίωται αἱ πόλεις μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ οἰκουμένη ὅλη πυρπολεῖται!

Αὐτὸς ὁ ἀήρ, τὸν ὁποῖον τώρα ὁ Φαέθων ἀναπνέει, εἶνε θερμός, ὡς ἂν ἐξήρχετο ἐκ πυριφλεγούσ καμίνου. Αὐτὸ τὸ ἄρμα πλέον καίεται. Ἡ τέφρα καὶ οἱ σπινθήρες, οἵτινες πανταχόθεν ἐκρηγνύονται, καὶ ὁ πυρώδης καπνὸς περιβάλλουσιν καὶ πνίγουσιν αὐτόν· ἐν τῇ πυκνῇ δ' ἐκείνῃ σκοτίᾳ ἀγνοεῖ, ποῦ βαδίζει ἢ ποῦ εὐρίσκεται, καὶ σύρεται ὑπὸ τῶν πτερωτῶν ἵππων.

Ἡ λάμψις καὶ ὁ καπνὸς τῆς πυρκαϊᾶς φθάνουσι μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Διὸς. Τὰ ὦτα αὐτοῦ πλήττουσιν οἱ θρήνοι καὶ οἱ στεναγμοὶ τῶν καιομένων. Ὁ Ζεὺς ἀνήσυχος παρατηρεῖ, τί συμβαίνει. Εὐθὺς ἐννοεῖ, ποῖος εἶνε ὁ ἔνοχος καί, ἵνα μὴ καταστραφῇ ὁ κόσμος, κεραυνοβολεῖ τὸν Φαέθοντα.

Ὁ κεραυνὸς τοὺς μὲν ἵππους ἐξηγγρίωσε, διέλυσε δὲ τὸ ἄρμα, τὸ ὁποῖον κατέπεσεν εἰς συντρίμματα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Ὁ Φαέθων καεῖς ἐκυλίσθη πρὸς τὰ κάτω, χαράσσων ὀπισθεν μακρὰν πυρίνην αὐλάκα.

Λέγουσιν, ὅτι Νύμφαι ἐδέχθησαν τὸ πτώμα αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον, ἀφοῦ ἔλουσαν, ἔθαψαν, ὅτι δὲ ἐπὶ τοῦ τάφου ἐχάραξαν τὰ γράμματα ταῦτα: «Ἐνταῦθα κεῖται ὁ Φαέθων. Ἐπιχειρήσας παρὰ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ νὰ ἡνιοχήσῃ τὸ πατρικὸν ἄρμα, ἔπεσεν ἐξ αὐτοῦ νεκρός».

§ 19. Πῶς φαίνεται ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς Γκιώνας.

Εἰς τὸ μέσον περίου τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ὑψοῦται ἡ **Γκιώνα**. Εἶνε τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς πατρίδος μετὰ τὸν Ὀλυμπον.

Ὅτε ἤμην ἀκόμη παῖς, εἶχον μάθει ἐν τῷ σχολείῳ, ὅτι ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς Γκιώνας ἡ θέα τῶν πέριξ μερῶν εἶνε μαγικωτάτη. Ἐξ αὐτῆς δύναται τις νὰ ἴδῃ ὀλόκληρον τὴν Στερεάν.

Ἐπόθουν διὰ τοῦτο ν' ἀναβῶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὄρους, ἵν' ἀπολαύσω τὸ θέαμα καὶ γνωρίσω τὸ ἔδαφος τῆς χώρας.

Τὸν πόθον μου δ' ἐκείνον ἐξεπλήρωσα βραδύτερον, μετὰ τινα ἔτη.

Μίαν δηλαδὴ θερινὴν ἡμέραν, ἀφοῦ μετὰ φίλου ἐφορτώσαμεν ἐπὶ δύο ἡμιόνων καλύμματα, ἵνα προφυλαχθῶμεν ἐκ τοῦ νυκτερινοῦ ψύχους, ἐξεκινήσαμεν κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ χωρίου ἡμῶν, κειμένου παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους.

Ἡ ἀνάβασις ἐπὶ τῆς Γκιώνας δὲν εἶν' εὐκόλος. Καὶ ὅμως ἐγὼ ἐκ τῆς σφοδρᾶς μου ἐπιθυμίας νὰ φθάσω εἰς τὴν κορυφὴν οὔτε τὰς δυσκολίας οὔτε τὸν κόπον ἤσθαι νόμην.

Ἐβαδίζομεν καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Ὅσάκις ὁ κόπος κατελάμβανε τὰς κνήμας ἡμῶν, ἀνεπαυόμεθα ἐπ' ὀλίγον ἐπὶ τοῦ σάγματος τοῦ ἡμιόνου. Ἐσπεύδομεν, πρὶν ἐξιμερώσῃ, ν' ἀναβῶμεν εἰς τὴν κορυφὴν.

Ἐφθάσαμεν τέλος· ἦτο ἀκόμη σκότος. Δὲν ἠδυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν σαφῶς. Τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἐφαίνοντο βεβυθισμένα ἐντὸς σκοτεινῆς ὀμίχλης. Ἐπάνω εἰς τὸν γαλανὸν οὐρανὸν ἐλαμπύριζον οἱ ἀστέρες. Ἄνεμος ἔπνεεν ἐλαφρὸς, ἀλλὰ ψυχρὸς· σιγὴ ἐβασίλευε βαθυτάτη.

Ἐκαθίσαμεν ν' ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον, περιβεβλημένοι τὰ σκεπάσματα.

Ἀφοῦ παρήλθεν ἰκανὴ ὥρα, ἠγέρθη. Εἶχον στραφῆ πρὸς ἀνατολὰς.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὸ μέγα θέαμα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους ἐξετυλίχθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου.

Εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀριζήσαντος ἐξετείνεται ὡχρὰ φωτεινὴ ζώνη, ἣτις βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ γίνηται ῥοδίνη καὶ ν' ἀπλώνηται ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ.

Ἐκ τοῦ φαιδροῦ ἐκείνου χρώματος οἱ μὲν ἀστέρες ὡχρίων, κύκλω μου δ' ἀνεφαίνοντο ἐκ τῆς σκοτίας σημαῖα προέχοντα· ἦσαν αἱ ὑψηλαὶ τῶν ὀρέων κορυφαί. Βραδέως καὶ αὐταὶ ἐβάφοντο διὰ τοῦ γλυκέος φωτὸς τοῦ οὐρανοῦ.

Τὸ ῥόδιον χρῶμα πρὸς τὴν ἀνατολὴν ἐγένετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον πύρινον, ἤρχισε δὲ ἀνεπαισθήτως νὰ λάμπη γαλανὴ ἀτέραντος ἔκτασις. Ἦτο τὸ Αἰγαῖον πέλαγος!

Ἐκ τοῦ ἄκρου τῆς γαλανῆς ἐκείνης ἐκτάσεως ἤρχισαν νὰ ἐκτοξεύωνται πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀκτῖνες ῥόδιναί, ὡς ἂν ἐξεπορεύοντο ἐκ τινος κέντρου. Αἱ ῥόδιναὶ ἀκτῖνες ἐσχημάτιζον πελώριον φωτεινὸν στέμμα.

Μετ' ὀλίγον ἀνεφαίνετο ἐκ τῶν ὑδάτων στιγμὴ χρυσῆ, βαθμηδὸν μεγεθυνομένη. Ἦτο ὁ ἥλιος ἀνατέλλων μεγαλοπρεπῶς, ἐρυθρὸς ὡς φλογώδης σφαιρα. Ἐφαίνετο, ὅτι ἀνεδύετο ἐκ τῶν κυμάτων. Οἱ ἀστέρες εἶχον πλέον ἐξαφανισθῆ.

Περίεφερον κύκλω τὸ βλέμμα. Ὅλοφωτοὶ πλέον ὑψοῦντο αἱ ἄπειροὶ κορυφαὶ τῶν ὀρέων τῆς Στερεᾶς.

Πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἦσαν βεβυθισμένοι εἰς τὸ σκοτός, ὡς ἂν μὴ ὑπῆρχον καὶ τώρα ἐφαίνοντο, ὡς ἂν ἀνεπήδησαν ἐκ τοῦ μηδενός! Ἐνόμιζον, ὅτι γίνομαι μάρτυς νέας Δημιουργίας!

Αἱ χαράδραι τῶν πέριξ ὀρέων ἐγλόαζον καὶ τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ὡς κύματα διὰ μέσου αὐτῶν κατεφέροντο, ἐχρωματίζοντο ἀργυρᾶ ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας.

Ἦ Ὀλη ἡ πέριξ φύσις εἶχεν ἀφυπνισθῆ.

Οἱ ἀετοὶ ἐπέτων ἀπὸ τῶν βράχων καὶ διὰ τῶν μεγάλων αὐτῶν πτερύγων περιεδινοῦντο εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐφθανε μέχρι τῶν ὄτων μου ἀσθενές, ἀλλ' ἑναρμόνιον τῶν πτηνῶν τὸ ἄσμα. Ἦτο ὁ πρωϊνὸς ὕμνος τῶν μικρῶν πλασμάτων πρὸς Ἐκεῖνον, ὅστις ἐσκόρπισε τὸ φῶς αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν!

Συνεκινήθη ἡ ψυχὴ μου ἐκ τῆς θείας ταύτης σκηνῆς τῆς φύσεως, τὴν ὁποῖαν ἀμετάβλητον, ὠραίαν καὶ ἀγνὴν ἐδημιούργησεν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου Ἐκεῖνος!

Ἐσταύρωσα τὰς χεῖρας καὶ ἐν συντριβῇ καρδίας ἀνέκραξα: «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε!».

§ 20. Τί βλέπει κανεὶς ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς Γκιώνας.

Ἰστάμενος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Γκιώνας ἐξηκολούθουν νὰ βλέπω πρὸς ἀνατολάς.

«Βλέπεις», μοὶ εἶπεν ὁ φίλος μου, «ἀπέναντί σου εἰς τὸν ὄρῳζοντα νὰ ἐκτείνεται νῆσος μακρὰ; Εἶνε ἡ Εὔβοια.

» Ἡ κορυφή, ἣτις προέχει κατὰ τὸ μέσον, εἶνε ἡ Δίρφος.

» Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶνε καταπράσινον ἐκ τῶν πλουσίων λειμώνων καὶ τῶν ἀπεράντων ἀμπέλων».

Ἀκολούθως παρατήρησα δεξιὰ. Ὑψοῦτο πλησιέστερον ὁ Παρνασσός· διεκρίνοντο καθαρῶς αἱ δύο προέχουσαι αὐτοῦ κορυφαί.

Τὸν Παρνασσὸν ἐθεώρουν οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἱερὸν, διότι εἰς τὰς νοτίους κλιτῦς αὐτοῦ ἔκειτο τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἔνδοξον καθ' ὅλον τὸν γνωστὸν τότε κόσμον.

Κατωτέρω ὑψοῦτο ὁ χαριτωμένος Ἑλικῶν.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο κατοικία τῶν Μουσῶν.

Σήμερον εἰς τὰς δροσερὰς αὐτοῦ πηγὰς καὶ τὰς ἡνθισμένας κοιλάδας διημερεύουσιν εὐμορφοὶ ποιμενίδες, φυλάττουσαι πρόβατα.

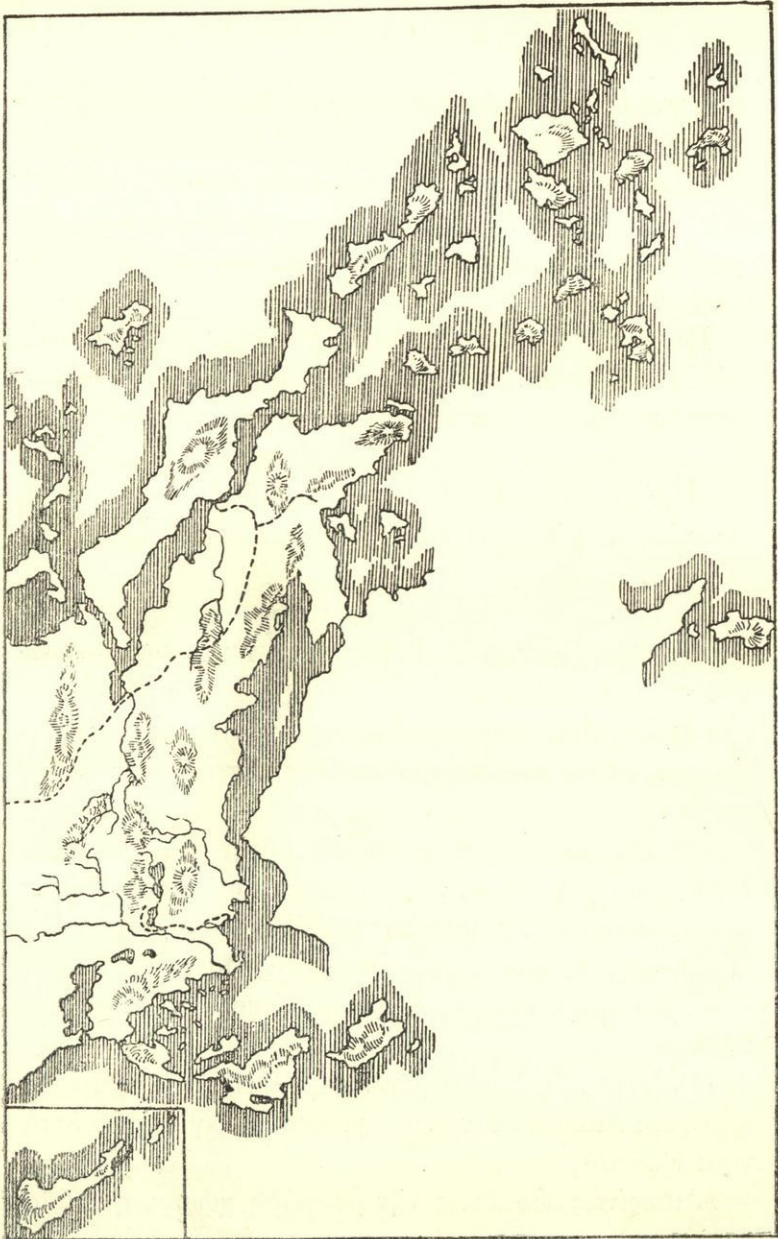
Κατωτέρω τοῦ Ἑλικῶνος εἶδον τὸν Κιθαιρῶνα μετὰ τῶν δασοφύτων αὐτοῦ χαραδρῶν καὶ τὴν πολυβότανον Πάσσην.

Ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας ἠγείρετο τὸ Πεντελικόν. Ἐκ τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ ἐξορύσσεται τὸ λευκὸν μάρμαρον.

Νοτιώτερον ὑψοῦται ὁ Ὑμηττός, τὰς ἐκτάσεις τοῦ ὁποίου καλύπτει ὁ ἀρωματώδης θύμος.

Ἐξέτεινα τὸ βλέμμα κατὰ τὴν νοτίαν διεύθυνσιν τοῦ Πεντελικοῦ καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ εἶδον ν' ἀναδύονται ἐκ τῆς γαλανῆς θαλάσσης αἱ εὐμορφοὶ τοῦ Αἰγαίου νῆσοι. Μόλις διεκρίνοντο ἀπ' ἐδῶ ὡς ἀραιὰ νεφύδρια.

Ἐστράφην ἀκολούθως πρὸς βορρᾶν. Ἀπέναντί μου ὤρθοῦτο ἡ Οἶτη καὶ ἀριστερόθεν τὰ Βαρδούσια καὶ ὁ Τυμφρηστὸς ἀνωτέρω. Ὡς ἔλαφρὰ ὀμίγλη εἰς τὸ βά-

θος τοῦ ὀρίζοντος διεφαίνοντο αἱ κορυφαὶ τῶν Τσουμέρκων.

Παρητήρησα κατωτέρω καὶ πρὸς δυσμάς. Δεξιόθεν μὲν ὑψοῦτο τὸ Παναιτωλικόν, ἀριστερόθεν δὲ ὁ χαμηλὸς Ἀράκυνθος καὶ εἰς τὸ βάθος τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας.

Πυκνὰ δάση βαλανιδεῶν καλύπτουσι μεγάλας ἐκτάσεις αὐτῶν, τὰ ὅποια παρέχουσι κατοικίαν εἰς τὴν ξανθὴν δορκάδα καὶ τὴν πλατύκερον ἔλαφον. Ἐπὶ τῶν θαμνωδῶν κλιτύων τῶν ὀρέων τούτων κακκαβίζει ἡ πέρδιξ.

Μεταξὺ αὐτῶν λάμπουσι λίμναι, ἡ Τριχωνὶς καὶ ἡ Λυσιμαγία, ἡ Ὀζηρὸς καὶ ἡ Ἀμβρακία, καὶ ἀπλοῦνται εὐφοροὶ πεδιάδες.

Ὅρητικοὶ ποταμοὶ μετὰ πλατανοφύτων ὄχθῶν διαρρέουσι τὴν χώραν, ὁ Ἀχελῷος καὶ ὁ Εὐῆνος, ὁ Κηφισὸς καὶ ὁ Σπερχειὸς.

«Παρατήρησον», εἶπεν ὁ φίλος μου, «τὸ γαλανὸν περιθώριον, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὴν Στερεὰν ἐκ τριῶν μερῶν.

»Ἀπ' ἀνατολῶν μὲν περιβάλλει αὐτὴν τὸ Αἰγαῖον πέλαγος· νομίζεις, ὅτι οἱ κυματισμοὶ αὐτοῦ χαιρετίζουν ἀνατολικώτερον τὴν μεγάλην καὶ ἀλύτρωτον χώραν τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

»Ἀπὸ νότου δὲ περιβάλλει τὴν Στερεὰν ὁ Κορινθῖος κόλπος.

»Βλέπεις, πῶς ἀπὸ δυσμῶν περιβάλλει αὐτὴν τὸ Ἰόνιον πέλαγος; Διακρίνεις τὸ εὐμορφον σύμπλεγμα τῶν ἐπτά νήσων αὐτοῦ;

»Διακρίνεις ὡσαύτως τὴν βουνώδη χώραν, ἡ ὅποια

στηρίζεται εἰς τὰς ὑγράς ἀγκάλας τοῦ Ἴονιου; Εἶνε ἢ ποθητὴ ἀδελφὴ Ἡπειρος, δούλη ἀκόμη τῶν Τούρκων. Τὸ ἐλεύθερον πέλαγος φιλεῖ διὰ τῶν κυμάτων αὐτοῦ τὸ δουλωμένον τῆς ἀδελφῆς γῶμα».

~~~~~

§ 21. Πῶς ταπεινώνει ὁ Σωκράτης τὸν ὑπερήφανον Ἀλκιβιάδην.

Βλέπων ὁ Σωκράτης, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης ὑπερηφανεύετο διὰ τὸν πλοῦτον καὶ ἰδίως διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ μεγάλους ἐν Ἀττικῇ ἀγροὺς αὐτοῦ, ἠθέλησε νὰ θεραπεύσῃ τοῦτον ἐκ τῆς ὑπερηφανίας.

Πρὸς τοῦτο ἔφερε ποτε πρὸ αὐτοῦ ἓνα γεωγραφικὸν χάρτην καὶ τῷ εἶπε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὔρῃ ἐκεῖ τὴν Ἀττικὴν.

Ὁ Ἀλκιβιάδης εὔρεν εὐκόλως αὐτήν.

Τότε ὁ Σωκράτης τῷ εἶπε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὔρῃ ἐν αὐτῇ τὰς γαίας του.

Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀναζητήσας εἰς τὸν χάρτην καὶ μὴ εὔρων αὐτὰς ἐστράφη πρὸς τὸν Σωκράτη καὶ εἶπε: «Δὲν ἔχουσιν ἐδῶ σημειώσαι τὰ κτήματά μου».

«Καὶ ἔπειτα ὑπερηφανεύεσαι», λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Σωκράτης, «διὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶνε τόσον ἀσήμαντα, ὥστε οὐδὲ ἐλάχιστον μέρος τῆς γῆς ἀποτελοῦσι;»

~~~~~

Ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

~~~~~

§ 22. Πόσων ειδῶν γαῖαι ὑπάρχουσι.

Τὸ χρώμα τῶν γαιῶν δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ πανταχοῦ· ἄλλαι μὲν γαῖαι ἔχουσι χρώμα ὑπόλευκον, ἄλλαι δὲ ἀνοικτὸν φαιὸν καὶ ἐνίοτε κοκκινωπὸν ἢ ὑπομέλαν.

Ἡ διαφορὰ δ' αὕτη τοῦ χρώματος τῶν γαιῶν προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι τὸ χῶμα τοῦ ἐδάφους ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀναμίξεως πολλῶν οὐσιῶν, αἵτινες καλοῦνται συστατικὰ τοῦ ἐδάφους. Τὸ χρώμα λοιπὸν ἐκάστης γῆς προέρχεται ἐκ τοῦ συστατικοῦ ἐκείνου αὐτῆς, τὸ ὁποῖον πλεονάζει ἐν αὐτῇ.

Συνήθως ἐν ταύτῃ μὲν τῇ γῇ πλεονάζει λ. γ. ἡ ἄσβεστος, ἐν ἄλλῃ ἡ ἄργιλος καὶ ἐν ἄλλῃ ἡ ἄμμος. Ἐπομένως καὶ αἱ γαῖαι, αἵτινες ἔχουσι κύρια συστατικὰ τὴν ἄσβεστον ἢ τὴν ἄργιλον ἢ τὴν ἄμμον, καλοῦνται ἄσβεστώδεις, ἀργιλώδεις καὶ ἀμμώδεις.

Ἐκ τῶν γαιῶν αἱ ἄσβεστώδεις διακρίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ ὑπολεύκου χρώματος αὐτῶν.

Αἱ ἀργιλώδεις διακρίνονται ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ φαιοῦ καὶ ἐνίοτε κοκκινωποῦ ἢ ὑπομέλανος χρώματος καὶ τῆς ἰδιαιτέρας χωματώδους ὁσμῆς αὐτῶν· πρὸς τούτοις τὸ ἔδαφος τούτων ἐν ξηρᾷ μὲν καταστάσει εἶνε σφιγκτὸν καὶ σκληρόν, ἐν ὑγρᾷ δὲ πολὺ ὀλισθηρόν καὶ κολλῶδες· διὰ τοῦτο δυσκόλως τοῦτο διασχίζεται ὑπὸ τοῦ ἀρότρου καὶ διαπερᾶται ὑπὸ τοῦ ὕδατος.

Τέλος δὲ αἱ ἀμμώδεις γαῖαι ἀποτελοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἄμμου, ἥτοι ἐκ τῶν λεπτῶν συντριμμάτων τῶν σεσαθρωμένων λίθων.

§ 23. Πῶς γίνεται ἡ ἄρσις τῶν ἀγρῶν.

Πρὶν σπείρῃ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ ὁ φρόνιμος γεωργός, ὀφείλει νὰ παρασκευάσῃ καλῶς τὸ ἔδαφος αὐτοῦ, ὀφείλει δηλαδὴ νὰ κάμῃ αὐτὸ μαλακὸν καὶ πορῶδες. Μόνον ἐντὸς τοιοῦτου ἐδάφους ἐξαπλοῦνται εὐκόλως αἱ ῥίζαι τῶν φυτῶν, κυκλοφορεῖ ἐλευθέρως ὁ ἀήρ καὶ προφυλάσσεται εὐκολώτερον τὸ φυτὸν ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ξηρασίας ἢ ὑγρασίας.

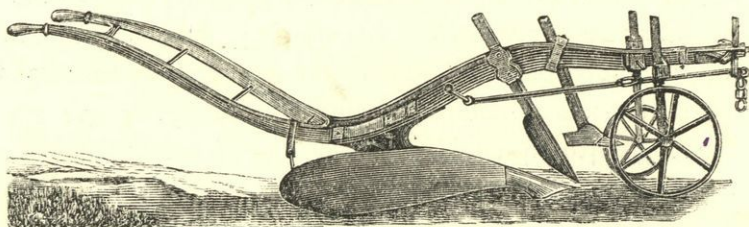
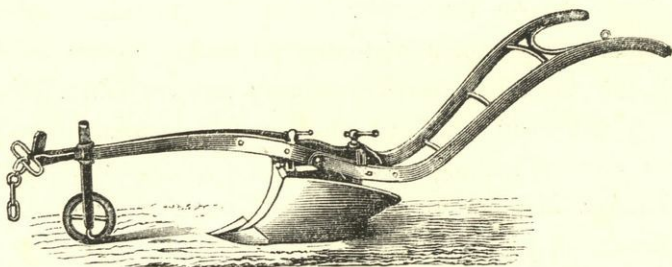
Ἡ τεχνητὴ αὕτη διόρθωσις τοῦ ἐδάφους τῶν μὲν ἀμμοδῶν γαιῶν γίνεται διὰ δύο ἢ τριῶν, τῶν δὲ λοιπῶν διὰ περισσοτέρων καὶ βαθυτέρων ὅσον τὸ δυνατὸν ἀρῶσεων, ἵνα καὶ τὸ ἔδαφος ἀναστρέφηται βαθύτερον καὶ ἐπιτυγχάνηται ἡ ἐκρίζωσις τῶν διαφόρων ἀγρίων καὶ ἐπιβλαβῶν χόρτων τοῦ ἀγροῦ.

Τὰ χόρτα ταῦτα ἐκρίζούμενα καὶ ἐνούμενα μετὰ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀγροῦ σήπονται σὺν τῷ χρόνῳ καὶ μεταβάλλονται εἰς χλωρὰ λιπάσματα αὐτοῦ.

Αἱ ἀρῶσεις, διὰ νὰ γίνωνται βαθεῖαι καὶ ἀποκόπτωσι τὰ διάφορα ἄγρια χόρτα τοῦ ἀγροῦ, δὲν πρέπει νὰ ἐκτελῶνται μὲ τὸ σύνηδες καὶ ἀρχαιότατον ἄροτρον, διότι τὸ ὕνιον αὐτοῦ εἶνε οὕτω πῶς κατεσκευασμένον, ὥστε δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ βαθέως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους πρὸς ἀποκοπὴν καὶ ἐκρίζωσιν τῶν ἀγρίων χόρτων.

Σήμερον τοῦτο ἀντικατέστησαν ἄλλα πολὺ τελειότερα ἄροτρα εὐθηνά, στερεὰ καὶ ἐλαφρά, τὰ ὁποῖα εὐκόλως διὰ μικρᾶς δυνάμεως εἰσδύουσι βαθέως ἐντὸς τῆς γῆς καὶ ἀναστρέφουσι τελείως τὸ χῶμα αὐτῆς.

Τὸ ἐλαφρότατον καὶ τελειότατον πάντων τῶν τελειοποιημένων ἀρότρων εἶνε τὸ **μονόπτερον**, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς μεγαλυτέρου τῶν ἄλλων τεμαχίου, τοῦ

ἰστοβοέως, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσαρμύζονται πάντα τὰ λοιπὰ τεμάχια τοῦ ἀρότρου.

Ἐπὶ τοῦ ἰστοβοέως προσαρμύζεται γωνιωδῶς ὁ **ἀροτρόπους** ἢ **ἀλετροπόδι**, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀρότρου.

Εἰς τὸ κάτω ἄκρον τοῦ ἀροτρόποδος προσαρμύζεται τὸ αἰχμηρὸν καὶ κοπτερὸν **ὄνιον**, τὸ ὁποῖον κατασκευάζεται ἐκ σιδήρου χυτοῦ ἢ σφυρηλάτου χαλυβωμένου καὶ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτατον μέρος τοῦ ἀρότρου.

Εἰς τὴν ἄνω ἄκρον τοῦ ἀροτρόποδος ὑπάρχουσι συνήθως δύο **χειρολαβαὶ** μακრაὶ καὶ ὀλίγον κυρταὶ κατὰ τὰ ἄκρα. Διὰ τούτων κρατεῖται καὶ ὑψώνεται συνεχῶς

τὸ ἄροτρον ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ καὶ ἐπομένως, χωρὶς ὁ γεωργὸς νὰ στηρίζῃ τὸ βῆρος τοῦ σώματος ἐπ' αὐτοῦ, βυθίζεται τὸ ὑνίον εἰς τὴν γῆν.

Ἐπισθεν τοῦ ὑνίου καὶ ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω ὑπάρχει ὁ **ἀναστρεπτήρ** ἢ τὸ **πτερόν**, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει, ἵνα ἀνυψώσῃ καὶ ἀποθέτῃ ἀνεστραμμένην τὴν κοπεῖσαν γῆν εἰς τὸ δεξιὸν πλάγιον τῆς ἀνοιγομένης αὐλακος.

Ὁμοίως ἔμπροσθεν τοῦ ὑνίου προσαρμόζεται λοξῶς ἐπὶ τοῦ ἱστοβοέως ἢ σιδηρᾶ **μάχαιρα**, ἣτις κόπτει τὰ διάφορα ἄγρια χόρτα καὶ οὕτω διευκολύνει τὴν ὑπὸ τοῦ ὑνίου διάσχισιν τῆς γῆς.

Τελευταῖον εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ ἱστοβοέως εἶνε ὁ **ῥυθμιστήρ**, ὅστις ἀνυψούμενος ἢ καταβιβαζόμενος ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ κανονίζει τὸ βάθος, μέχρι τοῦ ὁποίου θὰ διεισδύσῃ τὸ ἄροτρον ἐντὸς τοῦ ἐδάφους.

Ἦδη τὸ μονόπτερον τοῦτο ἄροτρον ἐτροποποιήθη διὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς τροχοῦ εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος καὶ πλησίον τοῦ ῥυθμιστοῦ καὶ ἀπετέλεσε τὸ λεγόμενον **τροχοφόρον** ἄροτρον, τὸ ὁποῖον προτιμᾶται τοῦ μονοπτέρου, διότι διευθύνεται πολὺ εὐκολώτερον.

Ἐκ τῶν τελειοποιημένων ἀρότρων ἄλλα μὲν φέρουσι δύο ὑνία, ἄλλα δὲ τρία ἢ καὶ περισσώτερα τούτων καὶ καλοῦνται δίϋνα, τρίϋνα, πολϋνα.

Τὰ ἄροτρα συνήθως σύρονται ὑπὸ βοῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἵπων, ἡμίονων καὶ ὄνων καὶ εἰς βαρείας ἀργιλώδεις ἢ ὑγρὰς γαίας ὑπὸ βουβάλων.

§ 24. Πῶς ἐκινδύνευσεν ὁ βασιλόπαις Λέων ἐκ τῆς παραφορᾶς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βασιλείου.

Πρὸ χιλίων περίπου ἐτῶν ἐκόσμησε τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων αὐτοκρατόρων ἡμῶν, Βασίλειος ὁ Α΄. ὁ Μακεδῶν.

Ἄνῆρ κατὰ τὰ ἄλλα βασιλικός, δραστήριος, συνετός, δίκαιος, ἀνδρείος, ἐν μόνον ἐλάττωμα εἶχεν ἦτο παράφορος. Κατὰ τὴν παραφορὰν ἠδύνατο νὰ φανῆ ἄδικος καὶ σκληρός.

Ἰσχυε τότε εἰς τὴν αὐτὴν ἀπατεῶν τις, ὀνόματι Σανταβαρηγός, ὅστις ἐξαπατήσας δι' ὑποκρισίας καὶ βραδιουργιῶν τὸν αὐτοκράτορα ἀπέλαυε τῆς εὐνοίας αὐτοῦ.

Μόνος, ὅστις ἐνόησε τὸν χαρακτήρα τοῦ Σανταβαρηγοῦ καὶ περιεφρόνει αὐτὸν διὰ τοῦτο, ἦτο ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ Λέων, ὅστις διὰ τὴν σοφίαν αὐτοῦ ἦτο ὁ ἐνδεδειγμένος νὰ γίνῃ διάδοχος τοῦ θρόνου.

Ὁ Σανταβαρηγὸς ἐμίσει διὰ τοῦτο θανάσιμως τὸν Λέοντα καὶ ἐσκέφθη νὰ καταστρέψῃ αὐτόν, ἐπωφελοῦμενος τοῦ ἐλαττώματος τοῦ αὐτοκράτορος, τῆς παραφορᾶς δηλαδὴ αὐτοῦ.

Ἦρχισε λοιπὸν ὁ ἄθλιος νὰ υποκρίνηται φιλίαν πρὸς τὸν Λέοντα. Περιποιεῖτο αὐτὸν χωρὶς κολακείας καὶ υπετάσσετο τὸσον φυσικῶς καὶ ἀδιάστως, ὥστε διέλυε βαθμηδὸν τὴν δυσπιστίαν καὶ τὴν ἀντιπάθειαν τοῦ ἡγεμονόπαιδος.

Ἦπήρχε νόμος παλαιός, κατὰ τὸν ὁποῖον, ὁσάκις ὁ αὐτοκράτωρ ἐξήρχετο εἰς κυνήγιον, οὐδεὶς τῶν ἀκολούθων, οὐδὲ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐξαιρουμένων, ἐδικαιούτο νὰ φέρῃ ὄπλων.

Μίαν ἡμέραν ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθῃ ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ, ὅπως κυνηγήσῃ.

Ὁ Σανταβαρηγὸς, ὅστις πλέον εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Λέοντος, ἔρχεται ὁρμαῖος πρὸς τῆς ἀναχωρήσεως πρὸς αὐτόν, ἀνακοινώνει εἰς τὸν Λέοντα δῆθεν μυστικῶς τὴν ψευδῆ εἰδησίην, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ διατρέχει κίνδυνον κατὰ τὸ κυνήγιον, καὶ πείθει τὸν ἀγαθὸν υἱὸν ν' ἀκολουθήσῃ τὸν πατέρα, φέρων κεκρυμμένον ἐγχειρίδιον, ὅπως προστατεύσῃ αὐτόν.

Ἐξῆλθον μετ' ὀλίγον εἰς τὸ κυνήγιον. Κατὰ τινα στιγμήν αὐτοῦ τρέχει ἀσθμαίνων καὶ περίτρομος ὁ Σανταβαρηγὸς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ : «Δέσποτα!», φωνάζει, «ὁ υἱός σου ὁ Λέων ἀνυπομονεῖ νὰ βασιλεύσῃ ὑπὸ τὸ φόρεμα κρύπτει ξιφίδιον! Φυλάξου, βασιλεῦ! ».

Ὁ αὐτοκράτωρ εὐθὺς παραφέρεται· διατάσσει νὰ προσαγάγῃσι τὸν Λέοντα.

Μόλις ἀπεκαλύφθη τὸ ξιφίδιον, ἀκράτητος ἐξ ὀργῆς ὀρμᾶ κατὰ τοῦ ἀθῶου υἱοῦ, ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰ στήθη αὐτοῦ βιαίως τὰ αὐτοκρατορικὰ κοσμήματα καὶ διατάσσει νὰ ρίψωσιν αὐτὸν ἄκριτον εἰς τὴν φυλακίην.

Ἐπανελθὼν ἀκολούθως εἰς τὰνάκτορα ἐκλείσθη ἐν τοῖς δωματίοις αὐτοῦ καὶ περιπεσὼν εἰς ἄμετρον λύπην ἀνελύθη εἰς δάκρυα. «Ὁ Λέων», ἔλεγεν ὀλολύζων, «ὁ προσφιλὴς μου υἱός, ὁ ἀληθὴς διάδοχος, νὰ ἐπιβουλευθῇ τὴν ζωὴν τοῦ πατρός του; Ὁ ἀχάριστος! Δὲν θέλω πλέον νὰ ἴδω οὔτε αὐτὸν οὔτε ὅ,τι δήποτε ἄλλο δύναται νὰ μ' ἐνθυμίξῃ τὴν ὄψιν αὐτοῦ. Δι' ἐμὲ οὔτε ὑπάρχει, ἀλλ' οὔτε ὑπῆρξέ ποτε Λέων!». Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐχύθη πένθος εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Μάτην ὁ ἀτυχήης Λέων ἔγραφεν ἐκ τῆς εἰρικτῆς συγκινη-
τικωτάτας ἐπιστολάς πρὸς τὸν πατέρα. Ὁ αὐτοκράτωρ οὐ
μόνον δὲν ἀνεγίνωσκεν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ βλέπῃ ἤθελεν αὐτάς.

Τρεῖς μῆνες παρήλθον οὕτως ἤλθον τὰ Χριστοῦγεννα.

Ἐπῆρχε συνήθεια παλαιά, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ αὐτοκρά-
τορες παρέθετον τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπίσημον γεῦμα εἰς
τοὺς αὐλικούς.

Ὁ βασιλεὺς, ἂν καὶ συντετριμμένος ἐκ τοῦ πένθους, δὲν
ἠθέλησε νὰ παραβῇ τὴν συνήθειαν καὶ διέταξε νὰ παρατεθῇ
τὸ ἐπίσημον γεῦμα ἐν τῇ πολυτελεῖ στοᾶ, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν
εἶχεν εἰσέλθει ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ λυπηροῦ συμβάντος.

Οἱ αὐλικοὶ παρακάθηνται· μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ αὐτο-
κράτωρ. Δύπη καὶ βαθεῖα σιγὴ ἐπικρατεῖ. Νομίζει κανεὶς,
ὅτι πένθος ἔχει συναγάγει τόσοις ἀνθρώπους καὶ ὄχι πανή-
γυρις.

Πλησίον ἐνὸς τῶν παραθύρων ἐκρέματο κλωδίον, πλεκτὸν
ἐξ ἀργυρῶν συρμάτων· ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχεν ὠραῖος ψιτ-
τακός, τὸν ὅποιον ὁ Λέων εἶχεν ἀναθρέψει. Αἴφνης ἐν μέσῳ
τῆς νεκρικῆς σιγῆς ἀντηχεῖ φωνή τις: «Λέον! φίλτατε
Λέον!». Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ ψιττακοῦ, ἐπαναλαμβάνοντος
τὰς λέξεις, τὰς ὁποίας εἶχε διδαχθῆ παρὰ τοῦ Λέοντος νὰ
ἐκφωνῇ.

Τὸ προσφιλὲς ὄνομα, τὸ ὅποιον τρεῖς μῆνας δὲν ἠκούσθη
ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἐπληξεν τὴν καρδίαν πάντων· αὐτοῦ τοῦ
αὐτοκράτορος οἱ ὀφθαλμοὶ υγράνθησαν ἐκ δακρῶν.

Τέλος εἰς τῶν μεγιστάνων, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὸ
βάρος, τὸ ὅποιον ἐπέεξε τὰ στήθη αὐτοῦ, ἐγερθεὶς: «Δέ-
σποτα,», λέγει, «ἡ φωνὴ τοῦ πτηνοῦ καταδικάζει ἡμᾶς·
διὰ τὴν νὰ μὴ τολμῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὅπως αὐτό, νὰ προφέρω-

μεν ὄνομα τοσοῦτον προσφιλές εἰς πάντας; Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ συναθροίζώμεθα εἰς ἐπίσημον γεῦμα, ἀφ' οὗ ὁ υἱός σου στενάζει ἐντὸς ὑπογείου φυλακῆς, θῦμα φοβερᾶς ἀπάτης ἢ φρικώδους ἴσως προδοσίας; Διέταξας, δέσποτα, ν' ἀνα-

κριθῆ; ν' ἀπολογηθῆ; Ἐξησφάλισεν ὁ νόμος εἰς αὐτόν, ὅσα πλεονεκτήματα δὲν ἀρνούμεθα οὐδὲ εἰς τοὺς ἐσχάτους κακούργους;».

Ἡ εὐθαρσῆς αὐτῆ γλῶσσα ἀφυπνίζει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ αὐτοκράτορος τὰ συναισθήματα τῆς φύσεως. Ὁ Λέων ὀδη-

γηθείς πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμήν ἀπέδει-
ξεν εὐκολώτατα τὴν ἀθωότητα αὐτοῦ.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἀναγνωρίζει, ὅτι ἐξηπατήθη· καταράται
τὴν ἀπαισίαν παραφορὰν, ἣτις ἐπὶ τρεῖς μῆνας κατέστησε
καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν δυστυχεῖς. Ἐναγκαλίζεται τὸν
Λέοντα· ἀναμιγνύονται τὰ δάκρυα αὐτῶν. Ἡ συνάθροισις
ὄλη κλαίει ἐκ χαρᾶς.

Καὶ ὁ Σανταβαρηνός; Καθ' ἣν στιγμήν ὁ Λέων εἶχεν
εἰσέλθει εἰς τὴν αἴθουσαν, εἶχε δραπετεύσει. Ὁ Βασίλειος
καὶ ὁ Λέων ἐν τῇ εὐτυχίᾳ αὐτῶν ἐφάνησαν ἐπιεικεῖς. Ἐπι-
μώρησαν μόνον τὸν προδότην δι' ἐξορίας διαρκοῦς.

§ 25. Πῶς εἷς θυμώδης ἄνθρωπος μετενόησε διὰ τὸ ἐλάττωμά του.

Ἄνθρωπός τις ἦτο πολὺ δεύθυμος. Ἐκ μηδαμινῆς
ἀφορμῆς ὠργίζετο, ἐκραύγαζε καὶ ἐφιλονίκει πρὸς πάντας.

Ὅσάκις δὲν εὗρισκε τὸ φαγητὸν ἔτοιμον, ὅτε ἐπείνα,
ὠργίζετο κατὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐφώναζε καὶ ἐπέπληττεν
αὐτήν.

Ὅσάκις ἀντέλεγέ τις πρὸς αὐτόν, ἠγγανάκει καὶ ἐφιλο-
νίκει πρὸς αὐτόν, ὁσάκις ἐκάλει τὸν ὑπηρέτην του καὶ δὲν
ἦρχετο εὐθύς, ὠργίζετο, ἐφώναζε καὶ ὕβριζεν αὐτόν.

Μετενοῖ μὲν ἔπειτα, ἀλλὰ ποτὲ δὲν προσεπάθει νὰ διορ-
θωθῇ.

Ἐνόμιζεν, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν κακοὶ καὶ αὐτὸς
μόνον ἦτο καλός, ὅτι ὅλοι πταίουσιν καὶ αὐτὸς μόνον δὲν
πταίει.

«Ἄν μὲ ἀφηνον ἦσυχον οἱ ἄνθρωποι», ἔλεγε, «δὲν θὰ

ἐθύμωνον ποτέ. Ἄλλ' εἶνε κακοὶ καὶ πάντοτε μὲ ἐνοχλοῦσι. Θὰ φύγω καὶ ἐγὼ μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, θὰ ὑπάγω εἰς ἓν ἔρημον δάσος καὶ θὰ γίνω ἔρημίτης. Ἐκεῖ οὔτε θὰ ἀκούω, οὔτε θὰ βλέπω κανένα καὶ τότε δὲν θὰ ὀργίζωμαι πλέον».

Παρέλαβε λοιπὸν, ὅσα πράγματα τῷ ἐχρειάζοντο, καὶ μετέβη εἰς ἓν δάσος.

Ἐκεῖ εὕρισκει τόπον τινὰ διαρρέομενον ὑπὸ ὕδατος καὶ ἀποφασίζει νὰ κτίσῃ καλύβην καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ διὰ παντός. Ἐκοψε λοιπὸν ὀλίγα ξύλα καὶ ἤρχισε νὰ κτίσῃ αὐτήν.

Μετ' ὀλίγον ἔμως ἐδίφησε. Λαμβάνει τὴν στάμναν, τὴν φέρει εἰς τὴν πηγὴν καὶ τὴν τοποθετεῖ κάτωθι ταύτης.

Ἄλλ' ἡ στάμνα δὲν εἶχε καλῶς τοποθετηθῆ καὶ ἀνετράπη. Τὴν τοποθετεῖ ἐκ δευτέρου, ἀλλ' ἀνατρέπεται καὶ πάλιν.

Τότε ὁ ὀργίλος αὐτὸς ἄνθρωπος, ἀντὶ νὰ προσέξῃ νὰ τοποθετήσῃ αὐτὴν στερεώτερον, ἔξω φρενῶν λαμβάνει αὐτὴν εἰς τὰς χεῖράς του, τὴν πετᾷ ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ τὴν θραύει.

Ἄλλὰ μόλις εἶδε τὰ θρύμματα κατὰ γῆς ἐσκορπισμένα, συνέρχεται, ἐκπλήσσεται καὶ λέγει: «ὦ, τί ἀνόητος εἶμαι! Πάντοτε ἐνόμιζον, ὅτι ἔπταιον οἱ ἄνθρωποι, ὅτε ὠργιζόμεν, ἀλλὰ τώρα βλέπω, ὅτι οὐδεὶς πταίει, μόνον δὲ ἐγὼ ὁ ἴδιος πταίω. Τώρα ἐννοῶ, ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶμαι μακρὰν τῶν ἀνθρώπων. Θὰ ἐπιστρέψω πλησίον αὐτῶν καὶ θὰ φροντίσω μὲ κάθε τρόπον νὰ διορθωθῶ».

§ 26. Πώς ἐδιδάχθη εἷς νέος ἐξ Ἑρετρίας νὰ φέρεται πρὸς τοὺς ὑβριστάς.

Εἷς νέος, ἐξ Ἑρετρίας τῆς Εὐβοίας καταγόμενος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐσπούδασε πλησίον τοῦ περιφήμου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φιλοσόφου Ζήνωνος.

Ἄφ' οὗ ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα, ὁ πατήρ αὐτοῦ ἠρώτησε τοῦτον, τί ἐσπούδασε.

«Θὰ σοὶ δείξω», εἶπεν ὁ νέος.

Ὁ πατήρ περιέμενεν ἐπὶ τινα ὥραν καί, ἐπειδὴ ὁ νέος οὐδὲν ἐδείκνυεν εἰς αὐτόν, ὠργίσθη, ὕβρισε καὶ ἐρράπισεν αὐτόν.

Ὁ νέος οὔτε εἶπέ τι, οὔτε ἐπεχείρισε νὰ ἀντισταθῇ. Ἀταράχως ὑπέμεινε καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰ βραπίσματα.

Ἐπειτα στραφείς πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ εἶπεν: «Ἴδου τί ἔμαθον, πάτερ· αὐτό, τὸ ὅποσον βλέπεις ταύτην τὴν στιγμήν μὲ τοὺς ἰδίους σου ὀφθαλμούς. Ἐμαθον νὰ ὑποφέρω ἀγογγύστως τὴν ὀργὴν τοῦ πατρὸς καὶ νὰ μὴ ἀγανακτῶ διὰ τὰς ὕβρεις καὶ τὰ βραπίσματα, τὰ προσερχόμενα ἐκ τῶν γονέων μου».

**§ 27. Τί παθαίνει ὁ σκαιὸς καὶ βλάσφημος
Εὐάγγελος.**

Ὁ Εὐάγγελος, πτωχὸς νέος, ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἦτο σκαιὸς καὶ αὐθάδης. Καὶ κατὰ τὰς παιδικάς, ὅτε κατώρθωνε νὰ συγκαταλεχθῇ μεταξὺ τῶν παιζόντων παιδιῶν, ἐξε-

στόμιζε λέξεις βυπαράς και κατόπιν, νεανίας γενόμενος, ἐφέρετο πρὸς τοὺς συγχωρίους ὑδριστικῶς.

Διὰ ταύτην τὴν κακίην διαγωγὴν αὐτοῦ ἀπεμονώθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὸ χωρίον και ἔχι μόνον ὑπ' οὐδενὸς ἐχαιρετίζετο πλέον, ἀλλὰ και ἐργασίαν δὲν ἠδύνατο νὰ εὔρη.

Δὲν ἠδύνατο νὰ ζήση ἐκεῖ και ἀπεφάσισε νὰ φύγη, ἔχων σταθερὰν ἀπέφασιν νὰ διορθωθῇ.

Εἷς τι χωρίον μακρὰν τοῦ ἰδικοῦ του ἔζη πλοῦσιος ἀγρονόμος, ὁ κύριος Χαραλάμπης, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον πολλοὶ χωρικοί.

Πρὸ αὐτοῦ παρουσιάσθη μίαν ἡμέραν ὁ Εὐάγγελος και :

«Εἶμαι πτωχὸς νέος, κύριε,», εἶπεν. «εἰς τὸ χωρίον μου δὲν εὐρίσκω ἐργασίαν· δὲν μὲ προσλαμβάνετε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν σας ; Θὰ εἶμαι φιλεργος και πιστός».

«Ἀκριβῶς ἔχω ἀνάγκην ἐνὸς ἀνθρώπου,», ἀπήντησεν ὁ πλοῦσιος ἀγρονόμος, «ὥστε εὐχαρίστως σὲ δέχομαι· ἀλλὰ κατὰ τοὺς δύο πρώτους μῆνας θὰ σὲ θεωρῶ προσωρινόν, μόνον δὲ μετὰ τὴν παρέλευσιν αὐτῶν θὰ σὲ παραλάβω ὀριστικόν. Δέχεσαι ;».

«Προθυμότερα», ἀπήντησεν ὁ Εὐάγγελος.

Και ὁ κύριος Χαραλάμπης οὕτω ποιῶν ἤθελε κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ νὰ δοκιμάσῃ τὴν φιλεργίαν, τὴν ἱκανότητα και καθ' ὅλου τὸν χαρακτῆρα τοῦ νέου ἐργάτου.

Ἀνέθηκε λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιμέλειαν και περιποίησιν τῶν βοῶν.

Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην και ὁ Εὐάγγελος ἐδείκνυε δεξιότητα και προθυμίαν εἰς τὴν ἐργασίαν, οὕτως ὥστε ὁ κύριος νὰ μένη εὐχαριστημένος.

Ἄλλὰ μίαν ἐσπέραν οἱ βόες, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέστρεφον ἐκ τῆς βοσκῆς, ἐδυστρόπουν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν στάβλον.

Ὁ Εὐάγγελος ὀπίσθεν αὐτῶν προσεπάθει κινῶν τὴν ῥάβδον, τὴν ὁποῖαν ἐκράτει, νὰ εἰσαγάγῃ αὐτοὺς διὰ τῆς βίας.

Οὗτοι ὅμως, μόλις ἐξαναγκαζόμενοι ἔφθανον πρὸ τῆς εἰσόδου, ἔστρεφον ὀπίσω μετ' ἐπιμονῆς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ μέγα αὐτῶν σῶμα καὶ δὲν ἔστεργον νὰ εἰσέλθωσιν.

Ἄλλ' αἱ κακαὶ ἔξεις, τὰς ὁποίας ἐκ μικρᾶς ἡλικίας προσλαμβάνει κανεὶς, δὲν ἐκριζώνονται εὐκόλως. Ὁ Εὐάγγελος ἤρχιζε νὰ ὀργίζεται, νὰ κραυγάζῃ.

Ὁ κύριος αὐτοῦ εὕρισκετο κατὰ τύχην ὄρθιος ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας καί, χωρὶς νὰ φαίνεται, παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὴν περιέργον ἐκεῖνην σκηνήν.

Ὅσῳ περισσότερο ὀργίζετο καὶ ἐκραυγάζεν ὁ Εὐάγγελος, τόσῳ ἐπιμονώτεροι ἐγίνοντο οἱ βόες.

Ἐξέσπασε τότε οὗτος εἰς βλασφημίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐνεφανίζετο ἡ βάνουσος ψυχῆ καὶ ὁ σκαιὸς αὐτοῦ χαρακτήρ.

Δὲν περιωρίσθη ὅμως ὁ Εὐάγγελος μόνον εἰς βλασφημίας κατὰ τῶν βοῶν, ἀλλ' ἤρχισε νὰ λέγῃ καὶ κατὰρας φρικῶδεις κατὰ τοῦ ἁγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τοῦ κυρίου τῶν βοῶν.

Ἐκπληκτος καὶ φρίττων ὁ κύριος Χαραλάμπης κατέβη ἀμέσως καί, ἀφοῦ διὰ τρόπου μαλακοῦ καὶ θωπευτικῶν λόγων κατώρθωσε νὰ εἰσαγάγῃ αὐτοὺς τοὺς βόας εἰς τὸν στάβλον, ἐκάλεσε τὸν Εὐάγγελον, εἰς τὸν ὁποῖον, ἀφοῦ ἐπλήρωσε τὴν ἀμοιβὴν τῆς μέχρι τοῦδε ἐργασίας αὐτοῦ, εἶπε:

«Δὲν δύνασαι πλέον νὰ μένης εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου·

αἱ βυπαραι βλασφημίαι σου κατὰ τῶν ἀγαθῶν ζῳῶν, οἱ φρικώδεις λόγοι σου κατὰ τοῦ ἁγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, αἱ κατάραι σου κατ' ἐμοῦ, ὅστις σοὶ παρέσχον ἐργασίαν, μοὶ ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ καρδία σου εἶνε σκληρὰ καὶ ἡ ψυχὴ σου ἀγρία. Τοιοῦτους ἐργάτας δὲν συνειθίζω νὰ ἔχω».

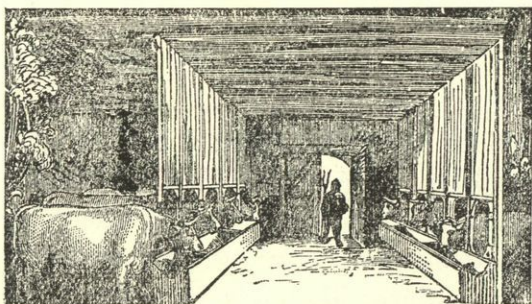
Καὶ ὁ Εὐάγγελος ἀπεπέμφθη τὴν ἰδίαν στιγμὴν.

§ 28. Πῶς ὁ Γεώργιος βλέπει ἐν βουστάσιον.

Ὅλιγας ἡμέρας μετὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ ἀγροκίπιον ὁ κύριος Εὐστάθιος μετὰ τοῦ Γεωργίου μετέβησαν ἐκεῖ τὸ δεύτερον.

Ὁ κύριος Φίλιππος εὐρίσκετο ἐν τῷ βουστασίῳ αὐτοῦ, ἔνθα ἐδέχθη τοὺς δύο ἐπισκέπτας φιλοφρόνως.

Τὸ βουστάσιον ἦτο δωμάτιον ὑψηλὸν καὶ πλατύ, εἰς

τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν εἰς δύο σειρὰς ἀντιμετώπους ἢ φάτνη.

Εἰς τοὺς δύο ἀπέναντι τοίχους, κατὰ τὴν κορυφήν, ὑπῆρχον στρογγύλα παράθυρα, διὰ τῶν ὁποίων ἀνε-

νεοῦτο διαρκῶς ὁ ἀήρ καὶ εἰσήρχοντο μετὰ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες.

«Τὸν χειμῶνα», εἶπεν ὁ ἀγρονόμος, «οἱ στάβλοι μου εἶνε θερμοὶ καὶ τὸ ψῦχος δὲν προσβάλλει τὰ ζῷα. Διότι καὶ τὰ ζῷα, ὡς γνωρίζετε, κρυώνουσι καὶ ἔχουσιν ἀνάγκην, ὅπως ὁ ἄνθρωπος, θερμῆς καὶ ξηρᾶς κοιτίδας.

» Ὅπισθεν τῆς φάτνης εἶνε αἱ κλῖναι τῶν βοῶν. Ἴνα μένωσι θερμοὶ καὶ ξηροὶ, σκεπάζω τὸ λιθόστρωτον ἔδαφος δι' ἀχύρων, τὰ ὅποια συχνότατα ἀλλάσσω, μεταφέρων τὰ παλαιὰ εἰς τὴν κοπροσωρὸν.

» Ἡ κόπρος καὶ ἡ ὑγρασία τοῦ σταύλου βλάπτει τὴν ὑγείαν τῶν ζῶων, ἐνῶ ἡ ξηρασία καὶ ἡ καθαριότης διατηρεῖ αὐτήν».

Τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην εἰσήρχετο ἐκ τῆς βοσκῆς μία τῶν ἀγελάδων.

Εὐθύς ὡς εἶδε τοὺς ἀνθρώπους, ἐστάθη καὶ προσήλωσεν εἰς αὐτοὺς τοὺς μεγάλους μαύρους αὐτῆς ὀφθαλμούς.

Ὁ Γεώργιος ἦτο ἀπέναντι τοῦ ἀγρονόμου καὶ ἀμέσως ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν μετὰ προφυλάξεως.

«Μὴ φοβεῖσαι,», τῷ εἶπεν οὗτος, «ἡ ἀγελάς μου εἶνε ἡμερον ζῶον. Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἀνετράφη μετὰ πραότητος. Τώρα περιμένει τὰς θωπείας μου. Πλησίασον. Εἰς τὰ ἦρεμα αὐτῆς βλέμματα ἐκφράζεται γαλήνη ψυχική. Ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους».

Ἡ ἀγελάς εἰς τὰς θωπείας τοῦ ἀγρονόμου ἠσύχως ἐστράφη καὶ ἔλειξεν εὐγνωμόνως τὴν θωπεύουσαν χεῖρα.

Ἐθάρρησε καὶ ὁ Γεώργιος καὶ ἐθώπευσε καὶ αὐτὸς τὸ εὐμορφον ζῶον.

«Εἶνε», εἶπεν ὁ ἀγρονόμος, «εὐτραφής. Πρέπει νὰ ἰδῆτε, μετὰ πόσης προθυμίας σύρει τὸ ἄροτρον! Εἶνε καὶ μικρόσωμος· διὰ τοῦτο δὲν δαπανῶ καὶ πολὺ εἰς τὴν διατροφὴν αὐτῆς».

«Καὶ πῶς ιρέφετε, κύριε Φίλιππε, τὰς ἀγελάδας;», ἠρώτησεν ὁ Γεώργιος.

«Διὰ χόρτου καὶ ἀχύρων. Εἰς τὴν τροφὴν ταύτην ῥίπτω ὀλίγον ὕδωρ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔχω διαλύσει πρῶτον ποσὸν ἄλατος. Ἡ ἀγελάς ἀγαπᾷ πολὺ τὸ ἄλας».

Καὶ ταῦτα λέγων ἔδωκεν εἰς τὸν Γεώργιον μικρὸν βῶλον ἄλατος.

«Δὸς εἰς αὐτὴν τὸ ἄλας ἐπὶ τῆς παλάμης σου», εἶπεν ὁ ἀγρονόμος.

Ὁ Γεώργιος ἐξεπλάγη ἰδὼν, μετὰ πόσης προθυμίας ἡ ἀγελάς ἔλαβεν ἀπὸ τῆς παλάμης αὐτοῦ διὰ τῆς γλώσσης τὸ ἄλας.

«Τὸ ἄλας διατηρεῖ», εἶπεν ὁ ἀγρονόμος, «τὴν ἀγελάδα ὑγιᾶ· διὰ τοῦτο στίλβουσι τὰ συνεστραμμένα κέρατα καὶ τὸ τρίχωμα καὶ λάμπουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς. Ἀκόμη καὶ τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος γίνεται νόστιμον, ἀρωματικὸν καὶ ἄφθονον».

«Ὅσοι», εἶπεν ὁ κύριος Φίλιππος, «δὲν περιποιοῦνται τοὺς βόας ζημιοῦνται.

»Οἱ ταῦροι καὶ αἱ ἀγελάδες σύρουσι τὰ ἄροτρά μας. Αἱ ἀγελάδες δίδουσι εἰς ἡμᾶς ἄφθονον καὶ παχύτατον γάλα. Ἐκ τοῦ γάλακτος μιᾶς καλῆς ἀγελάδος κερδιζοκατ' ἔτος χιλίας σχεδὸν δραχμάς. Τὰ ἀγαθὰ ζῶα δίδου-

σιν εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ κρέας αὐτῶν. Ὅπως ἤξεύρετε, τὸ κρέας τῶν βοῶν καὶ ἰδίως τῶν μικρῶν μόσχων εἶνε νοστιμώτατον. Τέλος οἱ βόες μᾶς δίδουσι καὶ τὴν καλυτέραν κόπρον.

»Πρέπει ὅμως νὰ ἤξεύρετε,», προσέθηκεν ὁ κύριος Φίλιππος, «ὅτι ὑπάρχουσι διάφοροι γενεαὶ βοῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκάστη παρέχει εἰς ἡμᾶς ἰδιαιτέραν ὠφέλειαν.

»Μερικαὶ γενεαὶ εἶνε κατάλληλοι ἰδιαίτερος διὰ τὴν ἔλξιν καὶ δι' αὐτὸ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν ἄροσιν. Ἄλλαι πάλιν εἶνε καταλληλότεραι διὰ τὴν γαλακτοπαραγωγὴν. Ἄλλαι παχύνονται εὐκολώτερον καὶ δίδουσι περισσότερον κρέας.

»Ἡ Ἑλληνικὴ γενεά, ἡ ὁποία εἶνε μικρόσωμος, εἶνε κατάλληλος εἰς τὴν ἄροσιν τῶν ἀγρῶν, ἐπειδὴ δὲ δίδει καὶ κρέας νόστιμον, χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὴν παραγωγὴν μόσχων. Γάλα δὲν δίδει ἄφθονον. Δι' αὐτὸ τὸ γάλα τῶν ἀγελάδων αὐτῆς χρησιμοποιεῖται πρὸς θήλασιν τῶν μόσχων.

»Μὴ λησμονεῖτε τέλος», εἶπεν ὁ καλὸς ἀγρονόμος, «καὶ μίαν ἄλλην ὠφέλειαν, τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς ἡμᾶς ἡ **δάμαλις**. Οὕτως ὀνομάζομεν, ὅπως ἤξεύρετε, τὴν ἀγελάδα, πρὶν τεκνοποιήσῃ. Ἐξ αὐτῆς προμηθευόμεθα τὴν δαμαλίδα, διὰ τῆς ὁποίας ἐμβολιαζόμενοι οἱ ἄνθρωποι δὲν προσβάλλονται ὑπὸ τῆς κολλητικῆς νόσου εὐλογίας.

*Ἔσο εὐπροσήγορος πρὸς πάντα. — Κράτει θυμοῦ.
— Φεῦγε τὴν σκαιότητα.*

§ 29. Πώς ἡ ὀρφανὴ Εὐφροσύνη περιποιεῖται
τοὺς μικροὺς αὐτῆς ἀδελφούς.

Ἡ Εὐφροσύνη εἶνε δεκατεσσάρων μόλις ἐτῶν, ὀρφανὴ μητρὸς ἀπὸ διετίας.

Ἄν καὶ λεπτοφυῆς κόρη, ὅμως ἐργάζεται ἀπὸ πρωΐας μέχρι νυκτός. Ἀντικατέστησε τὴν μητέρα καὶ ἐγένετο ἡ ψυχὴ καὶ ἡ χαρὰ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς.

Τὴν πρωτὰν ἐγείρεται πρώτη, ἐνδύεται, καί, κρατοῦσα εἰς χεῖρας τὰ ὑποδήματα, ἐξέρχεται σιγὰ—σιγὰ ἐκ τοῦ δωματίου, ἵνα μὴ ἐξυπνήσῃ τοὺς ἀδελφούς.

Εἰσέρχεται εἰς τὸ μαγειρεῖον καί, ἀφ' οὗ πλυθῆ, ἀρχίζει νὰ παρασκευάζῃ τὸν καφὲν διὰ τὸν πατέρα, ὅστις θὰ μεταβῆ εἰς τὴν ἐργασίαν, διὰ τοὺς ἀδελφούς, οἵτινες μετ' ὀλίγον θὰ ἐγερθῶσιν, ἵνα μελετήσωσι καὶ μεταδῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ τὴν πολὺ μικρὰν Ἀναστασίαν, τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ ἀφῆκε βρέφος ὀλίγων ἡμερῶν.

Ἀφ' ἐσπέρας ἔχει θέσει τὰ πάντα ἐν τάξει. Ἐπὶ τῆς ἐστίας τὰ φρύγανα καὶ τὰ ξύλα εἶνε ἑτοιμα· ἐν πυρεῖον ἀρκεῖ, ἵνα τὸ πῦρ ἀνάψῃ λαμπρόν.

Καθ' ὃν χρόνον βράζει τὸ ὕδωρ, ἡ μικρὰ στρώνει τὴν τράπεζαν καὶ ἀθορύβως τοποθετεῖ ἐπ' αὐτῆς τὰ κύπελλα· κόπτει εἰς λεπτὰ τεμάχια τὸν ἄρτον καὶ ρίπτει ταῦτα ἐντὸς τῶν κυπέλλων τῶν ἀδελφῶν.

Ἐξυπνᾷ ἔπειτα τὸν πατέρα καί, ἀφοῦ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν τὸν καφέν, εἰσέρχεται ἡσύχως εἰς τὸ δωματίον καὶ ἐξυπνᾷ τοὺς δύο μικροτέρους αὐτῆς ἀδελφούς, ὅπως ἀκριβῶς ἐβλεπε τὴν μητέρα νὰ κάμνῃ.

Ἡ καλὴ κόρη βοηθεῖ τὰ δύο μικρὰ νὰ ἐνδυθῶσι καὶ νι-

φθῶσι καὶ μετὰ τὴν πρωϊνὴν προσευχὴν ὁδηγεῖ καὶ καθίξει αὐτὰ πρὸ τῆς τραπέζης.

Ἐν ᾧ ἐκεῖνα τρώγουσιν, ἡ Εὐφροσύνη λαμβάνει εἰς τὰ γόνατα τὴν μικρὰν Ἀναστασίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν μεθ' ὑπομονῆς προσφέρει διὰ τοῦ μικροῦ κοχλιαρίου τὴν πρωϊνὴν τροφήν.

Μειδιᾷ τὸ ἄθῳον νήπιον καὶ ἐκφράζει διὰ τοῦ ἱλαροῦ αὐτοῦ βλέμματος ἀγάπην καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν καλὴν ἀδελφήν.

Καὶ ἡ φιλόστοργος κόρη γλυκαίνει τὴν πικρίαν τῆς ὀρφανίας αὐτοῦ διὰ τῆς τρυφερᾶς ἀφοσιώσεως.

Ἄφου οἱ ἀδελφοὶ μεταβῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον, ἀρχίζει νὰ σαρώνη μετὰ προθυμίας, ν' ἀποτινάσσει μετὰ προσοχῆς τὸν κοινορτὸν καὶ νὰ εὐτρεπίζῃ μετὰ φιλοκαλίας τὰ ἐπιπλα τῆς οἰκίας.

Καὶ τελευταῖον ἡ μικρὰ κόρη, ἀφου νιφθῆ ἄλλιν καὶ κτενισθῆ, κάθηται πρὸ τῆς βραπτομηχανῆς πλησίον τοῦ παραθύρου, τὸ ὁποῖον κοσμεῖ κομφῆ γάστρα, καὶ δι' ἔλης σχεδὸν τῆς ἡμέρας βράπτει.

Τὴν ἐσπέραν, ὅταν θὰ ἐπανέλθῃ ὁ πατὴρ κατάκοπος ἐκ τῆς ἐργασίας, θὰ εὖρη ἔτοιμον τὸ δεῖπνον καὶ θὰ καθίσῃ μετὰ τῶν ὀρφανῶν περὶ τὴν τράπεζαν.

Ἡ Εὐφροσύνη θὰ περιποιηθῆ τότε ὅλους μετὰ προθυμίας καὶ ἀγαθότητος καὶ ὅλους θὰ εὐχαριστήσῃ· θὰ μεταδώσῃ τὴν τρυφερὰν ἀγάπην τῆς μικρᾶς αὐτῆς καρδίας εἰς τὴν ὀρφανὴν μητρὸς οἰκογένειαν, ἡ μικρὰ οἰκοδέσποινα, ἡ ζηλευτὴ αὐτὴ Ἑλληνίς!

Πρὸ ὀλίγου ἀπεκοίμισε τὴν Ἀναστασίαν, λικνίζουσα αὐ-

τὴν ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ψάλλουσα γλυκέως τὸ ἀκόλουθον ᾄσμα, τὸ ὁποῖον ἔμαθεν ἐν τῷ σχολείῳ:

Ἄγγελοκάμωτο παιδί,
πέσε 'ς τὴν ἀγκαλιά μου,
πέσε γλυκὰ νὰ κοιμηθῆς.

Δὲν ἔξέρεις, πῶς σπαράζοντε
τὰ μαῦρα σωθικά μου,
'ς τὰ στήθη μου ὅταν ἀπλωθῆς.

Ἔλα, παιδί μου, κ' οἱ ὄρφανοί,
ὅταν στέκουν κ' ἀγρυπνοῦνε,
δύσκολα λησιμονοῦνε.

Ἔλα νὰ σὲ κοιμήσουνε
ς' τὴ ζέστη τ'ς ἀγκαλιᾶς μου
οἱ χτύποι τῆς καρδιᾶς μου.

§ 30. Τί μανθάνει ἡ Εὐφροσύνη παρὰ
τοῦ πατρὸς αὐτῆς περὶ τοῦ
μεταξοσκώληκος.

Ἡμέραν τινὰ ἡ Εὐφροσύνη ἔτακτοποίει μερικά φορέματα τῆς μητρὸς αὐτῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὗρισκετο καὶ ἓν μεταξωτόν.

Ἡ Εὐφροσύνη παρατηρήσασα αὐτὸ προσεκτικῶς

είδεν, ὅτι τοῦτο ἦτο μαλακώτερον, λεπτότερον καὶ στιλπνότερον τῶν ἄλλων, τῶν μαλλίνων καὶ βαμβακερῶν φορεμάτων.

Περίεργος διὰ τοῦτο ἡ μικρὰ κόρη κατέφυγε πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς καὶ ἔμαθε παρ' αὐτοῦ, ὅτι ἡ μέταξα, ἐκ τῆς ὁποίας κατασκευάσθη τὸ φόρεμα, εἶνε προῖον τοῦ μεταξοσκώληκος.

Προσέτι ἐπληροφορήθη παρὰ τοῦ πατρός της, ὅτι ὁ βραχὺς βίος τοῦ μεταξοσκώληκος εἶνε πολὺ περίεργος διὰ τὰς μεταμορφώσεις, τὰς ὁποίας ὑφίσταται οὗτος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Τοῦτο διήγειρε περισσότερον τὸν πόθον τῆς Εὐφροσύνης νὰ μάθῃ τὸν βίον τοῦ μεταξοσκώληκος.

Ὁ δὲ πατήρ της, ὅστις ἄλλοτε εἶχεν ἀσχοληθῆ εἰς τὴν σηροτροφίαν, ὑπεσχέθη εἰς αὐτὴν ὅτι θὰ πράξῃ τοῦτο κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπομένης ἡμέρας.

Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν λοιπὸν ἐσπέραν παρούσασεν ὁ πατήρ εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἓν μικρὸν κυτίον, τοῦ ὁποίου τὸ πῶμα ἔφερε πολλὰς μικρὰς ὀπάς.

Τοῦτο κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός της ἤνοιξε μετὰ προσοχῆς ἡ μικρὰ κόρη καὶ παρατήρησεν, ὅτι περιεῖχε πολλοὺς μικροὺς κόκκους, ἔχοντας χρῶμα φαιδὸν καὶ μέγεθος κατὰ τι μικρότερον τῶν σπυρίων τοῦ σύκου.

Ἄφ' οὗ δὲ παρατήρησε τούτους καλῶς ἡ Εὐφροσύνη, ἠρώτησε τὸν πατέρα της, τί πράγμα ἦσαν οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι κόκκοι. Ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὴν ὁ καλὸς πατήρ διηγήθη πρὸς τὴν κόρην του τὴν ἱστορίαν τοῦ μεταξοσκώληκος ὡς ἐξῆς :

«Οἱ ἐντὸς τοῦ κυτίου κόκκοι, κόρη μου, εἶνε φάρια

τοῦ μεταξοσκώληκος, ἅτινα γεννᾶ οὗτος κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου του ἐπὶ λείων ἀντικειμένων, ὡς τοῦ πανίου ἢ τοῦ χάρτου.

»Τὰ φάρια ταῦτα, ἵνα διατηρηθῶσιν εἰς καλὴν κατάστασιν, μένουσι κατὰ τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον ἐκτεθειμένα εἰς τὸ μέρος, ἔνθα ἐγεννήθησαν, καὶ τοποθετοῦνται ἐντὸς ξηρῶν καὶ εὐαέρων δωματίων.

»Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος ἀποσπῶνται ἐκ τοῦ πανίου ἢ τοῦ χάρτου δι' ἀμβλέος ξυλίνου μαχαιριδίου καὶ ῥίπτονται ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος, ἔνθα ἀφήνονται ἐπ' ἀρκετὴν ὥραν.

»Ἐκ τούτων τὰ μὲν γόνιμα βυθίζονται εἰς τὸ ὕδωρ, τὰ δὲ ἄγονα ἐπιπλέουσι καὶ ἀπορρίπτονται μετὰ τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἀλλάσσεται τρις ἢ τετρακίς.

»Μετὰ τὴν πλύσιν τὰ γόνιμα φάρια ἐκτείνονται ἐπὶ πανίων ἐντὸς δωματίων εὐαέρων καὶ ψυχρῶν, ἵνα ταχύτερον στεγνώσωσιν.

»Ἐπειτα τοποθετοῦνται ἐντὸς σακκιδίων ἐξ ἀραιοῦ ὑφάσματος ἀνὰ 8 ἕως 10 δράμια καὶ ταῦτα τίθενται ἐντὸς κυτίων, ὡς αὐτὸ ἐδῶ, διὰ νὰ ἀερίζωνται ἐκ τῶν μικρῶν ὀπῶν τοῦ πώματος.

»Τὰ μικρὰ ταῦτα κυτία παραδίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ πωλοῦνται εἰς τοὺς σηροτρόφους.

»Τὰ φάρια τοῦ μεταξοσκώληκος», ἐξηκολούθησεν ὁ πατήρ τῆς Εὐφροσύνης, «γεννῶνται ἐν καιρῷ θερούς καὶ ἐκκολάπτονται κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔαρ, καθ' ὅλον δὲ τὸ πρὸ τοῦ χειμῶνος διάστημα καὶ εἰς μεγάλην ἔτι θερμοκρασίαν δὲν ἐκκολάπτονται.

»Ἴνα δὲ κατορθωθῇ ἡ ἐκκόλαψις αὐτῶν, ἀπαιτεῖται

νά υποστῶσι πρότερον τὸ δριμύ ψυχὸς τοῦ χειμῶνος καὶ διὰ τοῦτο τὰ πλήρη φαρίων κυττῖα ἢ ἀποστέλλονται εἰς ὑψηλὰ βουνὰ κατὰ τὸν χειμῶνα ἢ διατηροῦνται ἐντὸς ψυγεῖων μικρῶν πάγου καλῶς κεκλεισμένων.

» Ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀπριλίου, ὅτε ἡ θερμοκρασία ἔχει κατὰ πολὺ ἀυξηθῆ, ἄρχεται καὶ ἡ ἐπάσις τῶν φαρίων, ἣτις ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας διαρκεῖ 20-30 ἡμέρας, ἡ δὲ μεταβολὴ τοῦ φαιοῦ χρώματος τῶν φαρίων εἰς κιτρινόλευκον δεικνύει, ὅτι ἐτελείωσεν ἡ ἐπάσις καὶ ἤρχισεν ἡ ἐκκόλαψις τῶν μικρῶν καμπῶν.

» Πατρὶς τοῦ μεταξοσκώληκος, κόρη μου, εἶνε ἡ Κίνα.

» Ἐκ ταύτης κρυφίως δύο μοναχοὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετέφερον ἐντὸς κοίλων ῥάβδων σπόρους τοῦ μεταξοσκώληκος εἰς τὴν πατρίδα των.

» Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διεδόθη ὁ μεταξοσκώληξ εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

» Ἐνταῦθα, κόρη μου,», εἶπεν ὁ πατήρ, «διακόπτω τὴν διήγησίν μου. Αὔριον δὲ τὸ ἐσπέρας θὰ σοὶ διηγηθῶ περὶ τοῦ βίου τοῦ μεταξοσκώληκος».

§ 31. Πόσον ἠγαπῶντο οἱ δύο ἀδελφοὶ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης.

Λέγουσιν, ὅτι κατὰ τοὺς ὡραίους χρόνους τῶν μύθων ὁ Τυνδάρεωσ καὶ ἡ Λήδα, βασιλεῖς τῆς Σπάρτης, εἶχον γεννήσει διδύμους υἱούς, τὸν Κάστορα καὶ τὸν Πολυδεύκην.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως αἱ Μοῖραι πα-

ρουσιάσθησαν παρά τὸ προσκεφάλαιον τῶν βρεφῶν καὶ ὤρισαν, ὅπως ὁ μὲν Πολυδεύκης ζήσῃ ἀθάνατος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ὁ δὲ Κάστωρ δοκιμάσῃ τὸν πόνον τοῦ θανάτου.

Ἐχάρισαν ὁμοῦ καὶ εἰς τοὺς δύο τὴν θεῖαν ἀρετὴν, νὰ συνδέῃ σφιγκτὰ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀδιάρρηκτος δεσμὸς τρυφερᾶς ἀδελφικῆς ἀγάπης.

Ὁ Κάστωρ καὶ ὁ Πολυδεύκης διήλθον οὕτως ἀγαπώμενοι τοὺς παιδικοὺς χρόνους. Οὔτε φιλονικία οὔτε θυμὸς ἐτάραξε τὰς ἀθήσας αὐτῶν ἡμέρας. Ὅ,τι ἤρεσκεν εἰς τὸν ἕνα, ἠὺχαρίσται καὶ τὸν ἄλλον. Τόσον ἡ ἀρμονία συνέδεε τὰς δύο ἐκείνας ψυχάς. Καὶ ἡ ἀμοιβαία αὐτῶν ἀγάπη παρεῖχε τὴν μεγαλυτέραν χαρὰν εἰς τοὺς εὐτυχεῖς αὐτῶν γονεῖς.

Κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν ἠκολούθουν πᾶσαν ἐκστρατείαν, τὴν ὅποιαν ἡ Ἑλλάς διεξῆγγε κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς.

Βαίνοντες ἐπὶ ἵππων λευκῶν παρουσιάζοντο πάντοτε ἐν τῇ πολέμῳ ἀχώριστοι. Ἐμάχοντο ὁμοῦ, πλησίον ἀλλήλων, ἐπετέλουν ὁμοῦ πράξεις ἐξόχου ἀνδρείας καὶ ὁμοῦ ἐκέρδαινον νίκας λαμπράς.

Ἀλλὰ βάσκανος μοῖρα ἐφθόνησε τῶν ἀδελφῶν τὴν ἀγάπην. Εἷς τινὰ μάχην ὁ Κάστωρ πληγώνεται θανασίμως.

Μάτην ὁ Πολυδεύκης σπεύδει νὰ δώσῃ βοήθειαν· μάτην ἀναλαμβάνει εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν ἀδελφόν· ὁ Κάστωρ εἶχεν ἐκπνεύσει.

Ὁ Πολυδεύκης τότε προσέρχεται πρὸς τὸν Δία καὶ κλαίων: «ὦ πάτερ τῶν θεῶν!» ἀναφωνεῖ: «ἐλέησον δυστυχῆ ἀδελφόν· εὐεργέτησον ἐμὲ τὸν ἀθάνατον· ὁ Κάστωρ ἀπέθανε· δὸς ν' ἀποθάνω καὶ ἐγώ!».

«Δὲν ἐπιτρέπουσιν αἱ Μοῖραι», ἀπαντᾷ ὁ Ζεὺς, «ν' ἀποθάνῃς».

«Ἄλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω τὸν χωρισμὸν τοῦ ἀδελφοῦ· ἡ ἀθανασία θὰ μοι εἶνε διαρκὴς δυστυχία».

«Καὶ προτιμᾷς», ἀνέκραξεν ἔκπληκτος ὁ Ζεὺς, «τὸ λυπηρὸν γῆρας καὶ τὸν μαῦρον θάνατον ἀντὶ τῆς φαιδρᾶς νεότητος, τὴν ὁποῖαν ἐν τῷ οὐρανῷ θὰ διάγῃς αἰωνίως μεταξὺ τῶν εὐτυχῶν θεῶν ;».

«Ναί, ὦ Ζεῦ ! Προτιμῶ νὰ μετέχω τῆς μοίρας τοῦ ἀδελφοῦ μου !».

«Τότε θὰ παρακαλέσω τὰς Μοῖρας», εἶπεν ὁ Ζεὺς, «ὅπως ὀρίσωσι νὰ παραχωρήσῃς εἰς τὸν Κάστορα τὸ ἥμισυ τῆς ἀθανασίας σου. Καθ' ὃν χρόνον ἐκεῖνος θὰ ζῆ, σὺ θὰ διάγῃς εἰς τὰ ζοφερὰ τοῦ Ἄδου βασιλεία, ὅταν δὲ ἐκεῖνος θὰ ἀποθνήσκῃ, θὰ διαμῆνῃς σὺ εἰς τοὺς φωτεινοὺς θόλους τοῦ Οὐρανοῦ. Προτιμᾷς οὕτω ;».

«Δέχομαι», ἀπήντησεν ὁ Πολυδεύκης ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἐκ τῆς χαρᾶς.

Καὶ οὕτως ἐγένετο. Ἐπέθανον καὶ οἱ δύο ἀδελφοί· καὶ τοὺς δύο ἐκάλυψεν ἡ γῆ. Ἄλλ' ἐκ τῶν ἀνηλίωιων χωρῶν τοῦ Ἄδου ἀνήρχοντο καὶ οἱ δύο εἰς τὸ φῶς ἐναλλάξ, τὴν μίαν ἡμέραν ὁ εἷς καὶ τὴν ἄλλην ὁ ἄλλος.

Ἄλλ' ἡ τρυφερὰ αὕτη ἀγάπη τῶν δύο ἀδελφῶν τόσον συνεκίνησε τὸν Δία, ὥστε μετ' ὀλίγον ἀνεβίβασε καὶ τοὺς δύο εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κατέταξεν αὐτοὺς μεταξὺ τῶν ἀστέρων.

Διὰ νὰ τιμῆσῃ δὲ μάλιστα τούτους περισσότερον ὁ Ζεὺς, κατέστησεν αὐτοὺς σωτῆρας τῶν ναυτῶν καὶ τῶν πλοίων.

Ὅσάκις αἱ θύελλαι τοῦ χειμῶνος ταραπτουσι τὸ ἄγριον

πέλαγος, κύματα δὲ τρομερὰ κλυδωνίζουσι τὰ πλοῖα, ἐμφανίζονται αἴφνης οἱ δύο ἀδελφοὶ καταβαίνοντες ὡς ἀστέρες ἐκ τοῦ φωτεινοῦ οὐρανοῦ, καταπαύουσι τὴν ὄρμην τῶν μαινομένων ἀνέμων, στρώνουσι τὰ κύματα τῆς λευκαζούσης θαλάσσης, δεικνύουσιν εἰς τὰ πλοῖα τὴν ὁδόν, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἀκολουθήσωσι, καὶ σφίζουσιν οὕτω τοὺς κινδυνεύοντας ναύτας.

§ 32. Ἀδελφικὴ ἀγάπη.

Ἀνάθεμά τον, ποῦ θὰ εἰπῆ:
 τ' ἀδέλφια δὲν ποιοῦνται.
 Τ' ἀδέλφια σχίζουσι τὰ βουνὰ
 καὶ δένδρα ξερριζώνουσι.
 Τ' ἀδέλφια ἐκνήγησαν
 κ' ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

Δύο ἀδέλφια εἶχαν ἀδελφή,
 ἔς τὸν κόσμον ἑξακουσμένη·
 τὴν φθόναγε ἡ γειτονιά,
 τὴν ζήλευεν ἡ χώρα,
 τὴν ζήλεψε κ' ὁ Χάροντας
 καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.

Ἐν τῷ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾷ,
 ὅταν νᾶταν νοικοκύρης.

« Ἄνοιξε, κόρη, γὰρ νὰ ἴμπῶ,
 ἴτοιμάσου νὰ σὲ πάρω,
 κ' ἐγὼ ἴμαι γυῖδες τῆς μαύρης γῆς,
 τ'ς ἀραχνιασμένης πέτρας! ».

« Ἄφσε με, Χάροντ', ἄφσε με,
 σήμερα μὴ με πάρης.
 Ταχειὰ Σαββάτο θὰ λουσιῶ,
 τὴν Κυριακὴ θ' ἀλλάξω
 καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ
 ἔρχομαι μοναχὴ μου! ».

Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄραξε
 κ' ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει. . . .
 Νὰ καὶ τ' ἀδελφια, ἴπ' ἔφτασαν
 ἴψηλά ἴς τὸ κορφοβοῦνι,
 τὸν Χάροντα ἴκνήγησαν
 κ' ἐγλύτωσαν τὴν κόρη.

§ 33. Πῶς δύο ἀδελφοὶ Σικελιῶται ἀνταμεί-
 βονται διὰ τὴν φιλοστοργίαν αὐτῶν.

Ὅτε ποτὲ ἐξερράγησαν οἱ κρατῆρες τῆς Αἴτνης καὶ φλό-
 γες ἐξ αὐτῶν ἐξεπέμποντο καὶ μύδροι ἐξεσφενδονίζοντο καὶ
 βύακες πυρὸς ἀνέβλυζον, οἱ κάτοικοι τῆς Κατάνης, πόλεως
 πλησίον τοῦ ἴφαιστείου τούτου κειμένης, θέλοντες νὰ δια-
 σωθῶσιν ἐκ τοῦ ὀλέθρου ἔσπευσαν νὰ φύγωσι.

Φέροντες δ' ἕκαστος, ὅσα ἠδύνατο ἐκ τῶν πολυτιμοτάτων αὐτοῦ σκευῶν καὶ κοσμημάτων, ἔφευγον, ὅπου ἠδύνατο.

Μεταξὺ τῶν σπευσάντων νὰ φύγωσιν ἦσαν καὶ δύο εὐγενέστατοι νέοι, ὁ Ἄναπις καὶ ὁ Ἀμφίνομος.

Οὗτοι ἀντὶ παντὸς ἄλλου πολυτίμου πράγματος θέσαντες ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν ὁ μὲν τὸν γηραιὸν πατέρα, ὁ δὲ τὴν γηραιὰν μητέρα, ἔτρεχον, ὅσον ἠδύνατο, ταχύτερον.

Ὁ ρύαξ τοῦ πυρός, προφθάνων τοὺς καταφορτωμένους ἐκ τῶν πολυτίμων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀντικειμένων φεύγοντας, κατέκαιεν αὐτούς.

Ὅτε ὁμῶς ἔφθασε καὶ εἰς τοὺς δύο τούτους εὐσεβεστάτους νέους, τὸν Ἄναπιν καὶ τὸν Ἀμφίνομον, σεβασθεὶς τρόπον τινὰ τὴν ἁγίαν πράξιν αὐτῶν, περιεσχίσθη καὶ διέρρευσε ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν, ἀφήσας τὸν τόπον, εἰς τὸν ὅποιον ἦσαν αὐτοί, ὅλως ἄθικτον καὶ αὐτοὺς σφούς.

Οἱ Σικελιώται μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ ἐκάλεσαν τὸν τόπον τοῦτον «Εὐσεβῶν χῶρον».

Μετ' ὀλίγον ἀνήγειραν καὶ λιθίνοὺς ἀνδριάντας εἰς τοὺς εὐγενεστάτους τούτους νέους πρὸς τιμὴν τῆς ἐναρετωτάτης πράξεως αὐτῶν καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εὐλαβείας καὶ τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὅποιον καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα δεικνύουσιν εἰς τὰς ὑψίστας ἀρετάς. Οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ἱστοριογράφοι ἐξύμνησαν πολλάκις τὴν ὑψίστην ταύτην νεικίην εὐσέβειαν τῶν νέων τούτων πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῶν. Αἱ δὲ Συράκουσαι καὶ ἡ Κατάνη διαρκῶς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἤριζον περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν δύο τούτων εὐσεβεστάτων νέων.

§ 34. Πῶς κατὰ καιροὺς ἡ Γῆ ἡμῶν ἔλαβε
τὴν σημερινὴν αὐτῆς ὄψιν.

Ἐπῆρχε καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Γῆ ἡμῶν ἦτο μᾶζα φλογερὰ καὶ ἠκτινοβόλει, ὡς ὁ Ἥλιος. Ἄτμοι πύρινοι ἦσαν τότε ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτῆς.

Παρήρχετο ὁμοῦς ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἐψυχραίνετο βραδέως μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῶς. Λεπτὸς φλοιὸς ἐσχηματίζετο ἐπ' αὐτῆς.

Ἡ ἀκτινοβολία ἐπομένως τοῦ ἐσωτερικοῦ πυρὸς ἐσβέννυτο βαθμηδὸν καὶ σκότος ἐχύνετο κύκλω.

Οἱ περιβάλλοντες τὴν Γῆν ἄτμοι ἔχανον μὲν καὶ αὐτοὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν πυρίνην ὄψιν, ἀλλ' ἔκαιον ὅπως τὸ βράζον ὕδωρ.

Ἡ ψῦξις ἐξηκολούθει. Ὁ φλοιὸς ἐγένετο ὅλον ἐν ψυχρότερος καὶ παχύτερος.

Συγχρόνως ὁμοῦς καὶ οἱ ἄτμοι τῆς ἀτμοσφαιράς ἐψύχοντο καὶ συνεπυκνούντο εἰς μέλανα νέφη βαρύτερα.

Τὰ νέφη ἐκεῖνα διελύοντο ἔπειτα εἰς ῥαγδαίαν βροχήν. Καὶ ἔβρεχεν ἀκαταπαύστως ἐπὶ ἔτη πολλὰ καὶ μῆνας ἀπείρους.

Οὕτως ἐκαλύφθη ὁ φλοιὸς τῆς γῆς δι' ὕδατινον στρώματος· οὕτως ἐσχηματίσθη ὁ πρῶτος καὶ μόνος Ὀκεανός.

Καὶ μετὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ φλοιοῦ ἡ ἐντὸς φλογερὰ μᾶζα ἐξηκολούθει νὰ ψύχεται, καί, ὅπως εἶνε φυσικόν, νὰ πυκνώνηται. Ἐγένετο ἐπομένως καὶ ὁ ὄγκος αὐτῆς μικρότερος.

Ἄλλ' ὁ φλοιὸς τί ἔπασχεν; Ὁ φλοιός, ἐπειδὴ ἦτο

σκληρός, δὲν ἐπυκνώνετο, δηλαδὴ δὲν ἐγίνετο κατ' ὄγκον μικρότερος. Νὰ μένη τεταμένος δὲν ἦτο δυνατόν· διότι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐσωτερικῆς φλογεράς μάζης ἐσηματίζετο κενόν· καὶ τὸ κενὸν ἐκεῖνο ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ ὁ φλοιός. Ἐρρυτιδώνετο λοιπὸν κατ' ἀνάγκην, ἀκριβῶς ὅπως ὁ φλοιὸς τῆς ῥαγὸς σταφυλῆς ῥυτιδώνεται, ὅταν ἔσωθεν ὁ λιπαρὸς αὐτῆς χυμὸς πυκνωθῇ. Εἰς πλεῖστα μάλιστα μέρη διερρηγνύετο καὶ κατεβυθίζετο ἐντὸς τῶν σπλάγγνων τῆς γῆς.

Ἐκ τῆς ῥυτιδώσεως καὶ τῶν ῥηγμάτων τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἐσηματίσθησαν ἀλλαγῶν μὲν κοιλώματα, ἀλλαγῶν δὲ ὑψώματα.

Καὶ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε τὴν ἐπιφάνειαν ὅλην, ἐχύνετο μεθ' ὀρμῆς εἰς τὰ κοιλώματα καὶ οὕτως ἐφαίνοντο τὰ ὑψηλότερα μέρη.

Τὰ κοιλώματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τὸ ὕδωρ ἐκάλυπεν, εἶνε αἱ **θάλασσαι**· τὰ ὑψώματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τὸ ὕδωρ κατέλιπεν, εἶνε αἱ **ἡπειροί**.

Καὶ τὰ ὑψιστα λοιπὸν ὄρη καὶ οἱ ταπεινότεροι λόφοι εἶνε **ῥυτίδες** τῆς Γῆς.

§ 35. Τὰ ἠφαίστεια καὶ αἱ ἐκρηξίεις αὐτῶν.

Ὅσον παχὺς εἶνε ὁ χρυσοειδῆς φλοιὸς τοῦ πορτοκαλλίου συγκρινόμενος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ, τόσον παχὺς εἶνε καὶ ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς σήμερον συγκρινόμενος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς.

Ἐσωθεν τοῦ φλοιοῦ περικλείεται ἡ ῥευστή καὶ φλογερά μάζα.

Ἡ μᾶζα αὐτὴ πιέζεται ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς· διαστέλλεται, προσπαθεῖ ν' ἀπαλλαγῇ τῆς πίεσεως καὶ ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Νομίζεις, ὅτι θέλει νὰ διαρρήξῃ τὴν γῆν. Μὴ φοβεῖσαι· ὁ Θεὸς προενόησε περὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς αἰωνιότητος τῶν ἔργων Αὐτοῦ.

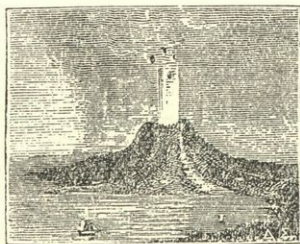
Εἰς πλεῖστα μέρη τοῦ φλοιοῦ ὑπάρχουσιν ἐξογκώματα ὑψηλά, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὁποίων ἐσηματίσθη κοιλότης, ὁμοία πρὸς πελώριον λέβητα.

Εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλότητος εἶνε ἀνοικτὸς μέγας **πόρος**, φυσικὸς δηλαδὴ σωλήν, ὁ ὁποῖος φθάνει μέχρι τῆς φλογερᾶς μάζης.

Εἰς τὰ πλευρὰ τῆς κοιλότητος, ἔσωθεν, ὑπάρχουσι καὶ πλεῖσται ἄλλαι ὀπαὶ μικρότεραι.

Ἐκ τῶν πόρων καὶ τῶν ὀπῶν ἐκείνων ἐξέρχονται διαρκῶς καπνὸς καὶ φλόγες καὶ οὕτω χαλαροῦται ἡ δύναμις τῆς ἐσωτερικῆς φλογερᾶς ὕλης.

Τὰ διάτρητα ταῦτα ἐξογκώματα τῆς γῆς καλοῦνται

ἠφαιστεια καὶ ἡ κοιλότης αὐτῶν **κρατῆρ**.

Ἀπὸ καιροῦ ὅμως εἰς καιρὸν ἡ δύναμις τοῦ ἐσωτερικοῦ πυρὸς εἶνε τόση, ὥστε δὲν ἐξέρχονται μόνον ἐκ

τοῦ ἠφαιστείου ὀλίγος καπνὸς καὶ φλόγες, ἀλλὰ γίνεται **ἔκρηξις** αὐτοῦ, ἣτις καὶ προξενεῖ μεγάλας καταστροφὰς εἰς τοὺς πέριξ τόπους.

Ὅταν πρόκειται νὰ γίνῃ ἔκρηξις, τὸ ἔδαφος **σειέται** καὶ ἀκούονται κάτωθεν αὐτοῦ βρονταί.

Ὁ καπνὸς ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ κρατῆρος γίνεται στήλη ὑψηλὴ καὶ παχυτάτη. Ἀπλώνονται βαθμηδὸν ἐξ αὐτῆς μέλανα νέφη, βαρέα, τὰ ὁποῖα καλύπτουσι τὸν οὐρανόν. Ἡ ἡμέρα μεταβάλλεται τότε εἰς νύκτα σκοτεινὴν. Εἶνε τρομερὰ ἢ στιγμὴ ἐκείνη, ἀλλ' ἢ ἀκόλουθος πολὺ τρομερωτέρα.

Ἀστραπαὶ μετ' ὀλίγον διασχίζουσι τὰ μέλανα νέφη καὶ ἡ παχεῖα στήλη τοῦ καπνοῦ μεταβάλλεται εἰς στήλην πυρός. Ἀρχίζει νὰ πίπτῃ ἀκολούθως βροχὴ ἐξ ἀνημμένης τέφρας καὶ ἄμμου, ἢ ὁποῖα καταθάπτει τοὺς πέριξ τόπους.

Μετὰ τὴν πυρίνην βροχὴν ἀντηχεῖ κρότος τρομερός, τόσον τρομερός, ὡς ἂν ἐβρόντων ὁμοῦ ἑκατοντάδες πυροβόλων. Ὁ θόλος τοῦ οὐρανοῦ τινάσσεται τότε καὶ λίθοι ὀγκώδεις διάπτυροι ἐκσφενδονῶνται εἰς τὸν οὐρανὸν ὑψηλά.

Ἀφοῦ παρέλθῃ μικρὸς χρόνος, ἀνέρχεται εἰς τὸν κρατῆρα ὕλη ῥευστῆς καὶ διαπύρου πέτρας, ἢ **λάβρα**, ἣτις ἐκχειλίζει καὶ ἀρχίζει νὰ ῥέῃ πρὸς τὰ κάτω ὡς ῥύαξ.

Ὅπου τὸ πρῶτον χύνεται ἡ λάβρα, λάμπει μὲ λευκὴν φλόγα καὶ ῥέει ἐλευθέρως ὡς ὁ χυτὸς σίδηρος ἀπὸ ὑψηλῆς καμίνου· οὐδεὶς δύναται νὰ ἔλθῃ πλησίον ταύτης

ἔνεκα τῆς μεγάλης θερμότητος καὶ τῆς ἐκθαμβωτικῆς λάμπσεως τοῦ φωτὸς αὐτῆς.

Ὀλίγα ὁμως μέτρα κατωτέρω ὁ πύρινος ῥύαξ γίνεται ἀμαυρὸς καὶ σκοτεινὸς καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ταχέως ψύχεται καὶ ἀποσκληρύνεται εἰς μέλανα ἢ καστανόχρουν φλοιόν, ὥστε μετ' ὀλίγας ἡμέρας δύναται τις νὰ ἴσταιται ἢ νὰ περιπατῇ ἐπ' αὐτοῦ.

Καὶ ὁμως εἰς μικρὸν βάθος ἑνὸς ἢ δύο ποδῶν ὑποκάτω εἶνε ἀκόμη ἐρυθρὸς καὶ κατάθερμος, ἐκ πολλῶν ῥηγμάτων ἀναφυσᾷ λαμπηδόνας καὶ ἀτμοὺς ἢ πνιγηρὰ ἀέρια, δύναται δὲ νὰ ἀναφλεχθῇ ῥάβδος εἰσαγομένη εἰς τοιοῦτον ῥῆγμα.

Ὅσῳ δὲ περισσότερον ψύχεται ἡ μᾶζα τοῦ ῥύακος, τοσοῦτω βραδυτέρα γίνεται καὶ ἡ κίνησις αὐτοῦ.

Ἐνῶ δὲ ἀκατάσχετος φέρεται πρὸς τὰ ἐμπρός, καταρρίπτει καὶ συμπαρασύρει δένδρα, τείχη, οἰκίας καὶ πᾶν, ὅτι συναντήσῃ κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ, καταθάπτει ὑπὸ τὸ πύρινον αὐτοῦ ῥεῦμα.

Καὶ ἀφοῦ ἅπας ὁ ὄγκος οὗτος ἐντελῶς σταθῆ, τὰ ἐντὸς αὐτοῦ διαμένουσιν ἀκόμη θερμὰ ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Οὕτως ὁ ῥύαξ τοῦ Βεζουβίου τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ 1858 ἐξηκολούθει νὰ ἀναφυσᾷ ἀτμοὺς καὶ θερμὰ ἀέρια μέχρι τοῦ 1873, διέμενε δὲ τόσον θερμὸς, ὥστε δὲν ἠδύνατό τις νὰ θέσῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τινος σχισμῆς καὶ ἐπ' ὀλίγα μόνον λεπτά, ἂν καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια αὐτοῦ πανταχοῦ ἦτο κατάψυχρος.

Ὅταν ὁ ῥύαξ ἀρχίσῃ ἐλευθέρως νὰ ἐκρέῃ ἀπὸ τοῦ κρατῆρος, ἢ σφοδρότης τῆς ἐκρήξεως συνήθως καταπραῦνεται, αἱ βροχαὶ τῆς τέφρας βαθμηδὸν καταπαύου-

σιν ἢ δὲν ἐκτείνονται πέραν τοῦ κρατήρος καὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ. Αἱ ἐκρήξεις διαπύρων λίθων καὶ οἱ ὑποχθόνιοι κρότοι ἐκλείπουσι καὶ πλὴν τοῦ καπνοῦ, ὁ ὁποῖος πάντοτε ἐξέρχεται ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, οὐδὲν ἄλλο μένει, τὸ ὁποῖον νὰ δεικνύη μακρόθεν, ὅτι ἡ ἠφαιστειακὴ ἐνέργεια ἐξακολουθεῖ.

Τὸ ἠφαιστειον φαίνεται ὡς κοιμώμενον, ἐλαφρὸν ὅμως ὕπνον· διότι πάλιν μετὰ τινος μῆνας ἢ μετὰ τινὰ ἔτη ἀφυπνιζόμενον εὐρίσκεται ἐν σφοδρᾷ ἐνεργείᾳ.

Πολλάκις συμβαίνουν ἐκρήξεις ἠφαιστειῶν καὶ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης.

Καὶ τότε ἡ βυθίζονται νῆσοι ἢ ἀνυψώνονται νέαι τοιαῦται.

§ 36. Οἱ σεισμοί.

Ὅσάκις *σειέται* τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν καὶ συγχρόνως ἀκούονται ὑπόγειοι κρότοι, μαντεύομεν μὲν, τί δύναται ν' ἀκολουθήσῃ, ἀγνοοῦμεν ὅμως τὴν μυστηριώδη αἰτίαν τῶν σεισμῶν.

Καθ' ὅσον χρόνον παρατείνεται ἡ ἐκρήξις ἠφαιστειῶν, *σειέται* τὸ πέριξ ἔδαφος εἰς πολὺ μεγάλην ἔκτασιν. Οἱ σεισμοὶ ἐκεῖνοι εἶνε ἰσχυροὶ καὶ καλοῦνται *ἠφαιστειογενεῖς*.

Ἄλλὰ πλὴν τῆς ἐκρήξεως τῶν ἠφαιστειῶν ὑπάρχει καὶ ἄλλη αἰτία, ἡ ὁποία προκαλεῖ τοὺς σεισμούς. Ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ῥέουσιν ὕδατα, ὅπως ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς οἱ ποταμοί. Ταῦτα κατατρώγουσιν ἔσῳθεν τὸν φλοιὸν τῆς γῆς, οὕτω δὲ σχηματίζονται ἐν αὐτῷ μεγάλα κοιλώματα.

Ὅσακις δὲ ταῦτα κατακρημνίζονται διὰ τὸ ἄνωθεν βάρος, *σειέται* τὸ ἔδαφος. Οἱ τοιοῦτοι σεισμοὶ λέγονται σεισμοὶ *ἐγκατακρημνίσεως*, δὲν εἶνε δὲ οὔτε πολὺ ἰσχυροί, οὔτε πολὺ ὀλέθριοι· περιορίζονται μάλιστα εἰς ἕκτασιν μικράν.

Ἄλλὰ καὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας προέρχονται οἱ σεισμοί. Ἡ ἐσωτερικὴ φλογερὰ μᾶζα τῆς γῆς καὶ σήμερον ἐξακολουθεῖ νὰ ψύχεται, νὰ γίνεται δὲ διὰ τοῦτο μικροτέρα κατ' ὄγκον. Καὶ ὁ φλοιὸς ἄρα τῆς γῆς ἐξακολουθεῖ νὰ ῥυτιδώνηται· ἔσωθεν μάλιστα ῥηγνύεται καὶ ἐντὸς τῶν ῥηγμάτων τούτων καταπίπτουσιν ἀμέσως ἄνωθεν ἢ ἐκ τῶν πλαγίων τμήματα τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Καὶ τότε τὸ ἔδαφος *σειέται* πάλιν. Οἱ τοιοῦτοι σεισμοὶ λέγονται *τεκτονικοὶ* καὶ εἶνε τρομεροί.

Καταβυθίζουσι χώρας ὀλοκλήρους, τῶν ὁποίων τὰ μέρη καταλαμβάνει ἢ θάλασσα· κατακρημνίζουσι πόλεις πλουσίας καὶ εὐτυχεῖς καὶ χωρία τερπὰ καὶ θάπτουσιν ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῶν λαοὺς ὀλοκλήρους. Τοιαῦται τρομεραὶ καταστροφαὶ συνέβησαν εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους.

Κατὰ τοὺς σεισμοὺς τὸ ἔδαφος κινεῖται ἀκριβῶς, ὅπως τὰ κύματα τῆς θαλάσσης· καὶ καθὼς τὸ λιθάριον, ῥιπτόμενον ἐντὸς τῆς ἠσύχου καὶ λείας, ὅπως τὸ κάτοπτρον, λίμνης, σχηματίζει κύκλους, τὸν ἕνα ἐντὸς τοῦ ἄλλου, ἐκτεινομένους μακράν, οὕτω καὶ οἱ σεισμοὶ ἀπλώνονται κύκλῳ εἰς μεγάλην ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀπόστασιν καὶ σειοῦσι τοὺς διαφόρους τόπους.

Κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ σεισμοῦ αἰσθανόμεθα, πόσον ἀνίσχυροι εἴμεθα ἀπέναντι τῆς ἀκαταβλήτου δυνάμεως.

τῆς φύσεως, καὶ πάσας τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐξαρτῶμεν ἀπὸ Ἐκεινοῦ, ὅστις βλέπει ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιεῖ αὐτὴν νὰ τρέμη!

§ 37. *Τί ἄλλα μανθάνει ἡ Εὐφροσύνη περὶ τοῦ μεταξοσκώληκος καὶ τῆς σηροτροφίας.*

Κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπομένης ἡμέρας ὁ πατὴρ τῆς μικρᾶς Εὐφροσύνης ἐξηκολούθησε τὴν διήγησίν του περὶ τοῦ βίου τοῦ μεταξοσκώληκος ὡς ἐξῆς:

«Μετὰ τὴν ἐπώρασιν ἀρχίζουσιν νὰ ἐξέρχονται ἐκ τῶν φαρίων μικροὶ μέλανες καὶ χνουδωτοὶ σκώληκες, οἵτινες ἔχουσι μέγεθος μικροτάτου μύρμηκος καὶ ὀνομάζονται κάμπαι.

»Αἱ μικραὶ κάμπαι ἀραιοῦνται ἐπὶ λείων ἐπιφανειῶν πανίου ἢ χάρτου.

»Ἡ νεογέννητος κάμπη, εὐθὺς ὡς ἐξέλθῃ τοῦ φαρίου, ἔχει ἀνάγκη τροφῆς καὶ διὰ τοῦτο οἱ σηροτρόφοι ῥί-

πτουσιν εἰς τὰς κάμπας ταύτας μικρότατα τεμάχια φύλων μαύρης ἢ καὶ λευκῆς μορέας.

»Ταῦτα ἡ μικρὰ κάμπη τρώγει ἀπλήστως ἐπὶ 5 ἕως 6 ἡμέρας καὶ αὐξάνεται βαθμηδὸν ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας τοῦ τόπου.

»Αΐφνης παύει νὰ τρώγη καὶ ἔχουσα τὴν κεφαλὴν αὐτῆς πρὸς τὰ ἄνω μένει ἀκίνητος καὶ φαίνεται, ὡς νὰ ἀποκοιμᾶται μετὰ στενοχωρίας.

»Τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι τὸ δέρμα τῆς κάμπης δὲν εἶνε πολὺ ἐλαστικὸν καὶ δὲν αὐξάνεται, ὅσον καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς, ἐπομένως στενοχωρεῖται ἐκ τούτου καὶ βυθίζεται εἰς ὕπνον, ὅστις διαρκεῖ ἐπὶ 24 ὥρας. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο σχηματίζεται νέον δέρμα ὑπὸ τὸ παλαιὸν καὶ εἶτα διὰ κινήσεως τῆς κεφαλῆς τῆς διαρρήγνυται τὸ παλαιὸν δέρμα καὶ ἀποβάλλεται ὡς ἄχρηστον.

»Τὸ περίεργον τοῦτο φαινόμενον τῆς ἀλλαγῆς τοῦ δέρματος καλεῖται **ἀποδερμάτωσις** καὶ ἐπαναλαμβάνεται τετράκις κατὰ τὸ διάστημα τοῦ βίου τῆς κάμπης.

»Κατὰ τὴν τρίτην ὅμως ἀποδερμάτωσιν ἡ μεγαλυτέρα ἤδη κάμπη τρώγει μετὰ μεγάλης λαιμαργίας τὰ μορεόφυλλα ἐπὶ 6—7 ἡμέρας καὶ εἶτα βυθίζεται εἰς ὕπνον, ὅστις διαρκεῖ διπλάσιον χρόνον τῶν προηγουμένων, ἦτοι 36 ἕως 48 ὥρας.

»Μετὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον ὕπνον ἀλλάσσει διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ δέρμα τῆς.

»Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἡλικίαν ὁ μεταξοσκώληξ καθίσταται ἀδηφάγος, κατατρῶγων τὰ μορεόφυλλα μεθ' ὑπερβολικῆς ὀρέξεως.

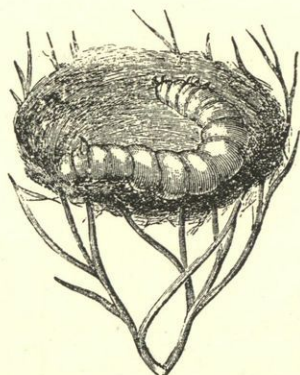
»Μετὰ παρέλευσιν 9 ἕως 10 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀποδερμάτωσεως φθάνει εἰς τὴν μεγίστην αὐτοῦ ἀνάπτυξιν καὶ τότε λέγομεν, ὅτι ἀρχίζει νὰ ὠριμάζη.

»Ἐκτότε παύει νὰ τρώγη ἢ ὠριμος κάμπη καὶ ἀπὸ τοῦ σώματός τῆς ἐκφεύγει πᾶσα περιττὴ ὕλη. Ἔνεκα τούτου τοῦτο μὲν γίνεται μικρότερον καὶ λεπτότερον, ὁ

δὲ κορμὸς τῆς διαφανῆς καὶ λευκός, ὡς ἐὰν ἦτο κήριος.

»Μετὰ τὴν ἀποβολὴν τῶν περιττωμάτων ἀπὸ τοῦ σώματός τῆς ἡ κάμπη γίνεται ἐλαφροτέρα, κινεῖ τὴν κεφαλὴν τῆς μὲ ἀνησυχίαν καὶ ἀπὸ τοῦ χαμηλοῦ στρώματος, ἔνθα πρότερον ἔζη, ζητεῖ νὰ ἀναβῆ εἰς ὑψηλότερα στρώματα, οἷον τοίχους ἢ ἄλλα κατακόρυφα ἀντικείμενα.

»Τότε δὲ οἱ σηροτρόφοι τοποθετοῦσι πρὸ αὐτῶν καταλλήλως κλαδία ἢ φρύγανα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναβαίνουν αἱ ὄριμοι κάμπαι. Εὐροῦσαι δ' ἐπ' αὐτῶν τὴν κατάλληλον θέσιν ἀρχίζουσι νὰ ἐκβάλλωσιν ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις λεπτότατα νήματα, τὰ ὁποῖα πηγνύμενα ἀποτελοῦσι τὴν μεταξίνην κλωστήν.

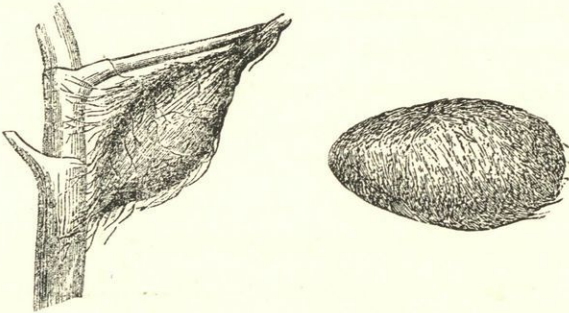

»Τὰ πρῶτα νήματα τοῦ μεταξοσκώληκος ἀποτελοῦσιν ἄραιον καὶ ἀκανόνιστον δίκτυον.

»Ἐντὸς αὐτοῦ πλέκει δεύτερον πυκνότερον δίκτυον καὶ οὕτω τὸ ὅλον δίκτυον λαμβάνει τὸ σχῆμα φουῦ περιστερᾶς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κρύπτεται ἡ κάμπη.

»Ἐξακολουθεῖ ὁμως τὴν πλεκτικὴν ἐργασίαν ἐπὶ

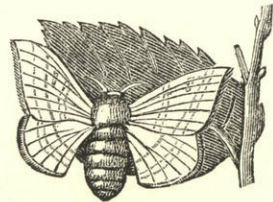
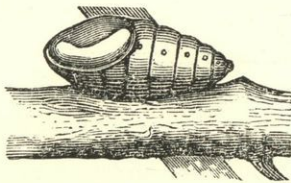
τρεις εισετι ημερας, μεχρις ουτου κατασκευασθη εντελωσ η μεταξίνη κατοικία αυτης, το **βομβύκιον**.

» Μετά το πλέξιμον του βομβυκίου η κάμπη μένει ασφαλής εν τῇ φωλεᾷ και το σῶμα αυτης καθίσταται πολὺ μικρότερον και χονδρότερον, ὡς νὰ ἐκουράσθῃ δὲ τότε η κάμπη μένει ἐν ἀκινήσει 18 ἕως 20 ἡμέρας.

» Κατὰ το διάστημα τουτο η κάμπη ἀναπνέει διὰ τῶν μικροσκοπικῶν ὀπῶν του βομβυκίου και ἐτοιμάζεται νὰ ὑποστῇ νέαν πολὺ περιεργον μεταβολήν.

» Ἐκτὸς τῆς ἀλλαγῆς του δέρματος η κάμπη ἀποβάλ-

λει τὴν προτέραν μορφήν του σκόληκος και μεταβάλλεται εἰς χρυσασλίδα ἢ νύμφην και τελευταίον μεταμορφοῦται εἰς ὠραίαν ψυχὴν, εἰς ὠραίαν πεταλοῦσαν, ἢ ὁποία ὡς μόνον σκοπὸν ἔχει τὴν διατήρησιν τῆς γενεᾶς του μεταξοσκώληκος.

»Ἡ ψυχὴ δὲ μετὰ 25 ἕως 27 ἡμέρας ἀπὸ τοῦ κλειδώματος διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν προσθίων ποδῶν αὐτῆς διατρυπᾶ τὸ βομβύκιον καὶ ἐξέρχεται κατὰ τὰς προωινὰς ἰδίᾳ ὥρας.

»Ἡ μεταμόρφωσις τῆς χρυσαλλίδος εἰς ψυχὴν καὶ ἡ ἔξοδος αὐτῆς ἐκ τοῦ βομβυκίου ἐπιτρέπεται ὑπὸ τῶν σηροτρόφων μόνον εἰς τὰ βομβύκια, τὰ προωρισμένα πρὸς παραγωγὴν σπόρου.

»Εἰς δὲ τὰ λοιπὰ ἡ χρυσαλλίς ἀποπνίγεται καὶ ἀποξηραίνεται ἐντὸς τοῦ βομβυκίου πρὸ τῆς μεταμορφώσεως. Τοῦτο κατορθοῦται ἢ δι' ἀραιᾶς ἀπλώσεως τῶν βομβυκίων ἐπὶ μίαν καὶ πλεον ἑβδομάδα εἰς τὸν θερμὸν ἡλίον ἢ διὰ τεχνητῆς θερμάνσεως, οἷον δι' ἀτμοῦ, θερμοῦ ἀέρος κ.λ.π.

»Ἡ ψυχὴ δὲν τρώγει, ζῆ 10 ἕως 12 ἡμέρας καὶ ἀποθνήσκει, ἀφοῦ προηγουμένως γεννήσῃ ἐπὶ τοίχων ἢ ἄλλων οἰωνδήποτε ἀντικειμένων λείων τὰ ὧά της, τὰ ὁποῖα κατ' ἀρχὰς εἶνε κίτρινα καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον γίνονται φαιά.

»Ὅσα δὲ ἐξ αὐτῶν δὲν ἠλλαξαν χροῶμα, ἀπορρίπτονται ὡς ἄγωνα.

»Οἱ ἐκτρέφοντες μεταξοσκώληκας εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχωσι μορεῶνας ἀγρίας καὶ λευκῆς μορέας, τῶν ὁποίων τὰ φύλλα χρησιμεύουσι πρὸς τροφήν τοῦ ἐντόμου.

»Τὸ σηροτροφεῖον αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι εὐρύχωρον καὶ συχνάκις νὰ καθαρίζεται καὶ νὰ ἀερίζεται, διότι ἄλλως οἱ μεταξοσκώληκες ὑπόκεινται εἰς διαφόρους ἀσθενείας, καταστρεπτικὰς εἰς αὐτούς.

»Ἐκ πασῶν δὲ τούτων ἡ καταστρεπτικωτέρα εἶνε ἡ

νόσος *πιπερίτης*, ἡ ὁποία διακρίνεται ἐκ τῆς ἀδυναμίας, ἀνορεξίας καὶ τῶν νοσηρῶν κινήσεων τῶν σκολήκων καὶ εἶτα ἐκ τῆς ἀκίνησιός καὶ ῥυπαρίας αὐτῶν.

» Ἡ νόσος αὕτη προσβάλλει συνήθως τοὺς σκόληκας εἰς τὴν μεγαλυτέραν αὐτῶν ἡλικίαν.

» Ἐνίοτε ἡ προσβολὴ εἶνε γενικὴ καὶ συμβαίνει νὰ ἀποθάνουν πάντες οἱ σκόληκες ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

» Διὰ τοῦτο ἐν καιρῷ ἀσθενείας τῶν σκολήκων πρέπει αἱ στρωματὰ αὐτῶν νὰ καθαρίζονται καλῶς ἐκ τῶν νεκρῶν σκολήκων καὶ νὰ ἀραιώνωνται καὶ τρέφονται καλῶς οἱ ὑγιεῖς.

» Πλὴν τῶν ἀσθενειῶν φοβεροὶ ἐχθροὶ τοῦ μεταξοσκώληκος εἶνε καὶ οἱ μύες, τοὺς ὁποίους οἱ σηροτρόφοι πρέπει μετὰ προσοχῆς πολλῆς νὰ καταστρέφωσιν.

» Ἡ σηροτροφία εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ἐπικερδῶν ἐργασιῶν, διότι διὰ μικρᾶς οἰκογενειακῆς ἐργασίας καὶ τῆς καλλιέργειας τῶν μορεῶν ἀποδίδει μεγάλα κέρδη.

» Παρ' ἡμῖν ἡ σηροτροφία ἐκτελεῖται εἰς πλεῖστα χωρία ὑπὸ γυναικῶν, ἰδιαίτερος δὲ εἰς τὰ ἀτμήλατα σηροτροφεία τῶν Καλαμῶν, τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

» Ἐν Ἀθήναις ἰδρύθη σηροτροφικὴ ἐταιρεία ἐκ κυριῶν, ἧτις κατώρθωσε νὰ μεταδώσῃ τὴν σηροτροφίαν καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς ἡμετέρας πατρίδος, οἷον εἰς τὴν Ἀττικὴν, Βοιωτίαν, Εὐβοίαν καὶ Ἀργολίδα.»

Οὐδὲν γλυκύτερον τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν.

§ 38. Πῶς ἀνταμείβει ὁ Ζεὺς τὴν φιλοξενίαν τοῦ Φιλήμονος καὶ τῆς Βαυκίδος.

Μίαν φορὰν ὁ Ζεὺς ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν φιλοξενίαν τῶν ἀνθρώπων.

Μετεμορφώθη λοιπὸν εἰς ἄνθρωπον, ἔλαβε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἑρμῆν καὶ μετέβη εἰς τι χωρίον τῆς Φρυγίας.

Ἦρχισαν νὰ κτυπῶσι κατὰ σειρὰν τὰς θύρας, ζητοῦντες ἄσυλον, ἵν' ἀναπαυθῶσιν· ἀλλ' οὐδεὶς ἤνοιγε.

Μία μόνη μικρὰ καλύβη, ἐσκεπασμένη διὰ καλάμης, ἐδέχθη αὐτούς. Ἐντὸς τῆς καλύβης ἐκείνης ἔζων ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ὁ γέρων Φιλήμων καὶ ἡ γράϊα Βαυκίς, ἀνδρόγυνον θεοσεβές. Εἶχον ὁμοῦ ἐκεῖ καταγεγράσει πτωχοὶ μὲν, ἀλλ' εὐτυχεῖς.

Μόλις εἰσῆλθον οἱ θεοὶ ὑπὸ τὴν ταπεινὴν στέγην, ὁ γέρων προσέφερεν ἀμέσως κάθισμα, παρακαλῶν νὰ καθίσωσι καὶ ἀναπαυθῶσιν ἐκ τοῦ κόπου.

Ἡ δὲ γράϊα ἔσπευσε προθύμως καὶ ἔστρωσεν αὐτὸ διὰ χονδροῦ ὑφάσματος.

Μετὰ τοῦτο ἀπεχώρισεν ἐν τῇ ἐστίᾳ τὴν θερμὴν τέφραν, ἤναψε πῦρ διὰ ξηρῶν φύλλων καὶ ἀσθμαίνουσα ἐφύσα τὴν παραγομένην φλόγα. Κατέκοψεν ὡσαύτως σχίζας καὶ φρύγανα, διὰ τῶν ὁποίων ἠϋξανε τὸ πῦρ.

Ἐπ' αὐτοῦ ἐτοποθέτησε μικρὸν χαλκὸν λέβητα, ἐκαθάρισεν τὰ λάχανα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὁ γέρων συλλέξει πρό τινος ἐκ τοῦ ὀροσεροῦ αὐτῶν κήπου, καὶ ἔρριψε ταῦτα ἐντὸς τοῦ βράζοντος ὕδατος.

Μέχρις ἔτου δὲ ἐτοιμασθῆ τὸ γεῦμα, ὠμίλουν φιλοφρόνως πρὸς τοὺς ξένους αὐτῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ γραῖα, τρέμουσα ἐκ τῶν πολλῶν ἐτῶν, ἀλλὰ πρόθυμος, ἐτοποθέτησε τὴν τράπεζαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς καλύβης, ἐκαθάρισεν αὐτὴν διὰ πρασίνων φύλλων ἡδυσμοῦ, καὶ ὑπὸ τὸν ἓνα τῶν ποδῶν, ἐπειδὴ ἦτο βραχύτερος τῶν ἄλλων, ἔθηκε μικρὸν τμήμα ξύλου καὶ οὕτως ἴσασεν αὐτόν.

Παρέθηκεν ἀκολούθως ἐπὶ πηλίνων πινακίων ἐλαίας, τυρὸν καὶ ψά, ἐψηθέντα ὑπὸ ἐλαφρῶς θερμῆν τέφραν.

Ἐφερε καὶ κρατῆρα χαλκοῦν καὶ ποτήρια ξύλινα καὶ οἶνον ὅχι πολὺ παλαιόν.

Ἀπέσυρε κατόπιν ἐκ τῆς πυρᾶς τὰ λάχανα καὶ μετὰ ταῦτα παρέθηκεν ἐντὸς κανίστρων σῦκα γλυκέα καὶ μῆλα εὐώδη καὶ σταφυλὰς ὄσπερας.

Πτωχὸν ἦτο τὸ γεῦμα, ἀλλ' ἐγένετο πλούσιον ἐκ τοῦ χαροποῦ προσώπου καὶ τῆς προθύμου θελήσεως τῶν δύο γερόντων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως συνέβαινεν ἐν θαῦμα. Ὁ κρατῆρ, ἂν καὶ διαρκῶς ἦντλον ἐξ αὐτοῦ οἶνον, πάντοτε εὐρίσκατο πλήρη.

Οἱ γέροντες ἐκπληκτοὶ ἐννοοῦσιν, ὅτι οἱ ξένοι δὲν εἶνε συνήθεις ἄνθρωποι. Περίφοβοι τείνουσιν πρὸς αὐτοὺς ἰκέτιδας χεῖρας καὶ παρεκάλουν τούτους νὰ συγχωρήσωσιν αὐτοὺς διὰ τὸ πενιχρὸν αὐτῶν γεῦμα.

Εἶχον ἓνα μόνον χῆνα. Εὐθὺς ἠτοιμάσθησαν νὰ σφάζωσι καὶ μαγειρεύσωσιν αὐτόν διὰ τοὺς ξένους· ἀλλ' ὁ χῆν ἀπλώσας τὰς πτέρυγας ἔφευγε ταχέως καὶ κατεπόνει ματαίως τοὺς διώκοντας γέροντας.

Παρενόθησαν τέλος οἱ θεοὶ καὶ εἶπον τοιαῦτα :

«Εἶσθε θεοσεβεῖς καὶ φιλόξενοι ἄνθρωποι· εἶχετε τὴν εὐτυχίαν νὰ φιλοξενήσετε τοὺς θεοὺς σας. Οἱ ἀσεβεῖς ὅμως

γείτονές σας θὰ τιμωρηθῶσιν, ὅπως πρέπει. Ἐφίσατε τὴν κατοικίαν σας· ἀκολουθήσατε ἡμᾶς εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους».

Οἱ γέροντες ὑπακούουσι καὶ στηρίζοντες ἐπὶ τῆς βάρβδου τὰ καταπεπονημένα μέλη ἀναβαίνουνσι μετὰ κόπου τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ ὄρους.

Μόλις φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν, στρέφουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ βλέπουσιν δλόκληρον τὴν κάτωθι ἔκτασιν κεκαλυμμένην ὑπὸ ὑδάτων· μόνη ἢ καλύβη αὐτῶν ὑπερεῖχεν.

Ἐφ' ὧ τοῦ θαύματος! Μεταβάλλεται αἴφνης αὕτη εἰς μέγαν ναὸν πολύστυλον καὶ καλλιμάρμαρον.

Στρέφεται τότε ὁ Ζεὺς πρὸς αὐτοὺς καὶ λέγει: «Εἶπατέ μοι, φιλόξενοι γέροντες, τίνα χάριν ζητεῖτε παρ' ἐμοῦ;».

«Παρακαλοῦμεν», ἀπήντησαν, «νὰ γίνωμεν οἱ φύλακες τοῦ ναοῦ σου· ὡσαύτως σὲ ἱκετεύομεν, ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο ἐζήσαμεν ἠνωμένοι, δὸς ν' ἀποθάνωμεν καὶ οἱ δύο τὴν αὐτὴν στιγμήν· δὸς μήτ' ἐγὼ νὰ ἴδω τῆς γυναικὸς μου τὸν θάνατον, μήτε αὕτη νὰ καταβιδάσῃ ἐμὲ εἰς τὸν τάφον».

Οὕτως ἐγένετο. Ἐφ' ὅσον ἔζων, ἐφύλαττον τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ.

Μίαν ἡμέραν, ἐξηγνημένοι πλέον ἐκ γήρατος μακροῦ, ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῶν προπυλαίων τοῦ ναοῦ καὶ ὠμίλουν ἐν γαλήνῃ περὶ τοῦ παρελθόντος.

Αἴφνης ἡ Βαυκίς βλέπει τὸν Φιλήμονα νὰ μεταβάλληται εἰς πολύφυλλον δένδρον καὶ ὁ Φιλήμων τὴν Βαυκίδα νὰ μεταμορφώνηται ὡσαύτως.

Καὶ ἐνῶ ἡ κορυφὴ τῶν δύο δένδρων ὑπερέβαινε πλέον τὰ παγωμένα αὐτῶν πρόσωπα, ἠκούσθησαν μόλις αἱ λέξεις: «Χαῖρε, ἡγαπημένη Βαυκίς!».

«Χαῖρε, ἡγαπημένε Φιλῆμον!».

Ἦσαν αἱ τελευταῖαι λέξεις αὐτῶν, ἐξαφανιζομένων ὑπὸ τῶν φλοιῶν τῶν δένδρων.

Καὶ οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν ἐκεῖνων δεικνύουσιν ἀκόμη, ὡς λέγεται, δύο πλησίον ἀλλήλων εὐρισκομένους κορμούς δένδρων, τὰ δύο σώματα τῶν θεοσεβῶν καὶ φιλοξένων γερόντων.

§ 39. Πῶς φέρονται τὰ διάφορα ζῶα πρὸς ἓνα ἐτοιμοθάνατον λέοντα.

Εἰς γηραλέος λέων ἀσθενήσας κατέκειτο ἓν τι σπηλαίῳ, περιμένων τὸν θάνατον.

Τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα πρότερον ἔτρεμον, ὁσάκις ἐνεφανίζετο, τώρα ἔχαιρον βλέποντα τὴν κατάστασίν του καὶ ἐπεθύμουν νὰ ἐκδικηθῶσιν αὐτόν.

Ἡ πονηρὰ ἀλώπηξ προσελθοῦσα ἐλύπει αὐτὸν μὲ πειρακτικούς λόγους.

Ὁ λύκος σταθεὶς παρὰ τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου βαναύσως ὕβριζεν αὐτόν.

Ὁ βούβαλος ἐτόλμησε τότε καὶ νὰ κτυπήσῃ αὐτὸν διὰ τῶν κεράτων του.

Καὶ αὐτὸς ὁ ὄνος δὲν ἐδίστασε νὰ καταφέρῃ κατ' αὐτοῦ λάκτισμα ἰσχυρὸν μὲ τὴν ὀπλήν του. Ἦτο οἰκτρὸν τὸ θέαμα τοῦ ψυχορραγοῦντος λέοντος!

Μόνος ὁ εὐγενὴς ἵππος παρευρέθη πλησίον τοῦ ἐπιθανάτου λέοντος, χωρὶς νὰ μνησικαχῇ, μολονότι ὁ λέων εἶχε κατασπαράξει ἄλλοτε τὴν μητέρα του.

«Δὲν θὰ καταφέρῃς καὶ σύ», ἔλεγεν ὁ ὄνος ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἵππον, «κανὲν λάκτισμα κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ λέοντος; Δὲν ἐνθυμῆσαι τὸν θάνατον τῆς μητρός σου;».

Εἰς τοὺς λόγους τοῦ ὄνου ὁ ἵππος ἀπεκρίθη μὲ σοβαρότητα: «Δὲν ἐλησιμόνησα, φίλε μου, οὐδὲ θὰ λησιμονήσω ποτὲ τὴν μητέρα μου, ἀλλὰ φρονῶ, ὅτι μόνον οἱ οὐτιδανοὶ καὶ ἀνανδροὶ ἐκδικοῦνται τὸν ἐχθρὸν αὐτῶν τότε, ὅτε οὗτος εἶνε πλεόν ἀνίκανος νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν».

§ 40. Πόσον εὐγενῶς φέρεται ὁ Γεράσιμος πρὸς ἓνα γέροντα, τοῦ ὁποίου ἐρυσπάνθησαν καθ' ὁδὸν τὰ ἐνδύματα.

Μετὰ μεσημβρίαν φθινοπωρινῆς τινος ἡμέρας ἡ Σοφία καὶ ὁ Γεράσιμος, δύο μικροὶ ἀδελφοί, ἴσταντο ὀπισθεν τῶν ὑάλων τοῦ παραθύρου καὶ ἔβλεπον πρὸς τὴν στενὴν ὁδὸν τῆς οἰκίας αὐτῶν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διέβαινε κατὰ τύχην λευκὸς γέρων, ἐνδεδυμένος μέλανα φορέματα. Ἦτο ἀδύνατος καὶ ἐβάδιζε βραδέως.

Ὅπισθεν ἐφάνη ἄμαξα μεθ' ὄρμητος ἐρχομένη, ἣτις καὶ διὰ τὴν μικρὰν ἀπόστασιν καὶ διὰ τὸ στενὸν τῆς ὁδοῦ, θὰ παρέσυρεν ἀφεύκτως τὸν σεβάσιμον γέροντα.

Ὁ ἀμαξηλάτης κατῶρθωσε μετὰ δυσκολίας νὰ συγκρατήσῃ τὰς ἡνίας καὶ νὰ ἐπιβραδύνη τῆς ἀμάξης τὸν δρόμον, ὥστε μόνις ὁ γέρων νὰ δυνηθῆ νὰ παραμερίσῃ καὶ στηριχθῆ ἐπὶ τινος τοίχου.

Ὁ τοῖχος ὅμως ἦτο πρὸ μικροῦ ἐπιπεχρισμένος δι' ἀσβέ-

στου καὶ τὸ μέλαν φόρεμα τοῦ γέροντος κατέστη λευκὸν κατὰ τὰ νῶτα.

Ἄνυποπτος ἐξηκολούθει νὰ βαδίζῃ, ὅτε ἀγυιόπαιδες, κατὰ σύμπτωσιν ἐκεῖ που ἰστάμενοι, παρατηρήσαντες τὸ πάθημα, ἤρχισαν νὰ γελῶσι καὶ νὰ ἐμπαιζῶσιν αὐτόν.

Ἐστράφη ὁ γέρον καὶ προσέβλεψε μετ' οἴκτου τὰ ἄθλια παιδιά, τῶν ὁποίων ἡ καρδία ἦτο τόσο ἀγενής, ὥστε νὰ στερῆται καὶ τοῦ αἰσθήματος τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸ λευκὸν γῆρας.

Ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἶδε τὴν σκληρὰν ἐκείνην σκηνὴν ὁ Γεράσιμος.

Ἄμέσως λαμβάνει ψήκτραν καὶ δρομαίως καταβαίνει τὴν κλίμακα, σπεύδει δὲ καὶ καταφθάνει τὸν γέροντα.

Χαιρετίζει ἀποκαλυπτόμενος εὐγενῶς καὶ σταματᾷ αὐτὸν ἠσύχως.

«Τὸ φόρεμά σας εἶνε ὀπισθεν λευκὸν ἐξ ἀσθέτου· ἐλευκάνθη, καθ' ἣν στιγμὴν ἐστηρίχθητε ἐπὶ τοῦ τοίχου· ἀφήσατε, παρακαλῶ, ν' ἀφαιρέσω τὰς κηλίδας διὰ τῆς ψήκτρας μου».

Καὶ τὸ εὐγενὲς παιδίον ἤρχισεν ἐπιμελῶς νὰ καθαρίζῃ τὸ λευκανθὲν φόρεμα τοῦ γέροντος.

Ἡ φιλοφροσύνη αὐτοῦ προῦξένησε πολὺν μεγάλην χαρὰν εἰς τὸν σεβάσιμον γέροντα· δι' αὐτὴν ἐλησμόνησε τὴν πικρίαν, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐκ τῆς σκαιότητος τῶν ἀθλίων ἐκείνων παιδίων.

«Εὐχαριστῶ, παιδίον μου,» εἶπεν· «ἡ φιλοφροσύνη σου καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ γῆρας μαρτυρεῖ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας σου. Τοὺς εὐγενεῖς ἀγαπᾷ ὁλος ὁ κόσμος· νὰ εἶσαι εὐλογημένον, παιδίον μου!».

Καὶ ὁ μὲν σεβάσμιος γέρον ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον, ὁ δὲ Γεράσιμος ἀνῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν φαιδρός.

§ 41. *Τί μανθάνουσιν ὁ Γεράσιμος καὶ ἡ
Σοφία παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν περὶ
τῶν νεφῶν καὶ τῆς βροχῆς.*

Ὁ Γεράσιμος ἐστάθη μετὰ τῆς ἀδελφῆς πάλιν εἰς τὸ παράθυρον. Πλησίον ἐκάθητο καὶ ἡ μήτηρ ῥάπτουσα.

Μετ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ βρέχῃ· ἀπὸ πολλοῦ ὁ οὐρανὸς ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ πυκνῶν καὶ βαρέων νεφῶν.

«Ποῦ εὐρίσκεται, Σοφία,», εἶπεν ὁ Γεράσιμος, «ἡ βροχή;».

«Εἰς τὰ σύννεφα», ἀπήντησεν ἡ Σοφία.

«Καὶ τὰ σύννεφα πῶς εὐρέθησαν ἐκεῖ ἐπάνω;».

Ἡ Σοφία δὲν ἐγνώριζε ν' ἀπαντήσῃ καὶ τὰ δύο παιδία ἐστράφησαν πρὸς τὴν μητέρα.

«Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου», ἤρχισεν ἡ μήτηρ νὰ λέγῃ, «μεταβάλλουσι κατὰ τὸ θέρος εἰς ἀτμοὺς τὸ ὕδωρ τῶν ῥυακίων, τὰ ὁποῖα βλέπετε τὸν χειμῶνα νὰ ῥέωσιν ἐλαφρῶς μορμύροντα».

«Διὰ τοῦτο λοιπόν,», ἀνεφώνησεν ὁ Γεράσιμος, «ὅταν περιπατῶμεν τὸ θέρος εἰς τὴν ἐξοχὴν, δὲν συναντῶμεν τὰ ῥυακία».

«Βεβαίως. Ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἐξατμίζεται μέρος τοῦ ὕδατος τῶν ποταμῶν, τῶν λιμνῶν καὶ τῶν θαλασσῶν.

»Οἱ ἀτμοὶ οὗτοι ἀνέρχονται ὑψηλὰ εἰς τὴν ἀτμό-

σφαιραν, ὅπως ὁ καπνός, τὸν ὁποῖον ἀναπέμπει ἡ κα-
πνοδόχη τῆς οἰκίας ἡμῶν».

«Καὶ τί θὰ γίνωσιν ἔπειτα οἱ ἀτμοί», διέκοψεν ἀπο-
τόμως ἡ Σοφία.

«Σπεύδεις, μικρά μου,», ἀπήντησεν ἡ μήτηρ σοβαρά.
«Ὅταν μανθάνῃς κάτι τι, νὰ προσέχῃς μόνον, ἀλλὰ νὰ
μὴ βιάζεσαι. Ἐκ τῆς βίας δὲν μανθάνεις ἀσφαλῶς».

Καὶ ἡ Σοφία προσέβλεψε τὴν μητέρα ἐντρεπομένη.

«Λοιπὸν», ἐξηκολούθησεν ἡ μήτηρ, «τὸν χειμῶνα,
ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα γίνεται ψυχρά, οἱ ἀτμοὶ συμπυ-
κνοῦνται καὶ σχηματίζουσι ποικιλόμορφα νέφη, τὰ ὁποῖα
φαίνονται ἄλλοτε μὲν ἀκίνητα ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἄλλοτε
δὲ φερόμενα βιαίως κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου.

»Ὅταν τὰ νέφη ταῦτα συμπυκνωθῶσι πολὺ, ὑγρο-
ποιοῦνται καὶ γίνονται βαρέα· δὲν δύνανται νὰ μένωσιν
ἐπομένως εἰς τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῶν πίπτει κάτω
ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὸ ὕδωρ τοῦτο εἶνε ἡ **βροχή**.»

«Λοιπὸν τὸ ὕδωρ», εἶπεν ὁ Γεράσιμος, «ἐκ τῆς γῆς
ἀναβαίνει ὡς ἀτμός εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ καταβαίνει εἰς τὴν γῆν ὡς ὕδωρ. Λαμπρά! Δηλαδὴ
μία κυκλοφορία μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς!».

«Ἀκριβῶς», προσέθηκεν ἡ μήτηρ.

§ 42. *Τί μανθάνουσιν ὁ Γεράσιμος καὶ ἡ Σοφία
περὶ τῆς χιόνος, τῆς πλημμύρας καὶ τοῦ
ἠλεκτρισμοῦ.*

«Ἐχετε ἴδει», ἐξηκολούθησεν ἡ μήτηρ, «νὰ πίπτῃ
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τὸν χειμῶνα καὶ ἡ χιών. Ἀποτελεῖται,

ὅπως ἐνθυμεισθε, ἀπὸ λευκότετα σωματία στερεά, ὅμοια πρὸς βάμβακα. Ἀκούσατε, πῶς σχηματίζεται.

»Εἰς τὰ στρώματα τοῦ ἀέρος, τὰ ὁποῖα κεῖνται ὑποκάτω τῶν νεφῶν, ὑπάρχει κάποτε ψῦχος δριμύ.

»Αἱ σταγόνες λοιπὸν τοῦ ὕδατος ἐκ τῶν νεφῶν, ὅταν διαβῶσι διὰ μέσου τῶν ψυχρῶν τούτων στρωμάτων, γίνονται στερεαί, δηλαδὴ πηγνύονται καὶ καταπίπτουσιν ὡς λευκότεται *νιφάδες*.

»Αἱ νιφάδες αὗται, ποικίλαι κατὰ τὸ σχῆμα, εἶνε ἡ *χιών*.

»Προσέξατε ὅμως τώρα, παιδιά, νὰ ἴδετε, τί συμβαίνει ἐνίοτε ἐκ τῆς βροχῆς καὶ τῆς χιόνος.

»Ἡ βροχή, ὅταν καταπίπτη ῥαγδαία, καὶ ἡ χιών, ὅταν ἀναλύεται, αὐξάνουσι τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν.

»Ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ ὕδατος οἱ ποταμοὶ ἐξογκοῦνται τότε καὶ ἐκχειλίζουσι κοχλάζοντες, πλημμυροῦσι δὲ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν πλησίων πεδιάδων.

»Διὰ τῆς ὀρητικῆς αὐτῶν φορᾶς ἐξολοθρεύουσι τὰ πάντα ἐκριζώνουσι δένδρα, ἀνατρέπουσιν οἰκίας, πνίγουσιν ἀνθρώπους καὶ ζῷα.

»Ἡ πλήμμυρα πολλάκις ἀφανίζει χωρία καὶ πόλεις. Οὐχὶ πρὸ πολλοῦ πλήμμυρα τοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ κατέστρεψε τὰ Τρικόκαλα τῆς Θεσσαλίας».

Ἐένους ξένιζε.—Ἔσο εὐγενής.

§ 43. *Τί μανθάνουσι τὰ δύο παιδιά περὶ τῆς ἀστραπῆς καὶ τῆς βροντῆς.*

Καθ' ὃν χρόνον ἡ μήτηρ ὠμίλει, διέσχιζον τὰ νέφη ἀστραπαί, μετὰ τὰς ὁποίας ἠκούοντο ἀπομεμακρυσμένα βρονταί.

«Πῶς γίνεται, μητέρα,», εἶπεν ὁ Γεράσιμος, «ἡ ἀστραπή καὶ ἡ βροντή;».

«Περιμείνατε», ἀπήντησεν ἡ μήτηρ. Καὶ ἐγερωθεῖσα μετέβη καὶ ἔφερεν ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ συζύγου αὐτῆς ῥάβδον ἰσπανικοῦ κηροῦ, τὴν ὁποίαν ἔτριψεν ἐπὶ τινὰ λεπτὰ διὰ τεμαχίου μαλλίνου ὑφάσματος καὶ προσήγγισεν ἀκολούθως εἰς λεπτὰ τεμάχια χάρτου, ἐρριμμένα ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα τεμάχια ἐπήδησαν ἀμέσως πρὸς τὴν ῥάβδον καὶ προσελκυσθέντα ἐκρεμάσθησαν ἐκ τοῦ ἄκρου αὐτῆς.

Τὰ παιδιά ἐκρότησαν τὰς χεῖρας ἐκ χαρᾶς.

«Διὰ τῆς τριβῆς», εἶπεν ἡ μήτηρ, «ἡ ῥάβδος ἐθερμάνθη, συγχρόνως δὲ καὶ ἠλεκτρίσθη· ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ ῥάβδος ἔλκει, εἶνε ὁ ἠλεκτρισμός.

»Ἐάν», ἐξηκολούθησεν ἡ μήτηρ, «ἐγγίσωμεν διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ δακτύλου ἡμῶν σῶμα πολὺ ἠλεκτρισμένον, περισσότερον ἀφ' ὅσον ἠλεκτρίσθη αὐτὴ ἡ ῥάβδος, ὁ ἠλεκτρισμὸς θὰ μεταδοθῆ καὶ εἰς τὴν χεῖρα ἡμῶν καὶ ἐκ τῆς ἐπαφῆς θὰ παραχθῆ ἓν φαινόμενον. Δηλαδή θὰ λάμπη σπινθὴρ καὶ θ' ἀκουσθῆ κρότος ἑλαφρὸς. Ὁ σπινθὴρ οὗτος καλεῖται ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ.

«Καὶ ὁ κρότος;», ἠρώτησε προπετῶς καὶ πάλιν ἡ Σοφία.

«Δὲν ἔχεις ὑπομονήν, Σοφία,», εἶπεν ὁ Γεράσιμος.

Ἐκ τῆς παρατηρήσεως τοῦ ἀδελφοῦ σου δύνασαι τέλος πάντων νὰ διορθωθῆς, Σοφία,», προσέθηκεν ἡ μήτηρ. Ἀκολουθῶς ἐπανέλαβεν: «Ὅ,τι λοιπὸν γίνεται κατὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος, αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὰ νέφη».

Ἐνόησα,», εἶπεν ὁ Γεράσιμος. «Φαίνεται, ὅτι τὰ νέφη εἶνε ἠλεκτρισμένα, καί, ὁσάκις ἐν νέφος προσεγγίση πρὸς ἄλλο, ἐκρηγνύεται ἠλεκτρικὸς σπινθῆρ».

Ἀκριβῶς,», προσέθηκεν ἡ μήτηρ.

Ἐλοπόν,», συνεπέραναν ὁ Γεράσιμος, «ἡ ἀστραπὴ εἶνε ἠλεκτρικὸς σπινθῆρ, ἐκρηγνυόμενος μεταξὺ νεφῶν. Ἄλλ' ὅμως εἶνε πολὺ μέγας!».

Ἐἶνε μέγας, διότι καὶ τὰ προσεγγίζοντα ἠλεκτρισμένα σώματα εἶνε μέγιστα».

Ἐπομένως,», εἶπεν ἡ Σοφία, «καὶ ἡ βροντὴ εἶνε ὁ κρότος, τὸν ὁποῖον παράγουσι μετὰ τῆς ἀστραπῆς τὰ ἠλεκτρισμένα νέφη».

Βεβαιότατα, κόρη μου».

Ναί· ἀλλ' ὅταν βροντᾶ,», προσέθηκεν ὁ Γεράσιμος, «νομίζω, ὅτι κρημνίζεται ὁ οὐρανός. Δὲν μοὶ ἀρέσκουσιν αἱ βρονταί, ὅπως δὲν μοὶ ἀρέσκει καὶ νὰ βρέχη! Ἄναγκάζομαι νὰ μένω διαρκῶς ἐντὸς τῆς οἰκίας».

Σκέψου, Γεράσιμε, τί θὰ συνέβαιναν, ἂν δὲν ἔβρεχε; οὔτε φυτὰ θὰ εἶχομεν οὔτε καὶ ζωὴν ἐπομένως. Περὶ τούτου θὰ σοὶ εἶπω ἄλλοτε».

« Ἀληθῶς », ἀπήντησε μετὰ σκέψιν ἑνὸς δευτερολέπτου ὁ Γεράσιμος.

**§ 44. Τί μανθάνει ὁ Γεράσιμος καὶ ἡ Σοφία
περὶ τοῦ κεραυνοῦ καὶ τοῦ ἀλεξικεραύνου.**

Μετ' ὀλίγον λάμπρις λευκοτάτου φωτὸς ἐθάμβωσε καὶ τὴν μητέρα καὶ τὰ παιδιά καὶ κρότος φοβερὸς ἐτάραξε τὴν ἀτμόσφαιραν. Εἶχεν ἐκραγῆ **κεραυνός**.

Ἐφοβήθησαν τὰ παιδιά καὶ ἔδραμον εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς μητρός.

« Μὴ φοβεῖσθε πλέον. Ὁ κίνδυνος παρήλθεν· ὁ κεραυνὸς ἔξερράγη μακρὰν ».

Καὶ τὰ παιδιά, ἀφοῦ συνήλθον, εἶπον.

« Τί εἶνε ὁ **κεραυνός**, μητέρα ; ».

« Ὁ κεραυνός, μικρά μου, εἶνε μέγας ἠλεκτρικὸς σπινθῆρ, ὅστις ἐκρηγνύεται μεταξὺ τοῦ νέφους καὶ τῆς γῆς ».

« Ἄ! Ὅταν ὁ ἠλεκτρικὸς σπινθῆρ ἐκρηγνύεται μεταξὺ τῶν νεφῶν », ἀνεφώνησεν ὁ Γεράσιμος, « λέγεται **ἀστραπή** καί, ὅταν μεταξὺ τοῦ νέφους καὶ τῆς γῆς, λέγεται **κεραυνός**. Ἐνόησα! », προσέθηκε χαίρων.

« Εἶνε ὁ κεραυνὸς ἐπικίνδυνος, μητέρα ; » ἠρώτησεν ἡ Σοφία.

« Βεβαίως. Ὁ κεραυνὸς καταστρέφει, ὅ,τι δῆποτε συναντήσῃ. Φονεύει ἔμψυχα ὄντα, σχίζει καὶ καίει τὰ δένδρα, ἀνατρέπει οἰκίας. Εἶνε φοβερὰ ἡ δύναμις τοῦ κεραυνοῦ ! ».

«Καὶ εἶνε φόβος ν' ἀνατρέψῃ τὴν οἰκίαν ἡμῶν;».
 «Δὲν διατρέχομεν τοιοῦτον κίνδυνον. Ἡ οἰκία ἡμῶν
 εἶνε ταπεινὴ. Μόνον τὰ ὑψηλὰ οἰκοδομήματα, τὰ κω-

δωνοστάσια, τὰ ὑψηλὰ δένδρα καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑψηλὸν
 καὶ ὄξυ προσβάλλει ὁ κεραυνός.

»Διὰ τοῦτο εἶνε ἀφροσύνη νὰ καταφεύγωμεν ὑπὸ τὰ
 δένδρα ἐν καιρῷ βροχῆς, ὡσάκως εὐρισκόμεθα ἐν τῇ
 ἐξοχῇ. Εἶνε φόβος νὰ γίνωμεν θῦμα τοῦ κεραυνοῦ».

«Θεέ μου! Πόσον φοβερός εἶνε ὁ κεραυνός!», εἶπον
 τὰ παιδιά.

«Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος», προσέθηκεν ἡ μήτηρ, «εὗρε
 μέσον νὰ προφυλάττεται ἀπ' αὐτοῦ.

»Παρατηρήσατε τὸν θόλον τῆς ἐκκλησίας!», καὶ ἔδειξε
 τὴν ἀπέναντι ἐκκλησίαν. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ θόλου
 αὐτῆς ὑψοῦται ῥάβδος σιδηρᾶ μετ' ὀξείας αἰχμῆς. Εἶνε
 τὸ **ἀλεξικέρανον**.

»Κάτωθεν ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ ἀλεξικερανοῦ ἀρχίζει

νά καταβαίνη κατὰ μῆκος τῆς στέγης ἄλυσις σιδηρᾶ, ἥτις, ὡς βλέπετε, βυθίζεται εἰς τὸ πλησίον φρέαρ.

» Ἐὰν λοιπὸν πρόκειται νὰ ἐκραγῇ κεραυνός, θὰ ἐλκυσθῆ ὑπὸ τῆς αἰχμῆς τοῦ ἀλεξικεραύνου καὶ θ' ἀναγκασθῆ νὰ πέσῃ διὰ τῆς ἀλύσεως εἰς τὸ φρέαρ, ἵνα σβεσθῆ ἐκεῖ.

» Τὸ ἀλεξικέρανον τρόπον τινὰ φωνάζει πρὸς τὸν κεραυνὸν μετὰ περιφρονήσεως :

« Κεραυνέ, δὲν μὲ τρομάζεις· σὺ φοβεῖσαι ἐμέ! Εἶσαι δοῦλός μου! Ἔλα, ἐδῶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς μου πέσε. Δὲν σοὶ ἐπιτρέπω νὰ ἐγγίσης τὴν στέγην, τὴν ὁποίαν προστατεύω. Θὰ σὲ βυθίσω ἀμέσως ἐντὸς τοῦ φρεατοῦ μου καὶ θὰ σβεσθῆς, κεραυνέ, σὺ καὶ ἡ ὀλεθρία λύσσα σου».

Καὶ τὰ φιλομαθῆ παιδιά προσέβλεπον τὴν μητέρα καὶ ἔλαμπεν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῶν ἡ χαρὰ, τὴν ὁποίαν δοκιμάζομεν, ὅταν ἀποκτῶμεν γνώσεις ὠφελίμους.

§ 45. Ἡ καταιγίς.

Ἦλθαν τὰ νέφη 'ς τοῦ Βοριᾶ
 τ' ἀλόγατα καβάλλα
 κ' ἐξεπεζέψανε βαρεῖα
 'ς τὰ ὄρη τὰ μεγάλα.

Καθένα σὲ κορφή κοντὰ
ὠχρωμέν' ἀχνίζει,
καθὲν' ἀστράφτει καὶ βροσιτᾶ
καὶ πόλεμο ἀρχίζει.

Ρίπτουν γιὰ σκάγια τὴ βροχή,
γιὰ βόλια τὸ χαλάζι
καὶ πλημμυροῦν' εἰς τὴν ἔξοχῃ
καὶ τὰ σπαρμέν' ἀρπάζει.

Βγαίν' ὁ γεωργός, ἀντὶ σπαθί,
μ' ἓνα τοσαπὶ καὶ φτυάρι.
Ποιὸς ἤμποροῦν' ἀντισταθῆ
εἰς ὀρμητικὸ χεῖμάρο;

Στρέφει τὰ ῥμάτια εἰς τὰ ῥψηλά
καὶ τὸν Θεὸ κνιτάζει,
τὸ δάκρυ του καιρακυλᾶ,
«βοήθα με!», φωνάζει.

Καὶ ὁ Θεός, ῥποῦ τὸν πονεῖ
γιὰ τὴν καλὴ καρδιά του,
γενέει τοῦ ἡλιου νὰ φανῆ,
νὰ πάῃ βοήθειά του.

Ἐπὶ τῇ μιᾷ ἢ συννεφιά
 κ' ὁ ἥλιος ἀπ' τὴν ἄλλη,
 τῆς ἴριδος ἢ εὐμορφιά
 ἔς τὸ μεταξὺ προβάλλει.

« Βάλλει ἔχθροὶ τοὺς κεραυνούς,
 τὰ ὄπλα σας ἔς τὴν θήκη,
 γαίῃ ἔμαι ἔγὼ ἔς τοὺς οὐρανούς
 ἢ παλαιὰ συνθήκη,

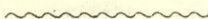
Ἐποῦ ἔγραψ' ὁ Δημοουργὸς
 μὲ χρώματα, ἔποῦ μένουν,
 γὰρ νὰ τὰ βλέπ' ὁ γεωργός,
 νὰ ἔξεύρη, τί σημαίνουν.

Τὸ κόκκινο εἶναι κρασί,
 τὸ κίτρινο σιτάρι,
 τὸ πράσινο ἢ περισσὴ
 ἔλγιά, ἔποῦ θὲ νὰ πάρη,

γὰρ νὰ τοῦ πάγη λειτουργγιά
 καὶ νάμα νὰ τοῦ στείλῃ
 καὶ νὰ τ' ἀνάφρη μὲ καρδιά
 τ' ἀκοίμητο κανδηῆλι!

§ 46. Πῶς δυνάμεθα νὰ ἀνταποδώσωμεν τὴν εὐεργεσίαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμον εἰς ἡμᾶς.

Νέος ἐκ μικρᾶς τινοῦ ἐπαρχίας καταγόμενος, πτωχὸς μὲν, ἀλλὰ φιλόπνοος καὶ ἀγαπῶν τὰ γράμματα, ἐσπούδαζεν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ διὰ δαπάνης πλουσίου τινὸς συμπολίτου ἀπὸ τριῶν ἐτῶν.

Μέλλων ἤδη νὰ διατρέξῃ τὸ τελευταῖον ἔτος τῶν σπουδῶν, μετέβη τὴν προτεραίαν τῆς εἰς Ἀθήνας ἀναχωρήσεως, ἵνα ἀποχαιρετίσῃ τὸν εὐεργέτην.

«Ἡ ἀγαθότης σας», εἶπε μεταξὺ ἄλλων λόγων, «θὰ μοὶ ἐξασφαλίσῃ ἐντιμὸν θέσιν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς κοινω- νίας. Ἀντὶ τούτου ἐγὼ τί ν' ἀποδώσω;».

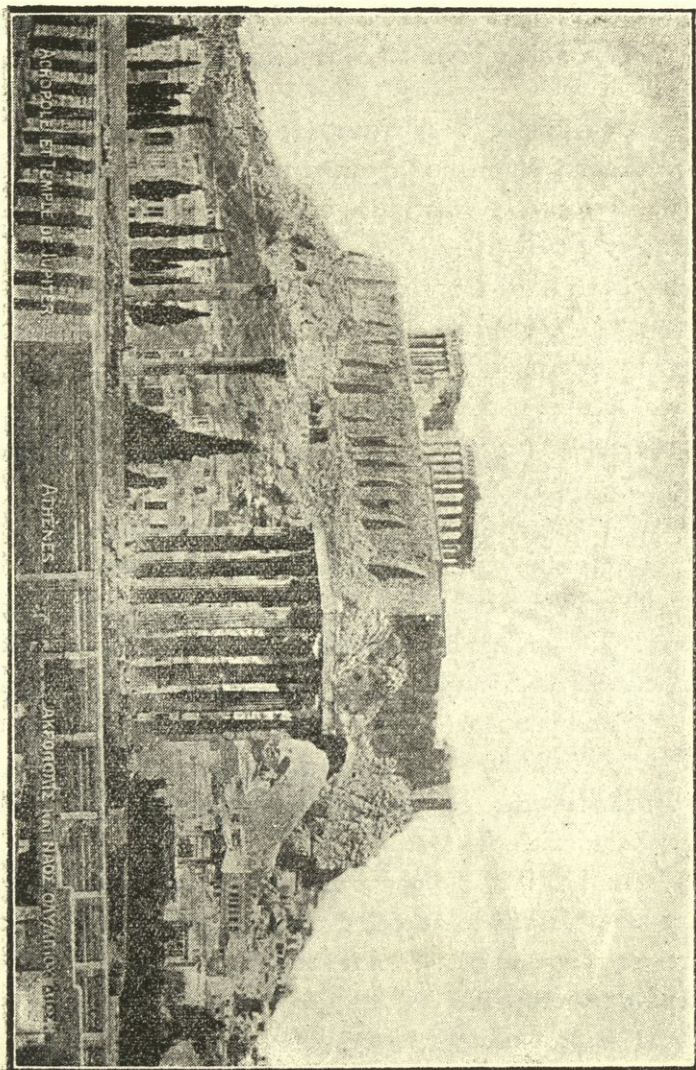
«Νὰ γίνῃς ὠφέλιμος εἰς ἄλλους», ἀπήντησεν ὁ εὐεργέτης· «οὕτω καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην, περὶ τῆς ὁποίας ὁμι- λεῖς, θ' ἀποδίδῃς πρὸς ἐμὲ καὶ θὰ συνεχίξῃς τὴν εὐεργεσίαν. Ἡ νομίζεις, ὅτι ἡ διαρκὴς πρὸς τοὺς ὁμοίους σου ὠφέλεια δὲν εἶνε συνεχῆς εὐεργεσία; Ἄκουσον, νεανία μου:

»Μεταξὺ τῶν ὠραίων τελετῶν, τὰς ὁποίας οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐτέλουν, ἦτο καὶ ἡ ἅπαξ τοῦ ἔτους γινομένη **λαμπαδηδρομία**, εἰς ἀνάμνησιν εὐεργεσίας, τὴν ὁποίαν εἶχον λάβει παρὰ τοῦ Θεοῦ.

»Ὅτε δὴλα δὴ ἦλθον τὸ πρῶτον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐστεροῦντο πυρός, ἀνευ τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύναντο οὔτε νὰ ἐξημερωθῶσιν, οὔτε νὰ προσδεύσωσιν. Ἐξῶν ἐπομένως δυστυχεῖς.

»Ὁ Θεὸς ὅμως ἠὺσπλαγχνίσθη αὐτοὺς καὶ τοὺς κατε- εἴβασεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ πῦρ εἰς τὴν γῆν.

»Διὰ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὰ μέταλλα ἠδυνήθησαν νὰ

κατεργάζονται και τὰς τέχνας νὰ ἐξεύρωσι, κατέστησαν δὲ οὕτω τὸν βίον αὐτῶν ἡμέρον και ἀνθρωπινόν.

»Και ὁ εὐσεβὴς ἐκεῖνος λαὸς δὲν ἐλγησιμόνησέ ποτε τὴν εὐεργεσίαν, ἵνα δὲ ὑπενθυμίξῃ αὐτὴν και εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ἱδρυσε τὴν τελετὴν τῆς λαμπαδηδρομίας.

»Καθ' ὠρισμένην ἑσπέραν τοῦ ἔτους συνεκεντροῦντο κατὰ χιλιάδας οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἐξετείνεται ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ ἔξω Κεραμεικοῦ.

»Ἐν τῷ Κεραμεικῷ ὑπῆρχον βωμοὶ τριῶν θεοτήτων, ἐπ' αὐτῶν δ' ἔλαμπε πῦρ.

»Πρὸ τῶν βωμῶν ἴστατο στοίχος ἐφήβων δρομέων· ἐκράτει δ' ἀνημμένην ἱεράν λαμπάδα και ἦτο ἔτοιμος πρὸς δρόμον.

»Κατὰ μῆκος δὲ τῆς ὁδοῦ περιέμενον κατὰ διαστήματα ἄλλοι στοῖχοι ἐφήβων, ἔτοιμοι ὡσαύτως πρὸς δρόμον.

»Μόλις ἐδίδετο τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως, ὁ λαμπαδοῦχος ἐκεῖνος στοῖχος ἐφευγε πτερόπους και διατρέχων τὸ ὠρισμένον εἰς αὐτὸν διάστημα ἔφθανεν εἰς τὸν πρῶτον σταθμόν.

»Ἐκείθεν ὁ περιμένων δεῦτερος στοῖχος τῶν δρομέων ἤρπαζε τὴν ἱεράν λαμπάδα και τρέχων ἐνέβαλλεν αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ τρίτου και οὗτος τρέχων εἰς τὰς τοῦ ἄλλου, μέχρις οὗ ἡ λαμπὰς ἀνημμένη ἔφθανεν εἰς τὸν τελευταῖον σταθμόν, τοῦ ὁποῖου ὁ στοῖχος ἀπεκόμιζεν αὐτὴν ταχὺς εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἄνω.

»Ἐκαστος στοῖχος τῶν δρομέων ἡμιλλάτο, πῶς νὰ ἐμβάλῃ ταχύτερον και ἀνημμένην εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἄλλου τὴν ἱεράν λαμπάδα.

»Τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον παρίστατο ἀμφοτέρωθεν τῆς ὁδοῦ,

έθεάτο μετὰ συγκινήσεως τοὺς ἀστραπηδὸν παρερχομένους λαμπαδοῦχοις ἐφήβους καὶ διὰ φωνῶν ἐνεθάρρυνε καὶ ἐκρό-
τει τὰς χεῖρας.

» Ἐθεωρεῖτο ἀνίκανος καὶ κατεκρίνετο ὁ δρομεύς, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὁποίου ἡ λαμπὰς ἤθελε τυχεὶν σθεσθῆ, καὶ ἐτι-
μάτο πολὺ ὁ δρομεύς, ὅστις ἤθελε παραδώσει αὐτὴν ἀνημι-
μένην.

» Αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ σήμερον μεταξὺ τῶν ἀνθρώ-
πων ἡ *εὐεργεσία* εἶνε ἡ *ιερὰ λαμπὰς*, ὁ δὲ εὐεργετού-
μενος ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἐφηβον δρομέα.

» Κατὰ τὸν μακρὸν δρόμον τῆς ζωῆς ἀφείλει νὰ μεταδίδη προθύμως εὐεργεσίαν πρὸς τὸν πρῶτον τυχόντα, ὅστις ἤθε-
λεν ἔχει ἀνάγκην αὐτῆς, ἐκείνος δὲ εἰς ἄλλον καὶ οὕτω
καθεξῆς.

» Οἱ ἄνθρωποι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ζῆ, ἐνθουσιῶσι τότε
καὶ κροτοῦσι τὰς χεῖρας, συγχρόνως δὲ φωτίζονται καὶ
διδάσκονται νὰ μεταδίδωσι τὴν εὐεργεσίαν εἰς τὰς ἐπο-
μένας γενεάς.

» Οὕτω συνέβη καὶ εἰς ἐμέ. Ἦτο καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον
καὶ ἐγὼ ἤμην πτωχός, καὶ διὰ τῆς προστασίας ἀνδρὸς
πλουσίου καὶ ἀγαθοῦ κατώρθωσα ν' ἀποκατασταθῶ ἐν τῇ
κοινωνίᾳ πολίτης ὠφέλιμος.

» Δὲν λησμονῶ τὴν εὐεργεσίαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον, ἀλλὰ
προσπαθῶ κατὰ τὸν δρόμον τῆς ζωῆς μου νὰ μεταδίδω αὐ-
τὴν εἰς πάντας, ὅσοι ἔχουσιν ἀνάγκην αὐτῆς.

» Ἐξ αὐτῶν ἓνα συνήντησα καὶ σέ, ἀγαπητὲ νεανία, καὶ
ἔδωκα τὴν ἱερὰν λαμπάδα, τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ εἶχον λά-
βει παρὰ τοῦ εὐεργέτου μου.

» Φρόντισον λοιπὸν καὶ σὺ ἄσθεστον αὐτὴν νὰ τηρήσης,

ἵνα παραδώσῃς αὐτήν εἰς ἄλλους ὁμοίως. Οὕτω εἶνε δίκαιον καὶ εὐσεβές».

Ὁ νεανίας συγκεκινημένος ἐκ τῶν ἀγαθῶν λόγων τοῦ πλουσίου καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς ωραίας τελετῆς, τὴν ὁποίαν οἱ εὐσεβεῖς Ἀθηναῖοι ἐτέλουν, ἐφίλησε τὴν χεῖρα τοῦ εὐεργέτου καὶ χαιρετίσας ἀπήλθε.

§ 47. Πῶς μία καμηλοπάρδαλις καὶ εἷς ταῦρος βοηθοῦσιν ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Συγγεντήθησάν ποτε εἷς νεαρὸς ταῦρος καὶ μία καμηλοπάρδαλις καθ' ἑδὸν. Κατεδιώκοντο καὶ οἱ δύο ὑπὸ ἰσχυρῶν λεόντων. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον τὴν αὐτὴν τύχην, ἀπεφάσισαν νὰ συνοδοιπορήσωσι.

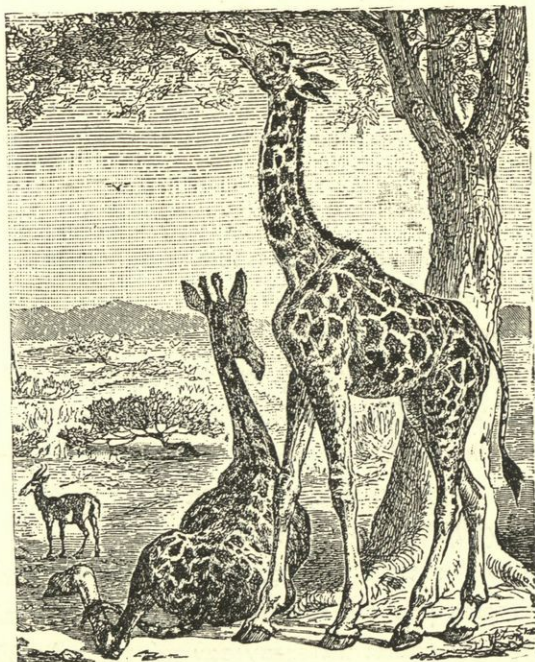
«Δὲν δύναμαι», ἔλεγεν ἡ καμηλοπάρδαλις, «νὰ μείνω πλέον εἰς τὴν πατρίδα μου, ὅπου οὐδεμίᾳ ἀσφάλεια ὑπάρχει· θὰ ἀπέλθω εἰς ἄλλην χώραν, ὅπου νὰ δύναταί τις τοῦλάχιστον νὰ κοιμᾶται ἡσυχος καὶ νὰ μὴ τρομάξῃ ἐκ τῶν συχρῶν βρυχηθμῶν τῶν λεόντων».

«Καὶ ἐγώ», εἶπεν ὁ ταῦρος, «εὐχαρίστως σὲ ἀκολουθῶ. Εἰς τὴν πατρίδα μου δὲν δύναμαι νὰ προφυλαχθῶ πλέον ἐκ τῶν λεόντων, οἱ ὅποιοι κατεξέσχισαν πάντας τοὺς ἀδελφούς μου καὶ ἐμὲ αὐτὸν χθὲς ὀλίγον ἔλειψε νὰ κατασπαράξωσιν».

Ὅτε οἱ δύο συνοδοιπόροι εἶχον ἀπομακρυνθῆ πλέον ἐκ τοῦ δάσους, εἰς τὸ ὅποιον κατῴκουν οἱ λέοντες, ἐδάδιζον ἡσύχως καὶ ἀφρόβως διὰ μέσου τῆς πεδιάδος, ὅπου μόλις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπρασίνιζον ὀλίγα μικρὰ χόρτα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ δὲν ἐφαίνετο δένδρον τι.

Ἡ καμηλοπάρδαλις ὑπέφερε πολὺ· ἐπεινα καὶ ἦτο λυπημένη, ἐνῶ ὁ ταῦρος ἦτο λίαν ηὐχαριστημένος, διότι ἔτρωγεν, ὅ,τι χόρτον εὕρισκε κατὰ γῆς.

«Διατί εἶσαι τόσοσιν λυπημένη;», ἠρώτησεν αὐτὴν ὁ ταῦρος· «διατί δὲν ἔρχεσαι καὶ σὺ νὰ φάγῃς ὀλίγην χλόην;

Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ ἔδαφος ἔχει ὀλίγην μόνον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ, ἂν δὲν βαρύνεσαι νὰ κύπτῃς, εἶνε ἀρκετή, ὅπως χορτάσωμεν καὶ οἱ δύο. Σήμερον τίποτε δὲν ἔφαγες. Δέν σοι ἀρέσκει αὐτὴ ἡ τροφή;».

«Ἄχ!», ἀπήντησεν ἡ καμηλοπάρδαλις. «Τὸ χόρτον αὐτὸ δὲν εἶνε κακόν, θὰ τὸ ἔτρωγον μὲ πολλήν εὐχαρίστη-

σιν. Ἄλλὰ δὲν βλέπεις, τί ὑποφέρω, ἔταν στηρίζωμαι ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἐμπροσθίων ποδῶν μου καὶ κύπτω τὸν μακρὸν μου λαιμὸν κατὰ γῆς, ἵνα ἀποσπάσω διὰ τῆς μακρᾶς μου γλώσσης μικρὸν τι χόρτον; Θὰ μοὶ εἴπηες νὰ γονατίζω καὶ νὰ τὸ κόπτω. Ἄλλὰ τοῦτο οὐδόλως μὲ ὠφελεῖ· διότι τὸ ἐν χόρτον ἀπέχει τοῦ ἄλλου τόσον πολὺ, ὥστε εἶνε ἀνάγκη, ἵνα γειμίσω τὸ στόμα μου, νὰ ἐγειρωμαι καὶ νὰ γονατίζω πολλάκις. Εἶνε εὐκόλον τοῦτο;».

«Ὠραία μου φίλη,», εἶπεν ὁ ταῦρος, «σὲ οἰκτείρω, διότι εἶσαι πλασμένη τόσον ἀλλόκοτα. Δὲν ἐννοῶ, πῶς κατορθώνεις νὰ βόσκης ἔχουσα τόσον ὑψηλὸν σῶμα καὶ τόσον μακρὸν λαιμὸν καὶ εἰς τί χρησιμεύει ἢ τόσον μακρὰ σου γλώσσα».

«Μὴ με οἰκτείρης», ἀπήντησεν ἡ καμηλοπάρδαλις. «Ὅλη ἡ γῆ δὲν εἶνε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατεσκευασμένη. Ἄν ἐδῶ ὑπάρχη κατὰ γῆς χλόη καὶ σὺ τρώγῃς μὲ εὐκολίαν, πιθανὸν νὰ φθάσωμεν εἰς ἄλλον τόπον, ὅπου ἐγὼ μὲν θὰ εὐρίσκω μὲ τὸ ὑψηλὸν μου σῶμα καὶ μὲ τὸν μακρότατόν μου λαιμὸν ἄφθονον τροφήν, σὺ δὲ ὀλίγην ἢ καὶ καθόλου».

Ὁ ταῦρος ἦτο εὐσπλαγχνός. Ἐξέχωνε διὰ τῶν κεράτων τὸ χόρτον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν σικιὰν βράχου τινὸς ἐφύετο ἐπὶ τῆς γῆς ἄφθονον, καὶ τὸ ἀπέθετεν ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ καμηλοπάρδαλις ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ αὐτὸ ἄνευ δυσκολίας.

Οἱ δύο φυγάδες τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἔφθασαν εἰς μίαν ἔρημον, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲν χόρτον ἐφύετο.

Ὁ ταῦρος ἐμυκάτο ἐκ τῆς πείνης καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ.

Ἡ καμηλοπάρδαλις ἐνεθάρρυνεν αὐτόν. «Ἀκολούθησέ

με», τῷ ἔλεγεν. «Ἐκεῖ κάτω, ὅπου εἶνε τὰ δένδρα, ὑπάρχει τροφή και διὰ τοὺς δύο».

Ὁ ταῦρος ἠκολούθησεν αὐτὴν μέχρι τινός, ἔπειτα ὁμως ἐστάθη περιλυπος, διότι ἐπὶ τοῦ ἀμμόδους ἐδάφους τῆς ἐρήμου ἦσαν πολλὰ δένδρα, ἀλλὰ χόρτον οὐδαμοῦ εἶφαίνετο.

Εἰς τὰ φύλλα τῶν δένδρων δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ· ἦσαν πολὺ ὑψηλὰ δι' αὐτόν, ἐνῶ ἡ καμηλοπάρδαλις ὕψωνε τὸν μακρὸν τῆς λαιμὸν πρὸς τοὺς πρασίνοὺς κλάδους και ἔφερε διὰ τῆς μακρᾶς γλώσσης εἰς τὸ στόμα αὐτῆς ἀκόμη και ἐκείνοὺς, οἵτινες ἦσαν πολὺ ὑψηλά.

«Βλέπεις,», ἔλεγε πρὸς τὸν ταῦρον, ὅστις ἔβλεπε μετὰ περιεργίας αὐτήν, «διατί ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸ σῶμά μου ὑψηλόν, τὸν λαιμόν μου μακρὸν και τὴν γλώσσάν μου μεγάλην;». Ἐγὼ δὲν ζητῶ τὴν τροφήν μου χαμηλὰ ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ ἐδάφους, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑψηλοὺς κλάδους τῶν δένδρων, τὰ ὅποια φύονται εἰς τὴν ἔρημον. Και δὲν φροντίζω μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἀλλὰ και διὰ σέ, πτωχέ μου φίλε, διότι, βλέπεις, σοῦ κόπτω τοὺς μᾶλλον πυκνοφύλλοὺς κλάδους τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων και τοὺτους ρίπτω κάτω, ἵνα χορτάσῃς και σύ, ὅπως και ἐγώ».

Ὁ ταῦρος μετ' εὐγνωμοσύνης ἐδέχετο, ὅτι προσέφερεν εἰς αὐτόν ἡ καμηλοπάρδαλις.

Οὕτως οἱ δύο φυγάδες βοηθοῦντες ἀλλήλους συνωδοιπόρουν ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας, μέχρις ὅτου ἔφθασαν εἰς ἡσυχὸν τινα και ἀσφαλῆ χώραν, ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἄγριοι λέοντες. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀρκετὴ τροφή και κάτω ἐπὶ τοῦ ἐδάφους και ἄνω ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων, καθὼς και ὁροσπρὸν ὕδωρ.

Ἔμειναν λοιπὸν ἐκεῖ καὶ οἱ δύο καὶ ποτὲ δὲν ἐχωρίσθησαν πλέον. Εἰς ἕλην των τῆν ζώην ἦσαν ἡνωμένοι ὡς δύο καλοὶ φίλοι.

§ 48. Πῶς μερικοὶ γέρανοι ἐκδικοῦνται τὸν φόνον τοῦ κιθαρωδοῦ Ἰβύκου ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Ἰσθμίων.

Ἐπρόκειτο κάποτε νὰ τελεσθῆ παρὰ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου ἡ ὠραία ἐορτὴ τῶν Ἰσθμίων, ἐν τῇ ὁποία ἐγίνοντο γυμναστικοί, μουσικοὶ καὶ ποιητικοὶ ἀγῶνες.

Πλείστοι Ἕλληνες ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνεχώρουν ἐγκαίρως ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἵνα παρευρεθῶσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας, εἴτε ὡς θεαταί, εἴτε ὡς ἀγωνισταί.

Ἐκ τοῦ Ρηγίου, λαμπρᾶς ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικῆς πόλεως, ἐξεκίνησε καὶ ὁ Ἰβυκος, περίφημος κιθαρωδός, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἐ χάρισε κάλλιστον δῶρον, τὸ δῶρον τῆς μουσικῆς.

Πάντες οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰβύκου. Ἡ φήμη αὐτοῦ παντοῦ εἶχε φθάσει καὶ πάντες ἦσαν ἀνυπόμονοι νὰ ἀκούσωσιν αὐτὸν εἰς τὰ Ἰσθμια.

Ἄλλὰ περισσότερον πάντων ἦσαν ἀνυπόμονοι οἱ Κορίνθιοι, οἵτινες ἔμελλον νὰ ὑποδεχθῶσι καὶ νὰ φιλοξενήσωσι τὸν μέγαν καλλιτέχνην. Μετὰ πόσης χαρᾶς θὰ τὸν ἔβλεπον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ πόσην μεγάλην τιμὴν θὰ ἐλάβανον!

Νὰ φιλοξενήσωσι τὸν Ἰβυκον, τὸν ἔξοχον καλλιτέχνην!

Ὁ Ἰβυκος ἔπρεπε νὰ διασχίσῃ μέγα πέλαγος, ἵνα ἔλθῃ

ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἔσωσεν αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν κινδύνων καὶ ἀβλαβῆς ἔφθασε πλησίον τῆς Κορίνθου. Διέκρινε μάλιστα τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς, τὸν Ἀκροκόρινθον.

Ἐνώπιον αὐτοῦ ἐξετείνετο ἤδη ὠραιότατον δάσος ἐκ πεύκων, ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεὸν Ποσειδῶνα.

Μετὰ μεγάλης εὐλαβείας εἰσέδυσεν εἰς αὐτὸ ὁ εὐσεβῆς καλλιτέχνης καὶ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ Θεοῦ προσηυχήθη εὐχαριστήσας αὐτόν, διότι διήλθεν ἀβλαβῆς τόσους κινδύνους τῆς θαλάσσης καὶ ἔφθασεν ὑγιῆς εἰς τὴν ἀγαπητὴν Ἑλλάδα.

Μετὰ τὴν προσευχὴν ἐξηκολούθησε διὰ μέσου τοῦ δάσους τὸν δρόμον του.

Πάντα περὶ αὐτὸν ἦσαν ἤσυχα. Οὐδὲν ἐκινεῖτο. Μόνον ὁ γλυκὺς ψίθυρος τῶν ἐλαφρῶς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειομένων φύλλων τῶν δένδρων ἠκούετο.

Μόνον σύντροφον κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν αὐτοῦ εἶχε στίφος γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐκ τῶν βορείων καὶ ψυχρῶν τόπων φεύγοντες ἐπέτων εἰς τοὺς νοτίους καὶ θερμούς.

Μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὁ Ἴβυκος εἶδε τὰ πτηνὰ καὶ ἐξ ὅλης καρδίας ἐχαιρέτισε ταῦτα καὶ εἶπε: «χαίρετε, ἀγαπητά μου πτηνὰ, τὰ ὅποια καὶ εἰς τὴν θάλασσαν μὲ συνωδεύσατε· ὡς ἀγαθὸν οἰωνὸν τῶν Θεῶν σᾶς θεωρῶ. Ἡ τύχη μου εἶνε ὁμοία μὲ τὴν ἰδικὴν σας. Καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ μακρόθεν ἐρχόμεθα καὶ φιλόξενον στέγην ζητοῦμεν. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ ἐπιτύχωμεν, ὅ,τι ποθοῦμεν».

Καὶ φαιδρὸς προχωρεῖ καὶ ταχύνει τὸ βῆμα.

Εὕρισκετο πλέον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄλλους καὶ ἠτοιμάζετο νὰ διέλθῃ στενὴν γέφυραν, ὅτε ἐξαίφνης πηδῶσι δύο κακοῦργοι καὶ κλείουσιν εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον.

Νὰ ἀγωνισθῆ κατὰ κακούργων ὁ καλλιτέχνης δὲν ἠδύνατο· αἱ χεῖρες αὐτοῦ μόνον τὰς λεπτὰς χορδὰς τῆς λύρας εἶχον συνειθίσει· νὰ κρούωσιν.

Ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων. Ὑψώνει τὴν φωνὴν του πρὸς τὸν Θεόν. Ἀλλά, ὅσον μακρὰν καὶ ἀνφθάνῃ ἢ φωνὴ του, οὐδεὶς ἔρχεται εἰς βοήθειαν αὐτοῦ.

Ἀπελπισία κατέλαβε τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰβύκου καὶ πικρὸν παράπονον ἐξῆλθε τῶν χειλέων αὐτοῦ. «Ἄχ! Πρέπει λοιπὸν ἐδῶ εἰς ξένην γῆν, ἐγκαταλελειμμένος καὶ ἄκλαυστος, νὰ ἀποθάνω ὑπὸ κακούργου χειρὸς κακοποιῶν ἀνθρώπων, χωρὶς οὐδ' ἐκδικητὴν τοῦλάχιστον νὰ εὔρω; Θεέ μου! Θεέ μου!».

Καὶ βαρέως ὑπὸ τῶν κακούργων πληγωθεὶς κατέπεσεν εἰς τὴν γῆν.

Τὸ βλέμμα του εἶχε σκοτισθῆ καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὸ ἀγαπητὸν στίφος τῶν γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐπέτων ἀνωθεν αὐτοῦ. Τότε μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως, ἣτις ἔμενεν εἰς τὴν ψυχὴν του, ἐφώνησεν: «Ἀπὸ σὰς, ἀπὸ σὰς, ἀγαπητά μου πτηνά, ἐὰν καμμία ἀνθρωπίνη φωνὴ δὲν ἀκουσθῆ, ἄς ὑφωθῆ τρομερὰ ἢ κατηγορία κατὰ τῶν δολοφόνων μου».

Ταῦτα εἶπε καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐκλείσθησαν διὰ παντός.

Τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ἰβύκου, ἐντὸς τοῦ ἄλλους εὐρισκόμενον, εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ διαβατῶν, ἀν καὶ πολὺ εἶχον παραμορφώσει αὐτὸ αἱ πληγαί.

Πρῶτος ἔσπευσεν εἰς τὸν τόπον τοῦ κακουργήματος ὁ φίλος, ὁ ὅποιος μετὰ τόσης χαρᾶς περιέμενε νὰ φιλοξενήσῃ τὸν ἐνδοξὸν κιθαρωδόν.

Δακρύων ἐνηग्καλίσθη τὸν νεκρὸν καὶ διὰ φωνῆς, ὑπὸ

τῶν λυγμῶν διακοπτομένης, εἶπεν: «Ἐπρεπε λοιπὸν τοιοῦ-
τοτρόπως νὰ σὲ ἐπανεύρω ἐγώ, ὁ ὁποῖος ἤλπιζον νὰ θέσω
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου τὸν στέφανον τῆς νίκης, στέφανον
λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον!».

Θρηνοῦντες ἤκουσαν πάντες οἱ ξένοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον
συναθροισθῆ ἐκεῖ, τοὺς λόγους τούτους. Ἡ Ἑλλάς πᾶσα
μεγάλην θλίψιν ἠσθάνθη. Ἐφανίσθη τόσον ἀθλιῶς καὶ τόσον
ἀδίκως μέγας μουσικός!

Τὸ πλῆθος τρομερὰ ὠργισμένον κατὰ τῶν ἀγνώστων
δολοφόνων ὠρμήσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνωτέρου ἄρχοντος
τῆς πόλεως καὶ ἐζήτει παρ' αὐτοῦ φοβεράν τὴν τιμωρίαν
τῶν κακούργων.

Ἄλλὰ ποῦ νὰ ἀνεύρωσι τὰ ἴχνη αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ
ἀπείρου πλῆθους, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ εἶχε συρρεύσει; Τίνες ἦσαν
ἄρᾳ γε οἱ ἔλεεινοὶ δολοφόνοι, οἱ ὁποῖοι ἐτόλμησαν νὰ φονεύ-
σωσι τὸν ἄριστον μουσικόν; Ἦσαν λησταί, οἱ ὁποῖοι ἀνάν-
δρως ἐνεδρεύοντες, ἐφόνευσαν αὐτὸν ἢ ἐχθρὸς τις, ὁ ὁποῖος
ἐκ φθόνου ἐτόλμησε τοιαύτην πράξιν; Μόνον ὁ Ἥλιος
ἠδύνατο νὰ εἶπη τοῦτο· ὁ Ἥλιος, ὅστις πᾶσαν τὴν γῆν
καταλάμπων τὰ πάντα βλέπει, τὰ πάντα γνωρίζει.

Ἴσως κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ὁ ἄθλιος δολοφόνος ἀναμε-
μιγμένος εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων εἰσῆρχετο εἰς τὸν
ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς γινομένας θυσίας,
τὰς ὁποίας εὐσεβεῖς πολῖται μετὰ μεγάλης εὐλαθείας ἀσκε-
πεῖς προσέφερον εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐμόλυνε τὰ πάντα με-
τὴν παρουσίαν του, οὔτε τὰ ἱερὰ σεβόμενος, οὔτε τὴν ὀργὴν
τοῦ Θεοῦ φοβούμενος.

Ἴσως καὶ εἰς τὸ θέατρον ἀκόμη εὐρίσκετο· διότι τίς ἠδύ-
νατο νὰ εὕρῃ αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ χιλιάδων ἀνθρώπων, οὔτινες

πυκνοὶ ἐκάθηγντο ἐπὶ τῶν ἐδρῶν τοῦ θεάτρου καὶ μετὰ μεγάλῃς προσοχῆς ἠκροῶντο τὰ σοβαρὰ ἄσματα τοῦ ἄδοντος χοροῦ.

Ἐνῶ δ' ἔκει πάντες ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὸ ἀρμονικώτατον ἄσμα τοῦ χοροῦ, ἔστις ἔφαλλε κατανυκτικώτατα τοὺς στίχους: «Οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει· αὐτὸς τὰ πάντα γινώσκει. Οὐδὲν τὸν ἄγρυπνον αὐτοῦ ὀφθαλμὸν διαφεύγει· αὐτὸς τὰ πάντα βλέπει. Οὐδέποτε οὐδὲν κακούργημα ἔμεινεν ἀτιμώρητον, πάντοτε βαρύτερα ὁ δίκαιος Θεὸς τιμωρεῖ τὸν οἰανδήποτε ἀμαρτίαν ἀμαρτήσαντα», αἴφνης ἐκ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τοῦ θεάτρου ἠκούσθη φωνὴ λέγουσα: «Τιμόθες, Τιμόθες, ἰδέ, ἰδέ τοὺς γεράνους τοῦ Ἰούκου!».

Καὶ ἀληθῶς ἐσκοτίσθη πάραυτα ὁ οὐρανὸς καὶ ὑπεράνω τοῦ θεάτρου εἶδον πάντες ἀμαυρὸν στίφος γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐπέτῳν.

Τοῦ Ἰούκου τὸ προσφιλὲς ὄνομα συγκινεῖ πάντων τὰς καρδίας καὶ νέα λύπη καταλαμβάνει αὐτούς.

Ὅπως δὲ εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ἐν κύμα ἔρχεται κατόπιν τοῦ ἄλλου, τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἤρχισε νὰ λέγηται: «Πῶς; Οἱ γέρανοι τοῦ Ἰούκου; Τοῦ Ἰούκου, τὸν ὅποιον πάντες θρηνοῦμεν; Τὸν ὅποιον χεῖρ δολοφόνου ἐθανάτωσεν; Τίνα σχέσιν ἔχουσιν οἱ γέρανοι πρὸς αὐτόν; Τί σημαίνουσι ταῦτα;».

Αἱ φωναὶ ἐγίνοντο ζωηρότεραι καὶ πάντες περίεργοι διὰ ταῦτα ἐφώναζον: «Προσέξατε! Αὐτὸ ἔχει μεγάλην σημασίαν. Ὁ φονεὺς παραδίδεται μόνος. Συλλάβετε τοῦτον, ἔστις εἶπε ταῦτα, καὶ ἐκείνον, πρὸς τὸν ὅποιον εἶπεν αὐτά. Ὁ εὐσεβῆς κιθαρωδὸς χωρὶς αἰτίαν καὶ σκληρῶς ἐθανατώθη καὶ

ὁ Θεὸς μᾶς παραδίδει τοὺς φονεῖς του». Τοιαῦτά τινα εἰς ὄλον τὸ θέατρον ἠκούοντο.

Ἐκεῖνος δέ; ὅστις εἶπε: «Τιμόθεε, ἰδέ, ἰδὲ τοὺς γεράνους τοῦ Ἰθύκου,» καὶ ὁ ἄλλος, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶπε ταῦτα, ὠχροὶ καὶ τεταραγμένοι οὐδὲ λέξιν ἠδυνήθησαν νὰ εἴπωσι.

Τὸ πλῆθος ὄρμησε κατ' αὐτῶν καὶ συλλαβὸν τοὺς δολοφόνους πάραυτα ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον.

Ἐκεῖ τρέμοντες ὠμολόγησαν τὸ φρικτὸν κακούργημα αὐτῶν.

Ἄπειρον πλῆθος εὕρισκετο ἐκεῖ· πάντες δὲ ἐθαύμασαν καὶ εἶπον: «Οὐδὲν μένει μέχρι τέλους κεκρυμμένον. Ὁ Θεὸς εἶνε αὐστηρὸς τιμωρὸς τῶν ἀσεβῶν καὶ κακοποιῶν ἀνθρώπων».

§ 49. Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου.

Μεγίστην δόξαν περιποιεῖ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν καὶ ἡ διόρυξις τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου.

Πρὸ εἴκοσι πέντε καὶ πλέον ἐτῶν ἡ χώρα τοῦ Πέλοπος συνεκρατεῖτο ἐκ τῆς Στερεᾶς διὰ τῆς χέρσου ἐκείνης λωρίδος, τὴν ὁποίαν καὶ σήμερον καλοῦμεν **Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου**.

Ὁ Σαρωνικὸς καὶ ὁ Κορίνθιος κόλπος δὲν συνεκoinώνουν τότε, ἀλλ' ἔμενον κεχωρισμένοι, ὅπως ὑπὸ τῆς φύσεως εἶχον διαμορφωθῆ.

Τὰ πλοῖα, ἵνα εὐρεθῶσιν ἐκ τῆς μιᾶς θαλάσσης εἰς τὴν ἑτέραν, ἔπρεπε νὰ περιπλεύσωσι τὴν Πελοπόννησον

ὄλην, ἐκτιθέμενα εἰς τὴν μανίαν τῶν ἐναντίων ἀνέμων καὶ εἰς τὸν θυμὸν τῆς Μαλέας.

Μετὰ πόσης ὁμως τώρα εὐκολίας ἀποφεύγουσι τῆς Πελοποννήσου τὸν γῦρον! Μετὰ πλοῦν ἐνὸς τετάρτου εὐρίσκονται ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἕτερον κόλπον.

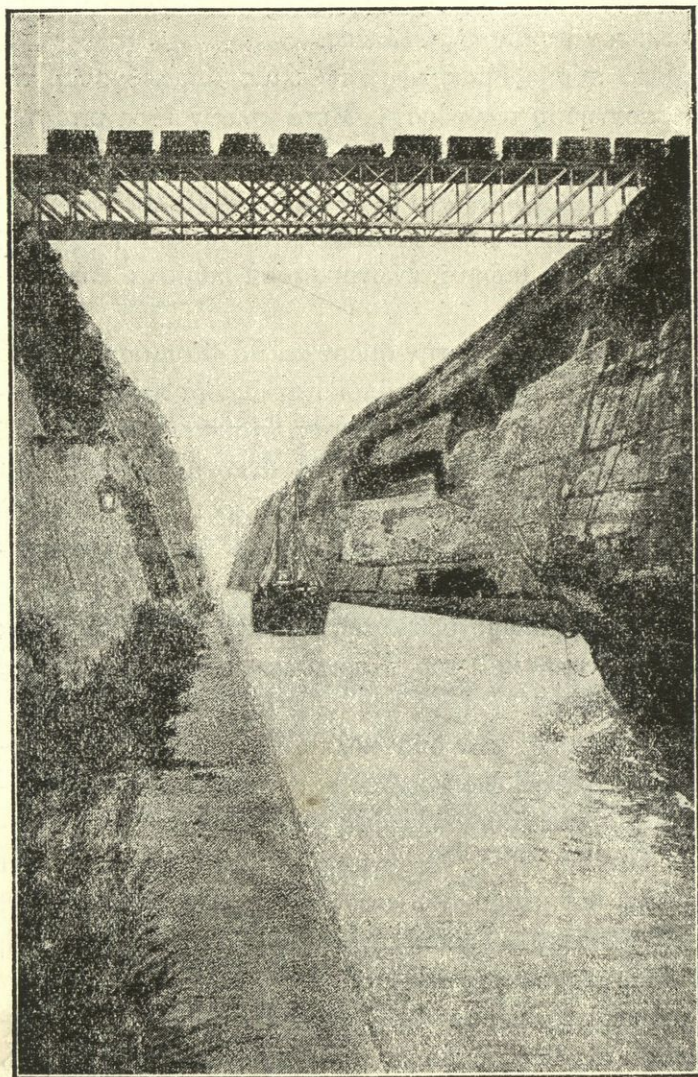
Ἐκεῖ δηλαδή, ὅπου ἄλλοτε ἠπλώνετο χέρσος, κεκαλυμμένη ὑπὸ θάμνων πυκνῶν, ἐκτείνεται σήμερον ὡς κυανῇ ταινίᾳ διῶρυξ, ἐνώνουσα τὰ κύματα δύο θαλασσῶν!

Ἐὰν ἀνωθεν ἴδῃς τὴν διῶρυγα, θὰ θαυμάσῃς, πῶς ὁ ἄνθρωπος κατώρθωσε ν' ἀποκόψῃ ὡς διὰ πελωρίας μαχαίρας τεραστίαν σφῆνα ἐδάφους, ἔχουσαν μῆκος μὲν ἑξ μιλίων, πλάτος δὲ πρὸς μὲν τὰ ἄνω μέχρις ἑξήκοντα μέτρων, πρὸς δὲ τὰ κάτω μέχρις εἴκοσι δύο, βάθος δὲ ἀλλαχοῦ μὲν ὀγδοήκοντα, ἀλλαχοῦ δ' ἑκατὸν τεσσαράκοντα μέτρων.

Ἐντὸς τῆς διῶρυχος ταύτης συμμειγνύονται τὰ ὕδατα τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθίου κόλπου εἰς βάθος ὀκτῶ μέτρων.

Ἐὰν ἔκ τινος τῶν δύο κόλπων εἰσπλεύσῃς τὴν διῶρυγα, θὰ βλέπῃς ἑκατέρωθεν μόνον τὰς ἐπικλινεῖς πλευρὰς αὐτῆς, καὶ τόσον πλησίον, ὥστε νὰ νομίζῃς, ὅτι δύνασαι διὰ τῆς χειρὸς νὰ ἐγγίσῃς αὐτάς! Θὰ νομίζῃς, ὅτι διέρχεσαι διὰ μέσου δύο τειχῶν, ὑψηλῶν καὶ μακρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀκούεται θορυβωδέστερον ἢ μηχανῇ τοῦ βραδυποροῦντος πλοίου.

Καὶ περὶ τὸ μέσον ἀτενίζων ἐπάνω θὰ ἴδῃς νὰ ἐπικρέματα εἰς ὕψος ὀγδοήκοντα μέτρων γέφυρα σιδηρᾶ, τεραστία, ἐνώνουσα τὰς ὄχθας τῆς διῶρυχος.

Θὰ φοβηθῆς, μήπως αὕτη καταπέση. Καὶ ὅμως δυνατὸν εἶνε τὴν αὐτὴν στιγμήν νὰ ἴδῃς νὰ διέρχεται ταχέως ἐπ' αὐτῆς συρίζουσα ἡ ἀτμομηχανή, σύρουσα πληθὸς σιδηροδρομικῶν ἀμαξῶν, πεπληρωμένων ἀνθρώπων. Τόσον στερεὰ εἶνε ἡ γέφυρα αὐτή.

Ἄλλὰ πόσον δύσκολος ἦτο ἡ διόρυξις! Πρὸ εἴκοσι πέντε περιῖπου αἰῶνων ἐδοκίμασαν ματαίως οἱ πρόγονοι ἡμῶν νὰ κόψωσι τὸν Ἴσθμόν.

Ἄρχοντες καὶ ξένοι βασιλεῖς ἐπεχείρησαν βραδύτερον, ἀλλὰ ματαίως, νὰ συνδέσωσι τὸ ὄνομα αὐτῶν πρὸς τὴν ἔνωσιν τῶν δύο θαλασσῶν.

Ἄλλ' ἡ θεία πρόνοια προώριζε τὴν δόξαν ταύτην διὰ τὴν πατρίδα. Καὶ πράγματι Ἕλληνες ἐπιστήμονες καὶ Ἕλληνες ἐργάται ἔφερον εἰς πέρας τὸ μέγα τοῦτο ἔργον.

Ἐσκαπτον ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη περιῖπου.

Καὶ πρῶτον ἕκαστον ἀνασκαπτόμενον τμήμα ὑπεστήριζον διὰ τοίχου, ἵνα μὴ ἄνωθεν τὰ χῶματα, καταπίπτοντα, καταχώνωσι τὸ μέρος καὶ θάπτωσι καὶ τοὺς ἐργάτας.

Ἐπειτα κατὰ πᾶν βῆμα τῆς ἐσκαφῆς συνήντων βράχους, τοὺς ὁποίους ἀνετίνασσον δι' ἐκρηκτικῶν ὑλῶν.

Συχνάκις ἠναγκάζοντο ν' ἀφαιρῶσι δι' ἀντλιῶν τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον, ῥέον ὑπὸ τὴν γῆν, ἐκάλυπτε τὸ ἀνασκαπτόμενον μέρος.

Καὶ ὅμως δὲν ἀπεθαρρύνθησαν οἱ Ἕλληνες ἐργάται, ἀλλ' ἐπιμείναντες κατέβαλον πάσας τὰς δυσκολίας.

Ὁ ὄγκος τοῦ χῶματος, τὸ ὁποῖον ἐξεσκάφη, ἠδύνατο νὰ σχηματίσῃ βουνόν. Καὶ τὸ χῶμα ἐκεῖνο ἐπότισεν ὁ ἰδρῶς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐργατῶν.

Ἄς εἴμεθα λοιπὸν ὑπερήφανοι, διότι ἔχομεν τοιαύτην πατρίδα, ἐπιτελοῦσαν ἔξοχα ἔργα εἰρήνης καὶ προόδου!

Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.—Ἀνταπόδιδε τὴν εὐεργεσίαν δι' εὐεργεσίας.—Ὁ σὺ μισεῖς, ἐτέρῳ μὴ ποιήσης.—Τὸ κακὸν δὲν μένει ἀτιμώρητον.

§ 50. Πῶς τιμωρεῖται ὁ Ἀνδρέας, ὅστις παρήμουςεν εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ.

Τὰ παιδιά μιᾶς συνοικίας συγκεντρώνονται μετὰ τὸ σχολεῖον τὸ ἀπόγευμα καὶ παίζουσι.

Σχηματίζουσι οὐλαμὸν καὶ γυμνάζονται ὡς στρατιῶται, κρατοῦντα ἀντὶ ὅπλου κάλαμον, κλίνοντα δεξιὰ, ἀριστερά, μεταβάλλοντα πρόσωπον, γραμμὴν, βαδίζοντα μὲ παράστημα στρατιωτικὸν καὶ μὲ κανονικὸν βῆμα.

Ὁ μικρὸς ἐκεῖνος στρατὸς ἔχει ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικούς, σημαίαν ἐπὶ καλαμίνου κοντοῦ, τὴν ὁποῖαν φέρει πάντοτε τὸ ὑψηλότερον παιδίον, ὑποστηρίζον αὐτὴν ἐπὶ τῆς καρδίας του. Τὸ θέαμα εἶνε ὡραῖον.

Μεταξὺ τῶν μικρῶν τούτων στρατιωτῶν εἶνε καὶ ὁ δεκάετης Ἀνδρέας.

Οὗτος, δούκις εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἴσταται καὶ βλέπει μετὰ πόθου τὸ ὅπλον, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀνηρητημένον ἄνωθεν τῆς κλίνης.—διότι ὁ πατὴρ τοῦ Ἀνδρέου εἶνε κυνηγός. «Πῶς ἤθελα», σκέπτεται, «νὰ ἔχω ἀληθινὸν καὶ ὄχι καλάμινον ὅπλον! Ἄλλ' ὁ πατὴρ

ἀπηγόρευσε νὰ ἐγγίσωμεν αὐτό. "Ἐπειτα δὰ εἶνε καὶ τόσον ὑψηλὰ κρεμασμένον . . . μήπως δύναμαι καὶ νὰ τὸ φθάσω!".

Μίαν Κυριακὴν, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ μήτηρ καὶ ἡ μεγαλυτέρα αὐτοῦ ἀδελφὴ ἦσαν εἰς τὸ μαγειρεῖον, ὁ Ἀνδρέας εὐρέθη μόνος ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ πατρὸς καὶ εἶχε προσηλώσει τὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ ποθητοῦ ὄπλου.

Εἰς μίαν γωνίαν ἐκουμάτο ἐντὸς λίκνου βρέφος, ὁ μικρὸς αὐτοῦ ἀδελφός.

«Δὲν εἶνε κανεὶς», ἐσκέφθη· «ἄς προσπαθῆσω νὰ καταβιάσω τὸ ὄπλον, νὰ παίξω ὀλίγον, καὶ πάλιν κρεμῶ αὐτό».

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔφθανεν, ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κλίνης κάθισμα καὶ ἀνέβη.

Τὰ δάκτυλα αὐτοῦ μόλις ἤγγιζον τὸ ὄπλον· ἀνωρθώθη ἐπὶ τῶν ποδῶν καὶ κατώρθωσε νὰ καταβιδάσῃ αὐτό.

Ἄλλ' ἦτο βαρὺ καὶ οὔτε ἀσφαλῶς εἶχε δράξῃ αὐτό, οὔτε ἠδύνατο νὰ τὸ κρατήσῃ· καὶ τὸ ὄπλον . . . πίπτει ἐπὶ τοῦ πατώματος!

Κρότος φοβερὸς ἀντήχησεν ἐν τῷ δωματίῳ, τὸ ὅποιον ἐπληρώθη καπνοῦ. Τὸ ὄπλον εἶχεν ἐκπυρσοκροτήσει· τὰ μικρὰ σφαιρίδια ἐνεσφηνώθησαν εἰς τὴν ὀροφὴν, ἄνωθεν τοῦ λίκνου τοῦ βρέφους.

Ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ τρέχουσιν ἔντρομοι. Ὁ Ἀνδρέας ἴστατο ὠχρὸς καὶ τρέμων ἐπὶ τοῦ καθίσματος. Ἡ μήτηρ σπεύδει εἰς τὸ λίκνον· εὐτυχῶς δὲν εἶχε συμβῆ δυστύχημα.

Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐκεῖνην εἰσῆρχετο ὁ πατὴρ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅστις, ἀκούσας τὸν πυροβολισμόν, ὄρμηξ' ἑταραγμένος εἰς τὸ δωμάτιον.

Μόλις είδε τὴν σκηνὴν ἐκείνην, ἐνόησε, τί συμβαίνει. Κρατήσας ὁμως τὴν ὀργὴν αὐτοῦ εἶπε διὰ φωνῆς αὐστηρᾶς :

« Ἀπερίσκεπτε! Ὀλίγον ἔλειψε νὰ γίνῃς φονεὺς· ὀλίγον ἔλειψε νὰ γίνῃς ἄθλιος ! ».

Κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον τοῦ δωματίου ὅλοι πλὴν τοῦ Ἀνδρέου, ὅστις ἀφέθη ἐκεῖ, ἵνα μένων μόνος συναισθανθῆ τὴν κακίην αὐτοῦ πράξιν.

Ἄλλ' ὁ Ἀνδρέας ἦτο ἀπαρηγόρητος· ἔκλαιεν, ὠλόλυζε.

Μετ' ὀλίγον ἡ θύρα ἠνοίχθη ἡσυχῶς καὶ εἰσῆλθεν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ, ἣτις διὰ λόγων μαλακῶν παρηγόρησε τὸν Ἀνδρέαν.

Ἀφοῦ παρῆλθον δύο καὶ πλέον ὥραι, εἰσῆλθεν ὁ πατήρ.

Ὁ Ἀνδρέας τρέχει καί, ῥιφθεὶς εἰς τὴν ἀγκάλην αὐτοῦ, ζητεῖ κλαίων συγγνώμην.

Ὁ πατήρ βεβαιωθεὶς περὶ τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ λέγει ἡπίως :

« Θέλεις, Ἀνδρέα, νὰ γίνῃς στρατιώτης· καὶ ὁμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπέδειξας, ὅτι στερεῖσαι τῆς σπουδαιοτέρας ἀρετῆς τοῦ στρατιώτου, τῆς πειθαρχίας. Ἐνῶ διέταξα νὰ μὴ ἐγγίση κανεὶς τὸ ὄπλον, σὺ παρήκουσας καὶ παρέβης οὕτω τὴν πειθαρχίαν.

» Εἶσαι ἄξιος τιμωρίας μεγάλης, ὁμοίως πρὸς ἐκείνην, διὰ τῆς ὁποίας τιμωροῦσιν ἐν τῷ στρατῷ τοὺς ἀπειθεῖς. Σὲ τιμωρῶ λοιπὸν καὶ ἐγὼ τοιοῦτοτρόπως· ἐπὶ δέκα πέντε ἡμέρας δὲν θὰ λαμβάνῃς μέρος εἰς τὰ στρατιωτικὰ παιγνίδια, τὰ ὁποῖα παίζεις μετὰ τῶν συμμαθητῶν σου. Οὕτω θὰ μάθῃς, ὅτι, ἵνα εἶσαι στρατιώτης, ἔστω καὶ ἐν τῇ παιδιᾷ, ὀφείλεις πρὸ παντὸς νὰ εἶσαι πειθαρχικός ».

§ 51. Διατί ὁ Σωκράτης, καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, δὲν θέλει νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τῆς φυλακῆς.

Ἐκ τῶν ἐνδόξων τέκνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦτο καὶ ὁ Σωκράτης, ὁ σοφώτατος τῶν σοφῶν καὶ ὁ ἠθικώτατος τῶν ἀνθρώπων.

Νέος ἔτι ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἠθικὴν ἀνατροφὴν τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ, συμβουλευῶν καὶ γινόμενος εἰς τούτους παράδειγμα πολίτου πιστοῦ καὶ ἀφωσιωμένου εἰς τοὺς νόμους.

Τρεῖς φορὰς ἐκλήθη νὰ πολεμήσῃ καὶ τὰς τρεῖς φορὰς ἐπολέμησεν ἄτρομος.

Ἄπαξ ἐγένετο βουλευτὴς καὶ μέλος τῆς κυβερνήσεως καὶ ὡς τοιοῦτος ἐκινδύνευσεν ἐν μιᾷ περιπτώσει ν' ἀποθάνῃ χάριν τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου.

Ἄνθρωποι ὅμως μοχθηροί, φθονοῦντες τὴν ἀρετὴν τοῦ Σωκράτους, κατηγορήσαν αὐτὸν ὡς δλέθριον εἰς τὴν κοινωσίαν.

Καὶ εὐρέθησαν δικασταί, οἵτινες κατεδίκασαν τὸν σοφὸν εἰς θάνατον! Ἦτο τότε ὀγδοήκοντα ἑτῶν καὶ πλέον.

Καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ σεβάσμιος γέρων, ἔνθα κατὰ σύμπτωσιν ἔμεινεν ἡμέρας τριάκοντα.

Μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ θανάτου εἰσῆλθεν εἰς τὴν φυλακὴν περιλυπος, πολὺ πρὶν ἐξημερώσῃ, ὁ φίλος αὐτοῦ Κρίτων, ἀνὴρ πλουσιώτατος, ὅστις προέτεινεν εἰς τὸν Σωκράτη νὰ δραπετεύσῃ. Εἶχεν ὁ Κρίτων παρασκευάσει τὰ τῆς φυγῆς μετὰ τέχνης, διαφθείρας καὶ τὸν φύλακα διὰ χρημάτων· ὑπελείπετο δὲ μόνον ἡ συγκατάθεσις τοῦ Σωκράτους.

Ἄλλ' ὁ σοφὸς ὄχι μόνον ἐθεώρησε γελοίαν τὴν πρότα-

σιν, ἀλλὰ καὶ ἄδικον, ἀναγκάσας καὶ αὐτὸν τὸν Κρίτωνα νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ ἀπειθεία εἰς τοὺς νόμους εἶνε ὄλεθρος τῆς κοινωνίας. Ἰδοὺ διὰ τίνων ὑψηλῶν καὶ ὠραίων λόγων ὑπεστήριξε τὴν γνώμην αὐτοῦ:

«Εἰς τοὺς νόμους, φίλε Κρίτων,», εἶπεν, «ὀφείλω τὴν ζωὴν μου· συμφώνως πρὸς τούτους ἐγεννήθην, ἀνετράφην καὶ ἐξεπαιδεύθην· εἶμαι ἐπομένως τέκνον αὐτῶν.

»Καὶ ὅπως τὸ τέκνον ὀφείλει πρὸ παντὸς νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς γονεῖς, οὕτω καὶ ὁ πολίτης ὀφείλει τυφλῆν ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους.

»Εἰπέ μοι: Δικαιοῦνται τὰ τέκνα ν' ἀνταποδίδωσι κακὸν εἰς τοὺς γονεῖς, ἐὰν πάσχωσιν ὑπ' αὐτῶν; ἢ νὰ κτυπῶσιν αὐτούς, ἐὰν κτυπῶνται ὑπ' αὐτῶν; ἢ Ὀχι βεβαίως. Δικαιοῦμαι λοιπὸν καὶ ἐγὼ, τὸ τέκνον τῶν νόμων, ν' ἀνταποδώσω εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ὅ,τι κακὸν αὐτοὶ προξενούσιν εἰς ἐμέ; ἢ Ὀχι.

»Οἱ νόμοι τῆς πατρίδος μὲ κατεδίκασαν εἰς θάνατον· ἐνόμισαν, ὅτι τοῦτο εἶνε δίκαιον. Εἶνε δίκαιον ἐπομένως, ὅπως ἐκεῖνοι θέλουσι ν' ἀφανίσωσιν ἐμέ, ν' ἀφανίσω καὶ ἐγὼ αὐτούς; ἢ Ὅταν τις ἀφανίζῃ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ἀφανίζει τὸ κατὰ δύναμιν αὐτὴν τὴν πατρίδα.

»Μὴ λησμονῶμεν δέ, ὦ Κρίτων, ὅτι ὑπεράνω τοῦ πατρὸς, ὑπεράνω τῆς μητρὸς, ὑπεράνω ὅλων ἐν γένει τῶν προγόνων ἡ Πατρίς εἶνε τὸ πολυτιμότερον, τὸ ἱερώτερον, τὸ ἀγιώτερον ἀγαθόν.

»Καὶ ἐνῶ οἱ νόμοι τῆς πατρίδος μ' ἐγέννησαν, μ' ἀνέθρεψαν, μ' ἐξεπαιδεύσαν καὶ μοὶ ἔδωκαν, ὅπως καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς συμπολίτας μου, ὅσα ἀγαθὰ ἠδύναντο, μὲ ἀφήσαν ἐν τούτοις ἐλεύθερον νὰ ἐκλέξω ἢ νὰ ζῶ ὑπὸ τὴν

προστασίαν αὐτῶν, ἢ, ἂν θέλω, νὰ φύγω εἰς ἄλλην χώραν.

Ἀφοῦ ὅμως ἐγὼ παρέμεινα καὶ ἠγάπησα τόσον πολὺ τὴν χώραν μου, σημαίνει, ὅτι οἱ νόμοι μοὶ ἤρεσκον· ἐπομένως ὀφείλω νὰ ὑπακούω εἰς αὐτούς.

Εἰς τὰς ἀληθείας ταύτας ὁ Κρίτων οὐδὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιέπη καὶ ὠμολόγησεν, ὅτι πᾶς ἐντιμος πολίτης εἶνε δίκαιον νὰ ὑπακούῃ ἀπροφασίστως εἰς τὰς διαταγὰς τῶν νόμων.

Καὶ ὁ Σωκράτης, ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ, τέκνον πιστὸν τῆς Πατρίδος, ἀπέθανε μετ' ὀλίγας ἡμέρας, πῶν τὸ κώνειον, χωρὶς τὰ χεῖλη αὐτοῦ νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον παράπονον!

Τὸ ὄνομα αὐτοῦ θὰ ζῆ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων, ἐφ' ὅσον θὰ λάμπῃ ὁ ἥλιος ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ στερεώματος.

§ 52. Πῶς τιμωρεῖται ὁ ἄπιστος καὶ αἰσχροκερδὴς Πανσανίας.

Μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μεγάλην νίκην τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Πανσανίου, τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης, ἐπλευσεν εἰς Κύπρον, ἐξεδίωξεν ἐκεῖθεν τοὺς Πέρσας καὶ κατόπιν διηυθύνθη εἰς τὸν Ἑλλάσποντον καὶ ἐκυρίευσεν τὸ Βυζάντιον, ἐνθα ἠχμαλώτισεν πλείστους ἐπισήμους Πέρσας.

Παρὰ τούτων ἔμαθεν ὁ Πανσανίας τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς αὐτῆς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν μεγιστάνων καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐπὶ τῶν κατωτέρων.

Αἱ διηγήσεις αὐται διετάραξαν τὴν ἀσθενῆ διάνοιαν τοῦ Πausανίου, ὅστις ἀπεφάσισε χάριν τοῦ ἰδίου συμφέροντος νὰ θυσιάσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Ἐσκέφθη νὰ γίνῃ γαμβρὸς τοῦ Ξέρξου καί, ἀφοῦ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα, νὰ γίνῃ ἀπόλυτος ἄρχων αὐτῆς.

Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἀπέλυσε τινὰς τῶν αἰχμαλώτων, ἰσχυρισθεῖς, ὅτι ἐδραπέτευσαν, καὶ διὰ τούτων ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ξέρξην, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτηε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γάμον καὶ ὑπέσχετο νὰ ὑποτάξῃ εἰς αὐτὸν τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Ξέρξης λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ Πausανίου καὶ ἤρχισε τὰς συνεννοήσεις μετ' αὐτοῦ περὶ ὑποταγῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκτοτε ὁ Πausανίας ἐνεδύετο Περσικὰς στολὰς, ἐξήρχετο ἀκολουθούμενος ὑπὸ Περσῶν δορυφόρων καὶ λησιμονήσας, ὅτι ἦτο στρατηγὸς ἐλευθέρων ἀνδρῶν, προσεφέρετο πρὸς τοὺς συμμάχους ἀποτόμως ὡς σατράπης.

Ἐνεκα τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ ταύτης πολλοὶ ἐκ τῶν συμμάχων ἔφυγον εἰς τὰς πατρίδας των, ἄλλοι δὲ ἐγκατέλιπον αὐτὸν καὶ ἐτάχθησαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων.

Οἱ ἔφοροι τῆς Σπάρτης μαθόντες τὴν διαγωγὴν τοῦ Πausανίου ἀνεκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὴν Σπάρτην, ἵνα ἀπολογηθῇ.

Ἐλθὼν εἰς τὴν Σπάρτην ἀπελογήθη καί, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἐπαρκεῖς κατ' αὐτοῦ ἀποδείξεις, ἠθωώθη.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀθώωσιν δὲν ἠθέλησε νὰ ἠσυχάσῃ, ἀλλ' ἐξηκολούθησε νὰ συνεννοῆται μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, πέμπων πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς διὰ δούλων.

Μία τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐφόρων, οἵτινες ἔσπευσαν νὰ τὸν συλλάβωσιν.

Οὗτος ὁμοως προλαβὼν κατέφυγεν ὡς ἐκέτης εἰς τὸν ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, ἐκ τοῦ ὁποίου δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἐξαγάγωσιν αὐτὸν διὰ τῆς βίας.

Τότε οἱ ἔφοροι ἀφῆρσαν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ καὶ ἐκτίσαν τὴν θύραν αὐτοῦ· οὕτω δ' ὁ Πausanίας ἀπέθανε μετ' ὀλίγον ἐντὸς αὐτοῦ ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης.

Τοσαύτη δ' ἦτο ἡ ἀγανάκτησις πάντων τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τοῦ Πausanίου, ὥστε αὐτὴ ἡ μήτηρ τούτου Θεανῶ ἐθήγηκε τὸν πρῶτον λίθον κατὰ τὴν τοίχισιν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ.

§ 53. Ἡ ἐνδυμασία.

Οἱ ἄνθρωποι ἐκτὸς τῆς τροφῆς καὶ κατοικίας ἔχουσιν ἀνάγκην καὶ ἐνδυμάτων, ὅπως διατηρῶσι τὴν φυσικὴν θερμοκρασίαν τοῦ σώματος αὐτῶν καὶ προφυλάττωσιν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ψύχους, τῶν θερμῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου καὶ ἀπὸ πάσης ἄλλης προσβολῆς τῆς ἀτμοσφαιρας.

Τὰ ὑλικά τὰ χρήσιμα πρὸς κατασκευὴν ἐνδυμάτων προμηθεύονται οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν διαφόρων ζώων καὶ φυτῶν.

Τὰ ἔρια τοῦ προβάτου καὶ τῆς αἰγός, τὴν μέταξαν τοῦ μεταξοσκώληκος, τὰ δέρματα τῶν ζώων καὶ τὰ ὑλικά διαφόρων φυτῶν, οἷον τοῦ βάμβακος, τοῦ λίνου, τῆς καννάβως κατεργάζονται οἱ βιομήχανοι ἐν διαφόροις ἐργοστασίοις, τὰ ὁποῖα καλοῦνται κλωστήρια, ὑφαντήρια, βυρσοδεψεῖα, καὶ παράγουσι ποικίλα ὑφάσματα, ἰδιὰ τῶν ὁποίων οἱ διάφοροι τεχνῖται κατασκευάζουσι πᾶς ἐνδυμασίας τῶν ἀνθρώπων.

Ὅπως τὸ θέρος τὸ ὕδωρ, ἐὰν τεθῆ ἔντὸς πορωδῶν ἀγγείων, γίνεται ψυχρότερον ἕνεκα τῆς ταχείας ἑξατμίσεως τοῦ ὕδατος τοῦ ἐξερχομένου ἐκ τῶν πόρων τοῦ ἀγγείου, οὕτω καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν τὸ θέρος γίνεται δροσερότερον, ἐὰν περιβάλληται ὑπὸ ἐνδυμάτων, τὰ ὁποῖα εὐκολώτατα διαβρέχονται ὑπὸ τοῦ ἰδρωτός καὶ ταχέως στεγνώνουσι. Τοιαῦτα ἐνδύματα εἶναι τὰ μεταξωτά, τὰ λινᾶ καὶ τὰ βαμβακερά.

Τὰ μάλλινα ἐνδύματα καὶ ἐμποτίζονται ὑπὸ τοῦ ἰδρωτός βραδέως καὶ στεγνώνουσι βραδέως, διὰ τοῦτο δὲ εἶνε ἀκατάλληλα διὰ τὸ θέρος.

Τὰ μάλλινα χονδρὰ ἐνδύματα διατηροῦσι τὴν θερμότητα τοῦ σώματος ἡμῶν, διὰ τοῦτο δὲ εἶνε κατάλληλα διὰ τὸν χειμῶνα.

Ἐν καιρῷ θέρους τὰ ἐνδύματα ἐν τοῖς θερμοῖς κλίμασιν, ὁποῖον εἶνε τὸ ἡμέτερον, πρέπει νὰ ἔχῃσι λευκὸν ἢ ἀνοικτὸν χρῶμα, διότι τὸ μέλαν χρῶμα θερμαίνεται εὐκολώτερον ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου.

Τὰ ῥυπαρὰ ἐνδύματα εἶνε λίαν ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγείαν, διότι μεταδίδουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διαφόρους ἀσθενείας. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ φέρωσι πάντοτε καθαρὰ ἐνδύματα, ἰδίως δὲ νὰ φροντίζωσιν, ὅπως ἀλλάσσωσι συχνὰ τὰ ἐσωτερικὰ αὐτῶν ἐνδύματα.

Τὰ ὑποδήματα χρησιμεύουσιν, ὅπως προφυλάττωσι τοὺς πόδας ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὑγρασίας, τοῦ ψύχους, τῆς θερμότητος, τοῦ κονιορτοῦ καὶ ἀπὸ πάσης βλάβης, ἣτις προέρχεται ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους.

Τὰ πολὺ στενὰ ὑποδήματα ἀναπτύσσουσι τύλους ἐπὶ

τῶν δακτύλων καὶ μεταξὺ αὐτῶν, οἵτινες καὶ δριμυτάτους πόρους προξενοῦσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνίοτε εἶνε καὶ ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ, τὰ δὲ πλατέα ἐμποδίζουσι τὴν κίνησιν καὶ προξενοῦσιν ἐκδοράς εἰς αὐτούς. Διὰ τοῦτο τὰ καλὰ ὑποδήματα δὲν πρέπει νὰ εἶνε μήτε στενὰ μήτε εὐρύχωρα καὶ νὰ ἐπιτρέπωσι τὴν φυσικὴν ἀνάπτυξιν τῶν δακτύλων.

Οἱ πόδες πρέπει νὰ πλύνονται συχνά, συχνά δὲ πρέπει νὰ ἀλλάσσονται καὶ τὰ περιπόδια. Ἡ κακοσμία, ἣτις ἀναδίδεται ἐκ τῶν ποδῶν, ἀποδεικνύει ἄνθρωπον ἑυπαρόν, τὸν ὁποῖον ὅλοι ἀποφεύγουσιν.

Ἐκ τῆς ἐνδυμασίας ἐνίοτε διακρίνομεν τὴν πατριδα καὶ τὸ ἐπάγγελμα πολλῶν ἀνθρώπων.

Ὅμοίως ἐξ αὐτῆς διακρίνονται οἱ καθαροὶ καὶ φιλόκαλοι ἄνθρωποι τῶν ἑυπαρῶν καὶ ἀφιλοζάλων.

Ὁ ἀπειθῶν εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν γονέων τιμωρεῖται. — Δὲν πρέπει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ παραβαίνωμεν τοὺς νόμους τῆς πατρίδος.

§ 54. Διὰ τίνων ἄλλων μέσων γίνεται ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ μεταφορά.

Τὰ ταχυδρομεῖα, ὁ τηλέγραφος καὶ τὰ τηλέφωνα.

Ἄλλα μέσα τῆς συγκοινωνίας τῶν ἐξημερωμένων ἀνθρώπων εἶνε τὰ **ταχυδρομεῖα, ὁ τηλέγραφος καὶ τὰ τηλέφωνα.**

Διὰ τῶν **ταχυδρομείων** γίνεται τακτικῶς ἡ ἀποστολὴ τῶν ἐπιστολῶν τῶν κατοίκων χώρας τινὸς πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς αὐτῆς ἢ ἄλλης χώρας. Ὡσαύτως διὰ τῶν ταχυδρομείων ἀποστέλλουσιν οἱ ἄνθρωποι βιβλία, ἐφημερίδας, διάφορα ἐμπορικὰ δείγματα καὶ χρήματα πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους μακρὰν αὐτῶν κατοικοῦντας.

Ὁ **τηλέγραφος** μεταβιβάζει δι' ἐνὸς μεταλλικοῦ σύρματος ἢ καλωδίων ὑποβρυχίων, συνδεομένων μετ' ἠλεκτρικῆς τινος μηχανῆς, ἀπὸ ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον μακρυσμένον τόπον ἀκαριαίως τὰς σκέψεις ἡμῶν δι' ἰδιαιτέρων συμβολικῶν γραμμάτων.

Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἡ τηλεγραφικὴ συγκοινωνία ἐτελειοποιήθη ἔτι μᾶλλον καὶ ἡ συνεννόησις μεταξὺ διαφόρων πόλεων ἀπομακρυσμένων ἀπ' ἀλλήλων ἐπιτυγχάνεται ἄνευ σύρματος ἢ καλωδίων διὰ τοῦ καλουμένου **ἄσυρμάτου τηλεγράφου**, τὸν ὁποῖον ἐφευῖρεν ὁ Ἴταλὸς Μαρκόνης.

Διὰ τοῦ ἄσυρμάτου τηλεγράφου δύνανται τὰ πλοῖα πλέοντα ἐν τῷ Ὠκεανῷ νὰ συνεννοῶνται πρὸς ἄλλα πλοῖα μακρὰν αὐτῶν πλέοντα ἢ καὶ πρὸς πόλεις λίαν ἀπομακρυσμένας ἀπ' αὐτῶν.

Τελευταῖον δὲ κατώρθωσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ συνεννοῶνται πρὸς ἀλλήλους ἀπ' εὐθείας καὶ διὰ ζώσης φωνῆς εἰς λίαν ἀπομακρυσμένας ἀποστάσεις διὰ τῆς ἐφευρέσεως ὄργάνου τινός, τὸ ὁποῖον καλεῖται **τηλέφωνον**.

Καὶ τηλεγραφικὰ μὲν γραφεῖα ὑπάρχουσι σήμερον ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι τῆς πατρίδος ἡμῶν, τηλεφωνικὰ δὲ εἷς τινὰς πόλεις καὶ εἷς πολλὰ χωρία, τὰ ὁποῖα ἐστεροῦντο τηλεγραφικῆς συγκοινωνίας.

Διὰ τῶν ταχυδρομείων, τῶν τηλεγραφείων καὶ τῶν τηλεφωνείων κατορθώθη νὰ ἐπικοινωνῶσι τακτικῶς πρὸς ἀλλήλους οἱ πεπολιτισμένοι λαοί, νὰ ἀνταλλάσσωσι τὰς σκέψεις αὐτῶν, νὰ ἐξυπηρετῶσι τὰς ἀνάγκας των καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ προάγωνται εἰς τὸν πολιτισμόν.

§ 55. Πῶς συνεφιλιώθη ὁ Ἄριστείδης πρὸς τὰ κατοικίδια ζῶα.

Ὁ Ἄριστείδης, υἱὸς ἀγρονόμου, δσάκις ἐπιστρέφει ἐκ τοῦ σχολείου, τaráσσει δλόκληρον τὴν ἔπαυλιν.

Ἄλλοτε μὲν λακτίζει τὸν πιστὸν φύλακα, τὸν κύνα· δύνασαι τότε νὰ ἴδῃς τὸ ἀγαθὸν ζῷον, μετὰ πόσον κατηφοῦς βλέμματος προσβλέπει τὸν ἄσπλαγχνον παῖδα καὶ πῶς ἀπομακρυνόμενον γογγύζει! Ἄλλοτε δέ, κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα κάλαμον, καταδιώκει τρέχων τὰς ὄρνιθας· καὶ αἱ δυστυχεῖς φεύγουσι δρομαίως κακκάζουσαι· νομίζεις, ὅτι ἰέραξ εἰσέπεσεν εἰς τὴν αὐλήν.

Καὶ τότε κατὰ τὸν δρόμον αὐτῶν ἢ μὲν γαλῆ ἀνορθώνει τὴν βράχιν, ἐτοίμη ν' ἀμυνθῆ, ὁ δὲ ἡμίονος λακτίζει καὶ ἢ αἰξ κερατίζει!

Ὁ Ἄριστείδης εἶνε τύραννος τῆς ἐπαύλεως. Καὶ ὅμως παραπονεῖται, διότι τὰ ζῶα δεικνύονται πρὸς αὐτὸν κακά.

«Μὴ παραπονεῖσαι, Ἄριστείδη,» εἶπεν ὁ πατήρ μίαν ἡμέραν. «Ἐὰν ἐφέρεσο πρὸς τὰ ζῶα μετὰ γλυκύτητος, δὲν θὰ ἐδεικνυον δυσαρέσκεια πρὸς σέ· θὰ σὲ ἠγάπων καὶ θὰ εἶσθε καλοὶ φίλοι».

«Ποῖοι θὰ μὲ ἠγάπων, πατέρα;».

«Τὰ ζῶα τῆς αὐλῆς μας, Ἄριστείδη».

«Καὶ μὲ τὰ ζῶα νὰ γίνω φίλος;».

«Διατί ὅχι;», ἀπήντησεν ὁ πατήρ.

«Τότε καὶ νὰ μὴ τὰ κτυπῶ;».

«Θεὸς φυλάξοι! Μήπως κτυπᾷ κανεὶς τοὺς φίλους του; Ὁ Θεὸς, παιδί μου, ἔθηκε τὰ ἀγαθὰ ταῦτα πλάσματα μεταξὺ ἡμῶν ὡς φίλους. Καὶ οἱ φίλοι οὗτοι εἶνε πολύτιμοι, διότι ὑπηρετοῦσιν ἡμᾶς μετ' ἀφοσιώσεως. Εἶνε καὶ ἀγαθοὶ φίλοι, διότι ἀγαπῶσιν ἡμᾶς ἐκ καρδίας. Εἶνε, παιδί μου, οὕτω πως πεπλασμένα, ὥστε ν' ἀγαπῶσι τὸν ἄνθρωπον, μετὰ τοῦ ὁποίου συζῶσιν, ἀρκεῖ νὰ φέρεται κανεὶς πρὸς αὐτὰ πρᾶος».

Καὶ ὁ πατήρ ὠδήγησεν εἰς τὴν αὐλὴν τὸν Ἄριστείδην, ἀφοῦ ἔθηκεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀραβόσιτον.

«Ῥίψον εἰς τὰς ὄρνιθας», εἶπε, «τροφὴν· βλέπεις, πῶς πλησιάζουσιν ἄφοβοι; Ἄπλωσον εἰς τὴν χεῖρά σου καρπὸν ἰδοὺ τρώγουσιν ἀπ' αὐτῆς. Αἱ ὄρνιθες ἐγένοντο πλέον φίλοι σου, Ἄριστείδη, ἀρκεῖ νὰ ἐξακολουθῆς νὰ φέρεσαι πάντοτε πρὸς αὐτὰς πρᾶος.

»Θώπευσον τώρα τὴν αἶγα. Δέχεται, βλέπεις, εὐγνωμόνως τὰς θωπείας σου καὶ σ' ἀκολουθεῖ.

»Εἰπέ μαλακὸν τινα λόγον εἰς τὴν ἀγελάδα· σὲ προσβλέπει ἡσύχως καὶ προσμένει νὰ θωπεύσῃς αὐτήν· ἐγένεσθε πλέον φίλοι.

»Κάλεσον τὸν κύνα· ἰδοὺ, σείει τὴν οὐράν, δεικνύων οὕτω τὴν χαρὰν αὐτοῦ, διότι ἐγένεσθε φίλοι. Θώπευσον αὐτόν· σὲ ἀγαπᾷ πλέον».

Ὁ Ἄριστείδης ἐδοκίμαζε χαρὰν διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὰ ζῶα, τὰ πλάσματα ταῦτα τοῦ Θεοῦ. Ἐφέρετο ἕκτοτε

γλυκὺς πρὸς αὐτά, τὰ ὁποῖα οὕτως ἀνταπέδιδον τὴν ἀγά-
πην. Καὶ τότε ἦτο εὐτυχής.

§ 56. Τὰ ζῶα.

Ποτὲ δὲν θὰ πειράξω
τὰ ζῶα τὰ καϊμένα·
μὴ τάχα ἴσάν ἐμένα
κ' ἐκεῖνα δὲν ποιοῦν ;

Θὰ τὰ χαϊδέω πάντα,
προσιάτης των θὰ γίνω,
ποτὲ δὲν θὰ τ' ἀφήνω
ἴς τοὺς δρόμους νὰ πεινοῦν.

Ἄν δὲν ἴμιλοῦν κ' ἐκεῖνα
κι' ὁ λόγος ἂν τοὺς λείπη,
μήπως δὲν νοιώθουν λύπη,
δὲν νοιώθουν καὶ χαρά ;

Μήπως καρδιά δὲν ἔχουν
ἴς τὰ σιγήθη των κρουμένη,
ποῦ τὴ χαρὰ προσμένει
κι' ἀγάπη λαχταρᾷ ;

Ἄκομη κι' ὅταν βλέπω,
 πῶς τὰ παιδεύουν ἄλλοι,
 ἐγὼ θὰ τρέχω πάλι
 μὲ θάρρος σταθερό,

Θὰ προσπαθῶ μὲ χάρδια
 τὸν πόνον των νὰ ῥιάνω
 κι', ὅ,τι ἔμπορῶ, θὰ κάνω
 νὰ τὰ παρηγορῶ.

§ 57. Τὸ πρόβατον.

Τὸ ἡμερον πρόβατον εἶνε διαδεδομένον πανταχοῦ τῆς γῆς, ζῆ δὲ κατ' ἀγέλας. Πολλὰ πρόβατα τρεφόμενα ὁμοῦ ἀποτελοῦσι *ποιμνην* ἢ *ποιμνιον*.

Τὸ μικρὸν τοῦ προβάτου καλεῖται *ἀμνός*. Ὁ ἄρσεν ἀμνός ἀύξηθεις καλεῖται *κριὸς* καὶ ὁ θῆλυς *ἀμνάς*. Ὁ κριὸς φέρει κέρατα, ἡ δὲ ἀμνάς σπανίως φέρει τοιαῦτα, μικρὰ καὶ ἀτροφικά.

Τὸ πρόβατον ζῆ δέκα ἕως δεκαπέντε ἔτη. Ἡ ἀμνάς ἀπὸ τοῦ δευτέρου μέχρι τοῦ ὀγδόου ἔτους ἐγκυμονεῖ ἐπὶ πέντε μῆνας καὶ τίκει ἕνα ἢ δύο ἀμνοῦς, σπανιώτατα δὲ καὶ περισσοτέρους.

Τὸ πρόβατον εἶναι χρησιμώτατον εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι παρέχει εἰς αὐτὸν τὸ παχύτατον καὶ θρεπτικώτατον γάλα του, τὸ νοστιμώτατον κρέας του, τὸ πολύτιμον ἔριόν του, τὸ δέρμα του καὶ τὴν πρὸς λίπανσιν τῶν ἀγρῶν ἀρίστην κόπρον του.

Καὶ τῶν προβάτων ὑπάρχουσι διάφοροι γενεαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκάστη παρέχει εἰς ἡμᾶς ἰδιαιτέραν ὠφέλειαν.

Ἡ ἐγγώριος ἢ βλαχικὴ γενεὰ δίδει εἰς ἡμᾶς γάλα καὶ κρέας νοστιμώτατα καὶ θρεπτικώτατα.

Ἡ γενεὰ αὕτη ἔχει μικρὸν ἀνάστημα, ἀσκεπὲς πρόσωπον, λευκὸν ἢ μέλαν μετὰ κηλίδων μελαινῶν ἢ ἐρυθρῶν, μακρὰν οὐρὰν καὶ χονδρὸν καὶ μακρὸν ἔριον.

Ἐν τισὶ νήσοις τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ὡς λ. γ. ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐν Σκοπέλῳ, ἡ γενεὰ αὕτη ἔχει ἀνάστημα πολὺ μεγαλύτερον καὶ ἔριον βραχύτερον, λεπτὸν καὶ οὐλον.

Ἀλλὰ διὰ νὰ παρέχωσιν ὅλας αὐτὰς τὰς ὠφελείας τὰ πρόβατα πρέπει νὰ περιποιώμεθα αὐτὰ πολὺ.

Τὸ πρόβατον δὲν ἀντέχει εἰς τὸ ὑπερβολικὸν ψύχος καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ζέστην.

Κατὰ τὸ θέρος καὶ ἐν γένει τὰς θερμὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους φέρεται διὰ τοῦτο εἰς τὴν βοσκὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν νύκτα.

Οἱ ποιμένες, εἰάν δὲν ὑπάρχωσι πλησίον τῆς βοσκῆς δένδρα, κατασκευάζουσι ὑπόστεγα, ἵνα κατὰ τὰς πρὸ μεσημβρίας καὶ μετὰ μεσημβρίαν θερμὰς ὥρας τῆς ἡμέρας διαμένωσιν ἐν αὐτοῖς τὰ πρόβατα αὐτῶν ὑπὸ τὴν σκιάν.

Κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα, ἵνα προφυλάττωσι τὰ πρόβατα ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους, κατασκευάζουσι μάνδρας εἰς μέρος ἐπικλινὲς καὶ πρὸς νότον ἐστραμμένον πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ψυχροῦ βορρᾶ.

Τὸ ἔδαφος τῆς μάνδρας πρέπει νὰ ἐπιστρώνηται μὲ

κλάδους δένδρων πρὸς προφύλαξιν τῶν κτηνῶν ἀπὸ τῆς ὑγρασίας.

Τὸ πρόβατον τρέφεται ἐκ τῆς φυσικῆς γλωρᾶς πόας τῶν λειμῶνων. Ἐκτρέφεται δὲ παρ' ἡμῖν νομαδικῶς, δηλαδή τὸν μὲν χειμῶνα εἰς χειμερινοὺς τόπους, τὸ δὲ θέρος εἰς ὄρεινούς.

Παρ' ἡμῖν ἡ ἐκτροφή τῶν προβάτων ἐκτελεῖται ἐπιμελέστερον πάσης ἄλλης κτηνοτροφίας. Γίνεται δὲ αὕτη ἢ ἐν σμικρῷ ὑπὸ τῶν γεωργῶν πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν οἰκογενειακῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, ἢ εἰς μεγαλυτέραν κλίμακα διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν ποιμνίων διαφόρων ποιμένων εἰς ἓν μέγα ποίμνιον καλούμενον τσελιγκᾶτον. Τέλειον τοιοῦτον περιλαμβάνει δύο ἕως τέσσαρας χιλιάδας προβάτων ἢ αἰγοπροβάτων.

Οἱ λειμῶνες, ἐντὸς τῶν ὁποίων βόσκεται τὸ ποίμνιον, διαιροῦνται ὑπὸ τῶν ποιμένων εἰς διάφορα τμήματα, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ μὲν ἔχουσιν ἀφθονον γλωρὰν πόαν, τινὰ δὲ ὀλιγωτέραν καὶ ἄλλα ἐλαχίστην.

Εἰς τὰ τμήματα δὲ ταῦτα κατανέμονται τὰ πρόβατα ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν. Οὕτως οἱ μὲν πρώτοι ἀμνοὶ ὀδηγοῦνται μετὰ τῶν μητέρων τῶν εἰς τὸ ἄριστον τμῆμα τοῦ λειμῶνος, ἵνα τρεφόμενοι ἀφθόνως παχυνθῶσι ταχύτερον καὶ πωληθῶσιν εἰς καλὰς τιμὰς πρὸς τοὺς κρεοπώλας. Εἰς τὸ ἀμέσως κατώτερον τμῆμα τοῦ λειμῶνος ὀδηγοῦνται οἱ ὄψιμοι ἀμνοί, ἵνα καὶ οὗτοι παχυνθῶσι καὶ πωληθῶσι βραδύτερον τῶν πρώτων. Τέλος εἰς τὰ πτωχότερα τμήματα τοῦ λειμῶνος ὀδηγοῦνται τὰ πρόβατα τὰ προωρισμένα δι' αὔξησιν τοῦ

ποιμνίου, ἦτοι αἱ ἀμνάδες μετὰ τῶν μητέρων των καὶ τὰ στεῖρα.

Ἡ κουρά τῶν προβάτων εἰς μὲν τὰ πεδινὰ μέρη γίνεται κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος, εἰς δὲ τὰ ὄρεινά κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου συνήθως.

Τὸ πρόβατον ὑπόκειται εἰς πολλὰς ἀσθενείας καὶ ἰδία εἰς τὴν νόσον εὐλογίαν.

§ 58. Τί ἔπαθον οἱ κάτοικοι ἐνὸς χωρίου, οἱ ὅποιοι δὲν ἠγάπων τὰ πτηνὰ καὶ τὰ δένδρα.

Μικρὸν τι χωρίον ἔκειτο ἐν μέσῳ εὐύδρου καὶ εὐηγέμου πεδιάδος.

Ἡ τερπνὴ αὕτη πεδιάς ἦτο πλήρης καρποφόρων δένδρων καὶ ἐν μέσῳ τούτων ἦσαν ἀραιῶς ἐκτισμέναι αἱ κομφαὶ καὶ λευκαὶ οἰκίαι τῶν κατοίκων.

Πρὸς βορρᾶν τοῦ μικροῦ χωρίου καὶ εἰς ἀπόστασιν τετάρτου τῆς ὥρας ἀπ' αὐτοῦ ἔκειτο μικρὸν δάσος καὶ πλησίον αὐτοῦ γήλοφος τις κατάφυτος ἐξ ἀγρίων δένδρων.

Τὰ καρποφόρα δένδρα καὶ ἔτερπον καὶ ὠφέλουν πολὺ τοὺς κατοίκους, διότι κατὰ μὲν τὸ ἔαρ ἦνθον μὲ πολλήν χάριν καὶ ἐπλήρουν εὐωδίας πᾶσαν τὴν πεδιάδα, κατὰ δὲ τὸ θέρος οἱ κλάδοι αὐτῶν ἔβριθον πολλῶν καὶ εὐχύμων καὶ γλυκέων καρπῶν.

Οἱ καρποὶ οὗτοι ἦσαν περιζήτητοι ὑπὸ τῶν πέριξ χωρίων καὶ ἐκ τῆς πωλήσεως τούτων οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τοῦ μικροῦ χωρίου ἐκέρδιζον πολλὰ χρήματα.

Τὴν τέρψιν τῶν κατοίκων ἐπηύξανον κατὰ τὴν ἀνοιξιν

καὶ τὰ διάφορα ὀδρικά πτηνά, τὰ ὁποῖα πετώντα ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον ἔφαλλον τὰ γλυκύτατα ἄσματά των. Οἱ κάτοικοι ἐπομένως τοῦ χωρίου τούτου ἦσαν εὐτυχεῖς.

Κακὰ τινὰ παιδιὰ, εἴτε διότι ἐνόμιζον, ὅτι τὰ μικρὰ πτηνὰ τρώγουσι τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων, εἴτε διότι εὕρισκον τέρψιν εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν πτηνῶν, ἀνερχομένων εἰς τὰ δένδρα, ἔκλεπτον τὰ ὡὰ αὐτῶν καὶ κατέστρεφον τὰς φωλεὰς των.

Δὲν ἐγνώριζον τὰ ἀνόητα παιδιὰ, ὅτι τὰ πτηνὰ τρέφονται διὰ τῶν ἐντόμων, ἅτινα καταστρέφουσι τὰ δένδρα καὶ ἐπομένως πολὺ ὠφελοῦνται τὰ δένδρα ὑπὸ τῶν πτηνῶν.

Τὰ ἀσύνητα ταῦτα παιδιὰ ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλα παιδιὰ τοῦ χωρίου καὶ οὕτω κατέστρεψαν σχεδὸν πάσας τὰς φωλεὰς τῶν πτηνῶν καὶ πανταχοῦ κατεδίωκον αὐτὰ ἀνηλεῶς.

Οἱ μικροὶ ψάλται τῶν δασῶν φοβηθέντες δὲν ἐπανῆλθον πλέον κατὰ τὴν ἐπομένην ἀνοιξιν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔπειτα ἐβασίλευεν ἡσυχία μονότονος, τὴν ὁποίαν δὲν διέκοπτον πλέον διὰ τῶν θελκτικῶν αὐτῶν ἁσμάτων ὁ σπίνος, ἡ ἀηδὼν, ὁ κόσσυφος καὶ τὰ λοιπὰ ὀδρικά πτηνά.

Ἄλλ' ἡ ζημία, ἣτις ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀνόητων παιδίων εἰς τὸ χωρίον, ἦτο πολὺ μεγαλυτέρα. Αἱ βλαβεραὶ κάμπαι τῶν δένδρων, τὰς ὁποίας πρότερον ἔτρωγον τὰ πτηνά, ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ κατέτρωγον τὰ δένδρα.

Ἦδη κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τὰ πλεῖστα δένδρα ἦσαν φαλακρὰ κατὰ τὴν ἀνοιξιν ὅπως καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα, δὲν παρήγον πλέον τοὺς εὐχύμους ἐκείνους καρποὺς, οἱ κάτοικοι διὰ τοῦτο δὲν ἦσαν εὐτυχεῖς καὶ τὰ κακὰ παιδιὰ δὲν εἶχον πλέον καρποὺς νὰ τρώγωσιν.

Οἱ πτωχότεροι κάτοικοι τοῦ μικροῦ χωρίου μετὰ τὴν

ἀποξήρανσιν τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, ἐπειδὴ δὲν ἠδύ-
ναντο ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ὀλίγων ἀγρῶν τῶν νὰ πο-
ρίζωνται τὸν ἄρτον τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἐσκέφθησαν
νὰ μεταβάλωσι τὸ ὠραῖον δάσος τοῦ χωρίου εἰς ἀγρούς.

Ἦρχισαν λοιπὸν νὰ κόπτωσι τὰ διάφορα δένδρα αὐτοῦ
καὶ νὰ θέτωσι πῦρ ὑπ' αὐτὰ πρὸς καθαρισμόν τοῦ ἐδάφους.

Τὸ παράδειγμα τούτων ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι καὶ ἐντὸς
ὀλίγων ἐτῶν τὸ δάσος κατεστράφη παντελῶς.

Ἄλλ' ἢ χαρὰ τῶν κατοίκων, ὅτι διὰ τῆς καταστροφῆς
τοῦ δάσους ἀπέκτησαν γονίμους γαίας, ὑπήρξε πρόσκαιρος,
διότι αἱ βραχθαῖαι βροχαὶ παρέσυρον τὸ γονιμοποιῶν τὰς
γαίας φυτόχωμα καὶ διηυλάκωσαν αὐτὰς διὰ πολλῶν βα-
θειῶν καὶ ἀκανόνιστων αὐλάκων, τὸ δὲ ὀρμητικὸν βρεῦμα
τοῦ παραρρέοντος χειμάρρου κατέστρεψε πολλοὺς κήπους
καὶ τινὰς οἰκίας, αἵτινες ἔκειντο παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ.

Ἐπ' ἴσης ἐν καιρῷ θέρους ὁ καύσων ἦτο ἀνυπόφορος ἐν
τῷ χωρίῳ, τὰ ὕδατα αὐτοῦ ἠλαττώθησαν καὶ ἀπὸ ψυχρῶν
μετεβλήθησαν εἰς θερμά, ἐστερήθησαν δὲ καὶ τὰ ποιμνία
τῆς προσφιλοῦς αὐτῶν κατοικίας, τὴν ὁποίαν εὑρίσκον
ἄλλοτε κατὰ τὸ θέρος ὑπὸ τὰ σκιερὰ δένδρα.

Τώρα πλέον ἐνόησαν οἱ ἀνόητοι κάτοικοι τοῦ χωρίου
τὴν ὠφέλειαν τοῦ δάσους, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά!

§ 59. Πῶς γίνεται ἡ σπορὰ τῶν ἀγρῶν.

Ἐπειδὴ ἡ ἐπιτυχία τῆς σπορᾶς ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα
μέρος καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ σπόρου, τὸν ὁποῖον θὰ
σπείρῃ ὁ γεωργός, πρέπει ὁ σπόρος νὰ εἶνε ἐκλεκτός,

δηλαδή ὄριμος μὲ κόκκους ὀγκώδεις, ἀκεραίους καὶ βαρεῖς.

Διὰ τοῦτο οἱ εὐφρεῖς γεωργοὶ μετὰ τὸν ἀλωνισμόν τοῦ σίτου ἐκλέγουσι μέρος τι αὐτοῦ τὸ ἄριστον διὰ τὴν σποράν.

Αἱ σποραὶ πρέπει νὰ γίνωνται εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν. Αἱ μὲν πρώϊμοι σποραὶ τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος τῶν πεδινῶν χωρῶν πρέπει νὰ γίνωνται ὀλίγον τι βραδύτερον τῶν ὄρεινῶν, αἱ δὲ ὄψιμοι, δηλαδή αἱ σποραὶ τοῦ ἔαρος, πολὺ ἐνωρίτερον τῶν ὄρεινῶν, ἵνα βλαστήσωσι τὰ φυτὰ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μεγάλων καυμάτων.

Αἱ σποραὶ ἐν γένει τῶν ἀγρῶν δὲν πρέπει νὰ γίνονται εἰς ἡμέρας πολὺ θερμάς, ἀνεμώδεις καὶ ψυχράς.

Ἡ σπορὰ τῶν ἀγρῶν γίνεται διὰ τῆς χειρὸς ὡς ἐξῆς : Λαμβάνομεν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸν σπόρον, κλείομεν ἔλαφρῶς αὐτὴν μὲ ἡμιανοίκτους τοὺς δακτύλους καὶ ἔπειτα τινάσσομεν αὐτὴν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, ἀφήνοντες συνάμα νὰ ἐκφεύγη μικρὰ τις ποσότης σπόρου, ἥτις νὰ διασκορπίζεται εἰς τὸ ἔδαφος κανονικῶς. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς σπορᾶς ἀπαιτεῖ ἐκγύμνασιν καὶ καλεῖται σπορὰ εἰς τὰ **πεταχτά**.

Μετὰ τὴν βλάστησιν καὶ κατὰ τὴν πρῶοδον τῆς ἀναπτύξεως τῶν μικρῶν φυτῶν καὶ τῶν πρώϊμων καὶ τῶν ὀψίμων σπαρτῶν φύονται μεταξὺ αὐτῶν καὶ τινὰ ἄγρια χόρτα, τὰ ὁποῖα, ἐὰν μείνωσιν ἐπὶ πολὺ, ὄχι μόνον ἀφαιροῦσι τὴν τροφήν τῶν σπαρτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀποπνίγουσι καὶ ἀποξηραίνουσιν αὐτά, ὅταν ἀξηθῶσιν.

Ὁ φρόνιμος γεωργὸς πρέπει νὰ ἐκρίζωνη ταχέως καὶ

ταῦτα ὡς καὶ τὰ καχεκτικὰ φυτὰ μερῶν τινῶν τοῦ ἀγροῦ, ὅπου ἢ ὄψιμος σπορὰ ἐγένετο πυκνότερα τοῦ δέοντος.

Τὰ ἄγρια χόρτα εἰς μὲν τὰ πρώϊμα σπαρτὰ ἐκρῖζονται διὰ τῆς χειρὸς ἢ τοῦ δρεπάνου καὶ ἡ ἐργασία αὕτη καλεῖται **βοτάνισμα**, εἰς δὲ τὰ ὄψιμα διὰ μικρᾶς σκαπάνης καὶ ἡ ἐργασία αὕτη καλεῖται **σκάλισμα**.

Ἐκτὸς τούτων τὰ φυτὰ, διὰ νὰ ἀλξηθῶσι καὶ διατηρηθῶσιν ὑγιᾶ μέχρι τῆς ὀριμάσεως αὐτῶν, ἔχουσιν ἀνάγκην κατὰ τὰς θερμοῦς ἡμέρας τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ θέρους καὶ ὕδατος, διότι ἄλλως μαραίνονται καὶ δὲν καρποφοροῦσι.

Τὸ ἄριστον ὕδωρ διὰ τὰ φυτὰ εἶνε τὸ τῆς βροχῆς, ἀλλ' ὅταν δὲν βρέξη ἢ βρέξη εἰς ἐποχὴν ἀκατάλληλον διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν σπαρτῶν, εἶνε ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιῶμεν πρὸς ποτισμὸν αὐτῶν τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν, καὶ τῶν πηγῶν, ὅπου τοῦτο εἶνε δυνατὸν. Ὁ ποτισμὸς τῶν ἀγρῶν τὸ μὲν θέρος πρέπει νὰ γίνηται κατὰ τὴν νύκτα, ἵνα μὴ ἀπορροφᾶται τὸ ὕδωρ ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου, ἐν καιρῷ δὲ χειμῶνος μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου.

§ 60. Πῶς γίνεται ἡ συγκομιδὴ τῶν δημητριακῶν καρπῶν.

Ὅταν οἱ στάχυες κитρινίσωσιν, εἶνε ὄριμοι. Τότε οἱ γεωργοὶ θερίζουσιν αὐτούς.

Ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν οἱ γεωργοὶ θερίζουσι τοὺς ὀρί-

μους καρπούς τῶν ἀγρῶν αὐτῶν μὲ τὸ μικρὸν ἢ μέγα δρέπανον.

Ἐν ἄλλαις χώραις ὁμοῦς ὁ θερισμὸς γίνεται διὰ **θεριστικῶν μηχανῶν** ἱπποκινήτων ἢ ἀτμοκινήτων. Ἐπειδὴ δ' αὐταὶ εἶνε πολὺ δαπανηραί, προμηθεύονται αὐτὰς μόνον οἱ πλούσιοι καὶ μεγάλοι γαιοκτῆμονες καὶ θερίζουσι τοὺς ἐκτεταμένους ἀγρούς αὐτῶν.

Οἱ μικροὶ γαιοκτῆμονες δύνανται πολλοὶ ὁμοῦ συνεταιριζόμενοι νὰ ἀγοράσωσι μίαν καλὴν θεριστικὴν μηχανήν, διὰ τῆς ὁποίας νὰ θερίζωσι πάντας τοὺς ἀγρούς αὐτῶν.

Ὁ θερισμὸς δὲ τῶν ἀγρῶν διὰ τῶν μηχανῶν τούτων εἶναι πολὺ οἰκονομικώτερος καὶ ταχύτερος ἢ ὁ διὰ τῆς χειρὸς.

Οἱ θερισταὶ πολλάκις, διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ ὥριμασις τοῦ θερισθέντος φυτοῦ καὶ ἀποξηρανθῇ ἐντελῶς ὁ καρπός, πρέπει νὰ ἀπλώνωσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τὰ θερισθέντα φυτὰ ἐπὶ τῆς θερισθείσης ἐπιφανείας τοῦ ἀγροῦ κατὰ σειρὰς εὐθυγράμμους καὶ μὲ τὰς κεφαλὰς τῶν σταχύων πάντοτε πρὸς τὰ ἄνω.

Μετὰ τὴν τελείαν ἀποξήρανσιν δένουσιν εἰς δέματα τὰ θερισθέντα φυτὰ καὶ μεταφέρουσι ταῦτα εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀλωνίου, ὅπου τοποθετοῦσιν αὐτὰ κυκλικῶς μὲ τοὺς στάχους πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἀποτελοῦσιν οὕτω μεγάλους σωρούς, τὰς **θημωνιάς**.

Οἱ καρποὶ τῶν σιτηρῶν ἀποχωρίζονται ἀπὸ τοῦ ἐπικαρπίου αὐτῶν διὰ τοῦ ἀλωνισμοῦ.

Πρὸς τοῦτο πρέπει πρῶτον νὰ καθαρισθῇ καλῶς τὸ ἀλώνιον καὶ νὰ ἐπιχρισθῇ διὰ βοείας κόπρου.

Ἄφ' οὗ δὲ στεγνώσῃ καλῶς, τοποθετοῦνται τὰ δεξιὰ πέραξ ξυλίνου στύλου κατακορύφου, εὐρισκομένου ἐν τῷ μέσῳ ἀκριβῶς τοῦ ἄλωνιου.

Μετὰ τοῦτο εὐθὺς ἄρχεται ὁ ἄλωνισμός, ὅστις παρ' ἡμῖν ἐκτελεῖται δι' ἄλωνιστῆρος συρομένου ὑπὸ βοῶν ἢ ἡμιόνων πέραξ τοῦ κατακορύφου στύλου ἢ δι' ἵππων συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλους καὶ διωκομένων ὀπισθεν, διὰ τὰ τρέχουσι κυκλικῶς πέραξ τοῦ στύλου καὶ τριβῶσι τοὺς καρπούς.

Μετὰ τὸν ἄλωνισμόν πρέπει εὐθὺς νὰ γίνηται ἡ λίκιμησις, ἣτοι ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ καρποῦ ἀπὸ τῶν ἀχύρων. Ἡ λίκιμησις γίνεται, εὐθὺς ὡς πνεύσῃ κατάλληλος ἄνεμος.

Τότε οἱ γεωργοὶ ἀναρρίπτουσι διὰ τοῦ **δικράνου** τοὺς πεπατημένους σωρούς. Τὸ ἄχυρον φέρεται τότε ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ ἀνέμου εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ἄλωνιου, σωρεύεται δὲ ἐν τῷ μέσῳ ὁ καρπός.

Οἱ ἀνωτέρω ἐκτεθέντες τρόποι τοῦ ἄλωνισμοῦ δὲν εἶνε καλοί, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν εἶνε λίαν βραδεῖς καὶ λίαν κοπιώδεις, διότι γίνονται εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν μεγαλύτερων κυνικῶν καυμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶνε πολυδάπανοι, διότι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἄνθρωποι καὶ ζῶα ἐνασχολοῦνται πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἄλωνισμοῦ. Ἐκτὸς δὲ τούτου κατὰ τὸν ἄλωνισμόν κομματιάζονται καὶ οἱ καρποὶ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων καὶ ἀναμιγνύονται μὲ χόματα, πέτρας καὶ ἄλλας ξένας οὐσίας.

Διὰ τοῦτο ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπάρχουσιν ἐν χρήσει πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης διάφορα συστήματα **ἄλωνιστικῶν** μηχανῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἄνευ μεγάλης δαπά-

νης ἐκτελοῦνται πᾶσαι αἱ ἐργασίαι τοῦ ἀλωνισμοῦ καὶ χωρίζεται ὁ σίτος κατὰ ποιότητας.

Παρ' ἡμῖν τοιαῦται μηχαναὶ λειτουργοῦσιν ἀπὸ τινος χρόνου ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Φθιώτιδι εἰς πλεῖστα κτήματα πλουσίων γαιοκτημόνων.

Ἄγάπα τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά.—Εἶνε οἱ κάλλιστοι ἡμῶν φίλοι.

§ 61. Πόσῃν ἐμπιστοσύνην εἶχεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἰς τὸν ἰατρὸν αὐτοῦ Φίλιππον.

Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος πολεμῶν κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν ἐν Ἀσίᾳ εὗρισκετο ἐν τῇ Κιλικίᾳ, ἠσθένησεν ἡμέραν τινά· εἶχε λουσθῆ καθιδρῶς εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Κύδνου καὶ δι' αὐτὸ κατελήφθη ὑπὸ πυρετοῦ.

Εὐθὺς ἐκάλεσε τὸν στενὸν φίλον καὶ ἀγαπητὸν ἰατρὸν αὐτοῦ Φίλιππον.

Ὁ ἰατρὸς προσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως καὶ ἐξήτασεν αὐτὸν μετὰ προσοχῆς.

Ἄφου δὲ διέγνωσε τὴν νόσον αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν του, ἵνα παρασκευάσῃ τὸ κατάλληλον πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου φάρμακον.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐκομίσθη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστολή, γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Παρμενίωνος, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνέγνωσεν ὁ βασιλεὺς ταῦτα:

«Προφυλάττω, βασιλεῦ, ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ σου Φιλίππου, διότι οὗτος λαβῶν χρήματα παρὰ τοῦ Δαρείου ἔχει σκοπὸν

νά σέ φονεύσῃ σήμερον, θέσας δηλητήριον ἐντός τοῦ φαρμάκου».

Ἀκριβῶς δέ, ὅτε εἶχε τελειώσει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπέστρεψε καὶ ὁ Φίλιππος.

Ὁ βασιλεὺς μετὰ μειδιάματος ἐνεχείρισε τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἱατρόν, συγχρόνως δὲ θαρραλέως παρέλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ ποτήριον καὶ ἔπιε τὸ φάρμακον, τὸ ὅποιον εἶχε παρασκευάσει.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπίστευε μᾶλλον εἰς τὴν δεδοκιμασμένην ἀρετὴν τοῦ ἱατροῦ ἢ εἰς τὴν διαβολὴν τοῦ ἐπιστολογράφου.

§ 62. Ποῖον ὕδωρ πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα εἰς τὰς διαφόρους ἡμῶν ἀνάγκας.

Ὁ Θεὸς ἀπεταμίευσε τὸ ὕδωρ ἐν τῇ γῆ ἀφθονώτατον. Εἶνε στοιχεῖον ἀπαραίτητον διὰ τὴν ζωὴν καὶ χρησιμώτατον εἰς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅσῳ μεγαλυτέραν χρῆσιν ὕδατος κάμνει μία κοινω- νία, τόσῳ καθαρωτέρα εἶνε καὶ τόσῳ σταθερώτερον ἐξασφαλίζεται ἡ ὑγεία αὐτῆς.

Τὸ ὕδωρ εἴτε χρησιμοποιοῦμεν αὐτὸ πρὸς πόσιν, εἴτε πρὸς παρασκευὴν φαγητῶν, εἴτε πρὸς πλύσιν φορεμάτων, ἀγγείων, σκευῶν, ἐπίπλων, πρέπει νὰ εἶνε ἀπολύτως καθαρόν.

Τὸ πόσιμον ὕδωρ πρέπει νὰ εἶνε ἄοσμον, ἄχρουν, διαφανές, μετρίως ψυχρὸν καὶ νὰ ἔχη γεῦσιν ἀναψυκτικὴν.

Τὸ πηγαῖον ὕδωρ εἶνε διαυγές, δροσερὸν καὶ κατάλληλον πρὸς πόσιν.

Ὑδωρ ἀκάθαρτον, πινόμενον, προξενεῖ σοβαρωτάτας ἀσθενείας.

Τὸ βρόχινον ὕδωρ εἶνε κατάλληλον πρὸς πλύσιν. Ὅπου κατ' ἀνάγκην πίνεται, ἄς συλλέγηται ἐντὸς δεξαμενῶν καθαρωτάτων καὶ ἄς διατηρῆται πάντοτε διαυγές.

Τὸ ὕδωρ τῶν φρεάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἶνε κακῶς κατασκευασμένα ἢ μένουσιν ἀκάλυπτα ἢ στεροῦνται χεῖλους ἢ ἔχουσιν ὀπὰς ἢ ῥωγμάς, ὅταν πίνηται, προξενεῖ σοβαρὰς ἀσθενείας.

Τὸ ὕδωρ τῶν φρεάτων εἶνε πόσιμον, ὅταν ταῦτα κατασκευάζονται καλῶς καὶ διατηρῶνται καθαρά.

Τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν, ἰδίᾳ τῶν ῥεόντων πλησίον πόλεως, εἶνε διὰ πολλοὺς λόγους ἀκάθαρτον. Τότε γίνεται πόσιμον, ὅταν καθαρισθῇ.

Τὰ λιμνάζοντα ὕδατα εἶνε σεσηπῶτα. Ὅταν πίνονται, προξενοῦσιν ἀφεύκτως σοβαρωτάτας νόσους καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον.

Ὑποπτον ὕδωρ γίνεται ἀβλαβές, ἐὰν πρότερον βρασθῇ ἐπὶ πέντε λεπτά. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ βράζωμεν τὸ ὕδωρ ἐν καιρῷ ἐπιδημίας.

Μὴ πίνετε τὸ ὕδωρ ψυχρὸν, ὅταν εἴσθε ἰδρωμένοι· νὰ εἴσθε βέβαιοι, ὅτι θ' ἀσθενήσητε σοβαρῶς καὶ πολὺ πιθανὸν εἶνε ἡ νόσος αὕτη νὰ καταλήξῃ εἰς θάνατον.

§ 63. Τὰ λουτρά.

Οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἦσαν ὁ καθαρότατος λαὸς τοῦ κόσμου. Αὐτοὶ ἐδίδαξαν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς λαοὺς τὴν καθαριότητα.

Ἐλούοντο πάντες ἀνεξαιρέτως, πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες.

Βασίλισσαι καὶ βασιλέων θυγατέρες ἐλούοντο παρὰ τὰς καταφύτους ἐκ ῥοδοδάφνης ὄχθας τῶν ποταμῶν.

Οἱ πρόγονοι ἠγάπων τὴν θάλασσαν περισσότερον ἡμῶν. Εἰς τὰ δροσερὰ αὐτῆς κύματα ἐκαθαρίζοντο καὶ ἐσκληραγωγοῦντο.

Καὶ σύ, παιδίον, ἂν θέλῃς νὰ διατηρήσῃς τὸ σῶμα ὑγιές, ἀγάπα τὴν θάλασσαν. Ἡ γαλανὴ αὐτῆς ἔκτασις θὰ τέρπῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ ὁ δροσερὸς ἀῆρ θὰ ἐξογκῶνῃ τοὺς πνεύμονάς σου.

Ἄλλὰ μὴ περιμένης μόνον τὸ θέρος, διὰ νὰ λουστῇς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ καθαρίσῃς ὅλον τὸ σῶμά σου Ἄγάπα τὸ ὕδωρ καὶ κατὰ τὸν λοιπὸν χρόνον.

Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος τοῦλάχιστον καθάριζε ὅλον τὸ σῶμα.

Πλῦνε δηλαδὴ αὐτὸ δι' ἀφθόνου ὕδατος καὶ σάπωνος καὶ σπόγγιζε ἔπειτα ταχέως καὶ τελείως.

Οὕτως ἀφαιρεῖς τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ δέρματος, ἐκφράσσεις τοὺς πόρους αὐτοῦ καὶ καθιστᾷς τοῦτο ἱκανὸν ν' ἀναπνέῃ.

Τὸ δέρμα, ὅταν πλύνῃται συχνὰ δι' ὕδατος, προφυλάσσει τὸ σῶμα ἀπὸ τῶν ποικίλων μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαιρας, ἀπὸ τῶν διαφόρων ἐκ ψύξεως νόσων καὶ ἐξασφαλίζει σταθερῶς τὴν ὑγείαν.

Τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποίου πλύνομεν τὰς χεῖρας, τὸ πρόσωπον, τὸ στόμα, τὴν κεφαλὴν καὶ ὄλον ἐν γένει τὸ σῶμα, πρέπει νὰ εἶνε καθαρῶτατον ἄλλως εἶνε κίνδυνος νὰ μολυνθῶμεν ἐκ διαφόρων νοσημάτων, ἐνίοτε σοβαρωτάτων.

Μάθε νὰ κολυμβᾷς ἐν τῷ λουτρῷ. Ἡ κολύμβησις εἶνε ἀσκησις ὠφελιμοτάτη. Ὁ κολυμβῶν κινεῖ ἰσχυρῶς καὶ διὰ τοῦτο δυναμώνει ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος, εἰσπνέει περισσότερον καὶ δὲν κρυώνει ἐκ τοῦ λουτροῦ.

Μὴ φοβεῖσαι τὴν θάλασσαν, ἂν καὶ φαίνεται φοβερά· δὲν πνίγει τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν φοβῆται, δύναται νὰ ἐπιπλέῃ σταθερῶς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὅσας ὥρας θέλει.

Ὅταν πέσης πρηνῆς εἰς τὴν θάλασσαν, κράτει τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ καὶ ἀνάπνεε βαθέως. Οὕτως εἰσπνέεις ἀφθονον ἀέρα καὶ καθίστασαι ἐλαφρότερος τοῦ ὕδατος. Δὲν βυθίζεσαι τότε ποτέ. Διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν συγχρόνως ὄθει τὸ σῶμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ ἰδοῦ, ἔμαθες νὰ κολυμβᾷς.

Μὴ τρομάζῃς· τοῦτο εἶνε τὸ μυστικὸν τῆς κολυμβητικῆς τέχνης. Ὁ τρόμος σὲ κάμνει νὰ κινήσης ἀτάκτως τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, νὰ στρέψῃς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ σῶμα. Καὶ τότε κινδυνεύεις νὰ καταβυθίσῃς τὴν κεφαλὴν καὶ ἀντὶ ἀέρος νὰ ῥοφήσῃς εἰς τοὺς πνεύμονας ὕδωρ. Τότε θὰ πνιγῆς ἀφεύκτως.

§ 64. Ὑδατα ἰαματικὰ καὶ θερμαὶ πηγαί.

Εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Πατρίδος ὑπάρχουσι πηγαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναβλύζουσιν ὕδατα ψυχρὰ ἢ θερμά, πικρὰ ἢ ὑπόξυνα, ὑφάλμυρα ἢ ἀφρώδη. Τὰ ὕδατα

ταῦτα ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύωσι πολλὰ νοσήματα τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ αἱ πηγαὶ αὐτῶν λέγονται *ιαματικά*.

Τὰ ἱαματικά ταῦτα ὕδατα εἶνε βρόχινα, καταπίπτουσι δὲ πρότερον εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς διὰ τῶν σχισμῶν ἢ καταπίνονται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους.

Εἰς τὰ βάθη ἐκεῖνα ἔνεκα τῆς θερμότητος, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς φλογεραῦς μάξης τῆς γῆς, θερμαίνονται καὶ θερμὰ κυκλοφοροῦσι δι' ἄλλων ὑπογείων μερῶν.

Κατὰ τὴν διάβασιν αὐτῶν προσλαμβάνουσι μεταλλικὰ στοιχεῖα καὶ οὕτως ἀνερχόμενα μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἀναβλύζουσι.

Τὸ μέρος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀναβλύζει θερμὸν ὕδωρ, λέγεται *θερμὴ πηγὴ*.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ θερμοὶ τινες πηγαί, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ, ὅταν ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μεταβάλλεται εἰς ἀτμοὺς αἰφνιδίως· οἱ ἀτμοὶ δ' ἐκεῖνοι ἐκτινάσσονται μεθ' ὀρμῆς εἰς ὕψος μέγα.

Ἱαματικά ὕδατα ὑπάρχουσιν εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Τοιαῦτα εἶνε τὰ τῆς Αἰδηψοῦ, τῆς Ὑπάτης, τῶν Μεθάνων, τοῦ Λουτρακίου, τῆς Κυλλήνης, τῆς Κύθνου καὶ ἄλλα.

Εἰς αὐτὰ μεταβαίνουσι κατ' ἔτος πλεῖστοι ἄνθρωποι καὶ θεραπεύονται ἐκ πολλῶν ἀσθενειῶν, ὡς ῥευματισμῶν καὶ ἄλλων.

§ 65. Τὸ θερμόμετρον.

«Μὲ ὀνομάζουσι *θερμόμετρον*. Εἶμαι μικρὸς λεπτὸς σωλὴν ὑάλινος, προσκεκολλημένος ἐπὶ μικροῦ σα-

νιδίου μετὰ τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ κάτω. Διότι ἔχω καὶ κεφαλὴν, σφαιρικὴν μάλιστα. Οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζουσιν αὐτὴν σφαιρανῶς ἀδιάφορον!

»Διὰ τοῦ λεπτοῦ μου σώματος μόνον μία θριξ δύναται νὰ διέλθῃ.

»Καὶ ὅμως ἔχουσι πληρώσει αὐτὸ ὑδραργύρου· δηλαδὴ ἔχουσι δηλητηριάσει αὐτό· διότι ὁ ὑδράργυρος εἶνε ὄξυ δηλητήριον.

»Μὴ φοβεῖσαι ὅμως· δὲν δηλητηριάζομαι, ἀλλ' οὔτε καὶ δηλητηριάζω. Τούναντίον, εἶμαι ἀμνησικάκον, εἶμαι μάλιστα εὐεργετικώτατον· διότι εἶμαι ὁ ἀχώριστος φίλος τῶν ἐπιστημῶν.

»Ἐννοεῖς λοιπὸν τὴν ἀξίαν μου; Ἐχὼ τὴν ιδιότητα νὰ *μετρῶ τὴν θερμότητα* διαφόρων πραγμάτων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ἀέρος.

»Ἄν θέλῃς νὰ μὲ συμβουλευθῆς, μικρὸν παιδίον, πλησίασον ἐδῶ εἰς τὸν τοῖχον, ἔνθα μ' ἔχουσιν ἀναρτήσει· θὰ σοὶ εἶπω ἀσφαλῶς, πόσων βαθμῶν θερμοῦς ἢ ψυχρὸς εἶνε ὁ ἀήρ ἐντὸς τοῦ δωματίου σου.

»Ἡ γλῶσσά μου εἶνε οἱ ἀριθμοί, οἱ γεγραμμένοι ἀμφοτέρωθεν τῆς σανίδος. Οὗτοι δεικνύουσι τοὺς *βαθμοὺς τῆς θερμότητος*.

»Παρατήρησόν με καλῶς. Ὅταν εἶνε ζέστη, ἀναβαίνει ἡ *ὑδραργυρική μου στήλη*· διότι ἡ θερμότης αὐξάνει ἢ—καλύτερον—*διαστέλλει* τὸν ὄγκον τοῦ ὑδραργύρου. Ὅσφ περισσοτέρᾳ ζέσθῃ εἶνε, τόσον ἀναβαίνει.

Ὅταν φθάσῃ εἰς τοὺς 30 βαθμούς, ἰδρώνεις, μικρόν μου παιδίον· ἐὰν φθάσῃ εἰς τοὺς 45, δὲν δύνασαι ν' ἀναπνεύσῃς.

»Ὅταν εἶνε ψῦχος, καταβαίνει, διότι σμικρύνεται ἤ—καλύτερον—*συστέλλεται* ὁ ὄγκος τοῦ ὑδραργύρου. Ὅσῳ περισσότερον ψῦχος εἶνε, τόσον καταβαίνει, διότι τόσῳ περισσότερον συστέλλεται ὁ ὑδράργυρος. Ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ μηδέν, παγώνουσι τὰ ὕδατα καὶ γίνονται κρύσταλλοι· παγώνουσι καὶ τὰ ὄπτά σου καὶ ἡ ῥίς σου καὶ αἱ μικραὶ σου χεῖρες.

»Θές τὸν δάκτυλόν σου εἰς τὴν σφαιρᾶν μου· ἀλλὰ πρόσεχε, μὴ με θραύσῃς. Βλέπεις, πῶς ἀναβαίνει ἡ ὑδραργυρική μου στήλη; Αἰσθάνομαι θερμότητα μεγαλυτέραν. Ἄφες με τώρα. Νά! Ἡ στήλη μου καταβαίνει ἔπαυσε νὰ ἐνεργῇ ἐπ' ἐμοῦ ἢ θερμότης σου.

»Ἴσως δὲν γνωρίζεις, τίνα πολύτιμον ὑπηρεσίαν σοὶ παρέχω. Ὅταν ἀσθενήσῃς, ἐγὼ λέγω εἰς τὸν ἰατρόν σου ἀσφαλῶς, πόσον πυρετὸν ἔχεις. Βλέπεις, πόσον καλὸς φίλος εἶμαι ;».

§ 66. *Τί κακὸν προξενοῦσιν οἱ ἀνωφελεῖς κώνωπες καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπ' αὐτῶν.*

Ἐντὸς ὕδατος στασίμου δυνατὸν νὰ ἴδητε κάποτε μέλανας σκώληκας. Οὗτοι προέρχονται ἐξ ὠαρίων. Οἱ μέλανες σκώληκες θὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς *κώνωπας*.

Τόσον μέγα πλῆθος κωνώπων κατ' ἔτος γεννᾶται, ὥστε αὐτοὶ ἀποτελοῦσι τὴν κυριώτεραν τροφήν πολλῶν

πτηνῶν, νυκτερίδων, ἐντόμων καὶ μερικῶν μάλιστα χθύων.

Ἐπάρχουσι δύο εἶδη κωνώπων, οἱ **κοινοὶ** καὶ οἱ **ἀνωφελεῖς**.

Ὁ κώνωψ, ὅστις καθήμενος τηρεῖ τὸ σῶμα παράλληλον πρὸς τὸ ἀντικείμενον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κάθεται, εἶνε ὁ **κοινός**.

Ὁ κώνωψ, ὅστις καθήμενος τηρεῖ τὸ σῶμα κάθετον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, εἶνε ὁ **ἀνωφελής**.

Οἱ κώνωπες τίκτουσι τὰ φάρια αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας στασίμου ὕδατος, οἱ μὲν κοινοὶ καὶ ἐπὶ ἀκαθάρτου, οἱ δὲ ἀνωφελεῖς σταθερῶς ἐπὶ καθαροῦ, περιέχοντος βλάστησιν, εἴτε ἐντὸς πίθων, λάκκων, σκαφῶν, δεξαμενῶν, εἴτε καὶ ἐντὸς ἄλλου παρομοίου μέρους, μάλιστα δὲ ἐντὸς τῶν μικρῶν συλλογῶν τοῦ ὕδατος, αἵτινες εὐρίσκονται εἰς τοὺς χειμάρρους ἢ σχηματίζονται ἐκ τῶν θυμακίων καὶ τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ῥέει ἐκ τῶν κρηνῶν τῶν χωρίων.

Πᾶσα συλλογὴ ὕδατος, καὶ ἡ σμικροτάτη ἀκόμη, περιέχουσα κώνωπας ἀνωφελεῖς καλεῖται **ἔλος**.

Οἱ ἄρρενες κώνωπες διατρέφονται διὰ τοῦ μέλιτος τῶν ἀνθέων. Οἱ θήλειαι ὅμως ἔχουσιν ἀνάγκη τοῦ αἵματος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῴων, διὰ νὰ διατραφῶσιν.

Ὁ θήλυς ἀνωφελής εἶνε λοιπὸν αἰμοβόρον ζωύφιον. Νύσσει τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ βυζάνει τὸ αἷμα· τότε δὲ μεταδίδει εἰς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ μικρόβιον, τὸ ὁποῖον γεννᾷ **τοὺς ἐλειογενεῖς πυρετούς**.

Τὸ μικρόβιον ὅμως αὐτὸ δὲν γεννᾶται ἐντὸς τοῦ σώματος τοῦ κώνωπος τούτου, ἀλλὰ παραλαμβάνεται ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ αἵματος ἀνθρώπων, οἵτινες πάσχουσιν ἐκ τῆς νόσου ταύτης.

Ἐντὸς τῆς οἰκίας οἱ ἀνωφελεῖς κώνωπες κάθηνται ὄχι ἐπὶ λευκῆς ἐπιφανείας, ἀλλ' ἐπὶ παντὸς ἀντικειμένου χρώματος σκοτεινοῦ.

Ἐκεῖθεν τὴν νύκτα θὰ ἐπιπέσωσιν, ἵνα ῥοφήσωσιν αἷμα· τὴν νύκτα λοιπὸν θὰ μεταδώσωσι τὸ ἐλῶδες μικρόβιον.

Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς μολύνσεως τὸ μικρόβιον τοῦτο ἔχει πολλαπλασιασθῆ καταπληκτικῶς ἐντὸς τοῦ αἵματος ἡμῶν. Ἀπὸ τότε ἀρχίζομεν νὰ πυρέσωμεν. Ὁ πυρετὸς ἐκεῖνος εἶνε ὁ *ἐλειογενής*.

Οἱ ἐλειογενεῖς πυρετοὶ εἶνε συμφορὰ τῆς Πατρίδος! Τὸ πέμπτον τῶν Ἑλλήνων ἀσθενοῦμεν ἐξ αὐτῶν κατ' ἔτος.

Ἐκ τῶν ἀσθενούντων ἐξ ἐλειογενῶν πυρετῶν ἀποθνήσκουσι πλεῖστοι. Ὁ πληθυσμὸς ἡμῶν ἐλαττώνεται κατ' ἔτος κατὰ δύο χιλιάδας.

Ἀλλὰ καὶ οἱ σφζόμενοι ἐξασθενοῦμεν, γινόμεθα ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν, πτωχότεροι τὴν περιουσίαν καὶ ἡ πρόοδος ἡμῶν σταματᾷ.

Ἄς πολεμήσωμεν τὸν ὀλέθριον τοῦτον ἐχθρόν, τὸ ἐλῶδες παράσιτον. Ἄς ἐξολοθρεύσωμεν τὸν φορέα αὐτοῦ, τὸν ἀνωφελῆ κώνωπα.

Ὁ ἀγὼν δὲν εἶνε δύσκολος καὶ ἡ νίκη εἶνε πολυτιμωτάτη.

Διὰ τῆς ἀποξηράνσεως τῶν ἐλῶν θ' ἀφανίσωμεν τοὺς ἀνωφελεῖς.

Ἐὰς ἀποξηραίνωμεν τὰς μικρὰς συλλογὰς τοῦ στασίμου ὕδατος· χῶμα καὶ λίθοι ἀρκοῦσι πρὸς τοῦτο.

Ἐπὶ μεγαλυτέρας συλλογῆς ὕδατος ἄς χύνωμεν πετρέλαιον ἢ ἔλαιον.

Καὶ οἱ σκώληκες τῶν ἀνωφελῶν πνίγονται καὶ τὰ φάρια δὲν ἀποτίθενται πλέον αὐτοῦ.

Τὴν νύκτα πρέπει νὰ κοιμώμεθα ἐντὸς κλίνης, περικαλυπτομένης διὰ κωνωπείου.

Πρὸ παντὸς ὁμως ἄς κάμνωμεν χρῆσιν κινίνης, ὄχι μόνον διὰ νὰ θεραπευθῶμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τοῦ πυρετοῦ.

Τὸ κράτος ἐφρόντισε νὰ προμηθεύῃ κινίνην ἀρίστης ποιότητος, ἀνόθευτον καὶ πολὺ εὐθηνῆν.

Παρασκευάζεται ὑπὸ μορφὴν σακχαροπῆκτων καὶ πωλεῖται ἐντὸς μικρῶν σωληναρίων, τὰ ὅποια εἶνε περιτυλιγμένα μὲ συντόμους καὶ ἀκριβεῖς ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως αὐτῆς.

Ἐὰς συμμορφωθῶμεν λοιπὸν ἀκριβῶς πρὸς ταύτας καὶ ἄς ἠξεύρωμεν, ὅτι εἶνε πολὺ συμφερότερον νὰ προφυλαττώμεθα ἀπὸ τῶν πυρετῶν παρὰ νὰ ἀναμένωμεν, ἕως ὅτου προσβληθῶμεν ὑπ' αὐτῶν, διὰ νὰ τοὺς θεραπεύσωμεν κατόπιν.

Ἐχε ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς δεδοκιμασμένους φίλους.
— Κάκιστον ἢ ἀπιστία.

§ 67. Τί ἀρνεῖται εἰς μικρὸς βοσκὸς εἰς ἓνα πλούσιον, διὰ νὰ μὴ φύγη ἀπὸ τὴν πατρίδα του.

Μικρὸς τις βοσκὸς εἶχε χάσει μίαν ἀμνάδα, τὴν ὁποίαν ἐζήτει ἐντὸς πυκνοῦ δάσους τοῦ ὄρους.

Ἐκεῖ, ὑπὸ τινα θάμνον, συνήντησεν ἄνθρωπον κατάκοπον καὶ μόλις ἀναπνέοντα :

«Βοσκέ,», εἶπεν ὁ ἄνθρωπος, «ἀποθνήσκω ἐκ τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης. Χθὲς ἦλθον εἰς τὸ ἄγριον τοῦτο ὄρος νὰ κυνηγήσω· ἀλλὰ περιεπλανήθην καὶ διῆλθον τὴν νύκτα εἰς τὸ δάσος».

Ὁ βοσκὸς ἔδωκεν ἐκ τοῦ σάκκου αὐτοῦ ἄρτον καὶ τυρὸν εἰς τὸν κυνηγόν.

«Φάγε», εἶπε, «καὶ ἔλα νὰ σ' ὀδηγήσω εἰς παλαιὰν δρυῶν, ἀπὸ τοῦ κορμοῦ τῆς ὁποίας ἀναβλύζει πάντοτε ὕδωρ».

Ἀφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος ἔφαγε καὶ ἔπιεν, ἠκολούθησε τὸν βοσκὸν ἔξω τοῦ δάσους.

«Ἀγαπητόν μου παιδίον,», εἶπε τότε, «μοῦ ἔσωσας τὴν ζωὴν· μίαν ὥραν ἂν ἔμενον ἀκόμη ἐκεῖ, θ' ἀπέθνησκον. Θέλω νὰ σοῦ δείξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Ἀκολουθεῖ με εἰς τὴν πόλιν· εἶμαι πλούσιος καὶ θὰ σὲ μεταχειρισθῶ ὡς υἱόν μου».

«Ὅχι,», ἀπήντησε τὸ παιδίον, «δὲν θὰ σ' ἀκολουθήσω εἰς τὴν πόλιν. Ἐχω πατέρα καὶ μητέρα πτωχοὺς, τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ. Καὶ βασιλεὺς ἂν ἦσο, δὲν ἤθελον ἀφήσει αὐτοὺς διὰ σέ!».

«Ἄλλά,», εἶπεν ὁ κυνηγός, «κατοικεῖς ἐδῶ ἐντὸς ἀθλίας καλύβης, ἐσκεπασμένης διὰ καλάμης· ἐγὼ διαμένω ἐντὸς μαρμαρίνου ἀνακτόρου, τὸ ὁποῖον περιβάλλουσιν ὑψηλοὶ

στύλοι· θά πίνης ἐντὸς κρυσταλλίνων ποτηρίων καὶ θά τρώγης πολυτελῆ φαγητὰ ἐντὸς ἀργυρῶν πινακίων».

Τὸ παιδίον ἀπήντησεν :

«Ἡ μικρὰ ἡμῶν κατοικία δὲν εἶνε τόσο ἀθλία, ὅσον νομίζεις· περιβάλλουσιν αὐτὴν ἀντὶ στύλων ἀναδενδράδες καὶ κάρπιμα δένδρα. Πίνομεν διαυγέστατον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἀντλοῦμεν ἐκ πηγῆς πλησίον κειμένης· ἐκ τῆς ἐργασίας ἡμῶν κερδίζομεν ἀπλῆν, ἀλλ' ἀρκοῦσαν τροφήν. Εἰς τὴν οἰκίαν ἡμῶν οὔτε ἀργυρος, βέβαια, οὔτε κρύσταλλος, οὔτε μάρμαρον ὑπάρχει· ἀλλ' ὅμως ἔχομεν ἄφθονα ἄνθη».

Ὁ κυνηγὸς προσέθηκεν :

«Ἐλα, παιδίον μου, μετ' ἐμοῦ. Καὶ εἰς τὴν πόλιν ἔχομεν ἄνθη καὶ δένδρα. Εἰς ἐξοχὸν κήπον, τὸν ὁποῖον ἔχω, θά εὔρης δενδροστοιχίας πυκνάς καὶ εὐθείας, ἀνθῶνα μετὰ τῶν πολυτιμοτέρων φυτῶν· ἐν μέσῳ τοῦ κήπου ὑπάρχει πίδαξ μεγαλοπρεπῆς, ὅμοιον τοῦ ὁποῖου δὲν εἶδες ποτέ. Ἀνατινάσσεται κατὰ δεσμίδας τὸ ὕδωρ καὶ καταπίπτει ἀφρώδες ἐντὸς λεκάνης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου».

«Ζῶμεν εὐτυχεῖς εἰς τὰ δάση ἡμῶν», εἶπε τὸ παιδίον· «ἡ σκιά τῶν δασῶν εἶνε τερπνὴ καὶ δὲν εἶνε κατωτέρα τῆς σκιάς τῶν ἐξόχων δενδροστοιχιῶν σου. Οἱ πράσινοι ἡμῶν λειμῶνες εἶνε κατάστικτοι ἐκ μυριάδων ἀνθέων. Πέριξ ὠσαύτως τῆς μικρᾶς ἡμῶν κατοικίας ὑπάρχουσιν ἄνθη, ῥόδα, ἴα καὶ κρίνα· ἢ νομίζεις, ὅτι τοῦ κήπου οἱ πίδακες εἶνε τόσο τερπνοί, ὅσον τῶν δασῶν αἱ πηγαί; Δὲν εἶνε εὐμορφοί, ὅταν ἀναπηδῶσιν ἐκ τῶν κοιλωμάτων τῶν βράχων ἢ ὅταν καταπίπτωσιν ἐκ τῆς κορυφῆς τῶν λόφων καὶ ὡς νήματα σύρωνται ἐπὶ τῶν ἠγθισμένων κοιλιάδων;».

«Ἄγνοεῖς, παιδίον μου, τί ἀρνεῖσαι», εἶπεν ὁ κυνηγός. «Εἰς

τὴν πόλιν ὑπάρχουσι σχολεῖα περίφημα, ὅπου θὰ μάθῃς παντὸς εἶδους ἐπιστήμας. Ὑπάρχουσι θέατρα, ὅπου ὠραῖα μουσικὰ τεμάχια θὰ μαγεύωσι τὰ ὦτά σου. Ὑπάρχουσιν αἰθουσαι πλούσιαι, ὅπου θὰ συχνάζῃς εἰς λαμπρὰς ἑορτάς».

«Ὅχι,», ἀπεκρίθη τὸ παιδίον, «δὲν θὰ σ' ἀκολουθήσω εἰς τὴν πόλιν. Εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου μου μανθάνω πολλὰ καὶ ὠραῖα πράγματα. Δὲν θέλω νὰ μάθω ἄλλα.

»Ψάλλουσιν οἱ μουσικοὶ σας γλυκύτερον τῆς ἀηδόνας καὶ τοῦ κορυδαλοῦ;

»Ἄλλ' ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἑορτάς. Ἐκάστην Κυριακὴν μεταβαίνομεν εὐτυχεῖς ἐν οἰκογενεῖᾳ καὶ καθήμεθα ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου παρὰ τὴν ὄχθην κελαρύζοντος ὕδατος.

»Ἡ ἀδελφή μου τότε ψάλλει καὶ ἐγὼ διὰ τοῦ αὐλοῦ μου συνοδεύω τὸ ἄσμα αὐτῆς. Τὰ ἄσματα ἡμῶν ἀντηχοῦσι μακρὰν καὶ ἐπαναλαμβάνει αὐτὰ ἡ γῆχώ.

»Ὅχι! Δὲν θὰ ἔλθω μετὰ σοῦ εἰς τὴν πόλιν!».

Ὁ κυνηγὸς παρήτησε πλέον τὴν σκέψιν νὰ ὀδηγήσῃ τὸ παιδίον εἰς τὴν πόλιν.

«Τί θὰ σοῦ δώσω λοιπόν,», εἶπεν, «ἵνα σοῦ δεῖξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου; Λάβε τὸ βαλλάντιον τοῦτο· εἶνε πλήρες χρυσοῦ».

«Δὲν πρέπει νὰ λάβω τὸ βαλλάντιόν σου· εἶμεθα πτωχοί, ἀλλ' οὐδενὸς στερούμεθα.

»Ἐὰν δεχθῶ τὰ χρήματα ταῦτα, θὰ πωλήσω τὴν μικρὰν εὐκολίαν, τὴν ὁποίαν ἠδυνήθην νὰ σοὶ προσφέρω.

»Ἄλλ' αὐτὸ εἶνε κακόν· ἡ μήτηρ μου θὰ με ἐπιπλήξῃ, ἐὰν τὸ κάμω· μ' ἔχει διδάξει νὰ εἶμαι φιλόφρων πρὸς πάντας, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς δύσκολον θέσιν, καὶ νὰ εἶμαι τριοῦτος ἄνευ συμφέροντος».

«Τί νά σοι δώσω λοιπόν, ἀγαπητὸν παιδίον; Πρέπει νά ἔχῃς κάτι τι παρ' ἐμοῦ· ἄλλως θὰ με λυπήσῃς».

«Λοιπὸν δός μοι τὸ μικρὸν ἐκεῖνο δοχεῖον, τὸ ὁποῖον κρέμαται ἀριστερόθεν τῆς ὀσφύος σου· εἶνε, νομίζω, ἐπ' αὐτοῦ κεχαραγμένοι κύνες καταδιώκοντες δορκάδα».

Ἔδωκε τότε ὁ κυνηγὸς τὸ δοχεῖον καὶ ὁ νεαρὸς βοσκὸς ἀπῆλθε πηδῶν ἐκ χαράς, ὅπως τὸ πρόβατον, ὅταν σκιρτᾷ.

§ 68. Ποία πρέπει νά εἶνε ἡ κατοικία ἡμῶν.

Οἱ πεπολιτισμένοι ἄνθρωποι, διὰ νά προφυλάξωσι τὴν ὑγείαν αὐτῶν καὶ νά ἀναπτύξωσι μὲ ἄνεσιν τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν, ἔχουσιν ἀνάγκην ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ μονίμου διαμονῆς. Ἡ μόνιμος αὕτη διαμονὴ τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἡ **κατοικία**.

Ἐν τῇ κατοικίᾳ αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι ἀποταμιεύουσι καὶ παρασκευάζουσι τὰς τροφάς των, φυλάττουσι τὰ ἐνδύματα καὶ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὸν βίον αὐτῶν πράγματα. Ὅμοίως ἡ κατοικία προφυλάσσει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν βροχῶν, τοῦ καύσωνος καὶ ἀπὸ τῶν κατοικοιῶν ζῴων καὶ ἀνθρώπων.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι τὸν περισσότερον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῶν διέρχονται συνήθως ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἶνε ἀνάγκη νά φροντίζωσι πολὺ, ὥστε νά μὴ παρέχεται βλάβη τις εἰς τὴν ὑγείαν αὐτῶν ἐκ τῆς κατοικίας. Τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς κατασκευῆς οἰκιῶν ὑγιεινῶν.

Οἰκία τις, διὰ νά εἶνε ὑγιεινὴ, πρέπει νά εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ μέρους ὑψηλοῦ καὶ εὐαέρου. Ὡσαύτως τὰ δωμάτια καὶ ἰδίως οἱ κοιτῶνες αὐτῆς πρέπει νά εἶνε

εὐρύχωρα καὶ ὑψηλά, ἵνα περιλαμβάνωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ἀέρα.

Ὁ ἀήρ τῶν δωματίων καὶ ἰδίως τῶν κοιτῶνων μολύνεται καὶ καθίσταται ἀκατάλληλος πρὸς ἀναπνοὴν ἰδίως ἐκ τῆς ἀναμίξεως αὐτοῦ μετὰ μεγάλης ποσότητος ἀνθρακικοῦ ὀξέος, τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται ἐκ τοῦ σώματος ἡμῶν διὰ τῆς ἐκπνοῆς.

Ὡσαύτως ὁμως μολύνεται ἐκ τῆς δυσοσμίας, ἣτις προέρχεται ἐκ τῆς ῥυπαρίας τοῦ δέρματος καὶ τῶν ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων τῶν ἀνθρώπων, ἀκόμη δὲ ἐκ τῶν προϊόντων τῆς καύσεως διαφόρων φωτιστικῶν ὑλῶν, οἷον κηροῦ, ἀνθράκων, πετρελαίου κτλ.

Διὰ τοῦτο εἶνε λίαν ἀνθυγιεινὸν νὰ κοιμῶνται πολλοὶ ἄνθρωποι ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ καὶ νὰ καίωσι φῶτα. Ὡσαύτως τὰ ἐνδύματα καὶ ὑποδήματα ἡμῶν καλὸν εἶνε νὰ μὴ τοποθετῶνται τὴν νύκτα ἐν τῷ κοιτῶνι, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ δωματίῳ.

Ἡ ζάλη καὶ ἡ κεφαλαλγία, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται τις ἐγειρόμενος ἐκ τῆς κλίνης του, εἶνε γνωρίσματα τῆς μολύνσεως τοῦ ἀέρος τοῦ δωματίου.

Αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα τῆς ὑγιεινῆς κατοικίας πρέπει νὰ εἶνε μεγάλα, διὰ νὰ ἐπιτρέπωσι τὴν εἴσοδον ἀπλέτου φωτὸς καὶ καθαροῦ ἀέρος πρὸς φωτισμὸν καὶ ἀερισμὸν τῶν δωματίων.

Αἱ οἰκίαι τῶν χωρικῶν, ἐπειδὴ κατασκευάζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄνευ ὀρισμένου σχεδίου ὑπὸ πρακτικῶν κτιστῶν, ἔχουσιν ἀνοίγματα πολὺ μικρὰ καὶ τοῦτο εἶνε λίαν ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν ὑγείαν αὐτῶν.

Αἱ οἰκίαι ὁμως αὗται ἔχουσι τὸ προτέρημα, ὅτι

περιβάλλονται υπό κήπου και αὐλῆς, ὡς πρὸς τοῦτο δὲ εἶνε εἰς καλυτέραν θέσιν ἀπὸ τὰς οἰκίας τῶν πόλεων, αἵτινες ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀξίας τῶν οἰκοπέδων συνήθως στεροῦνται και κήπου και αὐλῆς.

Αἱ οἰκίαι τῶν χωρικῶν, διὰ νὰ εἶνε ὑγιειναί, πρέπει νὰ κεῖνται μακρὰν τῶν στάβλων τῶν κατοικιδίων ζώων.

Οἱ τοῖχοι τῆς ὑγιεινῆς κατοικίας πρέπει ἐσωτερικῶς νὰ ἐπιχρίωνται δι' ἄσβεστου τοῦλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους, διότι ἡ ἄσβεστος ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ ἀπορροφᾷ τὴν ὑγρασίαν τῶν τοίχων και νὰ ἀποξηραίνηται ταχέως.

Ἡ ὑγρὰ οἰκία διακρίνεται ἐκ τῆς δυσαρέστου ὀσμῆς, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα, ὅταν εἰσερχόμεθα ἐντὸς τῶν δωματίων αὐτῆς και ἐκ τῆς ὑγρασίας, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἐνίοτε ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν δωματίων.

Ἡ ὑγρὰ οἰκία εἶνε πολὺ ἐπιβλαβῆς εἰς τὴν ὑγείαν και διὰ τοῦτο πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀποξηραίνωσι τὸ οἰκόπεδον πρὸ τῆς οἰκοδομήσεως αὐτοῦ, διοχετεύοντες τὸ ἐντὸς αὐτοῦ ὕδωρ διὰ καταλλήλων αὐλάκων εἰς τὴν πλησιεστέραν ὑπόνομον ἢ φυτεύοντες δένδρα ἢ ἐπιστρώνοντες τὸ ἔδαφος αὐτοῦ διὰ μίγματός τινος ἀδιαπεράστου· διότι ἄλλως τὰ ὑγρὰ θεμέλια διαποτίζουσι τοὺς τοίχους και καθιστῶσι τὰ κατώτερα μέρη τῆς οἰκίας και ἰδίᾳ τὰ ὑπόγεια ἐπὶ τοσοῦτον ὑγρὰ, ὥστε ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ διαμονὴ ἀνθρώπων ἐν αὐτοῖς.

Ἐκτὸς τούτων πρέπει και τὰ ἀκάθαρτα ὕδατα τῶν μαγειρείων και πλυντηρίων νὰ διοχετεύονται και νὰ χύνονται πολὺ μακρὰν τῆς οἰκίας ὡς ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγείαν.

Τὸ πάτωμα τῶν οἰκιῶν εἶνε ἀναγκαῖον νὰ καθαρίζη-

ται τακτικῶς διὰ βεβρεγμένου χονδροῦ ὑφάσματος, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐξαφανίζηται ἐξ αὐτοῦ ὁ κονιορτός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι πολλὰ νοσογόνα μικρόβια.

Ἡ σάρωσις διὰ ξηροῦ σαρώθρου εἶνε ἐπιβλαβῆς εἰς τὴν ὑγείαν, διότι ἐγείρει κονιορτόν, ὅστις εἰσπνεόμενος δύναται νὰ γεννήσῃ νόσους.

Τὰ ἀποχωρητήρια πρέπει νὰ κατασκευάζωνται καλῶς καὶ νὰ καθαρίζωνται συχνὰ δι' ἀφθόνου ὕδατος. Τὰ ἐξ αὐτῶν πολλάκις ἀναδιδόμενα δυσώδη ἀέρια δηλητηριάζουσι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐπιφέρουσιν ἀναιμίαν καὶ ἄλλας νόσους.

Δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχωσι πλησίον τῆς οἰκίας σωροὶ κόπρου ἢ στάσιμα ὕδατα, διότι εἶνε λίαν ἐπιβλαβῆ.

Ἐπίσης δὲν πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ ἐκτελῶσι τὰς φυσικὰς αὐτῶν ἀνάγκας ἐκτὸς τῶν ἀποχωρητηρίων, πλησίον τῶν οἰκιῶν ἢ ἐντὸς οἰκοπέδων. Τοῦτο ὄχι μόνον εἶνε ἀηδές, ἀλλὰ καὶ προκαλεῖ πολλὰς νόσους.

§ 69. Τὸ χωριό μας.

Τᾶσπρα σπιτάκια του ἕνα ἕνα,
σκόρπια, ἀσπνιτρόφεντα κι' ἀνάγια,
'ς τὴ θάλασσα ἀντικρὸν ἀπλωμένα,
'σὰν μονοκόμματα λιθάγια,

Τᾶσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἐηλόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσβεστόκτιστα, καθάρια

Πρώτη φορά ὅποιος τὰ θωρεῖ
 γλυκεῖα ἀνοιξιὰτικὴν ἡμέρα
 ἀπ' τοῦ βουνοῦ τῆ ῥάχι πέρα,

Ἡμερὰ ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,
 ποῦ βόσκουνε σκόρπιο κοπάδι
 σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.

§ 70. Πῶς ἡ παρθένος Μαροῦλα ὑπερασπίζει
 τὴν πατρίδα αὐτῆς Λῆμνον κατὰ τῶν Τούρκων.

Κατὰ τὸ 1475 τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὸν ναύαρχον
 Σουλεϊμάν-πασσάν ἐφάνη πρὸ τοῦ Κοκκίνου, πόλεως τῆς
 νήσου Λήμνου, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Ἑνετοί.

Ὁ Τούρκος ναύαρχος ἀποβιδάσας ἀμέσως στρατὸν ἤρ-
 χισε νὰ πολιορκῆ τὴν πόλιν στενωῶς καὶ νὰ προσπαθῆ ν'
 ἀναβῆ διὰ κλιμάκων τὰ τεῖχη αὐτῆς.

Ἄλλ' ἀπεκρούετο ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν ἀμυνομένων Ἑλλή-
 νων, τῶν κατοίκων τῆς νήσου.

Ἀρχηγὸς τῶν πολιορκουμένων ἦτο ὁ Ἰσιδωρος, ἐπιφα-
 νῆς πρόκριτος Λήμνιος, ὅστις, προκινδυνεύων ἐπὶ τῶν ἐπάλ-
 ξων, ἐνεψύχωνε διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ τοῦ παραδείγματος
 αὐτοῦ τοὺς ἀμυνομένους.

Οἱ Τούρκοι ὅμως πολυάριθμοι ὄντες καὶ μετὰ λύσσης
 μαχόμενοι ἐπέμενον· κατὰ τινα μάλιστα ἐφοδὸν κατώρθω-
 σαν νὰ συγχύσωσι τὰς τάξεις τῶν ἀμυνομένων καὶ οὕτω
 ν' ἀναβῶσί τινες ἐξ αὐτῶν τὰ τεῖχη.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν ὁ Ἰσιδωρος ὄρμη-
 ῶς λέων πρὸς τὰς ἐπάλξεις καὶ πλήττων καὶ ὠθῶν ἀνα-

τρέπει πολλοὺς ἐκ τῶν ἀναρριχωμένων ἐχθρῶν κάτω τοῦ τείχους. Ἄλλ' ὅποια συμφορά! Βέλος ἐχθρικὸν ῥίπτει αὐτὸν ἄπνουν!...

Καθ' ὃν χρόνον αἱ σκηναὶ αὐταὶ διεδραματίζοντο ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἡ Μαροῦλα, ὡραία παρθένος, ἡ κόρη τοῦ Ἰσιδώρου, σπεύδει εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας καὶ γονυπετήσασα πρὸ τῆς ἀγίας εἰκόνας :

«Παρθένε !», εἶπε προσευχομένη μετὰ δακρύων, «οἱ γονεῖς ἡμῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ μάχονται ἀπέλπιδες ἐπὶ τῶν τειχῶν κατὰ τῶν ἀπίστων βαρβάρων.

»Τὸ αἷμα αὐτῶν ἔχει βάψει ἐρυθρὰς τὰς ἐπάλξεις.

»Ἄνὰ τὴν πόλιν οἱ ἀδύνατοι γέροντες, αἱ ἀπόλεμοι γυναῖκες, αἱ παρθένοι καὶ τὰ νήπια κλαίωμεν καὶ θρηνοῦμεν· φοβούμεθα, μήπως ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν κυματίσῃ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς πόλεώς σου ἡ μιὰρὰ ἡμισέληνος, μήπως ἐπ' αὐτῶν ἀντηχήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Ἄλλάχ.

»Καὶ ποία μοῖρα περιμένει ἡμᾶς, Παρθένε! Φόνος τῶν γερόντων, δουλεία τῶν νηπίων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ ἀτίμωσις ἡμῶν τῶν παρθένων. Παναγία μου, εἶνε φρικῶδες !

»Παναγία μου, βοήθει! Βοήθησε τὰ τέκνα σου! Κρήμμισε κάτω τῶν τειχῶν τοὺς ἀπίστους· χάρισε εἰς ἡμᾶς τὴν νίκην!».

Εἶπε καὶ ἤκουσεν ἐπὶ τῶν τειχῶν ἀλαλαγμούς. Ἐξέρχεται τῆς ἐκκλησίας καὶ—ποῖον διὰ τὴν φιλόστοργον παρθένον θέαμα!— βλέπει φερόμενον τὸν πατέρα αὐτῆς νεκρόν.

Ἐκτὸς ἑαυτῆς ἐκ τῆς ἀπογνώσεως ἀρπάζει τὸ ξίφος καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ νεκροῦ, τρέχει μετὰ τῶν ἀπεγνωσμένων ἀνθρώπων καὶ «ἐμπρός», φωνάζει, «εἰς τὰ τείχη! Κάλ-

λιον θάνατος παρά δουλεία καὶ ἀτίμωσις! Ἡ Παναγία θὰ βοηθήσῃ!».

Καὶ ἀκράτητος ὄρμῃ πρὸς τὰ τείχη, ἀκολουθουμένη ὑπὸ ἐνθουσιῶντων πολεμιστῶν.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἰσιδώρου εἶχε προξενήσει μεγαλυτέραν σύγχυσιν εἰς τοὺς ἀμυνομένους, πλεῖστοι τῶν ὁποίων διεσκορπίσθησαν.

Τὴν σύγχυσιν ταύτην ἰδὼν ὁ Σουλεϊμὰν διέταξε νέαν καὶ σφοδροτέραν ἔφοδον, ἣτις καὶ ἐπέτυχε.

Καὶ ἤδη εἶχον οἱ Τούρκοι ἀναβῆ δια κλιμάκων ἐπὶ τῶν τειχῶν.

Ἄλλ' ἡ παρουσία τῆς ἡρωΐδος μεταξὺ τῶν μαχομένων μετέβαλε τὰ πράγματα.

Οἱ Ἕλληνες ἀνεθάρρησαν καὶ ἡ καρδία αὐτῶν ἐπληρώθη λύσσης κατὰ τῶν Τούρκων. Ἀντέστησαν ἀσάλευτοι.

Μεταξὺ τῶν προμάχων ἠγωνίζετο ἡ Μαρούλα, ἐμφυχῶνουσα διὰ τοῦ ἡρωΐσμοῦ αὐτῆς τοὺς ἀμυνομένους.

Ὁ ἀγὼν κατέστη φονικώτερος, ἀκράτητοι δὲ οἱ Ἕλληνες ἔστρωνον τὰ τείχη διὰ Τουρκικῶν σωμάτων.

Ὁ Σουλεϊμὰν βλέπων τὸν ὄλεθρον τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ διάτασσει τὴν ὑποχώρησιν· ἡ νίκη ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων!

Μετ' ὀλίγον ὁ τουρκικὸς στόλος ἔλυε τὴν πολιορκίαν καὶ κατησχυμμένος ἀπέπλεεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Οὕτως ἡ εὐσέβεια καὶ ὁ ἡρωϊσμὸς τῆς Μαρούλας, τῆς ὠραίας παρθένου, ἔσωσε τὴν Ἀῆμονον ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς ἐκείνης τῶν Τούρκων.

§ 71. Ἡ κόρη τῆς Ρούμελης.

Εἶνε γλυκεῖά τῆς ἄνοιξις ἡμέρα·
ὁ οὐρανὸς χαρούμενος γελάει,
πετοῦν τὰ χελιδόνια ἔς τὸν ἀέρα. . . . .
καὶ μόν' ἡ γῆ ἀστράφτει καὶ βροντάει.

Πενῆντα παλληκάρια ἓνα κ' ἓνα,
ποῦ λὲς θεοῖα μαννάδες τὰ γεννοῦνε,
ἔς τὴν ῥάχι τοῦ βουνοῦ ταμπουρωμένα
μὲ πεντακόσιους Τούρκους πολεμοῦνε.

Ἀλάθειτο μέσ' ἔς τῶν ἐχθρῶν τὰ πλήθη
τὸ βόλι τους πετᾷ κρυφά, κρυφά
καὶ αἷμα ἀπ' τῶν τυράννων τῆς τὰ στήθη
ἡ σκλάβα γῆ ἀχόρταγη ῥουφᾷ.

Πιὲ νὰ χορτάσης γῆ τυραννισμένη!
Ἄς κοκκινίσῃ Ρούμελη, Μοριᾶς!
Μόνον ἔς τὸ αἷμα ῥιζωμένο βγαίνει
τ' ἀμάραντο δενδρὶ τῆς ἑλευθεριᾶς.

Φωναῖς, βοή, κατάραις δὲν τρομάζουν
τοῦ γεροκαπετάνιου τὰ ξεφτέρια,
αὐτοὶ σκυφτοὶ σιωπαίνουν—καὶ φωνάζουν
τὰ καρνοφίλια ἔς τὰ γερά τους χέρια.

Μόνον προσμένουν μὲ κρυφὸ καμάρι,
καθὼς προσμένει ἡ νύφη τὸ χορὸ,
πότε θὰ πέσουν πλειὰ μὲ τὸ χαντζάρι
᾿ς τῶν Τούρκων τὸν ἀτελείωτο σωρὸ.

« Αἶ, καπετᾶνε, πέρασεν ἡ ὥρα,
᾿μουδιάσαμε ᾿ς τὸ χῶμα καθισμένοι·
πρόσταξε πλειὰ νὰ τοὺς ῥιχτοῦμε τώρα
καὶ οὔτε ἓνας ζωντανὸς δὲν μένει ».

Ἔτσι ᾿μιλεῖ ᾿ς τοῦ γέροντα τὸ πλάϊ
παλληκαράκι πρῶτο ᾿ς τὴν καρδιά
κι᾿ ὁ γέροντας τὴν κάπα του πετάει :
« Ἐμπρός λοιπόν ! ᾿Απάνω τους, παιδιά ! ».

Πρῶτο τὸλόξανθὸ μας παλληκάρι
ὄλο φωτιά πηδᾶ μέσ᾿ ᾿ς τὰ κοτρώνια,
παίζει ᾿ς τὸ χέρι τὸ σπαᾶνι μὲ χάρι
κι᾿, ὅπου κτυπᾶ, κτυπᾶ μὲ καταφρόνια.

Μὰ εἶνε μαύρ᾿ ἡ μοῖρά του γραμμένη·
κάποιος ᾿Αράπης φεύγοντας γυρνᾶ
κ᾿ ἡ τουφεκιά του ᾿σάν φαρμακωμένη
τὰ στήθη τοῦ παλληκαριοῦ περνᾶ.

᾿Ολόγλωμο ᾿σωριάσθηκε ᾿ς τὸ χῶμα . . . . .
τ᾿ ἀδέλφια ὄλα σκύφτουν ᾿ς τὴν πληγή του,
μ᾿ αὐτὸ σιγὰ τὰ διώχνει κι᾿ ἀπ᾿ τὸ στόμα
᾿βγαίνει γλυκειὰ ᾿μισόσβυστ᾿ ἡ φωνή του :

« Ἀδέρφια, ἴποῦ μὲ εἶχατ' ἀδερφό σας,
 γὰ νὰ μὴν πάω σγλάβα μέσ' ἔς τὴν Πόλι,
 ἴντύθηκ' ἀνδρίκια κ' ἤρθα ἔς τὸ πλευρό σας,
 ἂν πέσω κᾶν, νὰ πέσω ἀπὸ βόλι.

Τὸ μυστικό μου πλειὰ νὰ τὸ κρατήσω
 δὲν ὠφελειῖ μοῦ ξεπεταῖ ἡ ψυχὴ . . . . .
 Συντρόφια μου καλά, θὰ σᾶς ἀφήσω!
 Πατρίδα, ἄχ! Πατρίδα μου φτωχὴ!».

Ἄκτινες ἄλευθεριᾶς στεφανωμένη,
 μὲ τὸ ξανθὸ τῆς ἡμέρας δειλινὸ
 ἐπέταξ' ἡ ψυχὴ τῆς ἀγιασμένη
 κ' ἔγιν' ἀστέρι ἐκεῖ ἔς τὸν οὐρανό.

. . . . .

Τῆς Ρούμελης ἡ κόρη ἔς τὰ ἠηλά της
 κοιμᾶται . . . . . καὶ ἔς τὴν τόση ἐρημιὰ
 ἔχει τριγύρω μόνη συντροφιά της
 διακοσίων Τούρκων ἄταφα κορμιὰ.

§ 72. Τί ὑποφέρουσιν οἱ Σουλιῶται χάριν
 τῆς πατρίδος.

Ἐπὶ ἀποκρήμνου κορυφῆς τῶν ἀγρίων βουνῶν τῆς Κασσωπίας καὶ τῶν προπόδων αὐτῆς ὑπῆρχον κατὰ τὸν προπαρελθόντα αἰῶνα ἔνδεκα χωρία, ἅτινα εἶχον μὲν ὀνόματα διάφορα, ἀπετέλουν δὲ ἐλευθέραν πολιτείαν, φέρουσαν τὸ ὄνομα **Σουλι**.

Ἐνῷ δήλα δὴ πᾶσα σχεδὸν ἡ Ἠπειρος ἦτο δούλη τῶν Τούρκων, μόνον τὸ Σουλι ἔζη ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον· διότι οὐδέποτε οἱ βάρβαροι κατακτηταὶ ἠδυνήθησαν ν' ἀναβῶσι τὰπάτητα ἐκεῖνα βουνά· ὁσάκις δ' ἐπεχείρησαν νὰ γίνωσι κύριοι αὐτῶν, ἀπεκρούοντο κατησχυμμένοι.

Μόνος ὁ Ἄλῆς, πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων, ἄνθρωπος αἰμοχαρῆς, δόλιος καὶ ἄπιστος, ἐπεθύμησε νὰ στήσῃ τὴν ἡμισέληνον ἐπὶ τοῦ Σουλίου.

Ἀπὸ τοῦ ἔαρος τοῦ 1790 εἶχεν ἐξαποστείλει κατ' αὐτοῦ στρατόν· ἀλλ' οὗτος κατεσφάγη ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν, χωρὶς νὰ δυνηθῆ καὶ νὰ πλησιάσῃ.

Αὐτὸς ὁ Ἄλῆς ᾠδήγησε κατόπιν δις στρατιὰν μεγάλην. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὰς δύο φορές ὄχι μόνον ἠττήθη, ἀλλὰ καὶ ἐτράπη εἰς αἰσχροὺς φυγὴν, ἀφοῦ τρέμων εἶδε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ νὰ θερίζωνται ὑπὸ τῶν σφαιρῶν τῶν Σουλιωτῶν καὶ τοῦ ξίφους τῶν Σουλιωτῶν.

Καὶ τὸ τρίτον ἐξεστράτευσε ἀπροσδοκῆτως, ἄγων πολὺ μεγαλυτέραν στρατιάν· ἀκόμη καὶ τότε οἱ Σουλιῶται ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Φώτου Τζαβέλλα ἀπέκρουσαν τὰς ἐπαλλήλους ἐφόδους τοῦ Ἄλῆ.

Ἄλλὰ τὴν φορὰν πλέον ἐκεῖνην ὁ Ἄλῆς δὲν ὑπεχώρησε· τοῦναντίον ἐπολιόρκησεν ἐπὶ δύο συνεχῆ ἔτη τοὺς ἥρωας τοῦ Σουλίου.

Κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη οἱ Σουλιῶται ὑπέστησαν ἀπερίγραπτα βάσανα.

Ὡς τροφὴν ἐλάμβανον ὀλίγον μόνον ἄλευρον, τὸ ὁποῖον ἔθραζον μετὰ ριζῶν καὶ χόρτων· διὰ ταύτης ὑπεστήριζον τὰς δυνάμεις αὐτῶν, αἵτινες ἐξέλειπον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

Ἰδῶρ δὲν εἶχον νὰ πῖωσι, διότι οἱ Τούρκοι εἶχον ἀπο--
κόψει αὐτό· ἵνα δὲ ὀροσίῳσι τὸν ἀπεξηραμμένον αὐτῶν λά-
ρυγγα, ἔδενον σπόγγους εἰς τὸ ἄκρον σχοινίων μακρῶν καὶ
ρίπτοντες αὐτοὺς ἀνωθεν τῶν τειχῶν ἤντλουν τὰς ὀλίγας
σταγόνας, αἵτινες εὐρίσκοντο ἐπὶ τῶν κοιλοτήτων τῶν
βράχων.

Ἐκ τῶν στερήσεων εἶχον γίνεαι κάτισχονοὶ καὶ ὁμως
ἀδιάφοροι πρὸς τὰς κακουχίας ἐφύλαττον ἄγρυπνοι τὰς
θέσεις αὐτῶν.

Ὅσον δ' αἱ δυνάμεις κατέπιπτον, τόσον ἐν τῇ ψυχῇ καὶ
τῇ καρδίᾳ αὐτῶν ἐπλημμύρει τὸ μῖσος κατὰ τῶν Τούρκων.

«**Θάνατον!**», ἐφώναζον αἱ γενναῖαι Σουλιώτιδες, «**θά-
νατον, ὄχι ὑποταγὴν!**».

Καὶ οἱ ἥρωες ἐπολέμουν καρτεροῦντες καὶ ἐμψυχούμενοι
ὑπὸ τῆς θερμῆς ἀγάπης πρὸς τὸ ἔδαφος τῆς Πατρίδος.

§ 73. Τί ὑφίσταται ὁ Φῶτος χάριν τῆς πατρίδος.

Ὁ Ἄλῆς, ἀφοῦ διὰ τῆς πολιορκίας δὲν κατώρθωσε τι,
προέτεινεν εἰρήνην εἰς τοὺς πολιορκουμένους, ἀλλ' ἐπὶ τῇ
ἔρῳ νὰ ἐκδιώξωσι τὸν Φῶτον, τὸν ἄσπονδον ἐχθρὸν αὐτοῦ.

Συνηθροίσθησαν τότε οἱ ἐπισημότεροι καὶ πρεσβύτεροι
ἐν μυστικῇ συμβουλίᾳ καὶ συνεζήτησαν περὶ τῶν προτά-
σεων τοῦ Ἄλῆ.

Ἀφοῦ δ' ἐπέισθησαν, ὅτι ἦτο καιρὸς πλέον νὰ δεχθῶσι
τὴν εἰρήνην, ἐξώρισαν τὸν Φῶτον, ὅπως θυσιασθῇ χάριν
τῆς πασχούσης πατρίδος καὶ καταλίπη αὐτήν.

Ὁ Φῶτος δὲν ἀντέλεξεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν συμπολι-
τῶν· ἦτο ἔτοιμος χάριν τῆς πατρίδος νὰ θυσιάσῃ ἑαυτόν.

Ἄλλ' ὑπέδειξεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύσωσιν εἰς τοῦ Ἄλῃ τὰς προτάσεις, καὶ ἀνέμνησεν αὐτοὺς τὰς προτέρας τοῦ πασοῦ ἀπιστίας.

Οἱ ἐν τῷ συμβουλίῳ ὁμῶς ἀπήτουν τὴν μεγάλην θυσίαν καὶ ὁ Φῶτος, ἀφ' οὗ προεμάντευσε, τίς σκληρὰ μοιρα περιμένει τὸ Σουλι, ἐξήλθε.

Μετέβη καὶ ἔκαυσεν ἀμέσως τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ἵνα μὴ βεβηλώσωσιν αὐτὴν οἱ Τούρκοι βραδύτερον, ἀπεχαιρέτισεν τοὺς συμπολίτας, ἐφίλησε κλαίων τῆς πατρίδος τὸ χῶμα καὶ ἔφυγε μακρὰν τῶν ἡγαπημένων ἐκεῖνων βουνῶν, τὰ ὅποια ἦσαν μάρτυρες τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ.

Παρῆλθεν ὀλίγος χρόνος καὶ οἱ Σουλιῶται μετενόησαν διὰ τὴν ἀχαριστίαν πρὸς τὸν ἔξοχον ἀρχηγόν. Οἱ λόγοι τοῦ Φώτου περὶ τῆς δολιότητος τοῦ Ἄλῃ ἐπηλήθευσαν.

Ὁ Ἄλῃς ἐνόμιζεν, ὅτι ὁ Φῶτος ἦτο ὠργισμένος κατὰ τῆς πατρίδος αὐτοῦ καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ γίνῃ προδότης ταύτης.

Ἐκάλεσε λοιπὸν τοῦτον εἰς Ἰωάννινα καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πλοῦτη καὶ τιμᾶς.

Ἄλλ' οἱ θησαυροὶ ἔλου τοῦ κόσμου δὲν ἠδύναντο νὰ πείσωσι τὸν Φῶτον νὰ διαπράξῃ τοιαύτην ἀτιμίαν καὶ προφασίζετο εἰς τὸν Ἄλῃν διαφόρους προφάσεις.

Ἦθελεν ὁμῶς νὰ ἐπανίδῃ τὰ βουνὰ τοῦ Σουλίου καὶ ν' ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς συμπολίτας τὰ σχέδια τοῦ Ἄλῃ.

Ἀνέλαβε λοιπὸν ἐκβιαζόμενος νὰ μεταβῇ εἰς Σουλι καὶ ὑπεσχέθη ἢ νὰ πείσῃ τοὺς Σουλιώτας νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν Ἄλῃν ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω εἰς Ἰωάννινα.

Τρέχει λοιπὸν εἰς τὸ Σουλι, συγκαλεῖ τοὺς συμπολεμιστάς, ἀποκαλύπτει τὰ σατανικὰ τοῦ Ἄλῃ σχέδια καὶ ἐξορκίζει τοὺς νὰ μὴ δεχθῶσι τὴν εἰρήνην.

Κλαίοντες οἱ Σουλιῶται ἐζήτουν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Φώτου διὰ τὴν θυσίαν, τὴν ὁποίαν παρ' αὐτοῦ ἀπήτησαν, καὶ ἰκέτεον τοῦτον νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ Σοῦλι ὡς ἀρχηγός.

Μάτην ὅμως! Ὁ Φῶτος εἶχε δώσει τὸν λόγον αὐτοῦ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰωάννινα· καὶ ὁ λόγος ἦτο ἡ τιμὴ αὐτοῦ· δὲν ἠδύνατο νὰ παραβῇ τοῦτον.

Μάτην οἱ Σουλιῶται ἰκέτεον, μάτην οἱ συγγενεῖς προσεπάθουν διὰ παντὸς τρόπον νὰ μεταπέσωσιν αὐτόν· ὁ ἐξόριστος Σουλιώτης, πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσιν, κατέλιπε καὶ πάλιν τὸ Σοῦλι καὶ ἔδραμεν εἰς Ἰωάννινα.

Ἄλλὰ διὰ τὴν ἀποτυχίαν ἐρρίφθη ὑπὸ τοῦ ἐξωργισμένου πασοῦ εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπῃθεν ἀπελύθη βραδύτερον.

§ 74. Ὁ ἡρωϊσμός τῶν Σουλιωτισσῶν παρὰ τὸ Ζάλογγον.

Ὄρισεν ἤδη ἡ μοῖρα νὰ καταλίπωσιν οἱ Σουλιῶται τὰ ἡγαπημένα βουνὰ αὐτῶν. Δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ διαμείνωσιν, διότι ὁ Ἄλῃς εἶχε γίνει κύριος αὐτῶν διὰ προδοσίας.

Ἵπεχρεώθησαν λοιπὸν διὰ συνθήκης νὰ φύγωσι.

Πρὸς τοῦτο διηρέθησαν εἰς τρία τμήματα.

Τούτων τὸ ἓν, ἀποτελούμενον ἐξ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδῶν, ἐτράπη πρὸς τὸ Ζάλογγον, ὄρος ἀπότομον, τὸ ὁποῖον ἐνώνεται μετὰ τῶν βουνῶν τοῦ Σουλίου.

Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε τηροῦσι τὸν λόγον αὐτῶν καὶ ἄπιστοι, ὅπως πάντοτε εἶνε, κατεπάτησαν τὴν συνθήκην. Κατεδίωξαν λοιπὸν ἀπανθρώπως τοὺς ἀτυχεῖς ἐξορίστους, λυσσῶντες ν' ἀφανίσωσι τελείως αὐτούς.

Ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἡμέρας οἱ ἥρωες ἀπέκρουον ἀπὸ τοῦ

Ζαλόγγου τὰς ἐφόδους τῶν ἀπίστων· κατ' αὐτὰς ἐξεκένωσαν καὶ τὸ τελευταῖον αὐτῶν φυσέκιον κατὰ τῶν Τουρρικῶν σωματίων.

Οὔτε τροφὰς πλέον εἶχον οὔτε ὕδωρ· ἡ θέσις αὐτῶν κατήντησεν ἀπελπισ. Ἐμπροσθεν, ὄπισθεν, δεξιόθεν, ἀριστερόθεν ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Καὶ ὅμως νὰ παραδοθῶσι δὲν ἤθελον.

Εὐφήμερις ἐζήτησαν τότε ἢ νὰ διασπάσῃσι τὴν τουρρικὴν ζώνην ἢ νὰ πέσωσιν ἐλεύθεροι. Καὶ ἐκ τῶν δικτακισίων ἐκείνων ἡρώων διεσώθησαν μόλις ἑκατὸν πεντήκοντα!

Πρὸ τούτου ὅμως προηγήθη θυσία τῶν γυναικῶν αὐτῶν ἡρωϊκωτάτη. Ὁμοίαν πρὸς ταύτην οὐδεμία ἱστορία ἀπὸ καταβολῆς κόσμου δύναται νὰ ἐπιδείξῃ. Ὁμοίας θυσίας μόνον ἡ πάτριος ἡμῶν ἱστορία συνεχῶς ἀναγράφει.

Μετὰ τοῦ Ζαλόγγου συνέχεται βράχος μεμονωμένος, ὑψηλὸς καὶ κυλινδρικός, ἐρυθρὸς τὸ χρῶμα. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἀν' ἰδῆς κάτω, θὰ πάθῃς σκοτοδινίαν. Τόσον ὁ βράχος εἶνε ὑψηλός, τόσον ἡ ἄβυσσος χαίνει!

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἔτρεξαν κατὰ τὴν κρίσιμον τῆς μάχης στιγμὴν ἐξήκοντα γυναῖκες, κρατοῦσαι τὰ τέκνα αὐτῶν.

Συνεσκέφθησαν ἐκεῖ ἐπ' ὀλίγον καὶ ἔλαβον ἀπόφασιν τρομεράν. Ἐσφιγξαν πᾶσαι εἰς τὰς ἀγκάλας τὰ τέκνα, ἐφίλησαν αὐτὰ τὸ τελευταῖον φίλημα καὶ ἐξεσφενδόνησαν ταῦτα κατὰ κρημνῶν εἰς τὴν ἄβυσσον!

Μετὰ τὴν φρικτὴν ἐκείνην θυσίαν ἔλαβον τὰς χεῖρας ἀλλήλων καὶ ἐσχημάτισαν ἄλυσιν μακράν. Ἦρχισαν τότε νὰ χορεύσῃσι ψάλλουσαι. Ἐκάστη πρώτη αὐτῶν, σύρουσα τὸν χορόν, διηθύνετο πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ τρομεροῦ βράχου

καί, μόλις ἔφθανεν ἐκεῖ, ἐπήδα κάτω καὶ κατασυνετρίβετο!

Ἐξήκοντα δοῦποι φρικώδεις, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀντήχησαν. Ἐξήκοντα ἥρωϊδες ἔθαψαν διὰ τοῦ ἐλληνικοῦ αὐτῶν αἵματος τοὺς ἀποτόμους τοῦ Ζαλόγγου βράχους. Ἐκεῖ ἔτυχον θανάτου ὀδυνηροῦ ἀντὶ τῆς δουλείας καὶ τῆς ἀτιμώσεως.

Καὶ θὰ μείνῃ ὁ βράχος ἐκεῖνος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἵνα διαλαλῇ τὴν ἀπιστίαν τῶν Τούρκων καὶ τὴν σπαρακτικὴν τῶν Ἑλλήνων θυσίαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

§ 75. Πόσον ἀγαπῶσιν οἱ Πάργιοι τὴν πατρίδα αὐτῶν.

Ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Ἡπείρου, ἀπέναντι τῶν Παξῶν, κεῖται ἐπὶ βραχῶδους Χερσονήσου ἡ Πάργα, βρεχομένη ἐκ τριῶν μερῶν ὑπὸ τοῦ Ἰονίου Πελάγους.

Τὰς ἐξοχὰς αὐτῆς σκιαζοῦσιν ἡ πορτοκαλέα καὶ ἡ λεμονέα, ἡ κιτρέα καὶ ἄλλα κάρπιμα δένδρα.

Ἀπὸ τοῦ 1816 ἐπροστάτεον τὴν Πάργαν οἱ Ἕλληες.

Μετὰ τριετῆ δὲ προστασίαν παρεχώρησαν αὐτὴν εἰς τὸν Ἕλληνα ἄντι ἐκατὸν πενήκοντα χιλιάδων λιρῶν, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ πληρώσωσιν οἱ Ἕλληες ὡς ἀποζημιῶσιν εἰς τοὺς Παργίους.

Ἀντὶ τοῦ ποσοῦ τούτου οἱ Πάργιοι ὑπεχρεοῦντο νὰ καταλίπωσι τὴν χώραν αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἐρωτηθῶσιν, ἀν στέργωσι νὰ ἐκπατρισθῶσι.

Μάτην διεμαρτυρήθησαν οἱ ταλαίπωροι· αἱ φωναὶ αὐτῶν δὲν εἰσηκούσθησαν.

Οἱ Ἕλληες μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς πρὸς τὸν Ἕλληνα

συμφωνίας προεκήρυξαν εις τοὺς κατοίκους, ὅτι, ὅστις δὲν θέλει νὰ μείνῃ πλέον ἐν τῇ πόλει, δύναται νὰ φύγῃ μέχρι τῆς ἀνατολῆς τῆς μεθεπομένης ἡμέρας.

Ἡ στιγμὴ ἐκείνη εἶχεν ὀρισθῆ πρὸς εἴσοδον τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων.

Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι ἀνυπόμονοι ἔσπευδον καὶ ἐφάνησαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Πεζοβόλου.

Φωναὶ καὶ θρήνοι τῶν πωληθέντων, ἐκ χιλιάδων στομάτων ἐκχεόμενοι, κλονίζουσι τὸν ἀέρα. Ἀρπάζουσι τὰ ὄπλα καὶ ὀρκίζονται μιᾷ φωνῇ νὰ συναποθάνωσι πάντες μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου, σὺν γυναίξῃ καὶ τέκνοισι, ἂν οἱ Τοῦρκοι προχωρήσωσι πρὸ τῆς ὀρισθείσης ὥρας.

Τρέχουσιν ἀκολούθως εἰς τὸν Ναόν, γονυπετοῦσι πρὸ τῆς Παναγίας τῆς Πάργας καὶ ζητοῦσιν ἔλσον!

Μία φωνὴ βαρεῖα ἀκούεται ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος: «Οἱ χριστιανοὶ Ἄγγλοι ἐπώλησαν εἰς τοὺς Τοῦρκους τὴν χώραν ἡμῶν· διατί νὰ μὴ πωλήσωμεν καὶ ἡμεῖς ἀκριβὰ εἰς τοὺς Ἄγγλους τὴν ζωὴν μας;».

Τὸ γονυπετοῦν ἐκεῖνο πλῆθος ἐγείρεται τότε πάραυτα· ἐξέρχεται τρέχον· μέρος αὐτῶν συσσωρεύουσι κορμούς ἐλαίων ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἀνάπτουσιν οὐρανομήκη πυράν, μέρος δὲ τρέπονται πρὸς τὸ κοιμητήριον· ἀνοίγουσι τοὺς τάφους τῶν προγόνων καὶ μετὰ σπουδῆς ἀποσπῶσι τὰ ὀστά ἢ τὰ ἡμισεσηπτότα πτώματα αὐτῶν· ἐπισωρεύουσι δ' ὄλα ἐπὶ τῆς ἀνημιμένης πυρᾶς. Ἄς ἐξαφανίσῃ τὸ πῦρ καὶ τὰ εἰς τὴν γῆν ἔτι κρυπτόμενα μαρτύρια τῆς ἐλληνικῆς χώρας! Ἄς μὴ μολύνῃ μηδ' αὐτὰ ἢ τουρκικὴ κατοχὴ!

Λαμβάνουσιν ἀκολούθως τρομερὰν ἀπόφασιν· νὰ σφάζωσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, αὐτοὶ δ' ἔπειτα ξιφήρεις νὰ

ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Ἑγγλων καὶ νὰ πωλήσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀντὶ μεγάλης θυσίας.

Τρέχουσιν ὅλοι εἰς τὰς οἰκίας, ἔτοιμοι νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἀποτρόπαιον ἀπόφασιν· περιμένουσι μόνον τὸ σύνθημα.

Ἑγγλος ἀξιωματικὸς διαπεραιοῦται τάχιστα εἰς Κέρκυραν καὶ ἀγγέλλει εἰς τὸν ἀρμοστήν Μαίτλανδ τὴν φρικώδη τῶν Παργίων ἀπόφασιν, ἂν μὴ ἀνασταλῆ ἡ πρὸς τὰ πρόσω πορεία τῶν Τούρκων.

Ὁ ἀρμοστής ἐκπέμπει πάραυτα τὸν στρατηγὸν Ἄδαμς εἰς Πάργαν. Ἐκ τοῦ πελάγους ἀκόμη βλέπει ὁ Ἄδαμς τὰς φλόγας, αἵτινες κατέκαυσαν, ὅτι οἱ Πάργιοι εἶχον.

Γίνεται δεκτὸς εἰς τὸν λιμένα ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ τόπου καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν ἱερέων, παρὰ τῶν ὁποίων μανθάνει, τί σκοποῦσι νὰ πράξωσιν οἱ Πάργιοι, ἂν δὲν ἀναχαιτισθῶσιν ἀμέσως οἱ Τούρκοι.

ὑπόσχεται ὁ Ἄδαμς, ἐξορκίζει τοὺς Παργίους νὰ μὴ σπεύσωσι, προχωρεῖ πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ κατορθώνει νὰ σταματήσῃ τὴν πορείαν αὐτῶν.

Τὴν 9 Μαΐου 1819 κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου κατέπεσεν ἡ ἀγγλικὴ σημαία ἀπὸ τοῦ φρουρίου τῆς Πάργας, ἵνα τὴν ἐπιούσαν, ἅμα τῇ ἀνατολῇ, ἀνυψωθῆ ἡ ἡμισέληνος.

Ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην οἱ Πάργιοι διήλθον κλαίοντες καὶ προσευχόμενοι· τὴν δ' ἐπιούσαν, εὐθὺς ὡς ἐφάνη ἐκ τοῦ ὀρίζοντος ἡ αὐγή, κατέβησαν εἰς τὴν παραλίαν, ἵνα λάβωσι τὴν ἑδὸν πρὸς τὰ ξένα !

Στιγμὴ σπαρακτικὴ ! Οἱ μὲν ἀπέσυρον ἐκ τῶν φλογῶν ἡμίκαυστα τὰ ὄσῳ καὶ ἐσώρευον αὐτὰ ἐντὸς σάκκων, οἱ δὲ ἐλάμβανον χῶμα ἐκ τοῦ πατρικοῦ ἐδάφους, τὰ δ' ἀπειρόκακα παιδιά καὶ αἱ τρυφερὰ παρθέναι συνέλεγον ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ

κογχύλια. Ὅλα ταῦτα θὰ ἦσαν εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ ξένη προσκύνημα ἱερὸν, ἀνάμνησις προσφιλῆς τῆς γενετείρας χώρας, ἣτις μετ' ὀλίγας ὥρας θὰ ἐπατειτο δούλη.

Ἐκυψαν καὶ ἐφίλησαν τῆς πατρίδος τὸ ἔδαφος, ἔχυσαν ἐπ' αὐτοῦ τὰ τελευταῖα αὐτῶν δάκρυα καὶ ἐπεβιάσθησαν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὰ πλοῖα, θύματα τοῦ συμφέροντος τῆς προστάτιδος Ἀγγλίας.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπεμακρύνοντο. Τὰ ὕγρα αὐτῶν βλέμματα ἐστρέφοντο διαρκῶς πρὸς τὴν προσφιλῆ χώραν, μέχρις οὗ ἐξηφανίσθη τελείως. Καὶ τότε μιᾶ φωνῇ: «Ὠραία Ἰόνιος θάλασσα!», ἐφώνησαν, «φέρε μας εἰς τὰς χαριτωμένας νήσους, τὰς ὁποίας τὸ κύμα σου περιβρέχει. Εἰς τὰ φιλόξενα σου νερὰ ἐμπιστεύονται οἱ ἀτυχεῖς ἐξόριστοι. Ἄν ὅμως ἡ μοῖρα ἡμῶν ὤρισε νὰ εὕρωμεν εἰς αὐτὰ τὸν θάνατον, ἅς μὴ φέρωσι τὰ κύματά σου τὰ πτώματα ἡμῶν εἰς ἀκτὰς, τὰς ὁποίας οἱ Τοῦρκοι πατοῦσιν».

Ἀπὸ τῆς δεκάτης Μαΐου ἡ ἐρυθρὰ ἡμισέληνος ἀπλώνει τὴν σκιὰν αὐτῆς ἐπὶ τῆς Πάργας! Πότε ἐλεύθερος ἀἷρ θὰ κυματίσῃ τὴν κυανόλευκον ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῆς δουλωθείσης χώρας; Πότε τὰ ὀστά τῶν ἀτυχῶν ἐξορίστων θ' ἀναπαυθῶσιν εἰς τὸ γενέθλιον χῶμα;

§ 76. Τὸ Ἑλληνικὸ χῶμα.

Τώρα, ποῦ θὰ φύγω καὶ θὰ πάω ἔς τὰ ξένα
καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι' ἀπὸ ἴσθη,
ἔμμορφη Πατρίδα, πολυγαπημένη.

Ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
 γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
 φυλαχτὸ ἀπ' ἀρωγία, φυλαχτὸ ἀπὸ Χάρο,
 μόνον ἕλιγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό!

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι,
 χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
 χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαῖρι,
 χῶμα εὐλογημένο, χῶμα, ἴπου γεννάει
 μόνον μὲ τῆς Πούλιας τὴν οὐράνια χάρι,
 μόνον μὲ τοῦ ἡλίου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
 τὸ μωσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
 τὴ γλωρῆ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴ ἑλλά!

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τῶχον σκάψει,
 γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἕναν Παρθενῶνα,
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τῶχον βάψει
 αἵματα ἔς τὸ Σοῦλι καὶ ἔς τὸ Μαραθῶνα,
 χῶμα, ἴπου θρέψει λείψαν' ἁγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι' ἀπὸ τὰ Ψαρά,
 χῶμα, ὅπου φέρνει ἔς τὸν μικρὸν ἔμένα
 θάρρος, ἴπερηφάνεια, δόξα καὶ χαρά!

Θεὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ ἔς τὰ στήθια
 κι', ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
 ἀπὸ σὲ θὰ πέρῃ δύναμι, βοήθεια,
 μὴ τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα ξένα κάλλη.
 Ἡ δίκη σου χάρι θὰ μὲ δυναμώνῃ,
 κι', ὅπου κι' ἂν γυρίσω κι' ὅπου κι' ἂν σταθῶ,

σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνης μιὰ λαχτάρα μόνη,
ποτε ᾽ς τὴν Ἑλλάδα ᾽πίσω θὲ νὰρθῶ.

Κι' ἂν τὸ ριζικό μου—ἔρημο καὶ μαῦρο—
μοῦγραψε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
τὸ ὕστερον σχώριο εἰς ἐσένα θαῦρω,
τὸ ὕστερον φίλί μου θὲ νὰ σοῦ χαρίσω.....

Κι' ἔτσι, κι' ἂν σὲ ξένα χῶματα ᾽ποθάνω,
καὶ τὸ ξένο μνηῆμα θ'ἄνε πλειὸ γλυκό,
σ'ἂν θαφτῆς μαζί μου, ᾽ς τὴν καρδιά ᾽μου ἐπάνω,
χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἐλληνικό.

Οὐδὲν πολιτιμότερον τῆς πατρίδος. — Θνήσκε ὑπέρ
πατρίδος.

§ 77. Πῶς σώζεται ὁ ναύτης Πύρρος ἐκ σφοδρᾶς τρικυμίας.

Μίαν πρωΐαν τοῦ φθινοπώρου ὁ Πύρρος, εὐτολμος ναύ-
της ἐκ Κερκύρας, εἶχεν ἀποπλεύσει ἐξ αὐτῆς διὰ μικρᾶς
λέμβου.

Ὁ οὐρανὸς ἦτο ἀνέφελος καὶ ὁ ἄνεμος οὖριος.

Ἐφοῦ ἤπλωσε τὸ πανίον, ἐκάθισε παρὰ τὸ πηδάλιον
καὶ ἐκυβέρνα μετὰ δυνάμειος καὶ δεξιότητος, διευθυνόμενος
πρὸς τὴν Πάργαν.

Ἡ λέμβος ἔτρεχεν ἐλαφρά, χαράττουσα ὀπισθεν ἀφρώδη
λευκὴν αὔλακα.

Ἄλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ καιρὸς ἤρχισε νὰ μεταβάλ-
ληται. Ἦρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται νέφη εἰς τὸν ὀρίζοντα, τὰ

ὅποια βαθμηδὸν ἤϋξανον καὶ ἐγίνοντο σκοτεινὰ καὶ μετ' ὀλίγον ἐκάλυψαν τὸν ἀπέραντον οὐρανόν. Σκότος βαθὺ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἠπλώθη καὶ ἐπὶ τῶν ἀπέναντι ἀκτῶν τῆς Ἡπείρου.

Ἄνεμοι ἐναντίοι ἤρχισαν νὰ πνέωσιν ἐξ ὄλων τῶν σημείων τοῦ ὀρίζοντος καὶ νὰ συγκρούωνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ταράττοντες αὐτὴν καὶ ἀνυψοῦντες πελώρια κύματα.

Ἡ καρδία τοῦ ναύτου κτυπᾷ καὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ πρὸς στιγμὴν τρέμουσι· «τί θὰ γίνω ;», εἶπε στενάζων· «ποῖος γνωρίζει, ἂν θὰ προφθάσω νὰ πατήσω εἰς τὴν ξηράν; Ἄχ! Πόσον μαῦρα εἶνε τὰ νέφη, τὰ ὅποια σκεπάζουσι τὸν οὐρανόν! Πόσον βαθέως ἀνοίγουσι τὰ κύματα! Μετὰ πόσης λύσσης φυσῶσιν οἱ ἄνεμοι καὶ συγκρούονται! Ἦλθεν ἡ τελευταία μου ἴσως στιγμὴ. ὦ δυστυχῆς μητέρα καὶ ἀδελφή! Μόνον σὰς σκέπτομαι· περιμένετε ἴσως νὰ ἐπανέλθω· τίς οἶδε σήμερον, ἂν δὲν ταφῶ εἰς τὰ ἄγρια κύματα!».

Ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα, κύμα μέγα καὶ πλατὺ εἰσώρμησεν εἰς τὴν λέμβον, τὴν ὅποιαν περιέστρεψε.

Τὸ πηδάλιον φεύγει ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ναύτου, ὅστις ἐκσπενδονᾶται μακρὰν αὐτοῦ καὶ τῆς λέμβου. Οἱ ἄνεμοι συμπλέκονται μετὰ φοβερᾶς συστροφῆς, θραύουσι τὸν ἰσθὸν εἰς τὸ μέσον καὶ ἐκτινάσσουσι μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ μικρὸν ἰστίον καὶ τὴν κεραίαν ὀμοῦ.

Πολλὴν ὥραν ὁ ναύτης μένει βεβουθισμένος ἐντὸς τῆς θαλάσσης, διότι βαρύνουσι αὐτὸν τὰ φορέματα καὶ ἡ ὄρμη τῶν κυμάτων ἐμποδίζει αὐτὸν ν' ἀνέλθῃ.

Ἄλλὰ δὲν χάνει τὸ θάρρος αὐτοῦ. Καταβάλλει πάσας τὰς δυνάμεις καὶ τέλος ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, πτύων ἐκ τοῦ στόματος ἄλμην πικράν.

Ἄν και καταβεβλημένος, δὲν λησιμονεῖ τὴν λέμβον, ἀλλὰ μεθ' ὄρμηγς σχίζων τὸ κύμα ἀρπάζει αὐτὴν και καθίσας ἐν- τὲς ταύτης ἀποφεύγει ἀκόμη τὸν πνιγμόν.

Ἐν τούτοις τὰ κύματα παραφέρουσι τὴν λέμβον τῆδε καιεῖσε, οἱ δ' ἄνεμοι ἀπωθοῦσιν αὐτὴν πότε ὁ εἰς και πότε ὁ ἄλλος μακρὰν τῆς ἀκτῆς.

Ὁ ναύτης δὲν ἀπελπίζει· «ἐν ὄσῳ», ἐσκέπτετο, «ἡ μικρά μου λέμβος ἀντέχει ἐπὶ τῶν κυμάτων, δὲν θ' ἀφήσω αὐτὴν· μεθ' ὑπομονῆς θὰ ὑποφέρω τὰ βάσανά μου· θὰ πῆσω γυμνὸς εἰς τὰ κύματα, ἂν διαλυθῆ ὑπ' αὐτῶν· θὰ κολυμβῶ πάσῃ δυνάμει· δὲν θὰ πνιγῶ· ἐκ τοῦ λαιμοῦ μου κρέματα μικροὺς σταυροὺς, τὸν ὁποῖον μοι ἐχάρισεν ἡ καλή μου μήτηρ· αὐτοὺς θὰ μὲ βοηθήσῃ!».

Ἐν ᾧ οὕτως ἐσκέπτετο ὁ ναύτης, ἐν ἄγριον κύμα ὑψώθη ὄρθον και μετὰ λύσεως ἐπέπεσε κατὰ τῆς λέμβου. Και τὸν μὲν ναύτην παρέσυρεν, ἀνέτρεψε δὲ τὴν λέμβον.

Ταχὺς κατορθῶναι τότε ν' ἀνέλθῃ ἐπ' αὐτῆς μίαν σι- γμῆν, ἐκδύεται, φιλεῖ τὸν ἐπὶ τοῦ στήθους μικρὸν σταυρόν, πίπτει πρηγνῆς εἰς τὴν θάλασσαν και :

«Θεέ μου! Σῶσόν με!», λέγει και ἀπλώνει τὰς χεῖρας και μεθ' ὄρμηγς κολυμβᾷ.

Ὁ Θεὸς ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ πιστοῦ ναύτου· ἡ ὄρμη τῶν ἀνέμων πραῦνεται και τὰ κύματα κυλίσονται ἡμε- ρώτερα.

Μέχρι τῆς ἐσπέρας κολυμβᾷ μετὰ θάρρους· ἀκριβῶς οἱ ἄνεμοι τότε τελείως ἔπαυσαν νὰ φυσῶσι και τὰ κύματα στρώνονται, γαλήνη δ' ἀπλώνεται εἰς ὅλην τὴν θάλασσαν.

Μετ' ὀλίγον ὁ ναύτης φθάνει εἰς τὴν παραλίαν.

§ 78. Πῶς δύνανται οἱ ταξιδεύοντες νὰ εὐρίσκωσι
τὰ 4 σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος.

Ἐὰν σταθῇ τις ἀπέναντι τῆς ἀνατολῆς καὶ ἐκτείνη τὰς δύο χεῖρας, θὰ ἔχη πρὸς τὴν ἀριστερὰν μὲν τὸν βορρᾶν, πρὸς τὴν δεξιὰν δὲ τὸν νότον καὶ ὀπισθεν τὴν δύσιν· ἡ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις, ὁ βορρᾶς καὶ ὁ νότος εἶνε τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος.

Τὸ πρὸς βορρᾶν καὶ τὸ πρὸς νότον ἄκρον τῆς γῆς καλοῦνται πόλοι.

Εἰς τὴν θάλασσαν δὲν ὑπάρχουσιν ὁδοὶ κεχαραγμέναι, ὅπως εἰς τὴν ξηρὰν.

Ὅταν λοιπὸν τὸ πλοῖον πλῆθ' ἀνοικτὰ καὶ δὲν φαίνεται τίποτε ἄλλο κύκλω ἢ θάλασσα μόνον πλατεῖα καὶ ἄνω κυανοῦς οὐρανός, τί θὰ γίνῃ; Μὴ πλανηθῇ καὶ δὲν φθάσῃ ἐκεῖ, ὅπου πλέει;

Ὁ ναύτης δὲν ἀνησυχεῖ· γνωρίζει, εἰς ποῖον σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος κεῖται ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν πλέει, καὶ ὁ δρόμος τοῦ ἡλίου δεικνύει εἰς αὐτὸν τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος. Διευθύνει λοιπὸν ἐκεῖ ἀσφαλῶς τὸ πλοῖον.

Ἄλλὰ τὴν νύκτα; Καὶ τότε ὁ ναύτης ἄφοβος πλέει. Ἐν μέσῳ τοῦ σκότους ἀναβλέπει πρὸς τὸν ἕναστρον οὐρανόν.

Ἐν τῷ βορείῳ μέρει αὐτοῦ λάμπουσιν ἑπτὰ ἀστέρες, ἐκ τῶν ὁποίων τέσσαρες σχηματίζουνσι τετράγωνον, τρεῖς δὲ κεῖνται ὀπισθεν ὡς οὐρά. Τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον σχηματίζουνσιν οὕτως οἱ ἀστέρες οὗτοι, ὁμοιάζει πρὸς μεγάλην ἄρκτον καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται *Μεγάλη Ἄρ-*

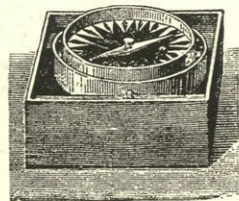
κτος. Ὅχι μακρὰν τῆς Μεγάλης Ἄρκτου ἑπτὰ ἄλλοι ἀστέρες ἀποτελοῦσι σχῆμα, ὁμοιάζον πρὸς μικρὰν ἄρκτον, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο καλεῖται **Μικρὰ Ἄρκτος.**

Πᾶς τις δύναται νὰ διακρίνη αὐτὴν εὐκόλως. Ἀπέναντι δηλαδὴ τῆς οὐρᾶς τῆς Μεγάλης Ἄρκτου κεῖνται οἱ τέσσαρες ἀστέρες τῆς Μικρᾶς καὶ ἀπέναντι τῆς οὐρᾶς τῆς Μικρᾶς κεῖνται οἱ τέσσαρες ἀστέρες τῆς Μεγάλης. Ὁ τελευταῖος λαμπρὸς ἀστὴρ τῆς οὐρᾶς τῆς Μικρᾶς Ἄρκτου μένει ἀκίνητος πάντοτε καὶ εἶνε πλησιέστερος πρὸς τὸν βόρειον πόλον· διὰ τοῦτο καὶ καλεῖται **πολικὸς ἀστὴρ.** Ἐκ τοῦ πολικοῦ λοιπὸν ἀστέρος ὀδηγούμενος ὁ ναύτης διακρίνει τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ πλέει τὴν ὁδὸν, τὴν ὁποῖαν θέλει.

Ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, ὅταν νέφη καλύπτωσι τὸν οὐρανόν, ἄφοβος πλέει πάλιν ὁ ναύτης· διότι δεικνύει εἰς αὐτὸν τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος ἢ **πυξίς.**

Ἡ πυξίς εἶνε θαυμασία ἐφευρέσεις. Ἐντὸς μικρᾶς θήκης, στρογγύλης, ὁμοίας πρὸς τὸ ὥρολόγιον ἡμῶν, στηρίζεται βελόνη ἐκ μαγνήτου ὀριζοντία, καλουμένη **μαγνητικὴ βελόνη.**

Ἡ αἰχμὴ αὐτῆς δεικνύει πάντοτε τὸν βορρᾶν. Εἶνε πολὺ εὐαίσθητος καὶ κατὰ τὴν ἐλαφροτέραν κίνησιν

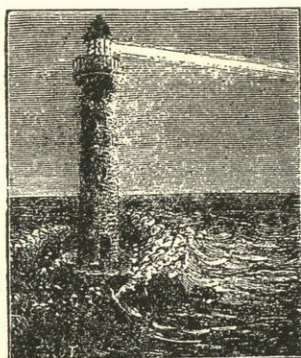
ταλαντεύεται· ἀλλ' εἶνε καὶ διαρκῶς ἐπίμονος· ἡ αἰχμὴ αὐτῆς ἐννοεῖ νὰ δεικνύῃ πάντοτε τὸν βορρᾶν.

Ἀμέριμος λοιπὸν ὁ ναύτης διακρίνει διὰ τῆς πυξίδος τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος καὶ πλέει ἀσφαλῶς πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον κεῖται ἡ γῶρα.

§ 79. Ὁ φάρος.

Ὅταν κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας πλέῃ τὸ πλοῖον, ἅς μὴ νομίση κανεῖς, ὅτι εἶνε φόβος νὰ προσκρούσῃ καὶ συντριβῇ εἰς **σκοπέλους** ἢ νὰ ἐξοκείλῃ εἰς τὴν ἀκτὴν.

Ὅχι! Ὅπως τὴν νύκτα οἱ φανοὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν

πόλεων φωτίζουσι τὸν δρόμον ἡμῶν, οὕτως οἱ **φάροι** ὀδηγοῦσιν ἐν ἀσφαλείᾳ τὸ πλοῖον κατὰ τὸν δρόμον αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῶν κυμάτων.

Ὁ φάρος εἶνε πύργος ὑψηλὸς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἐκτισμένος.

Εἰς τὴν κορυφὴν φέρει λυχνίαν μεγάλην, τὴν ὁποίαν

ἀνάπτει ὁ φύλαξ τοῦ φάρου, εὐθύς ὡς ὁ ἥλιος δύσῃ.
 Ὁ φάρος ἐξακοντίζει τότε φῶς, διασχίζον τὸ σκότος,
 εἰς ἀπόστασιν μυλλίων πολλῶν.

Τὸ φῶς ἐκεῖνο εἶνε ἄλλοτε μὲν ἐρυθρὸν ὡς τὸ αἷμα,
 ἄλλοτε πράσινον καὶ ἄλλοτε λευκὸν ὡς τὸ φῶς τῆς
 ἡμέρας.

Τὰ ποικίλα ταῦτα χρώματα εἶνε ἡ γλῶσσα τοῦ φάρου.
 Διὰ τούτων φωνάζει τρόπον τινὰ πρὸς τοὺς ναύτας :

«Προσογή! Πλεύσατε πλατύτερον· ἐδῶ εἶνε ἀκτὴ καὶ
 θὰ συντριβῆτε. Πλεύσατε πλησιέστερον· αὐτοῦ εἶνε σκό-
 πελος καὶ θὰ προσκρούσητε. Ἀκολουθήσατε τὴν ὁδόν,
 τὴν ὁποίαν φωτίζει τὸ χρωματισμένον μου φῶς· μένετε
 ἤσυχοι· ἐγὼ σᾶς φωτίζω· διὰ τοῦτο εὐρίσκομαι ἐδῶ!».

Ὁ πιστεύων σφίζεται.

§ 80. Ἡ προσευχή.

Τὴν ὥρα, ποῦ προσεύχεται
 μὲ χέρια σταυρωμένα,
 μὲ ἄτια δακρυσμένα,
 ἀθῶα λευκὴ ψυχὴ,

λευκοντυμένος ἄγγελος
 ἀπὸ τὰ νέφη γέρνει
 κι' ὅλα τὰ λόγια παίρνει,
 ποῦ λέγ' ἡ προσευχή.

Καὶ φεύγ' εὐθὺς καὶ χάνεται
καὶ τὸν ἀέρα σχίζει
καὶ πάει 'κεῖ, 'ποῦ ἀρχίζει
ἀθάνατη ἢ ζωή.

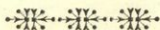
Καὶ μέσα 'ς τὸν παράδεισο
σπέρνει τὰ λόγια ἐκεῖνα
κι' ἄνθη χλωρὰ καὶ κρῖνα
φυτρώνουν τὸ πρῶτ'.

Καὶ τ'ἀνθη αὐτὰ τῆς προσευχῆς,
'ποῦ εὐγενικὰ μυρίζουν,
τὸ σπόρο των σκορπίζουν
γύρω τριγύρω ἐκεῖ.

Κι' ἀγάλια ἀγάλια γίνεται
καινούργιο περιβόλι,
'ποῦ τὸ ποτίζουν ὄλοι
οἱ ἄγγελοι οἱ λευκοί.

Γιὰ τοῦτ', ὅποιος προσεύχεται
μὲ χέρια σταυρωμένα,
μὲ 'μάτια δακρυσμένα,
σὲ λύπη ἢ σὲ χαρά,

θαυρῆ μέσ' 'ς τὸν παράδεισο,
ὅταν τὸν κόσμο ἀφήση,
γωνιὰ νὰ κατοικήση
μὲ λούλουδ' ἄνθηρά.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A' — Σύνεσις και ἀφροσύνη.

	Σελίς
1. Τί παθαίνει εἰς ἄσκητος τράγος, ὅστις κατῆλθεν εἰς ἓνα βαθὺν κρημνόν . . .	3
2. Πῶς δύο ἔξυπνα κοράσια σφύζονται ἀπὸ τὴν χιόνα	3
3. Πόσον εὐφρῶς ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Χαβρίας ἀποφεύγει ἐπίθεσιν μεγάλου στρατοῦ τῶν Λακεδαιμονίων	6
4. Τί παθαίνει εἰς βιαστικὸς ἀμαξηλάτης	7
5. Διὰ τίνων μέσων γίνεται ἡ συγκοινωνία και ἡ μεταφορὰ κατὰ ξηράν. α'. Αἱ ὁδοὶ και αἱ γέφυραι. β'. Τὰ ζῶα και αἱ ἀμάξαι (πραγματογνωσία)	9
6. Ὁ ἵππος (κρητογραφία)	12

B' — Φιλεργία και ὀκνηρία.

7. Τί κακὸν προξενεὶ ἡ ὀκνηρία τοῦ Ἰωάννου, κλειδοῦχου ἐνὸς σιδηροδρόμου .	16
8. Διὰ τίνος ἄλλου μέσου γίνεται ἡ συγκοινωνία κ.λ.π. κατὰ ξηράν. γ'. Ὁ σιδηροδρόμος (πραγματογνωσία)	19
9. Πῶς δύναται τὸ παιδίον νὰ ταξιδεύσῃ ἀπὸ τώρα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα (πατριδογνωσία)	22
10. Ἡ Θεσσαλία (πατριδογνωσία)	24
11. Τὰ ὄρη τῆς Θεσσαλίας (πατριδογνωσία)	25
12. Ἡ κοιλίς τῶν Τεμπῶν (πατριδογνωσία)	27
13. Ἡ ὀκνηρὰ πεταλοῦδα και ἡ φιλόπονος μέλισσα (ποίημα Ἰ. Πολέμη)	32
14. Πῶς ὁ Γεώργιος βλέπει ἔν μελισσοκομίῳν (μελισσοκομία)	33
α'. Πῶς πλησιάζει μίαν κυψέλην	33
β'. Τί βλέπει ὁ Γεώργιος ἐντὸς τῆς κυψέλης	36
γ'. Τί μανθάνει ὁ Γεώργιος περὶ τῶν μελισσῶν	39
δ'. Τί μανθάνει ὁ Γεώργιος περὶ τῆς βασιλίσσης	43
ε'. Τί μανθάνει ὁ Γεώργιος περὶ τῶν ἐργατιῶν και τῶν κηφήνων	45
15. Ἡ κυψέλη (ποίημα Ἰ. Πολέμη)	48
16. Τὰ Μετέωρα (πατριδογνωσία)	49

Γ' — Μετριόφροσύνη και ἀλαζονεία.

17. Πόσον μετριόφρων ἦτο ὁ γενναῖος στρατιώτης τοῦ Βασιλείου Θεοφύλακτος .	52
18. Πῶς ἐτιμωρήθη ὁ υἱὸς τοῦ Ἥλιου Φαέθων διὰ τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ. . . .	54
19. Πῶς φαίνεται ἡ ἀνατολή τοῦ Ἥλιου ἐπὶ τῆς Γκιώνας (φρσιογνωσία)	58
20. Τί βλέπει κανεὶς ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς Γκιώνας (πατριδογνωσία)	61
21. Πῶς ταπεινώνει ὁ Σωκράτης τὸν υπερήφανον Ἀλκιβιάδην	65
22. Πόσων εἰδῶν γαῖαι ὑπάρχουσι (γεωπορία)	66
23. Πῶς γίνεται ἡ ἄρσις τῶν ἀγρῶν (γεωπορία)	67

Δ'—'Οργιλότης, βωμολοχία κτλ.—πραότης, μετριοπάθεια κτλ.

	Σελίς
24. Πῶς ἐκινδύνευσεν ὁ βασιλόπαις Λέων ἐκ τῆς παραφορᾶς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βασιλείου	70
25. Πῶς εἰς θυμώδης ἀνθρώπου μετενόησε διὰ τὸ ἐλάττωμά του	74
26. Πῶς ἐδιδάχθη εἰς νέος ἐξ Ἐρμετρίας νὰ φέρηται πρὸς τοὺς ὕβριστάς	76
27. Τί παθαίνει ὁ σκαιὸς καὶ βλάσφημος Εὐδάγγελος	76
28. Πῶς ὁ Γεώργιος βλέπει ἔν βουστάσιον (<i>κηνοτροφία</i>)	79

Ε'—'Αγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς γονέας.

29. Πῶς ἡ ὀρφανὴ Εὐφροσύνη περιποιεῖται τοὺς μικροὺς αὐτῆς ἀδελφοὺς (<i>μετὰ ποιήματος Ἀ. Βαλαωρίτου</i>)	83
30. Τί μανθάνει ἡ Εὐφροσύνη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς περὶ τοῦ μεταξοκώληκος (<i>σηροτροφία</i>)	85
31. Πόσον ἠγαπῶντο οἱ δύο ἀδελφοὶ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης	88
32. Ἀδελφικὴ ἀγάπη (<i>ποίημα δημόδες</i>)	91
33. Πῶς δύο ἀδελφοὶ Σικελιωταὶ ἀνταμείβονται διὰ τὴν φιλοστοργίαν αὐτῶν	92
34. Πῶς κατὰ καιροὺς ἡ Γῆ ἡμῶν ἔλαβε τὴν σημερινὴν αὐτῆς ὄψιν (<i>φρυσιογνωσία</i>)	94
35. Τὰ ἠφαίστεια καὶ αἱ ἐκρήξεις αὐτῶν (<i>φρυσιογνωσία</i>)	95
36. Οἱ σεισμοὶ (<i>φρυσιογνωσία</i>)	99
37. Τί ἄλλα μανθάνει ἡ Εὐφροσύνη περὶ τοῦ μεταξοκώληκος καὶ τῆς σηροτροφίας (<i>σηροτροφία</i>)	101

Ζ'—'Εὐγένεια καὶ ἀγένεια.

38. Πῶς ἀνταμείβει ὁ Ζεὺς τὴν φιλοξενίαν τοῦ Φιλήμονος καὶ τῆς Βανκίδος	107
39. Πῶς φέρονται τὰ διάφορα ζῷα πρὸς ἓνα ἐτοιμοθάνατον λέοντα	110
40. Πόσον εὐγενῶς φέρεται ὁ Γεράσιμος πρὸς ἓνα γέροντα, τοῦ ὁποίου ἐρηπύθησαν καθ' ὁδὸν τὰ ἐνδύματα	111
41. Τί μανθάνουσι ὁ Γεράσιμος καὶ ἡ Σοφία παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν περὶ τῶν νεφῶν καὶ τῆς βροχῆς (<i>φρυσιογνωσία</i>)	113
42. Τί μανθάνουσι . . . περὶ τῆς χιόνος καὶ τῆς πλημμύρας (<i>φρυσιογνωσία</i>)	114
43. Τί μανθάνουσι τὰ δύο παιδιά περὶ τῆς ἀστραπῆς καὶ τῆς βροντῆς (<i>φρυσιογνωσία</i>)	116
44. Τί μανθάνουσι . . . περὶ τοῦ κερανοῦ καὶ τοῦ ἀλεξικερανοῦ (<i>φρυσιογνωσία</i>)	118
45. Ἡ καταιγὶς (<i>ποίημα Γ. Βιζυνοῦ</i>)	120

Ζ'—'Φιλαλληλία καὶ ἰδιοτέλεια.

46. Πῶς δυνάμεθα νὰ ἀνταποδώσωμεν τὴν εὐεργεσίαν, τὴν ὅποιαν ἔκαμον εἰς ἡμᾶς	123
47. Πῶς μία καμηλοπάρδαλις καὶ εἰς ταῦρος βοηθοῦσιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον	127
48. Πῶς μερικοὶ γέροντες ἐκδικοῦνται τὸν φόνον τοῦ κηθαροδοῦ Ἰβρίκου ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Ἰσθμίων	131
49. Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου (<i>πατριδογνωσία</i>)	136

Η'—'Σεβασμὸς πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς νόμους.

50. Πῶς τιμωρεῖται ὁ Ἄνδρέας, ὅστις παρήκουσεν εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ	140
51. Διὰ τί ὁ Σωκράτης, καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, δὲν θέλει νὰ δραπετεύῃ ἐκ τῆς φυλακῆς	143

	Σελίς
52. Πώς τιμωρεῖται ὁ αἰσχροκερδής καὶ ἄπιστος Πausanías	145
53. Ἡ ἐνδυμασία (<i>ὕμνῳ</i>)	147
54. Διὰ τίνων ἄλλων μέσων γίνεται ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ μεταφορά. Τὰ ταχυδρομεία, ὁ τηλεγράφος καὶ τὰ τηλέφωνα	149

Θ' — Ἀγάπη πρὸς τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά.

55. Πὼς συνεφιλιώθη ὁ Ἀριστείδης πρὸς τὰ κατοικίδια ζῶα	151
56. Τὰ ζῶα (<i>ποίημα</i> Ἰ. Πολέμη)	153
57. Τὸ κροβάτον (<i>κηνοτροφία</i>)	154
58. Τί ἔπαθον οἱ κάτοικοι ἐνὸς χωρίου, οἱ ὅποιοι δὲν ἠγάπων τὰ πτηνὰ καὶ τὰ δένδρα.	157
59. Πὼς γίνεται ἡ σπορά τῶν ἀγρῶν (<i>γεωπονία</i>).	159
60. Πὼς γίνεται ἡ συγκομιδὴ τῶν δημητριακῶν καρπῶν (<i>γεωπονία</i>)	161

Γ' — Πίστις καὶ ἀπιστία.

61. Πόσην ἐμπιστοσύνην εἶχεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἰς τὸν ἱετῆρα αὐτοῦ Φίλιππον	164
62. Ποῖον ὕδωρ πρέπει νὰ μεταχειριζόμεθα εἰς τὰς διαφόρους ἡμῶν ἀνάγκας (<i>ὕμνῳ</i>)	165
63. Τὰ Λουτρά (<i>ὕμνῳ</i>)	167
64. Ὑδατα ἱαματικὰ καὶ θερμὰ πηγαὶ (<i>ὕμνῳ</i>).	168
65. Τὸ θερμόμετρον (<i>φυσιογνωσία</i>)	169
66. Τί κακὸν προξενοῦσιν οἱ ἀνωφελεῖς κῶνοι καὶ πὼς δυνάμεθα νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπ' αὐτῶν (<i>ὕμνῳ</i>).	171

ΙΑ' — Φιλοπατρία.

67. Τί ἀρνεῖται εἰς μικρὸς βοσκὸς εἰς ἓνα πλούσιον, διὰ νὰ μὴ φύγη ἀπὸ τῆν πατρίδα του	175
68. Ποία πρέπει νὰ εἶνε ἡ κατοικία ἡμῶν (<i>ὕμνῳ</i>).	178
69. Τὸ χωριὸν μας (<i>ποίημα</i> Γ. Δροσίνη).	181
70. Πὼς ἡ παρθένος Μαρούλα ὑπερασπίζει τὴν πατρίδα αὐτῆς Λήμνον κατὰ τῶν Τούρκων	182
71. Ἡ κόρη τῆς Ροῦμελῆς (<i>ποίημα</i> Γ. Δροσίνη).	185
72. Τί ὑποφέρουσιν οἱ Σουλιῶται χάριν τῆς πατρίδος	187
73. Τί ὑφίσταται ὁ Φῶτος χάριν τῆς πατρίδος	189
74. Ὁ ἥρωϊσμός τῶν Σουλιωτισσῶν παρὰ τὸ Ζάλογγον	191
75. Πόσον ἀγαπῶσιν οἱ Πάργιοι τὴν πατρίδα αὐτῶν	193
76. Τὸ Ἑλληνικὸν χῶμα (<i>ποίημα</i> Γ. Δροσίνη)	196

ΙΒ' — Θεοσεβεία.

77. Πὼς σφύεται ὁ ναυτὴς ἄρτος ἐκ σφοδρᾶς τρικυμίας	198
78. Πὼς δύνανται οἱ ταξιδευόντες νὰ εὐρίσκωσι τὰ 4 σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος (<i>γεωμογραφία</i>)	201
79. Ὁ φάρος (<i>πραγματογνωσία</i>)	203
80. Ἡ προσευχὴ (<i>ποίημα</i> Γ. Βιζυηνοῦ)	204

